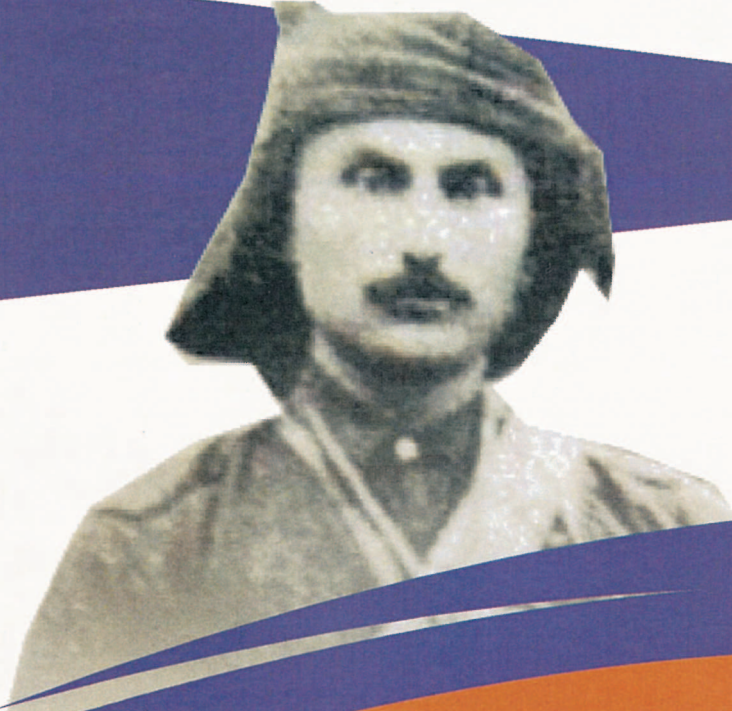

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

“Hayata Açılan Bilgi Limanı”

TARİH ANABİLİM DALI

**YENİ TÜRKİYE'NİN YAPILANMA SÜRECİNDE HALKEVLERİ'NİN
ROLÜ VE URFA HALKEVİ ÖRNEĞİ
(1934 - 1951)**

**THE ROLE OF COMMUNITY CENTERS IN THE CONFIGURATION
PROCESS OF NEW TURKEY AND EXAMPLE OF COMMUNITY CENTER URFA
(1934 - 1951)**

**Yüksek Lisans Tezi
Yüksel YILDIRIM**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Aygün ATTAR
GİRESUN, 2016**

T.C

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

**YENİ TÜRKİYE’NİN YAPILANMA SÜRECİNDE
HALKEVLERİ’NİN ROLÜ VE URFA HALKEVİ ÖRNEĞİ**

(1934 -1951)

**THE ROLE OF COMMUNITY CENTERS IN THE
CONFIGURATION PROCESS OF NEW TURKEY AND EXAMPLE
OF COMMUNITY CENTER URFA (1934 / 1951)**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Yüksel YILDIRIM

Tez Danışmanı

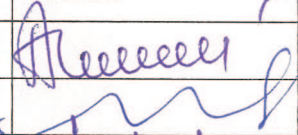
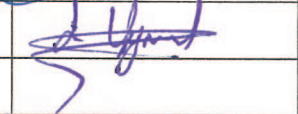
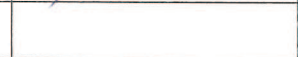
Prof. Dr. Aygün ATTAR

GİRESUN-2016

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 07/06/2016 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Yüksel Yıldırım'ın "Yeni Türkiye'nin Yapılanma Sürecinde Halkevlerinin Rolü ve Urfa Halk Evi (1934-1951)" başlıklı tezini incelemiş olup aday 28/06/2016 tarihinde, saat 15:00'te jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	İmzası
Üye(Başkan)	Prof.Dr. Aygün ATTAR	
Üye	Yrd.Doç.Dr. Hadiye YILMAZ	
Üye	Yrd.Doç.Dr.Süleyman UYGUN	
Üye	Doç.Dr. Sezai BALCI	
Üye	Doç. Dr. Sadullah GÜLTEKİN	

ONAY

28/06/2016

Doç. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yeni Türkiye’nin Yapılanma Sürecinde Halkevleri’nin Rolü ve Urfa Halkevi Örneği (1934-1951)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

28/06/2016

Yüksel Yıldırım

ÖNSÖZ

Milli Mücadelenin başarıyla sonuçlanmasından sonra, 1923'te Lozan Antlaşması imzalanmıştır. Türk milleti için yeni bir dönem başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Cumhuriyet ilan edilerek, pek çok köklü inkılâbın süreci başlamıştır. Türk milletinin her alanda eğitilmesi, modernleşmesi, sosyal ve kültürel kalkınması için ve Atatürk ilke ve inkılâpların bütün millete benimsetilmesi için 1932'de Halkevleri kurulmuştur.

Bilimsel alanda yapılan bu ilk çalışmada, Urfa Halkevi'nin 1934-1951 yılları arasında gerçekleştirdiği faaliyetleri incelenmiştir. Urfa Halkevinin, diğer Halkevlerinden farkı tahlil edilmiştir. Böylece Urfa'da, CHP Teşkilatının, Urfa Halkevinin açılışından 10 yıl sonra kurulduğu, bu nedenle iletişimde ve bütçede çekilen sıkıntılar, teftiş raporlarının tersine, çok önemli çalışmalarda bulunmuş olması, halkın büyük öndere ve hükümete olan bağlılıkları, ilke ve inkılâpların halka benimsetilmesi için canla başla çalıştıkları ortaya konulmuştur.

Araştırmam esnasında Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Türk Tarih Kurumu, Milli Kütüphane, YÖK Tez Merkezi, TRT Ankara Radyosu, Beyazıt Kütüphanesi, Harran Üniversitesi El Battani Kütüphanesi, İl Halk Kütüphaneleri, Şanlıurfa İli Kültür, Eğitim, Sanat ve Araştırma Vakfı, Şanlıurfa İli Kültür ve Turizm Müdürlüğü, ulusal ve yerel gazetelerden yararlandım. Ayrıca dönemin canlı tanıkları, Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Gazeteci- Yazar Ahmet Naci İpek ve İş Adamı Samet Atabay ile röportaj yapılarak aile albümlerindeki fotoğraflardan yararlandım.

Çalışmam esnasında bana verdiği destekten dolayı tez danışmanım Prof. Dr. Aygün Attar'a teşekkür ederim. Çalışmam esnasında her an benden yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Sezai Balcı hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Yrd. Doç. Dr. Naim Sönmez ve Yrd. Doç. Dr. Hadiye Yılmaz hocalarıma ve kaynak araştırma sırasında bana yol gösterip, yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Selçuk Duman, Yrd. Doç. Dr. İsmail Özer, Yrd. Doç. Dr. Gülşah Eser, Öğr. Gör. S. Sabri Kürkçüoğlu, M.

Sait Rızvanoğlu, Murat Şahin ve Teyfik Reyhanlı hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Maddi ve manevi yardımlarını benden esirgemeyen Aileme, sonsuz teşekkür ve Őükranlarımı sunarım.

ÖZET

YILDIRIM, Yüksel, Yeni Türkiye'nin Yapılanma Sürecinde Halkevlerinin Rolü ve Urfa Halkevi Örneği (1934-1951), Yüksek Lisans Tezi, Giresun, 2016.

Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli kültürel atılımlarından biri olan Halkevleri, Atatürk tarafından 19 Şubat 1932'de kurulmuştur. Halkevlerinin amacı, Atatürk ilke ve inkılâplarını halka tanıtmak, benimsetmek ve geliştirmek olmuştur. Halkevleri, dokuz farklı şube üzerinden hareket ederek kültürel kalkınmayı sağlamaya çalışmıştır. Böylece devlet ile halk arasındaki bütünleşme sağlanırken, inkılâpların toplum tabanına yayılması amaçlanmıştır.

23 Şubat 1934'te açılan Halkevlerinden biri de Urfa Halkevi'dir. Bu araştırmanın kapsamını Urfa Halkevi ve faaliyetleri oluşturmaktadır. Bu araştırma, Urfa Halkevi hakkında yapılan belgelere dayalı ilk bilimsel araştırmadır. Bu durum Urfa'nın 1934 – 1951 yılları arasındaki dönemin aydınlatılmasında önemli rol oynaması düşünülmektedir. Yöntem olarak, literatür ve arşiv taraması yapılmış, ulusal ve yerel yayınlar taranmış ve Halkevleri ile ilgili eserler incelenmiştir.

Urfa Halkevi, cumhuriyet ideolojisini benimsemiş ve kültürel kalkınma yolunda önemli adımlar atmıştır. Güzel sanat çalışmalarında milli kültür, çağdaş bir şekilde derlenip yansıtılmıştır. Yapılan temsil ve konferanslar ile milli ve çağdaş bilinç oluşturulurken, sosyal alanda da önemli bir canlanmanın yaşanmasını sağlamıştır. Yine Spor faaliyetleri ile gençliğin beden terbiyesi sağlanırken, ulusal bayramlar ile milli tarih bilinci oluşturulmuştur. Ayrıca Türkçe okuma yazma kursları ile eğitim seviyesi yükseltilmiş, özellikle kadınların sosyal hayata katılmasında büyük çaba gösterilmiştir. Böylece Halkevlerinin hedeflediği gaye, Urfa'da kendini büyük ölçüde hissettirmiş ve kültürel kalkınma politikasına önemli katkılar sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Atatürk, Eğitim, Halkevleri, Urfa.

ABSTRACT

YILDIRIM, Yüksel, The Role Of Community Centers In The Configuration Process Of New Turkey And Example Of Community Center Urfa (1934-1951), Master's Thesis, Giresun, 2016.

Community Centers, which is one of the most important cultural improvements of the Turkish Republic, were established in 19th of February, 1932 by Atatürk. The aim of the Community Centers was to introduce Atatürk's principles and revolutions to the people, make these people adopt to these principles and revolutions, and improve these principles and revolutions. Community Centers tried to provide cultural development by using nine different branches. Thus, they ensured the consolidation between the people and the state, and aimed to extend the revolutions to the social base.

Urfa Community Center is one of the Community Centers that were established in 23rd of February, 1934. Urfa Community Center and its activities form this survey. This survey is the first documented and scientific research about Urfa Community Center. It is thought that this survey will play an important role in clarifying the years of Urfa between 1934 and 1951. Literature and archive research was done, national and local publications were scanned, and works about Community Centers were studied as a method.

Urfa Community Center adopted republican ideology, and took some important steps on track of cultural development. National culture was compiled contemporarily and represented in fine arts works. While national and contemporary awareness was being created by representations and conferences, an important revival in social domain was also provided. While physical training for the youth was being provided by sport activities, the national history awareness was created by national holidays. Furthermore,

the educational level of the people was enhanced by literary courses, and a great deal of effort was made for making women participate to the social life. Thus, the aim of Urfa Community Center became largely effective, and made a significant contribution to cultural development policy.

Key Words: Turkey, Atatürk, Education, Community Centers, Urfa.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	II
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XII
TABLolar.....	XIV
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. TÜRK OCAKLARI'NDAN HALKEVLERİNE GEÇİŞ.....	5
1. 1. Türk Ocaklarının Kuruluşu.....	5
1. 2. Türk Ocakları'nın Kapatılması.....	6
1. 3. Halkevlerinin Açılmasını Sağlayan Faktörler.....	7
İKİNCİ BÖLÜM	
1. HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE TAKİP EDİLEN HUSUSLAR.....	9
1.1. HALKEVLERİNİN KURULUŞU.....	9
1.1.1. Halkevlerinin Kuruluş Nedenleri.....	9
1.1.2. Halkevlerinin Kuruluş Amaçları.....	12
1.2. HALKEVLERİNİN ÖRGÜTSEL YAPISI.....	14
1.2.1 Halkevleri Organları.....	14
1.2.1.1. Şube Yönetim Komitesi.....	15
1.2.1.2. Halkevi Yönetim Kurulu (İdare Heyeti).....	16
1.2.1.3. Genel Kurulu.....	17
1.3. HALKODALARI.....	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
1. HALKEVLERİ VE ÇALIŞMA SİSTEMİ.....	20
1.1. HALKEVLERİ ŞUBE VE GÖREVLERİ.....	20
1.1.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi.....	21
1.1.2. Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi.....	22
1.1.3. Temsil (Gösteri - Tiyatro) Şubesi.....	22
1.1.4. Spor Şubesi.....	23

1.1.5. Sosyal Yardım Şubesi.....	23
1.1.6. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi.....	24
1.1.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi.....	24
1.1.8. Köycülük Şubesi.....	25
1.1.9. Müze ve Sergi Şubesi.....	25
1.2. HALKEVİ ETKİNLİKLERİ.....	25
1.3. HALKEVLERİ YAYINLARI.....	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
1. URFA.....	31
2. URFA HALKEVİ'NİN AÇILMASI VE İDARİ YAPISI.....	33
2.1. URFA HALKEVİ'NİN AÇILMASI.....	33
2.2. URFA HALKEVİ'NİN İDARİ YAPISI.....	34
2.2.1. Urfa Halkevi Başkanları.....	38
2.2.1.1. Kazım Yazgan.....	39
2.2.1.2. Muzaffer Akaltun.....	39
2.2.1.3. Recep Gürel.....	40
2.2.1.4. Celal Kürkçüoğlu.....	40
2.2.1.5. Salahattin Atabay.....	40
2.2.1.6. Ahmet Şemseddin Vural.....	44
2.2.1.7. H. Refet Tanışık.....	45
2.2.1.8. İhsan Özdemir.....	45
2.2.2. Urfa Halkevi Şube Komiteleri ve İdare Kurulu.....	46
2.2.3. Urfa Halkevi Binası.....	52
2.2.4. Urfa Halkevi'nin Bütçesi.....	54
BEŞİNCİ BÖLÜM	
1.URFA HALKEVİ FAALİYETLERİ.....	56
1.1.URFA HALKEVİ ŞUBELERİ'NİN ÇALIŞMALARI.....	56
1.1.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi.....	58
1.1.1.1. Türkçe Okuma Yazma Kurslar.....	58
1.1.1.2. Gezici Köy Kadınları Kursu.....	72
1.1.1.3. İngilizce Kursu.....	74
1.1.1.4. Fransızca Kursu.....	76

1.1.1.5. Tarih Alanı.....	77
1.1.1.6. Edebiyat Alanı.....	80
1.1.2. Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi.....	81
1.1.3. Temsil (Gösteri) Şubesi.....	90
1.1.4. Spor Şubesi.....	93
1.1.4.1. Spor Şubesinde Açılan Bölümler.....	95
1.1.4.2. Futbol.....	95
1.1.4.3. Binicilik.....	96
1.1.4.4. Su Sporları.....	100
1.1.4.5. Voleybol.....	102
1.1.4.6. Atletizm.....	103
1.1.5. Sosyal Yardım Şubesi.....	104
1.1.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi.....	108
1.1.6.1. Biçki – Dikiş Kursu.....	110
1.1.6.2. Dokuma Kursu.....	110
1.1.6.3. Müzik Kursu.....	110
1.1.6.4. Matematik, Fizik, Kimya Kursu.....	111
1.1.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi.....	112
1.1.7.1. Urfa’da Milli Gazete.....	114
1.1.7.2. Yeni Işık.....	115
1.1.7.3. Yenilik.....	116
1.1.7.4. Akgün.....	117
1.1.7.5. Urfa.....	121
1.1.8. Köycülük Şubesi.....	122
1.1.8.1. Program Dışı Etkinlikler.....	125
1.1.9. Müze ve Sergi Şubesi.....	126
1.2. URFA HALKEVİ’NİN DİĞER ÇALIŞMALARI.....	127
1.2.1. Konferans ve Müsamereler.....	127

ALTINCI BÖLÜM

1.URFA HALKEVİ’NİN DÜZENLEDİĞİ TÖRENLER VE ANMA PROGRAMLARI.....	139
1.2. URFA HALKEVİ’NDE MİLLİ BAYRAMLARIN KUTLANMASI.....	139

1.2.1. Cumhuriyet Bayramı.....	139
1.2.2. 30 Ağustos Zafer Bayramı.....	140
1.2.3. 19 Mayıs Gençlik Ve Spor Bayramı.....	144
1.2.4. Hakimiyet-i Milliye ve Çocuk Bayramı.....	146
1.2. URFA HALKEVİ'NİN DÜZENLEDİĞİ BELİRLİ GÜN VE ANMALAR.....	147
1.3.1. 11 Nisan Urfa'nın Kurtuluşu.....	147
1.3.2. Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümleri.....	151
1.3.4. Dil Bayramı.....	154
1.3.5. 10 Kasım Atatürk'ün Ölümü ve Anma Günleri.....	160
1.3.6. I. ve II. İnönü Zaferleri.....	161
1.3.7. Lozan Günü (24 Temmuz).....	163
1.3.8. Hatay'ın Türkiye'ye Katılmasının Yıldönümleri.....	165
1.3.9. Namık Kemal'i Anma Günü.....	166
YEDİNCİ BÖLÜM	
1.HALKEVLERİ'NİN KAPATILMASINA GİDEN SÜREÇ VE HALKEVLERİNİN KAPATILMASI.....	168
1.1. HALKEVLERİNİN KAPATILMASINA GİDEN SÜREÇ.....	168
1.2. HALKEVLERİNİN KAPATILMASI.....	170
1.3. URFA HALKEVİNİN KAPATILMASI.....	172
SONUÇ.....	174
KAYNAKÇA.....	180
EKLER.....	201

- ATAM : Atatürk Araştırma Merkezi
A.Ü.T.İ.T.E. : Ankara Üniversitesi Türk İnkılâpları Tarih Enstitüsü
AÜSBD. : Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
AÜSBD. : Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergi
A.İ.İ.T.E. : Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi
a.g.e : Adı Geçen Eser
a.g.m : Adı Geçen Makale
a.g.t: Adı Geçen Tez
a.t.g. : Aynı Tarihli Görüşme
BCA. : Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz. : Bakınız
B.M.M. : Büyük Milet Meclisi
C. : Cilt
CHF : Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP : Cumhuriyet Halk Partisi
Der. : Derleyen
DP : Demokrat Parti
Enst. : Enstitüsü
Ed. : Editör
İ.Ü.E.F. : İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi
MEB. : Milli Eğitim Bakanlığı
S. : Sayı
s. : Sayfa
ss. Sayfa Sayısı
SCF : Serbest Cumhuriyet Fırkası
SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
Üniv. : Üniversitesi
ŞURKAV : Şanlıurfa İli Kültür, Eğitim, Sanat ve Araştırma Vakfı
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK : Türk Tarih Kurumu
TDK : Türk Dil Kurumu
TDV. : Türk Diyanet Vakfı

TED : Türk Eğitim Derneği

TEK: Türk Eğitim Kurumu

vb. : Ve Benzeri

V. : Vekil

vd. : Ve Diğerleri

Yay. Haz. : Yayına Hazırlayan

Yay.: Yayınları

TABLOLAR

Tablo 1. 1950 Yılı Halkevleri ve Halkodalarının İllere Göre Dağılımı.....	19
Tablo 2. Halkevi Faaliyetleri (1935 – 1938).....	28
Tablo 3. Halkevi İl Dergileri.....	29
Tablo 4. Vilayet İdare Heyeti Azaları.....	37
Tablo 5. Urfa Halkevi Üyelerinin Mesleklere Göre Dağılımı.....	51
Tablo 6. Urfa Halkevi Üyelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	52
Tablo 7. Urfa’da Açılan Halkevleri ve Halkodaları.....	55
Tablo 8. 1927 Yılı Urfa Nüfusunun Konuşulan Dillere Göre Dağılımı.....	59
Tablo 9. 1 Ocak 1947’de Açılan Türkçe Okuma Yazma Kursları.....	63
Tablo 10. Urfa Halkevi Bando Takımı.....	83
Tablo 11. Urfa Sonbahar At Yarışı Katılımcıları.....	99
Tablo 12. Bağışta Bulunan Kişi Listesi ve Miktarı.....	107

GİRİŞ

I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ile Anadolu toprakları üzerinde Atatürk öncülüğünde Milli Mücadele başlatılmıştır. Kazanılan büyük zaferin ardından Türkiye devleti kurularak, cumhuriyet rejimi benimsenmiştir. Yeni rejim ile siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel alanda pek çok ilke ve inkılâp gerçekleştirilmiştir. Bu inkılâplar doğrultusunda Harf İnkılâbı, Millet Mektepleri, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu vb. pek çok kurum ve kuruluş uygulamaya konulmuştur.¹ Böylece güçlü, milli ve çağdaş bir devlet olmak hedeflenmiştir. Fakat benimsenen ilke ve yapılan inkılâpları bütün millete anlatacak ve benimsetecek bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacın eğitim ile aşılacağı anlaşılmıştır.²

Bu doğrultuda atılan en önemli adımlardan biri Halkevleri olmuştur. Halkevleri, Atatürk tarafından 19 Şubat 1932'de kurulmuştur ve Cumhuriyet Halk Fırkası yönetimine alınarak teşkilat bütünlüğü sağlanmıştır. Halkevleri ile hedeflenen programın temelleri, CHF Halkevleri Talimatnamesi'nde Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik, Devletçilik, Halkçılık ve İnkılâpçılık olarak belirtilmiştir.³ Ve bu ana temeller üzerinden aynı ideale bağlı örgütlenmiş bir halk kitlesi ortaya çıkarılarak milli kültür, ülkü, amaç ve milli düşünce birliği sağlanacaktır.⁴ İlk aşamada 14 ilde açılan Halkevleri, büyük bir hızla vatanın her köşesine yayılmıştır. Halkevleri, Dil, Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kursları, Kütüphane ve Yayın, Köycülük,

¹ Selçuk Duman, **Modern Türkiye'nin İnşasında Halkevleri ve Sivas Halkevi Örneği**, Berikan Yay., Ankara, 2013, s. 70

² Muhittin Yıldırım, **Yaygın Eğitim ve Halk Eğitimi Merkezleri**, Gazi Kitapevi Yay., Ankara 2009, s. 29.

³ **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934, s. 3 ; Duman, **a.g.e.**, s. 73.

⁴İsmail Özer, "Halkevlerinin Milli Birliği Sağlama Yolundaki Faaliyetleri (1932-1950)", **e- Journal of New World Sciences Academy**, C.9, S.2, 2010, s. 254 ; Mustafa Oral, **CHP'nin Ülküsü**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya, 2006, s.49-50 ; İdris Karakuş, **Atatürk Dönemi Eğitim sisteminde Türkçe Öğretimi**, TDK Yay., Ankara, 2006, s. 125.

Müze ve Sergi Şubesi gibi 9 ayrı şubede ve birçok farklı alanda hizmet vermiştir.

Bu yeni yapılanma süreci içinde kurulmuş olan Halkevlerinden biri 23 Şubat 1934'te açılan Urfa Halkevi'dir. Urfa ili, neolitik döneme kadar uzanan bir geçmişi olmasıyla beraber aynı zamanda birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bundan dolayı Urfa, Türk, Kürt, Arap, Ermeni, Yahudi ve Süryani gibi birçok ırktan ve dinden insanların bir arada yaşam sürdüğü kozmopolitik bir il olmuştur. Ne var ki ekonomik ve sosyal hayat pek gelişmemiştir. Halkın geçim kaynağı, coğrafi şartlardan dolayı sadece tarım ve hayvancılıkla sınırlı kalmıştır.

Türkiye Cumhuriyetini, çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmak için önemli hedefler belirlenirken, bu hedefler doğrultusunda pek çok inkılâp yapılmıştır. “Yapılan devrimlerin halk tarafından öğrenilmesi ve benimsenmesi ile sosyal ve kültürel kalkınma sağlanacaktır.” politikasının uygulandığı dönemde bu hedef istenilen düzeyde gerçekleşti mi? Bu genel hedefler içinde Urfa'nın konumu ve düzeyi nasıldı? Gibi sorulara çalışmamızda cevap aranmaktadır.

Belirtilen problem durumlarına çözüm bulmak amacıyla araştırma aşamasında Halkevleri ile ilgili yazılan kitap ve makaleler ile yapılan doktora ve yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Urfa Halkevi dahil, bütün Halkevlerinin *CHF Halkevleri Talimatnamesi*'ne uygun çalışmalar yaptıkları gözlemlenmiştir. Fakat Urfa Halkevi ile ilgili yapılan araştırmada çok ilginç sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, *CHF Halkevleri Talimatnamesi*'ne göre bir ilde Halkevi açma görevi, o ildeki CHP⁵ Teşkilatının görevidir. Parti teşkilatı Halkevi binasını, bütçeyi, parti üyelerinden seçilen şube ve halkevi başkanı vb. bütün gereksinimleri hazırlayıp CHP Genel Sekreterliğine bildirir, onaylandıktan sonra da ilde Halkevi açılmış olur.⁶ Ancak Urfa Halkevi 1934 yılında açılmışken, Urfa

⁵ **CHP**, Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde 9 Eylül 1923'te “Halk Fırkası” adıyla kurulmuştur. 1924 yılında “Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF)”, 1935 yılında ise Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) adını almıştır. **Kaynak:** CHP Tarihi, <https://www.chp.org.tr/>, 23 Mayıs 2016.

⁶ **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, s.6-8.

CHP Teşkilatı on yıl sonra, 1944 yılında kurulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda bu durumun, Urfa halkının Cumhuriyet ideolojisine bağlılığını ortaya koyduğu tespit edilmiştir. Nitekim Urfa Halkevinin şubeleri tarafından yapılan başarılı çalışmalar, halkın modernleşmeye ne kadar açık olduğunu göstermiştir. Ancak Urfa Halkevi, parti teşkilatı olmadan kurulduğu için hem maddi alanda hem de iletişim konusunda önemli sıkıntılar çekilmiştir.

İşte bu noktada araştırmanın amacı farklı bir boyut kazanmıştır. Böylelikle Türk kültür hayatında önemli bir yeri olan Halkevlerinin genel hedefleri içinde Urfa Halkevinin yeri ve önemi ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca Urfa'da Halkevinin açılması ile sosyal ve kültürel alanda ne gibi değişiklikler beklenmekte idi? Milli kültürün oluşmasında ve çağdaşlaşma yolunda hangi çalışmalar yapıldı ve ne ölçüde başarı sağlandı? Sorularına cevaplar aranırken Urfa Halkevi şubelerinin çalışmaları incelenmiştir. Aynı zamanda belgelere dayanarak ayrıntılı bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Urfa Halkevinin bugüne dek bir araştırılmanın olmaması, konunun ayrıntıları ile incelenmesine ve araştırmanın önemine gerekçe olmuştur. Belirtmiş olduğumuz problemler ve amaç, araştırmanın önemini kavramada fayda sağlamıştır. Bu nedenle Urfa Halkevi hakkında yapmış olduğumuz bilimsel çalışmada, araştırmanın kapsamı geniş tutulmuş ve toplanan bilgilerin titizlikle incelenmesi sağlanılmıştır.

Araştırmanın zaman açısından sınırlılığı, 1934–1951 yılları arasında kapsamaktadır. Bu sürecin belirlenmesinde, Urfa Halkevinin 1934'te açılması ile 1951'de Halkevlerinin kapanması esas alınmıştır. Mekân bakımından sınırlılığı ise, Urfa Halkevi inceleme konusu olduğundan Urfa ilinde açılmış olan Halkevleri ve Halkodalarının çalışmalarına yer verilmiştir. Genel olarak Urfa Merkez Halkevinin çalışmaları üzerinde durulmuştur.

Bu araştırmada yöntem olarak literatür ve arşiv taraması kullanılarak belgelere dayalı tarihi araştırma yapılmıştır. Taramalar sonucunda Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinde bulunan CHF Halkevleri Talimatnamesi, CHF Halkevleri ve Halkodaları, resmi yazışmalar, Halkevleri faaliyet raporları hulasası, Halkevi bir yıllık iş sayımı, Halkevi altı aylık faaliyet raporu, Halkevi teftiş raporları kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada birçok yazarın Halkevleri zerine yapılan çalışmalarına geniş yer verilmiştir. Türk Tarih Kurumu, Milli Kütüphane, YK Tez Merkezi, TRT Ankara Radyosu, Beyazıt Kütüphanesi, Harran Üniversitesi El Battani Kütüphanesi, İl Halk Kütüphaneleri, şanlıurfa İli Kültür, Eēitim, Sanat ve Araştırma Vakfı, şanlıurfa İli Kültür ve Turizm Mdrlē, ulusal ve yerel gazetelerden yararlanılmıştır. Dönemin canlı tanıkları, Prof. Dr. Coşkun zdemir, Gazeteci- Yazar Ahmet Naci İpek ve İş Adamı Samet Atabay ile röportaj yapılarak konu hakkında bilgi alınmış ve aile albümlerindeki fotoēraflardan yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRK OCAKLARI'NDAN HALKEVLERİNE GEÇİŞ

1. 1. Türk Ocaklarının Kuruluşu

İmparatorluklar çeşitli etnik unsurları bünyesinde barındıran devletlerdir. Avrupa'da 1789 tarihli Fransız İhtilali ile ortaya çıkan Milliyetçilik akımı, hızlı bir şekilde devletleri etkilerken, Osmanlı İmparatorluğu da bu durumdan nasibini almıştır. Ülkedeki çözülme sürecinde uygulanan fikir akımlarının işlevini yitirmesi, ekonomik ve siyasi çözülmeye birlikte sömürgeleşmeye karşı II. Meşrutiyet dönemi aydınlarının kültürel alandaki Türkçü-Turancı eylemlerinin sonucu olarak 3 Temmuz 1912 tarihinde Türk Ocakları fiilen kurulmuştur.⁷ Türk Ocaklarının amacı milli duyguları ve milli dilin gelişmesini sağlamak olduğu gibi aynı zamanda eğitim, konferans, tiyatro, sosyal yardım, yabancı dil, muhasebe kursları gibi faaliyetler ile halkın kültür seviyesini yükseltmektir.⁸ Türk Ocaklarının, dönemin iktidar partisi İttihat ve Terakki ile örgütsel bir birliği olmamasına rağmen ideolojik açıdan ortaklıklar. Bunun yanında Türk Ocakları, ideolojinin gençler arasında yayılmasını sağlarken partinin önde gelen isimlerinden maddi-manevi destek görmüşlerdir.⁹

Türk Ocakları, ulusal kimliğin oluşmasında küçümsenmeyecek katkılarda bulunmuştur. Türk Ocağı dil ve tarih çalışmaları, konferanslar ve piyeslerle Türkçülük düşüncesini yaymıştır ve birçok yönüyle Halkevleri ile

⁷ Cemalettin Canlı, **Halksız ve İnsansız Bir Tarih Halkevleri**, Halkevleri Yay., Ankara, 1999, s.62.

⁸Fusun Üstel, **İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği Türk Ocakları 1912-1931**, İletişim Yay., İstanbul, 1997, s.218-225 ; Kadir Ulusoy, Bahattin Demirtaş, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İki Önemli Kültür Politikası: Halkevleri ve Millet Mektepleri," **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Prof.Dr. Reşat Genç Özel Sayısı, S.29, Ankara, 2009, s.1193

Nurettin Güz, **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri (1932-1950)**, Ankara, 1995, s. 12.

Yavuz Özdemir – Elik Aktaş, "Halkevleri (1932'den 1951'e) Atatürk Üniv. **Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.45, Erzurum, 2011, s.237 ; Said Olgun, "Siirt Halkevi ve Faaliyetleri (1934-1951)", **History Studies Dergisi**, S.5/2, 2013, s. 287-288.

⁹ Canlı, **a.g.e.**, s.62, Yavuz Özdemir ve Diğeri, **a.g.m.**, s.238, Hamdiye Algan, **Halkevleri'nde İnkılap Temsilleri (1932-1951)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s. 9.

benzerlikler taşımaktaydı.¹⁰ Türk Ocakları, Cumhuriyet döneminde de faaliyetlerine devam etmekle beraber, yönetici kadrosunun tamamı CHF içinde çalışmaktaydı. Türk Ocakları, milliyetçi bir düşünce sistemine hâkim iken yeni oluşan Türkiye Cumhuriyeti ise inkılâpların halka ulaştırılmasını ve benimsetilmesini amaç edinmiştir. Devletin, yeni kurumlara, yani milliyetçilik ve halkçılığın bir arada bulunduğu yeni örgütsel yapılara ihtiyacı vardı.¹¹ Anıl Çeçen ve Kadir Ulusoy'a göre bu dönemde Türk Ocakları halktan ve toplumdan uzaklaşarak Cumhuriyet rejimi karşısında tehlikeli düşünceler taşıyan ırkçı, Turancı, faşist hevesli bir azınlığın eline geçmiştir. İşlevini yitirmeye başlayan bu örgütün Cumhuriyet rejiminin ideolojisini kitlelere aktarması beklenemezdi.¹²

1. 2. Türk Ocakları'nın Kapatılması

Türk Ocakları, 1927 yılındaki IV. Kurultayında ocağın tüzüğünde değişikliklere gidilmiştir. Böylece, bütün Türkler (Turan) fikri yerine Türkiye Cumhuriyeti hudutları, yani Misak-ı Millinin esas alınacağı, devlet siyasetinde ise Cumhuriyet Halk Fırkası ile beraber olduğunu belirtmiştir.¹³ Yapılan bu değişikliklere rağmen bazı düşüncelerde değişiklik olmadığı gibi CHF ile istenilen tarzda bütünlük sağlanamadığından, artık yavaş yavaş yeni bir kurumun oluşum düşüncesi oluşmaya başladı. 24 Mart 1931 tarihinde Çankaya'da yapılan toplantılar neticesinde, Mustafa Kemal tarafından bir demeç verilerek Türk Ocaklarının, Halk Fırkası ile birleştirilmesi kararı alındı.¹⁴ Alınan kararlar doğrultusunda Türk Ocakları 10 Ocak 1931 tarihinde kendini feshederek, bütün mal varlıklarını CHF'ye devretmiştir. Türk Ocaklarının binaları da parti şubelerine ve Halkevlerine dönüştürülmüştür.¹⁵

¹⁰ İlhan Başgöz- Howard E. Wilson, **Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk**, California, 1964, s.194 ; Cemalettin Canlı, **a.g.e.**, s. 62.

¹¹ Y. Özdemir vd., **a.g.m.**, s.239, Temizhan, **a.g.t.**, s. 28.

¹² Anıl Çeçen, **Atatürk'ün Kültür Kurumu HALKEVLERİ**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2000, s. 105 ; Ulusoy vd., **a.g.m.**, s.1193, Nurcan Toksoy, **HALKEVLERİ Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak**, Orion Kitapevi, Ankara, 2007, s.

¹³Y. Özdemir vd., **a.g.m.**, s.239, Algan **a.g.t.**, s. 12, Bayraktar, **a.g.e.**, s.261.

¹⁴ Toksoy, **a.g.e.**, s.25, Y. Özdemir vd., **a.g.m.**, s.240, Algan, **a.g.t.** s. 15-16.

¹⁵ Üstel, **a.g.e.**, s.383-384.

Türk Ocaklarının kapatılması ya da kendi kendini feshetme konusu çok tartışılan bir konu olmuştur. Her şeye rağmen Türk Ocaklarının açıldığı dönemden itibaren, ülkede milli duygu, milli dil ve milli tarihin gelişmesindeki katkıları yadsınamaz. Ancak belli bir zaman sonra Cumhuriyet rejimi ve inkılâpları ile bütünlük oluşturamadığından, daha işlevsel bir kurum olan Halkevlerine dönüştürülmüştür.

1.3. Halkevlerinin Açılmasını Sağlayan Faktörler

Ülkenin Çağdaşlaşma İhtiyacı: Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının ardından büyük bir zafer neticesinde oluşan Türkiye Cumhuriyeti, yepyeni bir rejim, ideoloji ve siyaset ile ortaya çıkmıştı. Bu nedenle yeni oluşumlu bu devletin siyasi, hukuki, toplumsal, ekonomik vb. alanlarda hızlı bir şekilde inkılâplar gerçekleştirip devleti çağdaş ülkeler seviyesine ulaştırmak öncelikli amaç olmuştu.

Dünya Ekonomik Krizi: Dünya savaşından yeni çıkmış ve ekonomisi iflas durumunda olan Türkiye devleti, ekonomideki yaralarını daha sarmadan 1929 dünya ekonomik krizi çıkmıştır. Ülke yöneticileri bu kriz karşısında sorunları ekonomik açıdan çözememişlerdir. Türkiye'yi de derinden sarsmış olan bu kriz karşısında bu defa ideolojik açıdan geliştirilecek bir çözüm arayışına girmişlerdir. Bunun için devletin yeni bir oluşuma ihtiyacı vardı.¹⁶

Serbest Cumhuriyet Fırkası: 1930 yılında SCF ile hayata geçirilmeye çalışılan çok partili sistem denemesi, güdümlü bir muhalefete dönüşmüştür. SCF'nin, özellikle Batı bölgelerinde büyük bir halk desteği kazanması, ülkede çok ciddi siyasal sorunlara neden olmuştur. Ülkede çıkan kargaşalar sonucu 3 ay içinde SCF kendini feshetmiştir.¹⁷ Partinin kapatılmasından 1 ay sonra Menemen Olayı'nın yaşanması neticesinde tek partili dönem sistemi uzatılarak, katı bir şekilde

¹⁶Erhan Sürme, **Niğde Halkevi (1933-1951)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2009, s.7 ; Çeçen, **a.g.e.**, s.91, Y. Özdemir vd., **a.g.m.**, s. 242 ; Oral, **a.g.e.**, s.51

¹⁷ Erik Jan Zürcher, "Modern Türkiye Tarihinde Dönüm Noktaları ve Kaçırılan Fırsatlar; Olaylar Nerelerde Farklı Yöne Gidebilirdi?", **Kebikeç**, S.24, 2007, s. 22-23.

uygulanmıştır. Bu uygulamada baskı altına alınan örgütlerden ilki Türk Ocakları olmuştur. Artık yeni rejimin bilinçli olarak yerleştirilmesi zorunluluğu doğmuştur.¹⁸ Nitekim demokrasi adına atılan adım başarısız olmuştur.

İnkılâpların Benimsetilmesi: Emperyalist devletlerin sömürge yarışı içerisinde var olmaya çalışan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ayakta durabilmek için kısa zamanda birçok inkılâp gerçekleştirmiştir. Ancak, bu durumun halk tarafından yeterince anlaşılmasında rejimin yeni olması, ekonomi, ulaşım, iletişim, eğitim vb. unsurların zayıflığı ve yetersizliği etkili olmuştur. Atatürk, yapmış olduğu yurt gezilerinde halk ile devlet arasındaki kopukluğu, yeniliklerin halka ulaşamamış olduğunu görmüş, çözüm çareleri düşünülmüştür. Halkevleri, amaç itibarı ile devlet ile halk arasındaki kopukluğu gidermek için oluşturulmuştur.¹⁹ Devlet-Halk bütünleşmesini sağlamak için CHF'nin bünyesinde Halkevleri kurulmuştur. Böylece Halkevleri, CHF'nin kontrolünde olacak, yapılan inkılâplar ile benimsenen düşünce sistemi de halka ulaşmış olacaktır. Ancak milleti çağdaş bir düzen için seferber etmek ve inkılâpları benimsetmek pek de kolay olmamıştır.

¹⁸ Hakan Yaşar, **Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2008, s.30.

¹⁹ Çeçen, **a.g.e.** ,s.76-78, Y. Özdemir vd., **a.g.m.**, s.242.

İKİNCİ BÖLÜM

1. HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE TAKİP EDİLEN HUSUSLAR

1.1. HALKEVLERİNİN KURULUŞU

1.1.1. Halkevlerinin Kuruluş Nedenleri

Devletin siyasi, ekonomik, askeri vb. bağımsızlıklarını korumak ve kurumları günün şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun hale getirmek, mevcut durumu muhafaza etmek bir devletin geleceği ve varlığı açısından önemli bir hususlardır. Osmanlı İmparatorluğu son iki asırda bu gereklilikleri yerine getirememiş, devletin yıkılma sürecinin önüne geçememiştir. Bir yıkıntı üzerine bağımsız, güçlü bir devlet kurmak ve devletin durumunu muhafaza etmek temel hedeftir. Türkiye Cumhuriyeti de böyle bir durumda bütün yönleriyle çağın gereklerine uygun, güçlü bir devlet olma zorunluluğundaydı. Bu durumda devletin, varlığını sürdürebilmesi için belli bir sistem ve program dâhilinde hareket etmesini gerektiriyordu. Öncelikle Cumhuriyet sistemi benimsetilmeli ve halkla iç içe olmak gerekliydi; bu ise Halkevleriyle gerçekleştirilebilirdi. Halkevlerinin kuruluş hedeflerini Atatürk, “En kuvvetli ders araçlarına ve yetişkin öğretmen ordularına sahip olmak yeterli değildir. Halkı yetiştirmek, bir kitle haline getirmek gerekliydi, bunu Halkevi yapacaktır.”ifadesiyle belirtmiştir.²⁰ Atatürk, başlattığı mücadelede tam anlamıyla başarılı olabilmek için sosyal ve ekonomik atılımları art arda uygulama alanına koyup kitle eğitimine önem vermiştir. Ülkeyi, medeni devletler seviyesine ulaştırmak için hedefini en ince ayrıntılarına kadar tespit edip, yaptığı devrimlerle uygulama alanına koymuştur.²¹

Atatürk’ün eğitim politikasının esasını, halkın eğitimi teşkil etmektedir. Çünkü halka dayalı bir devlet kurulmuştur ve bu sistemin devamı için halkın eğitimi büyük önem arz etmektedir. Atatürk, uygarlık ve kültürün iç içe olduğuna inanmış, ülkenin gelişmesi, kalkınması, çağdaş

²⁰ Durmuş Yılmaz, Nadire Emel (Süntar) Akhan, “ İlk Dönem Halkevleri’nin Eğitim Faaliyetleri Konya Halkevi Örneği”, **Karadeniz Araştırmaları**, 2011, Sayı.29, s. 62 .

²¹ Mustafa Ergün, **Atatürk Devri Türk Devrimi**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1982, s.156.

uygarlık düzeyine ulaşması için tek yolun müspet ilim olduğuna işaret etmiştir.²² Atatürk, 1 Mart 1922 tarihli Meclis açılış konuşmasında halkın eğitimi hakkındaki görüşlerini şöyle açıklamıştır: “Binaenaleyh bizim takip ettiğimiz maarif sisteminin temeli, evvela mevcut cahli izale etmektir. Teferruata girmekten kaçınarak bu fikrimi birkaç kelime ile açıklamak için diyebilirim ki alelhlak bütün köylüye okumak, yazmak ve vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıtabak kadar coğrafi, tarihi, dini ve ahlaki bilgi vermek ve dört işlemi öğretmek maarif programımızın ilk hedefidir.”²³ Böylelikle halkı çağdaş dünya görüşü doğrultusunda eğitmek, fikir alışverişinde bulunarak kaynaştırmak, yeni rejimi destekleyecek siyasi kültürü oluşturmak öncelikli hedef olmuştur. Halkevlerinden beklenen diğer bir görev ise inkılâpların benimsetilmesi, Cumhuriyet, Laiklik, Demokrasi, Halkçılık, Milliyetçilik vb. değerlerin halka kazandırılmasıyla halk arasında oluşmuş olan ayrıcalık ve imtiyazlıkların ortadan kaldırılmasıydı.²⁴

Yeni Türkiye'nin yeni örgütlerinin her birinde ayrı ayrı ve bütününde çağdaş zihniyet hâkimdir. Hitap edilen kitlelerle teması sağlayacak başlıca vasıtalar okuma salonlarındaki kitap ve dergiler, müsamereler, piyes, temsil ve balo etkinlikleri gibi unsurlardır.²⁵ Cumhuriyetçilik ilkesi temel ilkedir ve bilhassa eğitim alanında bu ilke öncelikli olarak vurgulanmıştır. Atatürk, öğretmenlere hitap ederken, “Cumhuriyet sizden, fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür nesiller ister” demiştir. Türkiye Devletinin ilk ilkesinin eğitimde tatbikatı böyle olmuştur.²⁶

Bu durum Cumhuriyet Halk Fırkası'nın temel programı ile paralellik teşkil etmektedir. Açılması planlanan Halkevleri, bu uğurda çalışacak, birleştirici güç olacaktır. Çünkü bütün eğitimlerde gerekli olan üç unsur,

²² Özcan Köknel, “Atatürkçü Çizgide Gençliğin Eğitimi”, **Atatürk ve Eğitim**, (Yay. Haz. Nizamettin Koç) TED Yay., Ankara, 1981, s. 330.

²³ Atatürk'ün **Söylev ve Demeçleri – I**, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara, 1961, s.298 ; Ersoy Taşdemirci, “Atatürk'ün Halk Eğitimi Hakkında Görüşler ve Atatürk Döneminde Türkiye'de Halk Eğitimi Faaliyetleri,” **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 7, Kayseri, 1996, s.496.

²⁴ Y. Özdemir vd., **a.g.m.**, s.243 ; Oral, **a.g.e.**, s.53.

²⁵ Erol Güngör, **Dünden Bugünden Tarih- Kültür ve Milliyetçilik**, Ötüken Yay., İstanbul, 2007, s.97-98.

²⁶ Enver Ziya Karal, “Atatürk İlkelerinin Biçimlendirdiği Eğitim”, **Atatürk ve Eğitim**, (Yay. Haz. Nizamettin Koç) TED Yay., Ankara, 1981, s. 6-7.

teşkilatlanma, disiplin, otorite vurgulanmış ve bu üç unsurun sağlanamaması halinde eğitimin gerçekleşmeyeceği ifade edilmiştir.²⁷ Çağdaşlaşma çabasına girişen her devlet kendine özgü siyasal ilkelerini belirleyip bunları geliştirmeye çalışır. Bu ilkelerin bütün toplum tarafından benimsenmesi için çaba gösterir. İşte açılacak olan Halkevleri de bu siyasal ilkelerin benimsenip yaygınlaşması için çalışacaktır.²⁸

10 Nisan 1931 tarihinde Türk Ocaklarının Ankara’da toplanan olağanüstü kongresinde CHF’ye katılma kararı alınarak 257 Türk Ocağı Şubesi, CHF’ye katılmıştır. CHF de aynı yıl 3. Büyük Kongresinde, Türk Ocakları kurultayının aldığı bu kararı onaylamıştır. Bu karar ile Türk Ocakları bütün mal varlıklarını CHF’ye devretmiştir.²⁹

19 Şubat 1932’de resmi olarak Ankara merkez olmak üzere 14 il merkezinde Halkevlerinin açılış töreni eş zamanlı yapılmıştır. Kurulan Halkevleri, tam anlamıyla Türk ulusuna özgün bir yetişkinler, halk eğitimi ve boş zaman eğitimi kurumu idi.³⁰ Ankara, Afyon, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun’dan oluşan³¹ 14 merkezde aynı açılış programının takip edilmesi, hem Halkevlerinin açılışına verilen önemi gösterirken hem de örgütsel bir hareketliliğe işaret etmektedir.

Açılışlara meclis Başkanı Kazım Özalp’in yanı sıra bakanlar, milletvekilleri ve kalabalık bir halk topluluğu katılmıştır. Program, İstiklal Marşı ile başlayarak Parti Genel Sekreteri Recep Peker ve Reşit Galip ile İsmet İnönü’nün yapmış oldukları konuşmalar ışığında Halkevlerinin

²⁷ Toksoy, **a.g.e.**, s.31; Ergün, **a.g.e.**, s.15.; E.Z. Karal, a.g.m., s. 8.

²⁸ Suna Kili, **Atatürk Devrimi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara, 1995, s.240.

²⁹Zeki Arıkan, “Halkevleri’nin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, C.6, S.23, s.266 ; Orhan Özacun, “Halkevlerinin Dramı”, **Kebikeç**, S.3, 1996, s.90.

³⁰ M. Rauf İnan, “ Cumhuriyet’in İlk On Yılında Eğitimimizin Durumu ve Belirgin Özellikleri”, **Atatürk ve Eğitim**, (Yay. Haz. Nizamettin Koç) TED Yay., Ankara, 1981, s. 174 ; Mehmet Karayaman, “Uşak Halkevinin Kuruluşu ve Faaliyetleri”, **T.İ.M. Akademik Araştırmalar Dergisi**, S.12, Konya, 2011, s.34-35.

³¹ Taşdemir, **a.g.m.**, s.500 ; Algan, **a.g.t.**,s. 18; Çeçen, **a.g.e.**, s.95; Ulusoy vd., **a.g.m.**, s. 1194. ; C.H.F. **Halkevleri ve Halkodaları (1932-1942)**, TBMM Kütüphanesi, s. 3.

kuruluş amacı hakkında bilgi verilmiştir. Bu açılış konuşmaları gerek gazeteler, gerekse Ankara Radyosu tarafından bütün halka duyurulmuştur.³²

1 Mart 1932 tarihli genelge ile Cumhuriyet Halk Fırkası, Halkevlerinin kurulmasıyla ilgili kararları kendi örgütüne duyurmuştur.³³ Buna göre her parti örgütü kendi yöresinde bir Halkevi açmalıdır. Halk arasındaki samimiyet korunarak, onların eğilimi Halkevlerine doğru yönlendirilmelidir. Her Halkevi kendi çalışmasını kendisi düzenleyecek, konferans konuları, şiirler, kitap ve notalar göndermek suretiyle genel merkezden de yardım yapılacaktır. Her Halkevi yönetim kurulu, şube komitelerini, komiteler de üyeleri çalıştıracak ve çalışmalar belirlenen ilkelere göre yapılacaktır. Halkevlerinde yalnızca belirli kişiler değil, tüm vatandaşlar birbiriyle kaynaştırılacaktır. Halkevi çalışmaları dosyalanacak, bunlar düzenli olarak saklanıp arşiv oluşturulacaktır.³⁴

1.1.2. Halkevlerinin Kuruluş Amaçları

Konuşmalarda genel itibarı ile üzerinde durulan konular CHF'nin Halkevlerini kurarak halkı ulusal amaçlar çevresinde yeniden örgütlemesidir. Ulusal bilinç oluşturularak, ulusal kültür güçlendirilecektir. Kitlelerin, gelecek için yetiştirilmeleri, toplumun geleceğe hazırlanması gaye olduğundan Türk aydınlarının bu doğrultuda seferber edileceği ve bunun vatandaşlık görevi olduğu belirtilmiştir. Böylece, aynı ideale bağlı örgütlenmiş bir halk kitlesi ortaya çıkarılarak kültür, ülkü, amaç, düşünce birliği sağlanacaktır.³⁵ Dolayısıyla tek parti rejiminin olması ve parti ile devletin aynı doğrultuda hareket etmesi Halkevlerinin kısa bir zamanda ülkenin birçok yerinde kurularak örgütlenmesine yardımcı olmuştur. Halkevleri bir siyasal kurum olarak düşünülmeyip CHF'nin siyasal çalışmalarının dışında bırakılmış, yönetim açısında da parti genel merkezine

³²Ömer Türkoğlu, "Halkevlerinin Kuruluş Amaçları, Örgütsel Yapısı ve Bazı Uygulamaları", **Kebikeç**, S.3, 1996, s.100 ; Çeçen, a.g.e., s.95-96.

³³ Ahmet Özcan, **Türkiye'de Popüler Tarihçilik (1908-1960)**, TTK Yay., Ankara, 2011 , s. 147.

³⁴ Toksoy, a.g.e., s. 31; Çeçen, a.g.e., s. 102-104; **C.H.F. Tamim**, Cumhuriyet Halk Fırkası Katibi Umumiliği, 1932, s. 27-30.

³⁵Y. Özdemir vd., a.g.m., s. 247-248; Güz, a.g.e., s. 14; Çeçen, a.g.e., s.96-98; Olgun, a.g.m., s. 288-289.

bitişik bir kuruluş olarak öngörülmüştür.³⁶ Amaç, zaman kaybetmeden, teşkilatlı bir şekilde halkı belirli ideallere göre geliştirmektir.

Halkevlerinin temel amaçlarının başında, Cumhuriyet'in getirdiği değerlerin, özellikle altı ilkenin halka tanıtılıp benimsetilmesidir. Atatürk'ün fikir ve eylemlerinin bir bütünü olan bu altı ilkenin temel amacı, Türkiye Cumhuriyeti'ni çağdaş bir devlet olarak sonsuza kadar yaşatmaktır.³⁷ Böylece laik ve çağdaş bir toplumun oluşması ve örgütlenmesi, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan gelişmesinde Halkevlerine büyük görevler düşmektedir.³⁸ Halkevleri ile CHF arasındaki ilişki bağları çok derindir, çünkü Halkevleri kültürel bir kuruluş olmasına rağmen temelini CHF'nin altı prensibi, kalkınma, ilerleme plan ve programları oluşturmaktadır.³⁹ Partinin simgesi olan oklarında sembolleşen Halkçılık, İnkılâpçılık, Devletçilik, Cumhuriyetçilik, Laiklik, Milliyetçilik gibi ilkelerin yaygınlaşmasında ordunun ve okulların işlevi yanında Halkevlerinin kamusal alan dışındaki faaliyetleri de eklenmiştir.⁴⁰

Açılış törenlerinde yapılan konuşmaların yanı sıra temsiller verilmiş, şiirler okunarak sanat gösterileri düzenlenmiş ve konserler yapılmıştır. Halkevlerine, aydın kesimin ve halkın önde gelen kişilerinin üye olmaları, halkın istek ve heyecanını arttırarak potansiyelini yükseltmiştir. Her Halkevi şubesinin açılışına da bir parti veya hükümet yetkilisi hazır bulunmuştur.⁴¹ Halkevlerinin açılışı ülke genelinde ulusal bir kültür rüzgârı estirerek, ulusal kültür seferberliğini başlatmıştır. Kültürel açlık, bilimsel ve ekonomik

³⁶ Ergün, **a.g.e.**, s.156; Arıkan, **a.g.m.**, s.269.

³⁷ Mehmet Kayıran-Mustafa Yahya Metintaş, "Atatürkçü Düşünce Sistemi: Atatürkçülük (Kemalizm)", **A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi**, S.51, 2013 Bahar, s.581.

³⁸ İlhan Akar, "Yaygın Eğitim Tarihçesi", **Yeni Türkiye**, S. 58, Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi Yay., 2014, s. 565 ; Arıkan, **a.g.m.**, s.270 ; Cevdet Celep, **Halk Eğitimi**, Adım Yay., Ankara, 1993, s. 83 ; Ulusoy vd., **a.g.m.**, s. 1194 ; Özgür Şahap Varanlı, **Türkiye'de 1932-1950 Sürecinde Halkevleri Temsil Şubelerinin Yurttaş Eğitimine Katkıları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2008, s. 9.

³⁹Hikmet Bila, **CHP Tarihi (1919-1979)**, DMS, Ankara, 1979, s.106 ; Ergün, **a.g.e.**, s. 157 ; **CHP 1939'da Halkevleri**, Recep Ulusoylu Basımevi, Ankara, 1939, s.3.

⁴⁰ Özcan, **a.g.e.**, s. 149 ; Toksoy, **a.g.e.**, s. 31 ; Oğuz Temizhan, **Halkevleri ve Halkevleri'nin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006, s. 31.

⁴¹ Çeçen, **a.g.e.**, s.100.

yetersizlik, ulusal bilinci yerleştirme görevi, Halkevlerine yoğun bir çalışma sorumluluğu yüklemiştir.

Halkevleri dokuz şube şeklinde teşkilatlanmıştır ve her şubenin kendisine ait bir üye kayıt defteri mevcuttur. Üye sayısı ondan elliye kadar olan şubeler üç kişilik, elliden fazla olanlar beş kişilik şube komitesi seçebilirlerdi.⁴² Halkevi idare heyeti ise şubelerin idare komitelerinin seçecekleri birer başkan üyeden oluşmuş, şubeler faaliyet, tarz, şekil ve komite üyeleri arasındaki işbölümüne ait özel talimatnamelerini kendileri düzenleyecektir. Ancak Halkevi İdare Heyetinin onayından geçmesi gereklidir.

Halkevlerinin açılma şartları ve çalışma usulleri, *CHF Halkevleri Talimatnamesi*'yle belirtilmiştir. Bir yerde bir Halkevinin açılması, işletilmesi ve denetimi yerel parti örgütünün görevidir. CHF İl Parti Teşkilatı, gerekli şartları sağlayıp, durumu CHF Genel Yönetim Kuruluna iletir. Gerekli onay alındığında Halkevi açılır. Sağlanması gereken şartlar ise şöyledir: Bölgenin durumu ve özelliklerine göre en az üç şubenin olması, şubelerin çalışmalarına elverişli bir bina, 200 kişilik bir konferans salonu, bir kütüphane, bir çalışma odası, spor yapılabilecek bahçesi, bir odacı, bir memur aylığı, masraflar için belli bir bütçenin temin edilmesidir. Bu şartları, Halkevinin açılacağı yerdeki CHF Parti Teşkilatı sağlayacaktır.⁴³ Açılan Halkevinin çalışmalarına bütün vatandaşlar katılabilirken, Halkevi yönetim kurulu ve şubelerinin yönetim kuruluna seçilebilmek için parti üyesi olma şartı getirilmiştir.⁴⁴ Bu durum parti ile evler arasında her bakımdan olduğu gibi yönetim alanında da sıkı bir bağın olduğunu gösteriyor.

1.2. HALKEVLERİNİN ÖRGÜTSEL YAPISI

1.2.1 Halkevleri Organları

Tek parti yönetimi döneminde kurulan Halkevleri, partinin ideolojisini geniş halk kitlelerine yaymayı, devlet ile halk arasındaki iletişimi sağlamayı

⁴² C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 6.

⁴³ BCA, 490.01./ 847.353.3 ; Y. Özdemir vd., a.g.m., s. 249-250 ; C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 6-7 ; Toksoy, a.g.e., s. 38 ; Arıkan, a.g.e., s.272 ; Algan, a.g.t., s.21

⁴⁴ Duman, a.g.e., s. 83-85

amaç edinmiştir. Bu nedenle Halkevi merkez organları oluşturulmamış, bu işlevi CHF yerine getirmiştir. Her Halkevi'nde üç organ bulunmaktaydı:

- ✓ Şube Yönetim Komitesi
- ✓ Halkevi Yönetim Kurulu (İdare Heyeti)
- ✓ Genel Kurul

1.2.1.1. Şube Yönetim Komitesi

Halkevlerinin dokuz çalışma kolundan oluşmakta ve her biri Şube olarak adlandırılmaktadır. Her birim üyelerini, doğrudan çalışma şubelerine kaydeder, böylece her Halkevi biriminde, kaç şube etkinlik gösteriyorsa o kadar üye kayıt defteri vardır. Her çalışma şubesinin bir yönetim komitesi bulunur. Şube yönetim komitesinin üye sayısı şube üye sayısına göre belirlenir. Üye sayısı on ile elli arasında ise üç kişi, elliden fazla ise beş kişiden oluşur, üye sayısı on'dan az ise şube yönetim komitesi oluşturulmaz.⁴⁵

Her şube çalışmaları ve komite üyeleri arasındaki işbölümüne ilişkin özel yönetmelikler yapabilir, ancak bunun Halkevi yönetim kurulu onayından geçmesi gerekliydi.⁴⁶ Şube yönetim komitesi seçimi iki yılda bir yapılır, aranan koşullar ise:

- CHF'ye kayıtlı olmak, fakat devlet memurlarında bu koşul aranmaz.
- Seçimlere üyelerin mutlak çoğunluğunun katılması, çoğunluğun sağlanamaması durumunda hazır bulunanların katılması.
- Seçime katılan üyelerin en az üçte biri kadar oy alması gereklidir.⁴⁷

Yeni açılan Halkevlerinde, şube yönetim komitesi seçimi, iki haftada bir yapılması gereklidir. Bu üyelerin görev süresi komitenin görev süresinin sonuna kadardır. Seçimden sonra yıllık çalışma raporu hazırlanır ve genel kurulun tasvibi ve Halkevi yönetim kurulunun onayından geçtikten sonra

⁴⁵ Algan, a.g.t., s. 22 ; Temizhan, a.g.t., s. 41 ; C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 6.

⁴⁶ C.H.F Halkevleri Talimatnamesi , s. 6 ; Temizhan, a.g.t., s. 41.

⁴⁷ Temizhan, a.g.t., s. 42.

uygulanır, programın bir nüshası Halkevi'nin bağlı bulunduğu parti yönetim kuruluna verilir. Böylece Halkevi çalışmaları parti kontrolünde yürütülüyor.

1.2.1.2. Halkevi Yönetim Kurulu (İdare Heyeti)

Bu kurul genel nitelikte karar almaz, yalnızca kendi birimi ile ilgili kararlar alabilir. Yönetim kurulu, şube komitelerinin aralarında ayrı ayrı seçtiği birer delegeden oluşur ve seçimler iki yılda bir yapılır.⁴⁸ Buna göre Halkevlerinin dokuz Şubesi olduğundan yönetim kurulu da dokuz üyeden oluşuyordu. Şube sayısı az olan Halkevlerinde üye sayısı da azalıyordu.

Halkevi Başkanı, Halkevi'nin bulunduğu yerdeki CHF Yönetim Kurulu üyeleri arasından seçilir ve yönetim kuruluna başkanlık yapar.⁴⁹ Bu durum parti kontrolünü gösteriyordu. Yönetim kurulu haftada bir toplanır, görevleri ise:

- Ulusal bayramlardaki gösterileri hazırlamak ve yönetmek,
- Halkevi müsamere programını düzenlemek,
- Şubeler arasındaki çalışma birliğini korumak,
- Anlaşmazlık halinde şubeler arasında hakemlik yapmak,
- Şubelerin çalışma yönetmeliklerini incelemek ve uygulanmasını denetlemek,
- Yönetmeliğe göre disiplin hakkında kararlar vermek,
- Hesapları tutmak, demirbaşları gözetmek,
- Bütçenin hazırlanması, bağlı parti yönetim kuruluna vermek ve uygulamak,
- Halkevi memur ve müstahdemlerini, Başkanın teklifi ile atama, cezalandırma veya işinden çıkarma gibi görevleri bulunmaktadır.⁵⁰

Halkevleri ilk kurulduğunda yönetim kurulu üç ayda bir rapor hazırlarken, daha sonraki dönemlerde bu süre altı aya çıkarılmıştır.

⁴⁸ C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 8.

⁴⁹ Algan, a.g.t., s. 22 ; Temizhan, a.g.t., s. 43.

⁵⁰ Toksoy, a.g.e., s. 60 ; C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 9 ; Temizhan, a.g.t., s. 43-44.

1.2.1.3. Genel Kurulu

Halkevlerinin kuruluşunda genel kurul, bir organ olarak düzenlenmemiş, kurulun tüm görevlerini Halkevi Yönetim Kurulu yürütmüştür.

1.3. HALKODALARI

1939 yılına kadar belirtilen yapılanmayı gösteren Halkevlerinin, küçük yerleşim yerlerinde ortaya çıkan örgütlenme zorluğu nedeniyle, Halkevleri gibi halk terbiyesine hizmet ve partinin kültür kurumları olmak üzere Halkodalarının kurulması kararlaştırılmış ve aynı yıl Halkodaları da açılmıştır.⁵¹ Böylece Halkevleri açılmayan yerlerde açılacak olan Halkodalarının, Halkevlerine düşen görevlerin önemli bir bölümünü daha geniş bir ölçekte yapmaları öngörülmüştür. Halkodaları tüm vatandaşlara açık, ancak Halkodası Başkanı ve yönetim kurulu üyesi olmak için partiye üye olmak ya da devlet memuru olmak şartı vardı. Halkodalarının üç yedi kişilik bir yönetim kurulu vardır. Bir yerde Halkodasının açılabilmesi için en az elli üyenin olması gerekmektedir. Halkodalarında Şube örgütü yoktur. Halkodaları:

- Bir toplantı salonu, her türlü içki yasağı,
- Uygun bir okuma merkezi, yararlı konuşma yeri,
- Türkü, şiir, radyo dinlenen bir merkezdir. Bu merkezde:
- Piyesler düzenlenir, yerli mallardan sergiler yapılır,
- Geleneksel spor oyunları tertip edilir,
- Ulusal bayramlar kutlanır, fakir hastalar ile ilgilenilir.⁵²

Halkodalarının açılma kararı ve çalışmaları, Parti Umumi İdare Heyetinin; bütçeleri ise buldukları yerin, il veya ilçenin parti idare heyetlerinin işidir. Her halkodası altı ayda bir rapor hazırlamak ve bu

⁵¹ Temizhan, **a.g.t.**, s. 47 ; Ulusoy vd., **a.g.m.**, s. 1195.

⁵² Nuray Bayraktar, **Halkevleri'nin Ülke Kültürüne, İnsanın Gelişimi ve Dönüşümü Açısından Katkıları ve Öneriler**, Halkevleri Yayınları, Ankara, 1999, s. 36 ; C.H.F. **Halkevleri ve Halkodaları...**, s. 18 ; Temizhan, **a.g.t.**, s. 47. ; Nurhan Karadağ, **Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1951)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s. 79.

raporları bağı olduğu parti kademesine, bir örneğini de Parti Vilayet İdare Heyetine göndermekle yükümlüdür.⁵³

1932 de açılan ve ilk yıllardan başlayarak toplumsal değişme sürecinde önemli roller oynayan Halkevleri'nin 1940'larda etkinlik alanları daralmaya başlamıştır. Çok partili sistemde büyük eleştirilere maruz kalan Halkevleri'nin ve Halkodalarının faaliyetleri giderek azalmış ve 1950 yılında iktidara gelen DP, 1951 yılında 5830 sayılı yasayla Halkevlerini ve Halkodalarını kapatmıştır.

⁵³ Bayraktar, **a.g.e.**, s. 37.

Tablo 1: 1950 Yılı Halkevleri ve Halkodalarının İllere Göre Dağılışı

İL	Halkevi Sayısı	Halkodası Sayısı	İL	Halkevi Sayısı	Halkodası Sayısı
Afyon	11	77	İzmir	22	174
Ağrı	4	18	Kars	7	123
Amasya	3	48	Kastamonu	12	51
Ankara	10	117	Kayseri	7	128
Antalya	10	58	Kırklareli	11	94
Aydın	15	21	Kırşehir	6	38
Balıkesir	10	141	Kocaeli	12	43
Bilecik	7	94	Konya	29	187
Bingöl	3	28	Kütahya	11	159
Bitlis	3	11	Malatya	5	54
Bolu	8	38	Manisa	15	86
Burdur	5	138	Maraş	6	61
Bursa	8	80	Mardin	7	27
Çanakkale	7	92	Muğla	7	41
Çankırı	4	44	Muş	5	131
Çorum	4	66	Niğde	3	31
Denizli	20	117	Ordu	6	55
Diyarbakır	6	14	Rize	3	90
Edirne	8	35	Samsun	8	89
Elazığ	4	62	Seyhan	4	68
Erzincan	4	54	Siirt	2	19
Erzurum	5	114	Sinop	4	10
Eskişehir	5	62	Sivas	7	79
Gaziantep	6	47	Tekirdağ	3	77
Giresun	7	105	Tokat	6	63
Gümüşhane	5	74	Trabzon	11	149
Hakkari	1	7	Tunceli	3	55
Hatay	6	26	Urfa	6	18
İçel	7	75	Van	3	16
Isparta	11	64	Yozgat	7	49
İstanbul	17	26	Zonguldak	10	80
			Londra	1
			TOPLAM	478	4322

Kaynak: Duman, a.g.e, s.131 ; Karadağ, a.g.e.,s.95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. HALKEVLERİ VE ÇALIŞMA SİSTEMİ

1.1. HALKEVLERİ ŞUBE VE GÖREVLERİ

Halkevleri açıldığı günden itibaren dokuz şube olarak çalışmalarına başlamıştır. Genel amaç ise, Batı karşısında yaşanan gerilemenin, kısa bir zamanda sistemli ve çok yönlü bir şekilde aşılp, medeniyet alanında hak edilen seviyeye ulaşmak olmuştur. Halkevleri çok yönlü bir şekilde milleti harekete geçirerek milli amaca hizmet etmiştir. Bu eğitim, bir yandan toplumsal ihtiyaçlara cevap verirken diğer yandan bireylerin katılımında bulunabilmeleri için yetenek, ilgi, kişilik ve nitelikleri de dikkate almak zorundaydı.⁵⁴

Halkevleri, dokuz çalışma kolundan oluşmakta ve her bir kola şube denilmektedir. Halkevlerinde, dokuz farklı şube olduğundan her vatandaşın kendi yetenek, arzu ve tercihinine göre faaliyet sahası bulabileceği geniş bir alandır. Bu şubeler:⁵⁵

1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi
2. Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi
3. Temsil (Gösteri - Tiyatro) Şubesi
4. Spor Şubesi
5. Sosyal Yardım Şubesi
6. Halk Dershaneleri ve Yardım Şubesi
7. Kütüphane ve Yayın Şubesi
8. Köycülük Şubesi
9. Müze ve Sergi Şubesi

⁵⁴ Şefik Uysal, “ Atatürk ve Çağdaş Eğitim” **Atatürk ve Eğitim**, (Yay. Haz. Nizamettin Koç) TED Yay., Ankara, 1981, s. 296-297.

⁵⁵ **C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi**, s. 6 ; Karadağ, **a.g.e.**, s. 74 ; Celep, **a.g.e.**, s.83 ; **C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları.....**, s. 3 ; Olgun, **a.g.m.**, s. 289 ; Ulusoy vd., **a.g.m.**, s. 1196 ; Bayraktar, **a.g.e.**, s. 34 ; Durmuş vd., **a.g.m.**, s.63 ; Türkoğlu, **a.g.m.**, s.101 ; Özacun, **a.g.m.**, s.91 ; Taşdemirci, **a.g.m.**, s. 500 ; Yusuf Bahri Kapusuzoğlu, **Antalya Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)** ,Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013,s.38.

1.1.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi

Halkevlerinin başta gelen ve kapsamı en geniş olan şubesidir. Amacı, Cumhuriyet rejiminin benimsenmesi ve ulus bilincinin oluşturulması açısından önem arz etmektedir. Şubeler ortak hareket ederek, ulusal bütünlüğün yaratılmasını hedeflemiştir.⁵⁶ 1932 yönetmeliği, Şubenin görevlerini şöyle sıralamıştır: Halkın genel bilgisini yükseltmek, bu konuda konferanslar, konuşmalar düzenlenirken parti ilkelerinin yaygınlaşmasını ve kökleşmesini sağlamak, millet, vatandaşlık gibi duyguları yüceltip yaşama dönüştürülmesine katkı sağlamak. Dil araştırma, folklor, gelenek – görenek, tarihleri toplamak. Genç uzmanları himaye ve teşvik etmek, müzeler oluşturup korumak, çeşitli bayramlar, önemli günleri kutlama, yayın faaliyetlerinde bulunma, Türkçe okuma yazma kursları açmaktır. Dergi ve benzeri yayınlarla Türk dilinin gelişmesine katkı sağlayıp halka aktarılması esas alınmıştır.⁵⁷

Halkevlerinin faaliyetleri arasında tarihle ilgili çalışma yapan bu şube, çok büyük önem arz etmektedir. 1932 yılında birinci Türk Tarih Kongresi toplanarak, Türk Tarih Tezi'nin çerçevesi belirlenir. Bu tez gerek ortaöğretim yoluyla, gerekse Halkevlerinde verilen konferanslar aracılığıyla yayılma alanı bulmuştur.⁵⁸ Bir yandan yakın geçmiş, yani Cumhuriyet tarihi içselleştirilirken, bir yandan da uzak geçmişle ilgili olarak Türk Tarih Tezine uygun tarih şuurunun halk arasında yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Mesela, Ordu Halkevi'nin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi üyelerinden Sıtkı Can'ın 19 Mayıs Bayramı ile ilgili yapılan yayında Atatürk resminin altındaki cümle, yakın tarih oluşturmanın ifadesi olarak önemliydi. "Türk milletinin kara talihini 19 Mayıs'la aydınlatan, bize hür ve müstakil bir vatan bağışlayan en büyüğümüz Atatürk," bu ifade 19 Mayıs'ı bir başlangıç olarak görüyordu.⁵⁹ Bunun yanı sıra Lozan Günü, Montrö, Dil Bayramı,

⁵⁶Remzi Oğuz Arık, **Halkevleri'nde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu**, C.H.P. Halkevleri Yayınları, Ankara, 1947, s. 113 ; Arıkan, **a.g.m.**, s. 275 ; Karadağ, **a.g.e.**, s.75 ; **C.H.F Halkevleri Talimatnamesi** , s. 11 ; Temizhan, **a.g.t.**, s. 56.

⁵⁷ Ergün, **a.g.e.**, s. 162 ; Çeçen, **a.g.e.**, s. 106 ; Toksoy, **a.g.e.**, s. 50-51 ; Bayraktar, **a.g.e.**, s. 34 ; Temizhan, **a.g.t.**, s. 56 ; Kapusuzoğlu, **a.g.t.**, s.39 ; Karakuş, **a.g.e.**, s. 8 ; Algan, **a.g.t.**, s. 23.

⁵⁸ Suavi Aydın, "Türk Tarih Tezi ve Halkevleri", **Kebikeç**, S.3, 1996, s.108.

⁵⁹ Özcan, **a.g.e.**, s. 152.

Hatay'ın Kurtuluşu vb. kutlamalar Halkevlerinin tarih şubelerinin ilgi alanıydı. Şehremini Halkevi'nin, Lozan günü programında binanın etrafı donatılarak dikkat çekici yerlere İnönü'nün “ Lozan Ak Gün Savaşıdır” sözü afişlerle asılmıştır.⁶⁰

Dil alanında, Türk dilinin günümüzdeki yazı ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan kelimeleri, terimleri, ulusal destanları, atasözlerini derleyip toplayarak ulusal gelenek ve görenekleri incelemektir. Bu alandaki çalışmaları Türk Dil Kurumu ile işbirliği halinde yürütmüştür.⁶¹

1.1.2. Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi

Özel yeteneklerin ortaya çıkarılıp korunup geliştirilmesi asıl amaçtır. Müzik, resim, heykel, mimari, süsleme sanatları vb. pek çok alanda çağdaş ve çok sesli müziğin ülkeye yerleşmesini sağlarken, bir yandan da ulusal ve geleneksel sanat değerlerin, şarkıların, türkülerin yaşanmasını ve gelişmesini sağlamaktır.⁶² En kapsamlı faaliyeti konserlerdir. 1938 yılında Halkevlerinde 1.700'ün üstünde konser verilmiştir. Ayrıca parti merkezi, Halkevlerine yüzlerce radyo göndererek halkın sanat eğitimine katkı sağlamıştır.

1.1.3. Temsil (Gösteri - Tiyatro) Şubesi

Halkevleri faaliyetleri içinde tiyatro çalışmaları, dönemini ve geleceğini en çok etkileyen alanlardan biridir.⁶³ Bu çalışma şubesinin esas görevi; şube üyelerine, Türk halkına milli tiyatro kültürünü aşılacak olduğu gibi öncelikle istekli ve yetenekli kişilerden gruplar oluşturularak çalışmalarını işlevsel hale getirmektir. CHP Genel Yönetim Kurulunca seçilecek veya yeniden yazdırılacak oyunlar, ya da merkezin onayından

⁶⁰ Özcan, a.g.e., s. 152.

⁶¹ Temizhan, a.g.t., s. 61 ; C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları , s. 4 ; Arık, a.g.e., s. 114.

⁶² Ergün, a.g.e., s. 162 ; Arıkan, a.g.m., s. 277 ; Bayraktar, a.g.e., s. 34 ; Karadağ, a.g.e., s. 76 ; C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s.11 ; C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları..., s. 5; Algan, a.g.t., s. 24 ; Temizhan, a.g.t., s. 71 ; Toksoy, a.g.e., s. 51 ; Kapusuzoğlu, a.g.t., s.42.

⁶³ Canlı, a.g.e., s.111.

geçen oyunlar oynanır.⁶⁴ Kemalist Devrim'in ilkelerini ve değerlerini işleyen piyesler, tiyatro çalışmaları yapıldıkça yeni Türk tiyatrosunun temelleri de Halkevlerinde atılmış olacaktı. Mustafa Kemal: “Nerede bir Halkevi sahnesi varsa orada gerçek Türk tiyatrosu vardır.” diyerek Halkevi tiyatro çalışmalarının önemini vurgulamıştır.⁶⁵ Böylece ülkede tiyatro sevgisinin yerleşmesi ve gelişmesi sağlanıp geleneksel ve ulusal piyesler ile halkın eğitilip bilinçlendirilmesi sağlanacaktır.⁶⁶ 1938 yılında 1.700 den fazla tiyatro gösterisi yapılmış, sinemaya sahip olan Halkevleri'nde ise sinema gösterileri düzenlenmiştir. “Bir Millet Uyanıyor” filmi uzun yıllar Halkevi perdelerinde sergilenmiştir.⁶⁷

1.1.4. Spor Şubesi

Yurttaki bütün spor faaliyetleri partinin kontrolünde idi. Cumhuriyet Halk Partisi, Türk Spor Kurumu Teşkilatı ve Halkevleri aracılığıyla spor çalışmalarını yönetiyordu.⁶⁸ 1932 ve 1936 yönetmeliklerinde, Halkevlerinde spor ve jimnastiğin halka yayılması, halkın kitle sporuna alıştırılması, ayrıca gençliğin beden eğitimine ağırlık vermek, ulusal karakterinin kökleştirilmesi, toplumsal yapının sağlamlştırılması, ülkeye sağlıklı ve ahlaklı, dürüst insanlar yetiştirmek amaç edinilmiştir. Böylece ulusal spor bayramları ve müsabakalar düzenlenerek geleneksel ok, cirit, güreş, binicilik, avcılık vb. spor faaliyetlerinin yaşatılması da hedef alınmıştır.⁶⁹

1.1.5. Sosyal Yardım Şubesi

Her Halkevi kendi yöresinde yardıma ihtiyacı olan, yaşlı, hasta, sakat, kimsesiz kadın ve çocuklara şefkat ve yardım sağlamaktır.⁷⁰ Böylece hastalara doktor ve yardımların yapılması, halkın sağlık bilgisinin

⁶⁴Karadağ, a.g.e., s.76 ; C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 12 ; C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları..., s. 5-6 ; Kapsuzoğlu, a.g.t., s.43; Algan, a.g.t., s. 24 ; Varnalı, a.g.t., s. 11 ; Temizhan, a.g.t., s. 75.

⁶⁵ Çeçen, a.g.e., s. 132.

⁶⁶ Toksoy, a.g.e., s. 52 ; Bayraktar, a.g.e., s. 34 ; Varnalı, a.g.t., s. 11.

⁶⁷ Ergün, a.g.e., s.163.

⁶⁸ Ergün, a.g.e., s.163.

⁶⁹ Toksoy, a.g.e., s. 53 ; Karadağ, a.g.e., s.76 ; Algan, a.g.t., s. 25 ; Temizhan, a.g.t., s. 83 ;C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 13 ; C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları..., s. 6 ;Ergün, a.g.e, s. 163 ; Bayraktar, a.g.e., s. 34 ; Çeçen, a.g.e, s. 106-107 ; Kapsuzoğlu, a.g.t., s.45.

⁷⁰Karadağ, a. g.e., s. 75 ; Bayraktar, a.g.e., s. 35 ; Algan, a.g.t., s. 25 ; Temizhan, a.g.t., s. 85-86
C.H.F.Halkevleri Talimatnamesi, s. 15 ; C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları, s. 8-9.

arttırılması, işsizlere iş bulmak vb. görevleri yaparken bu yardım çalışmalarına katılmak isteyenleri örgütlemek ve yönlendirmekte, amaçlar arasındadır. Böylece Şefkat Yurtları, Yoksul Gözetleme Birlikleri, Yardım Sandıkları gibi çeşitli kurumları kurularak, sağlık konferansları düzenlenmiştir.⁷¹

1.1.6. Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi

Doğrudan halk eğitimi çalışması yapan bu Şube, halkın eğitim seviyesinin yükseltilmesi için her türlü okuma, yazma, yetiştirme görevleri yaparken el sanatları, pratik yaşam eğitimi, teknik ve uzmanlık kursları, tarih, yurt, matematik, muhasebe vb. gibi yaşama yararlı olan kurslar verilirken bu kursların öğretmenliği gönüllü ve ücretsiz olarak yapılıyordu.⁷² Bu Şube, Halkevi binasının yanı sıra cezaevleri ve kahvehaneler ile köylerde de kurslar düzenlenmiş, dersler verilmiştir. Öyle ki 40 çeşide yakın kurs açılıp bunlara binlerce kişi devam etmiştir. Ancak Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi, bütün Halkevleri tarafından kurulamamıştır.⁷³

1.1.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Halkevlerinin gerçek aynası bu şubenin çalışmaları olmuştur.⁷⁴ Halkevlerinin açılma şartları arasındaki kütüphane ve okuma odaları, bu kuruluşun olmazsa olmazlarındandır. Bir yandan halkın elinde bulunan dergi, kitap, basılı eser vb. gibi değerli eserlerin kütüphaneye bağışlanması özendirilirken bir yandan da parti yayınları Hâkimiyet-i Milliye, Resmi Gazete vb. yayınlar yer alıyor.⁷⁵ Ayrıca, kitap sergileri açmak, gezici kitaplıklarla bütün halka ulaşma faaliyetlerini de görüyordu. Okuma odaları ile halkın her saatte kitaplardan yararlanmaları sağlanırken belirli ve önemli konularda arşivler oluşturularak halkın yararlanmasını sağlamaktadır. CHP

⁷¹ Ergün, a.g.e., s.164 ; Toksoy, a.g.e., s. 54 ; C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 15-16 ; Çeçen, a.g.e., s. 107 ; Bayraktar, a.g.e., s.35 ; Kapusuzoğlu, a.g.t., s.47.

⁷² Toksoy, a.g.e., s. 55 ; C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 17 ; C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları..., s. 9-10 ; Kapusuzoğlu, a.g.t., s.53 ; Karadağ, a.g.e., s. 77 ; Algan, a.g.t., s. 25 ; Temizhan, a.g.t., s. 88-89 ; Bayraktar, a.g.e., s. 35.

⁷³ Ergün, a.g.e., s. 164 ; C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, s. 16-17.

⁷⁴ Ergün, a.g.e., s. 164.

⁷⁵ Karadağ, a.g.e., s. 77 ; C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 18 ; Kapusuzoğlu, a.g.t., s.53.

Genel Merkezinin, yayın şubesine gönderdiği telgraf, telsiz, radyo vb. haberleşme araçları ile geniş alanlara ulaşılabilme imkânı sağlıyordu.⁷⁶

1.1.8. Köycülük Şubesi

Temel görevi, köylere modern hayat bilgilerini götürerek köylerin sosyal, sağlık, estetik, açılardan gelişmesi için köylü ile kent arasındaki karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının güçlendirilmesi hedeflenmiştir.⁷⁷ Böylece Halkevi üyeleri uygun zamanlarda köyleri ziyaret ederek kır bayramları, törenler, festivaller, temsiller düzenleyerek örnek köyler seçip diğer köylere yol göstermeleri sağlanarak halk arasında bir bütünlük sağlamaya çalışacaktır.⁷⁸ Ayrıca, köy gezilerine her şubeden bir kişi katılmalıdır. Her yıl 1000-1500 köy gezisi yapılarak köylerde kitapların dağıtılması, hastaların muayenesi, ilaç yardımı, ağaç dikimi, tarım ve hayvancılık gibi faaliyetler gösterilmiştir.⁷⁹

1.1.9. Müze ve Sergi Şubesi

Halkevleri, bu şube ile zengin bir tarihsel birikime sahip olan ülkemizde önem arz eden tarihi eser ve anıtların korunmasını sağlayarak, tarihimizi araştırmak, bu bilgileri halka tanıtmak, ulusal eserlerin zarar görmelerini engellemek önde gelen görevlerdir.⁸⁰

Bütün bu şube faaliyetleriyle Halkevleri, halkın kültür seviyesini yükseltmek, milleti şuurlu, birbirini anlayan, seven ve bir ideale bağlı olarak geliştirmek için büyük bir çaba sarf etmiştir.

1.2. HALKEVİ ETKİNLİKLERİ

Halkevleri, Mustafa Kemal Atatürk'ün, aydınlanma inkılâbını üstlenerek bu işlevini yurdun her köşesine kütüphane, okuma odaları, sanat ve kültür etkinlikleriyle kitlelere ulaştırmış, böylece Anadolu insanını kültürel

⁷⁶ Algan, a.g.t., s. 26 ; Temizhan, a.g.t., s. 91 ; C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları..., s. 12-13.

⁷⁷ Ergün, a.g.e., s. 165 ; Algan, a.g.t., s. 26 ; Temizhan, a.g.t., s. 96 ; Kapusuzoğlu, a.g.t., s.47-48
C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları..., s. 14-15.

⁷⁸ Çeçen, a.g.e., s. 108 ; Toksoy, a.g.e., s. 56-57 ; Karadağ, a.g.e., s. 78 ; C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 20-21 ; Bayraktar, a.g.e., s. 35.

⁷⁹ Ergün, a.g.e., s. 165.

⁸⁰ Toksoy, a.g.e., s. 58 ; C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları..., s. 16 ; Arık, a.g.e., s. 112-113 ; Karadağ, a.g.e., s. 78 ; Algan, a.g.t., s. 26 ; Temizhan, a.g.t., s. 99 ; Çeçen, a.g.e., s. 108 ; Bayraktar, a.g.e., s. 35 ; Ergün, a.g.e., s. 165 ; C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s. 21-22.

yönden kalkındırmaya çalışmıştır. Bu durum geleneksel halk ezgilerini, Türk folklorunu, geleneksel oyun ve spor aktivitelerinin çağdaş boyutlarla gelişmesine öncülük ederek milletin kendini ifade etmesini, özel yeteneklerini ortaya çıkarmasını sağlamıştır.⁸¹

Halkevi şubelerinin elde ettiği başarılar büyük ölçüde halkın desteğiyle doğrudan bağlantılıdır. 1934 yılı içinde Halkevlerinde;

- ✓ 1537 konferans,
- ✓ 402 konser,
- ✓ 539 temsil verilerek bu etkinliklere halkın katılımı ise 800.000 kişiyi geçmiştir.⁸²

Bunların yanında her Halkevi kendi bölgesinde toprak bayramları, spor şenlikleri, köy bayramları, festivaller ve sürek avları gibi açık hava çalışmalarını yaparak toplu etkinlik alanlarını genişletmişlerdir. Birkaç Halkevi çalışması örnek verilecek olursa;

Siirt Halkevi, bölge halkı için Halk Dershaneleri uygulaması geniş çapta gerçekleştirilip tüm çevre köylere giderek, köycülük açısından örnek bir Halkevi çalışması sergilenmiştir.⁸³

1934 yılı etkinlikleri arasında Ankara Halkevi'nin Ziya Gökalp ve İranlı şair Firdevsi için ana günlerine halkın katılımı fazla olup, ilgiyle izlenmiştir. Ziya Gökalp'in Türk düşüncesi açısından önemi, konferanslar ile dile getirilmiştir. Konya, Urfa, Aydın Halkevleri'nin çalışmaları basında geniş yer almış, Mersin Halkevi'nde düzenlenen Mete piyesi ise geniş yankılar uyandırmıştır.⁸⁴

“1935 yılı içerisinde Urfa Halkevi temsil Şubesi Akın, Zoraki Tabip, Bir Gece Faciası, Urfa Kurtuluşu ve Dişçi piyesleri başarıyla oynanmış, Akın

⁸¹ Toksoy, a.g.e., s. 75.

⁸² A.g.e., s. 75.

⁸³ A.g.e., s. 76 ; Çeçen, a.g.e., s. 124.

⁸⁴ Çeçen, a.g.e., s. 123-124.

ve Kozanoğlu piyesleri halkın yoğun ilgisi nedeniyle dört defa temsil edilmiştir.”⁸⁵

Ankara, Denizli, Urfa, Karahisar, Kütahya, Muğla Halkevleri’nde Kubilay günleri düzenlenerek, Atatürk Devrim’inin ilkeleri üzerinde durulmuştur. Böylece Halkevleri kutlama programlarında Türk büyükleri ve özel günler anılarak bu değerlerin yaşatılmasına ve genç nesillere aktarılmasına dikkat edilmiştir. Halkevleri Cumhuriyet kültürünü yaratmaya, ağdaş dünyanın birikimini halka aktarmaya çalışırken geleneksel kültürümüzü koruyarak yeni değerlerle bir senteze ulaşmasına dikkat ediyordu. Mimar Sinan, Fuzuli, Namık Kemal, Ziya Gökalp vb. gibi Türk kültürünün önde gelen isimleri Halkevleri çatısı altında anılmışlardır.⁸⁶

Ankara, Bolu, Muğla Halkevlerinde ağdaş müzik çalışmalarına önem verilmiş ve Ankara Halkevi, büyük bir balo düzenleyerek diğer Halkevlerine rnek olmuştur.⁸⁷

Afyon ve Urfa Halkevi, muhtarlar için bir yetiştirme kursu düzenlemiştir.

Urfa Halkevi, “Alparslan” piyesi büyük bir başarı ile sahnelendikten sonra, Suruç ilçesinde de aynı piyes oynanmıştır.⁸⁸

Soyadı yasaı çıktıktan sonra Ankara Halkevi başta olmak üzere başlatılan kampanya ile her Halkevi, soyadı alınmasıyla ilgili günler ve törenler düzenlenmiştir. Diğer yandan sanat, kültür, spor etkinlikleri ile sınırlı kalmayan Halkevleri, yardıma muhtaç kimsesiz kadınlar, çocuklar, ihtiyarlar hakkındaki faaliyetleri ile de başarı göstermiştir.⁸⁹

⁸⁵ Algan, **a.g.t.**, s. 60.

⁸⁶ een, **a.g.e.**, s. 127-128.

⁸⁷ Toksoy, **a.g.e.**, s. 76.

⁸⁸ Bayraktar, **a.g.e.**, s. 235.

⁸⁹ Toksoy, **a.g.e.**, s. 76 ; een, **a.g.e.**, s. 124.

Tablo 2: Halkevi Faaliyetleri (1935-1938)

	1935 Yılı	1938 Yılı
Halkevi sayısı	103	209
Üye sayısı	54.595	105.000
Tiyatro	782	1.703
Konser	900	1.560
Sinema	636	1.760
Konferans	1.503	2.727
Kitap sayısı	39.386	106.000
Okuyucu	160.573	1.095.910

Kaynak: Toksoy, **a.g.e.**, s.77.

Bütün bu istatistiklerden ortaya çıkan sonuca göre yıllar itibarı ile milletin Halkevlerine olan ilgilerinin günden güne arttığını görmekteyiz.

Halkevlerinin 1935 yılı kayıtlı üye sayısının şubelere dağılımı ise şöyledir.⁹⁰

% 24'ü spor dalında,

% 19'u köycülük dalında

% 14'ü sosyal yardım dalında olarak sıralanırken, üyelerin

% 2.6'sı kadın

% 97.4'ü erkek şeklindedir. Üyelerin mesleklere göre dağılım ise;

% 35'i işçiler, bunların % 33'ü spor, % 13'ü köycülük alanları ile uğraşmıştır.

% 14'ü öğretmen, bunların % 16.7'si dil, tarih, edebiyat; % 15'i tiyatro, gösteri, sanat dallarıyla uğraşmışlar.

% 15'i çiftçiler, bunun da % 49'u köycülük alanında faaliyet göstermiştir.

⁹⁰ Toksoy, **a.g.e.**, s. 77.

1.3. HALKEVLERİ YAYINLARI

Halkevlerinin en çok çalıştığı alanlardan biri de yayın konusudur. 1932’de *Kadro* ve 1933’te *Ülkü* dergileri çıkarılmaya başlanmıştır. Ankara Halkevi’nin yayınladığı *Ülkü* dergisi, Avrupa standartlarında olan genel yayın yönetmenliğini Fuad Köprülü’nün yaptığı akademik bir dergidir. Birçok yabancı profesör ve bilim adamlarının da yazılarına yer verilmiştir. Özellikle Milli Kültürümüzün yüksek kavramlarının açıklanması sorumluluğu Ankara – *Ülkü* ve İstanbul – *Yeni Türk* dergilerine yüklenerek diğer dergilere örnek olmuşlardır.⁹¹

1936’da, 136 Halkevi’nin yayınladığı dergi sayısı 25, kitap satışı 120’ye ulaşmıştır. Yayımlanan kitaplar: Ankara; 7, Aydın; 10, Balıkesir; 7, Bilecik; 6, Gaziantep; 12, Bursa; 6, İstanbul; 7, Konya; 5, Muğla; 5 kitap yayınlamıştır. Yayımlanan dergilerin illere göre dağılımını tablo olarak şöyleledir.⁹²

Tablo 3: Halkevi İl Dergileri

İller	Dergiler	İller	Dergiler
Ankara	Ülkü	Edirne	Yedi Ok
İzmir	Güzel Günler	Giresun	Aksu
İstanbul	Yeni Türk	Trabzon	Akın, İnan
Bafra	Altınyaprak	Isparta	Ün
Konya	Konya	Manisa	Yeni Doğuş
Eskişehir	Halkevi	Bursa	Türküm
Kars	Doğuş	Gaziantep	Başpınar
Balıkesir	Kaynak	Malatya	Drene
Afyon	Taşpınar	Niğde	Akpınar
Adana	Akgünler	Tokat	Yenitokat
Elazığ	Altan	Urfa	Altın Işık
Antalya	Çağlayan	Sinop	Dranaz
Çanakkale	Anafarta	Samsun	19 Mayıs

Kaynak: Toksoy, **a.g.e.**, s.78

⁹¹ Arıkan, **a.g.m.**, s. 273.

⁹²Osman Kaynar, **Konya Halkevi’nin Türk Modernleşmesindeki Faaliyetleri (1932-1951)**, Dumlupınar Üniv., Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2007, s. 364 ; Erhan Sürme, *Niğde Halkevi (1933-1951)*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2009, s. 110 ; Çeçen, **a.g.e.**, s. 131; Toksoy, **a.g.e.**, s. 78.

Halkevlerinin açılışıyla 15 yıl içerisinde ülkenin her köşesinde sayıları sürekli artan aylık ve haftalık yayınlanan dergilerde ilmi, edebi, coğrafi alanda önemli yazılar yayınlanmıştır. Böylece Türk yayın hayatı eskiye nazaran çok büyük bir mesafe kat ederek halkın kültür seviyesi yükseltilmeye çalışılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1. URFA

Önemli tarihi eserlerle sahip olan Urfa, dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biridir.⁹³ Dünyanın en eski kültü ve tapınak merkezi olan Göbeklitepe’de yapılan kazılarla bölge tarihinin Neolitik Çağa kadar uzandığı tespit edilmiştir. Hz. Eyyüp ve Hz. İbrahim (Aleyhisselam) Peygamberler Urfa ve çevresinde faaliyette bulunmuşlardır. Böylece Urfa aynı zamanda zengin bir dini kültüre de ev sahipliği yapmıştır.⁹⁴ Urfa tarih boyunca Irak, Suriye, Mısır ve Anadolu’da varlık gösteren devletlerin egemenliği altında kalmıştır.⁹⁵ 1926’da bölgede yapılan kazılarda Sümer, Asur ve Eti’lere ait kalıntılar bulunmuştur.⁹⁶

1071’de Malazgirt Savaşı’nın kazanılması ile bölgede Türk hâkimiyeti başlamıştır.⁹⁷ Haçlı Seferleri ile Urfa alınıp Urfa Haçlı Kontluğu kurulmuş,⁹⁸ Musul Atabeyi İmamedin Zengi, oğlu Nurettin Mahmut ve komutanı Selahaddin Eyyubi tarafından Urfa, Haçlılardan geri alınmıştır.⁹⁹ Yavuz Sultan Selim’in Mısır Seferi sırasında Urfa, Osmanlı topraklarına katılmıştır. Ardından Urfa, Halep Vilayetine bağlanmıştır.¹⁰⁰ I. Dünya Savaşı sırasında, 11 Ekim 1918’de Halep, İngilizler tarafından işgal edilmiştir. 30 Ekim 1918’de imzalanan Mondros Mütarekesi’nin ardından İngilizler, 24 Mart 1919’da Urfa’yı işgal etmiştir. İngiliz işgali ile silahlar toplanıp, I. Süvari Alayı Urfa dışına çıkarılmıştır. Mutasarrıf Nusret Bey, İngilizleri karşılamadığı ve karşı çıktığı için, Dâhiliye Nezareti’nin emriyle

⁹³ Fikret Işıltan, **Urfa Tarihi Bölgesi**, İ.Ü.E.F. Yay., İstanbul, 1960, s. 1.

⁹⁴ Abdülkadir Karahan, **Tarihi ve Kültürel Boyutları İçerisinde Şanlıurfa ve GAP Sempozyumu**, Nurettin Uycan Basımevi, İstanbul, 1988, s. 139.

⁹⁵ Yüksel Yıldırım, **Milli Mücadele Döneminde Urfa**, Dumlupınar Üniversitesi, Bitirme Tezi, Kütahya, 2009, s. 1 ; Sabri Yazar, **Ayetler Işığında Halilür-Rahman İbrahim Aleyhisselam ve Urfa**, ŞURKAV Yay., İstanbul, 1989, s. 137.

⁹⁶ Mehmet Atilla Maraş, **Peygamberler Şehri Şanlıurfa**, Birlik Yayın Kooperatifi Yayınları, Ankara, 1986, s. 23.

⁹⁷ İsmail Özçelik, **Milli Mücadelede Güney Cephesi- Urfa**, Ata. Araş. Merk. Yay., Ankara, 2003, s.7

⁹⁸ Maraş, **a.g.e.**, s. 26 ; Yıldırım, **a.g.t.**, s. 3.

⁹⁹ Abdullah Ekinci, **Harran Mitolojisi ve Tarihi**, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Şanlıurfa, 2008, s. 37-39 ; Yazar, **a.g.e.**, s. 140.

¹⁰⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, TTK Yay., C.2, Ankara, 1983, s. 276 ; Derviş Kılınçkaya, **Milli Mücadelede Urfa**, Hacettepe Üniv. A.İ.İ.T.E., Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1985, s. 10 ; Enver Ziya Karal, **Osmanlı Tarihi**, V.C., TTK Yay., Ankara, 1983, s.337 ; Özçelik, **a.g.e.**, s. 27.

İstanbul'da yargılanıp idam edilmiştir.¹⁰¹ Ortadoğu'daki çıkarları nedeniyle İngiltere ve Fransa arasında yapılan Suriye İtilafnamesi ile Urfa, Antep, Maraş Fransızlara bırakılmıştır.¹⁰² Fransa, Adana'dan topladığı Ermeni çeteleri ile birlikte 1 Kasım 1919'da Urfa'yı işgal etmiştir.¹⁰³ Urfa'da 12'ler olarak bilinen milis kuvvet (Jandarma Komutanı Binbaşı Ali Rıza Başkanlığında; Hacıkamilzade Hacı Mustafa, Barutçuzade Hacı İmam, Hacıkamilzade Hacı Mustafa Reşit, Mollazade Mahmut, Arabikatibizade Şakir, Güllüzade Osman, Şellizade Ali, Nebozade Hacı İmam, Hacı Bedirağazade Halil, Jandarma Tabur Mülhaki İzmirli Adil Hulusi, Takım Komutanı Hüseyin Pertev, Jandarma Çavuşu Hacı Mustafa Sofu) gibi gönüllü kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca Aşiret Reisleri: (Badıllı Aşireti Sait, Dögerli Aşireti Bekir, İzolü Aşireti Zülfikar Oğlu Bozan, Şeyhanlı Aşireti Ömer, Baziki Aşireti Bekir, Aneze Aşireti Haçim) birleşmiş, Ali Saip Bey ve halktan pek çok kişinin katılımıyla güçlü bir milis kuvvet oluşturulmuştur.¹⁰⁴ 6 Şubat 1920'de Urfa'da başlatılan direniş, 11 Nisan 1920'de Urfa'nın kurtuluşuyla sonuçlanmıştır.¹⁰⁵ 1924 yılında vilayet olan Urfa'ya, 1984'te TBMM aldığı karar ile "Şanlı" unvanı verilmiştir. 8 Nisan 2016 tarihinde TBMM'nin aldığı karar ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile 11 Nisan Urfa Kurtuluş Bayramı'nın 96. yıldönümünde Şanlıurfa'ya İstiklal Madalyası verilmiştir.

¹⁰¹ Abdülkadir Haz, **11 Nisan Urfa'nın Kurtuluşu 1920**, İlbaylık Basımevi, Urfa, 1936, s. 2 ; Müslüm Akalın, **Milli Mücadelede Urfa (Anılar- Belgeler)**, Özlem Kitap Yay., Şanlıurfa, 1985, s. 5 ; Cemil Şenalp, **Ulusal Kurtuluş Savaşında Fransız İşgal Bölgelerinde Sivil İşler – Askeri Hükümet Faaliyetleri**, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 2006, s. 347-349 ; Özçelik, **a.g.e.**, s. 46-47.

¹⁰² Özçelik, **a.g.e.**, s. 61 ; Akalın, **a.g.e.**, s.15-16.

¹⁰³ R. Yaşar Büyükoğlu, **Milli Mücadele Döneminde Güneydoğu Anadolu**, Hacettepe Üniv. A.İ.İ.T.E., Doktora Tezi, Ankara, 1988, s. 175-176 ; Yıldırım, **a.g.t.**, s. 12 ; Özçelik, **a.g.e.**, s. 67 ; Sadettin Gömeç, **Milli Mücadelede Gaziantep**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1989, s. 22-23.

¹⁰⁴ Müslüm Akalın, **Urfa Kurtuluş Yazıları**, ŞURKAV Yay., Şanlıurfa, 2015, s.11 ; Urfa Halkevi Neşriyatı, **11 Nisan Urfa Kurtuluşu 1920**, İlbaylık Basımevi, Urfa, 1936, s.3-8 ; Yıldırım, **a.g.t.**, s.7 ; Özçelik, **a.g.e.**, s.171-172.

¹⁰⁵ Ali Rıza, **Ahfada Yadigar (Urfa Mücadelesi)**, Şurkav Yay., Urfa, 1995, s. 68-69 ; Kerim Fırat, **Urfa Savaşından Yapraklar**, CHP Basımevi, Gaziantep, 1940, s. 36-38.

2. URFA HALKEVİ'NİN AÇILMASI VE İDARİ YAPISI

2.1. URFA HALKEVİ'NİN AÇILMASI

Cumhuriyet ile hedeflenen kültürel kalkınma, Halkevleri ile kısa zaman bütün yurda yayılarak faaliyet göstermiştir.¹⁰⁶ 19 Şubat 1932 tarihinde kurulan Halkevlerinin açılış töreni Ankara radyosu aracılığıyla 14 ilde eş zamanlı yapılmıştır. Program, öncelikle İstiklal Marşı ile başlayıp Parti Genel Başkanı Recep Peker'in konuşması ile devam etmiştir. Reşit Galip'in konuşması¹⁰⁷ ile devam eden program Behçet Kemal Çağlar'ın açılış şiiri, *Çoban* piyesi, temsiller, sanat gösterileri ve konser ile devam etmiştir.¹⁰⁸

1934 yılına gelindiğinde Türkiye'de Halkevlerinin sayısı 80'i bulmuştur. 19 Şubat 1934 günü düzenlenen Halkevlerinin ikinci kuruluş yıldönümünde Başbakan İsmet İnönü bir konuşma yaparak Adapazarı, Amasya, Beyazıt, Bergama, Bitlis, Çorlu, Elazığ, Erzurum, Iğdır, Kula, Maraş, Mardin, Milas, Mudanya, Muş, Sandıklı, Siirt, Silvan, Ünye, Ürgüp, Ödemiş, Uşak, Urfa ve Uzunköprü Halkevlerinin açılışını müjdelemiştir.¹⁰⁹

Urfa Halkevi, 23 Şubat 1934'te açılmıştır. Urfa Halkevi'nin açılış töreni Uray sinemasında yapılmıştır. Tören, Ankara Radyosu'ndan yayınlanan, Başbakan İsmet İnönü'nün Halkevlerinin ülkenin geleceği üzerindeki önemini belirten konuşması ile başlamıştır.¹¹⁰

Urfa Halkevi'nin ilk başkanı olan Eczacı Musa Kazım Yazgan'ın CHF Genel Sekreterliğine gönderdiği 9 Haziran 1934 tarihli raporu Urfa Halkevi'nin açılış töreni hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Buna göre, Halkevi'nin açılışı soğuk havadan dolayı sinema salonunda yapılmıştır. Sinema salonunda Cumhuriyet ideolojisini gösteren bir tablo ile bir Atatürk büstü de bulunmaktadır. Tören, Turan Mektebi Başöğretmeni İhsan Özdemir'in salonda bulunan halka yüksek sesle "Gazi'nin Andı"nı

¹⁰⁶ Anıl Çeçen, *Atatürk ve Cumhuriyet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 1981, s. 306.

¹⁰⁷ Çeçen, *Halkevleri*.... s. 95-96.

¹⁰⁸ Çeçen, *Halkevleri*...s.100.

¹⁰⁹ Çeçen, *Halkevleri*....s.122 ;Toksoy, *a.g.e.*, s. 43 ; "Halkevlerinin Açılışı", *Ulus*, 13 Şubat 1934, s.1.

¹¹⁰ Çeçen, *Halkevleri*....s. 122 ; *BCA*, 490.01/844.339.2, 9 Haziran 1934.

okutturmasıyla başlamıştır. Daha sonra Şehit Nusret Mektebi öğretmenlerinden Müeyyet Hanım, Dumlupınar manzumesini; Vatan Mektebi öğretmenlerinden Nafi Bey, Behçet Kemal Çağlar'ın Halkevleri için yazmış olduğu şiiri; Orta Mektep Müdürü Cevdet Bey, Halkevleri talimatnamesini okumuştur.¹¹¹

Daha sonra kürsüye çıkan Urfa Valisi Nizamettin Atakar da Halkevlerinin amacını, Milli Mücadele'nin tarihçesi ve mevcut hükümetin faaliyetlerinden bahsederek sinema salonunda toplanan halkı bilgilendirmiştir. Daha sonra halktan müteşekkil olan musiki heyeti, milli ve günün anlamına uygun parçalar çalmıştır. Onuncu yıl marşı halkın iştirakiyle söylenerek Urfa Halkevi açılış merasimi böylece tamamlanmıştır.¹¹²

2.2. URFA HALKEVİ'NİN İDARİ YAPISI

Urfa Halkevi'nin teşkilatlanma şekline baktığımızda bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Çünkü *CHF Halkevleri Talimatnamesi'nde* belirtilen bir Halkevi'nin açılabilmesi için öngörülen şartlar Urfa'da kurulan Halkevi'nde görülmemektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi bir Halkevi'nin açılabilmesi için belirli esaslar öngörülmüştür. *CHF Halkevleri Talimatnamesi'ne* göre, bir Halkevi'nin açılabilmesi için; Halkevlerinin dokuz şubesinden en az üç şubesinin faaliyete geçmesi, iki yüz kişilik bir salon, bir kütüphane, çalışma ve okuma odası, spor yapabilmek için bahçeli olan bir bina olması, bir memur, bir odacı ve zaruri ihtiyaçları karşılayacak bütçenin sağlanması, CHF İl Teşkilatının görevidir.¹¹³ Bu şartlar, İl Parti Teşkilatı tarafından CHF Genel Yönetim Kuruluna iletdikten sonra alınan onay ile Halkevi açılır.

Halkevi başkanları, yine aynı İlin Parti Teşkilatının Yönetim Kurulu tarafından seçilir. Halkevi ve şubelerinin yönetim kuruluna seçilebilmesi

¹¹¹ BCA, 490.01/ 844.339.2, 10 Mart 1934.

¹¹² BCA, 490.01/844.339.2.

¹¹³ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 8-10 ; Duman, a.g.e.,s. 83-85 ; Karadağ, a.g.e., s. 74-75 ; Toksoy, a.g.e., s. 38 ; Çeçen, Halkevleri, s. 105.

için parti üyesi olması şartı getirilmiştir. Bu durum parti ile Halkevleri arasında sıkı bir bağ olduğunu göstermektedir.¹¹⁴

Halkevleri CHF'nin teşkilat kuramadığı yerlerde bile faaliyet göstermiştir.¹¹⁵ Parti Teşkilatı olmadan açılan Halkevlerinden biri de Urfa Halkevi'dir. Urfa'da bu durum 7 Ağustos 1934'te Halkevi Başkanı olan Musa Kazım Yazgan'ın, Urfa Valisine ve Cumhuriyet Halk Fırkası Umumi Katibi Recep Bey'e gönderdiği bir yazıda açıklanmaktadır.

“ İki gün evvel yazdığımız tahriratın pul ilsak edilmesi şartıyla iade buyrulduğunu öğrendim. Yüksek makamınıza yazdığımız bu ve bundan evvel buna mümasil yazılarımıza pul yapıştırmamaklığımız mıntıkamızda halk fırkası şubesi olmadığı için makamı devletlerinizi kendimize bir fırka mercii olarak tanıdığımızdandır. Müracaatlarımızda (Urfa Vilayeti Yüksek Makamına) hitabımızın (Urfa Halk Fırkası Yüksek Makamına) yerine kaim olduğunu biliyoruz. Bugün Cumhuriyetimizde fırka ve hükümetin yan yana yürüyen ve birbirine itmam eden bir mevcudiyet olduğunu tanıyarak ve bundan dolayı azemi istiane ve istifade etmeyi gözeterek burada makamınızın himayesine sığınmış bir müessesenin muvaffakiyeti için feragatle çalışmaktayız.”

Urfa'da CHF teşkilatının olmadığı açık olarak anlaşılmaktadır.¹¹⁶ Ancak yurttaki tüm Halkevleri merkezden yönetildiğinden, Urfa Halkevi Başkanları aynı zamanda Urfa CHP İl Başkanlığını da üstlenmişlerdir. Urfa'da CHF teşkilatının olmaması, Halkevinin çalışmalarını ve ihtiyaçlarının karşılanmasını olumsuz etkilemiştir.

¹¹⁴CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 8-10 ; Çeçen, Halkevleri, s. 109 ; Duman, a.g.e., s. 83-85 ; Karadağ, a.g.e., s. 74-75.

¹¹⁵ İsmail Özer, “İngiliz Kültürel Heyeti İle Halkevleri Arasındaki Kültürel Münasebetler (1939-1950)”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı.2, Ankara, 2010, s. 101-102.

¹¹⁶BCA, 490.01/844.339.2, 7 Ağustos 1934.

Urfa'da CHP teşkilatı 14 Eylül 1944'te kurulmuştur.¹¹⁷ Urfa'da CHP teşkilatını kurmak için şehre gelen CHP Müfettişi Prof. Dr. Sadi Irmak ve İdare Heyetinden M. Hüsrev Göle, 14 Eylül 1944 Perşembe günü CHP teşkilatını kurmuşlardır. Urfa CHP İl İdare Kurulu Başkanı Osman Ağan, parti teşkilatının kurulması nedeniyle Urfa Halkevi salonunda bir konuşma yapmıştır. Başkan Ağan konuşmasında, CHP teşkilatının kurulması ile Urfa'nın tarihi günlerinden en mühimini yaşadığını belirtmiştir. II. Dünya savaşının yaşandığı bu günlerde memleketin ilerlemesi için atılan bu adımdan çok müteessir olduğunu belirtmiştir. Ve partinin Urfa'da açılması ile içtimai ve sanayi alanda önemli gelişmelerin yaşanacağını belirtmiştir. Tabii ki bu gelişmenin yaşanması için inanç, icraat ve beraberlik olursa mümkün olacaktır. Şehrin ilerlemesi için teşkilat arkadaşları ile en iyi çalışmaları yapacaklarını belirten Ağan, halkın kendilerine vereceği destek ile başarı sağlayacaklarını belirtmiştir.¹¹⁸ 27 Şubat 1945 tarihli *Yenilik* gazetesindeki haberde “Halkevlerinin açılış yıl dönümünde Halkevi salonunda yapılan törende Parti İdare Heyeti üyesi Bay Nurettin Akçar'ın verdiği söylev” başlıklı yazıda; “Partimizin Urfa'mızda açılışının üzerinden daha beş ay geçmediği halde üye sayısının bini aştığını ve gün geçtikçe üye sayısının artmakta...” olduğunu belirtmiştir.¹¹⁹

Bu durum Urfa halkının devlete olan bağlılığını gösterdiği gibi halkın kendini geliştirmek, modernleşmek, Cumhuriyetin bütün vasıflarına sahip olabilmek için gösterdiği çabayı da gözler önüne sermektedir. CHP Genel Sekreterliği Müfettişleri tarafından, Urfa'daki tetkikler sonucunda verilen teftiş raporları da bunun bir kanıtıdır.¹²⁰ Parti örgütü bulunmamasına rağmen Urfa Halkevi, yaptığı çalışmalarda büyük başarılar göstermiştir. Bu başarıları gerek ulusal ve yerel basında, gerekse altı aylık ve bir yıllık faaliyet raporlarında çok net bir şekilde görülmektedir.

¹¹⁷ **BCA**, 490.01/1793.1262.1: 01.02.1944 tarihli belgede ise: “...partimizin Urfa'da da teşkilatlandırılması keyfiyeti şükran borcumuzu büsbütün arttırdığını ve bu sahada daha geniş ve olgun bir şekilde ve her türlü fedakarlıkla çalışmayı Urfalılar namına şahsi tanzimlerimle arz ederim.” diyen Halkevi Başkanı Salahattin Atabay, Urfa ilinin artık bir parti örgütüne sahip olduğunu müjdelemiştir.

¹¹⁸ “Urfa'da Parti Kuruldu”, **Yenilik**, 16 Eylül 1944, s. 1.

¹¹⁹ “Halkevlerinin Açılış Yıldönümünde Nurettin Akçar'ın Söylevi”, **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s. 1.

¹²⁰ **BCA**, 490.01/ 1013.909.2, 10 Mart 1936; **BCA**, 490.01/ 1004.875.1, 22 Kasım 1940.

Urfa parti teşkilatının 1 Haziran 1945 – 31 Aralık 1945 arası 6 aylık çalışma raporundan parti idare heyetinin kimlerden oluştuğunu bir tablo üzerinden gösterilmiştir. Tablodan da anlaşıldığı gibi her kesimden insanların parti teşkilatında etkin olduğu görülmektedir.¹²¹

Tablo 4. Vilayet İdare Heyeti Azaları

Görevi	Adı Soyadı	Mesleği
Reis	Osman Ağan	Tüccar- Çiftçi
Muhasip	Mutafa Reşit Yetkin	Tüccar
Kâtip	Nurettin Nabi Akçar	Avukat
Aza	Osman Alamaz	Fabrikatör
Aza	Ömer Alay	Belediye Reisi
Aza	Kasım Biner	Çiftçi
Aza	Hasan Demirkol	Çiftçi

Kaynak: BCA, 490.01/717.451.2, 1 Haziran 1945.

2.2.1. Urfa Halkevi Başkanları

23 Şubat 1934 tarihinde açılan Urfa Halkevi, Eczacı Musa Kazım Yazgan başkanlığında kurulmuş olup yedi şube ile çalışmalarına başlamıştır. Urfa Halkevinin ikinci yıldönümünde, 1936'da Sıtkı Ergün tarafından verilen konferansta Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesinin önemi açıklanmıştır. Böylece Urfa Halkevinin 7 Şubesine, Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi ile Müze ve Sergi Şubesi de eklenerek, Şube sayıları dokuzaya tamamlanmıştır. Urfa Halkevi, 23 Şubat 1934 açılışından, 1951 yılında kapanmasına kadar olan süreç içinde yedi Başkan tarafından idare edilmiştir.

Urfa Halkevi ile ilgili ulaşabildiğimiz yıllık faaliyet raporları çok sınırlı sayıdadır. Bu nedenle bazı başkanların dönemine ait mevcut bulunan yıllık faaliyet raporları belirtilmiştir.

¹²¹ BCA, 490.01/ 717.451.2, 1 Haziran 1945.

2.2.1.1. Kazım Yazgan

1901 yılında Siirt'e dünyaya gelmiştir. Babasının Hâkim olması nedeniyle Şam, Midilli, Bulgaristan ve Urfa'da öğrenimini sürdüren Yazgan, 1920 yılında Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin Eczacılık sınıfına kaydolmuştur. Urfa'nın Fransızlar tarafında işgal edilmesi üzerine İstanbul'daki öğrenime ara vermiştir. Urfa'ya giderek milli mücadeleye katılıp milis güçlere sıhhiye ve doktor yardımcılığı yapmıştır. Urfa kurtuluşu tamamlanınca İstanbul'daki öğrenimine devam etmiştir. Öğrenimini tamamlayan Yazgan, Urfa'da bir eczane açmıştır. 27 Şubat 1934 tarihinde açılan Urfa Halkevi'nin açılması ile bu kurumun başkanlığını da yapmaya başlamıştır.

M. Kazım Yazgan, görev yaptığı 11 aylık zaman zarfında Halkevinin önemini ve ehemmiyetini kavramış, hedefe ulaşabilmek için gerek maddi gerekse azami mesai sarfına gayret ederek önemli çalışmalarda bulunmuştur.¹²²

Urfa Halkevi'nin bu dönemdeki çalışmaları ulusal basında geniş yer almıştır.¹²³ Ulus gazetesi de, Başkan M. Kazım Yazgan'ın çalışmalarına geniş yer vermiştir. "Urfa Halkevi bir yıllık hayatı içine sığdırdığı yüce işler ile ulusal ve sosyal kurumlarımızın yurdu onarmak ve yüceltmek bakımından ne coşkun ve içten bir istekle çalıştığını, başardığı işlerle göstermiştir."¹²⁴ Satırlarıyla Urfa Halkevi'nin çalışmalarına yer vermiştir.

Urfa Halkevi'nin bir yıllık iş sayımındaki sonuçlarına baktığımızda: Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi 1934 yılı içinde verilen birinci konferansa 280 erkek, 5 kadın dinleyici katılmıştır. 6 aylık bir çalışmanın sonucunda verilen altıncı konferansa 410 erkek, 110 kadın dinleyici katılmıştır. Konferansa gelen dinleyiciler Halkevi salonun sığamadıklarından aynı konferans tekrar edilmiştir. Bir yıl içinde toplam 41 konferans, 19 temsil sahnelenmiş, 65 konser, 32 toplantı, 50 spor günü tertip edilmiştir. Bu çalışmalara 27.000 vatandaş katılmıştır¹²⁵ Urfa zengin bir tarihe sahip olduğundan tarihi

¹²² BCA, 490.01/ 844.339.2, 25 Haziran 1934.

¹²³ Çeçen, **Halkevleri...**, s. 124.

¹²⁴ "Urfa Halkevi'nin Verimli Çalışmaları", **Ulus**, 28 Ocak 1935 Pazartesi, s. 5.

¹²⁵ "Urfa Halkevi", **Ulus**, 24 Ocak 1935 Perşembe, s. 5.

araştırmalar gezintisi yapılarak Siverek ve Viranşehir ilçelerine gidilmiştir. Orda ki kıymetli taşlar, Süryanilere ait kitabeler merkeze getirilip Halkevi müzesine konulmuştur. Ayrıca Eti'ler devrinde çok ileri bir şehir olan Urfa'nın, bu devirlerden başlayan tarihini hazırlamak için esaslar tespit edilmiştir.¹²⁶ Güzel Sanatlar Şubesi de verimli çalışmalar yapmış, bir yıl içinde 22 temsil, 24 aile gecesi, 47 konferans, 8 balo ve birçok halk toplantısı yapılmıştır. Esnafla yapılan kır eğlencesine 5000 esnaf ve çiftçi katılmıştır. 2.180 kitabı bulunan kütüphaneden 48.200 kişi faydalanmıştır.¹²⁷ 1934 yılı itibarı ile Halkevine kayıtlı üye sayısı; 19 bayan, 841 bay, toplamda 860 üye bulunmaktadır.¹²⁸

M. Kazım Yazgan, kendisine yapılan ve nedeni tam olarak belirlenemeyen, bıçaklı saldırı sonucu Halkevi Başkanlık görevinden 14 Ocak 1935 tarihinde istifa etmiştir.

2.2.1.2. Muzaffer Akaltun

22 Ocak 1935 tarihi itibarı ile Urfa Halkevi başkanlığına Dr. Muzaffer Akaltun geçmiştir.¹²⁹ Röportaj yaptığımız Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Muzaffer Akaltun hakkında şu bilgileri vermiştir: “Urfa memleket hastanesi hekimlerinden muvazzaf bir doktordur. Muzaffer Bey, kısacık boyuyla civa gibi, enerji dolu bir insandır. Halkevi'nde müzikli, danslı, zeybekli, kazaskalı geceler düzenlenmiştir.”¹³⁰

Muzaffer Bey, gerek hastane işleri gerekse hususi hastalarının bakımı dolayısıyla Halkevi işleri ile fazla yoğunlaşamadığından bir takım sıkıntılar yaşanmıştır. Ancak, 23 Şubat 1935- 23 Şubat 1936 Urfa Halkevi'nin bir yıllık çalışma raporu, önemli çalışmalar yapıldığını göstermiştir.¹³¹ Çalışma raporuna göre: Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Başkanı Cevdet Baykal tarafından, 900'den fazla Öz Türkçe kelime derlenmiştir. 23 aile toplantısı,

¹²⁶ “Urfa Halkevi'nin Verimli Çalışmaları”, *Ulus*, 28 Ocak 1935.

¹²⁷ **Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası**, Ulus Basımevi, Ankara, 1935, s.200-201 ; “Urfa Halkevi'nin Verimli Çalışmaları”, *Ulus*, 28 Ocak 1935.

¹²⁸ **Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası**, Ulus Basımevi, Ankara, 1935, s.136.

¹²⁹ **BCA**, 490.01/ 844.339.2, 22 Ocak 1935 ; **Yenilik**, 24 Ocak 1935 ; “Doktor Muzaffer Bey Halkevi Başkanı Oldu”, **Urfa'da Milli Gazete**, 21 Ocak 1935, s.1.

¹³⁰ Özdemir, **Urfa'dan Harvard'a**, 7. Baskı, Kaynak Yay., İstanbul, 2013, s. 21; **Prof. Dr. Coşkun Özdemir**, 1929 Urfa Doğumlu, Görüşme Tarihi 09 Ekim 2015.

¹³¹ **BCA**, 490.01/ 844.339.2, 25 Şubat 1935 ; “Urfa Halkevi İçin”, **Urfa'da Milli Gazete**”, 28 Ocak 1935, s.1-2.

28 konferans, 16 temsil ve 12 balo düzenlenmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu ve Halkevi işbirliği ile 60 fakir öğrenciye elbise yardımı yapılmıştır. Özel muhasebeye ait 3.500 cilt kitap toplanıp tasnif edilerek, kütüphaneye yerleştirilmiştir. Arap atları sergisi düzenlenmiştir. Halkevinde 184 vatandaşa okuma yazma kursu, 108 kişi ise üç ay devam eden Fransızca kursu verilmiştir.¹³² Halkevi Komite Üyeleri tarafından 118 toplantı yapılmış, bu toplantılara 568 kişi katılmıştır. 9 Şube toplantısı yapılmış, bu toplantılara 560 kişi katılmıştır.¹³³

2.2.1.3. Recep Gürel

26.06.1937 tarihi itibarı ile Urfa Halkevi başkanlığını Recep Gürel yürütmüştür.¹³⁴ Recep Gürel döneminde Halkevine gönderilen ihtiyaçlar, kitap, piyes vb. demirbaşa kaydedilmiştir. Recep Gürel 13 Temmuz 1938 tarihine kadar görevine devam etmiştir.¹³⁵

2.2.1.4. Celal Kürkçüoğlu

10 Temmuz 1940 tarihinde Celal Kürkçüoğlu'nun Urfa Halkevi'ne başkanlık yaptığını görülmektedir.¹³⁶ Bu dönemde Urfa Halkevi binası, dokuz şubenin çalışmalarına uygun olmadığından yeni bir binanın yapılması için faaliyetlerde bulunmuşlardır. 10 Şubat 1940 tarihindeki yazışmalardan da anlaşıldığı üzere Celal Kürkçüoğlu'nun görevine devam ettiği görülmektedir.¹³⁷

2.2.1.5. Salahattin Atabay

Gümrük ve Tekel Müdürü Salahattin Atabay hakkındaki bilgileri oğlu Samet Atabay şöyle açıklamıştır: “Babam, 1912 yılında Urfa'da dünyaya geldi, ilk ve orta öğrenimini Urfa'da yaptıktan sora Lise eğitimine İstanbul'da devam etti. Memur olarak Urfa Gümrük ve Tekel idaresine atandı. Sonraki yıllarda terfi ederek bu kurumun müdürlük görevini

¹³² Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ulus Basımevi, Ankara, 1936, s. 116 ; Urfa Halkevinin Bir Yıllık İş Sayımı, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul, 1936, s. 31-32 ; “Urfa Halkevi İş Sayımından”, Urfa'da Milli Gazete, 4 Şubat 1935, s.1-3.

¹³³ Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ulus Basımevi, Ankara, 1936, s.198.

¹³⁴ BCA, 490.01/ 22.111.3, 26 Haziran 1937.

¹³⁵ BCA, 490.01/ 970.751.2, 13 Temmuz 1938.

¹³⁶ BCA, 490.01/ 1234.111.1, 10 Temmuz 1940.

¹³⁷ BCA, 490.01/ 962.724.2, 10 Şubat 1940.

üstlenmiştir. Urfa Halkevi başkanlığına gelince bu iki görevi beraber yürütmüştür” diye, açıklamada bulunmuştur.¹³⁸

1940’tan itibaren Urfa Halkevi Başkanlığını Vekâleten sürdüren Salahattin Atabay, 25 Kasım 1942 tarihi itibarı ile Halkevi başkanlığına resmi olarak başlamıştır.¹³⁹ Salahattin Atabay, Urfa Halkevi çalışmalarına hız vermiş, daha iyi sonuçlar çıkarma çabasında bulunmuştur. Salahattin Atabay görevi süresince Şube Komite Üyelerinin listesi yenilendiği gibi, 1 yıllık çalışma raporu vermiştir.¹⁴⁰ Ayrıca aynı dönemde Urfa Halkevi yeni binasının temelleri atılmıştır.

Salahattin Atabay, Halkevi başkanlığı yaptığı zaman zarfında birçok başarılı çalışmalarda bulunmuştur. Urfa Halkevi, bazı çalışmaları Ankara Halkevi’nde de sahnelemiştir. Urfa Halkevi Başkanı Salahattin Atabay başkanlığında, Ankara’ya hareket eden milli saz ve yerli oyuncu ekibi, Ankara Radyosunda ve Ankara Halkevi salonunda Urfa’nın milli adet ve ananeleriyle kahramanlık destanlarını sunmuşlardır.¹⁴¹ Bu etkinlikleri haber alan *Akgün* gazetesi muhabirlerinden Mahmut Akbulut, Halkevi Başkanı Salahattin Atabay ve Sosyal Yardım Şubesi Başkanı Zeki Anlağan ile bir röportaj yapmıştır. Bu röportaj şu şekildedir: Urfa’dan Ankara’ya neler götürüp oradan Urfa’ya neler getirdiniz? Sorusuna, Biz Ankara’ya çok şey götürdük oradan buraya çok yüksek ilhamlarda döndük, diyerek sözlerine şöyle devam etmişlerdir: “Ankara’ya vardığımızda bizi Muzaffer Sarısözen¹⁴² karşıladı ve kalacağımız Tan ve Ege otellerine yerleştirdi.¹⁴³

¹³⁸ **Samet Atabay**, İşadamı, 1947 Urfa Doğumlu, Görüşme Tarihi 05.11.2015.

¹³⁹ “Yeni Halkevi Başkanı”, **Yenilik**, 25 Kasım 1942, s.1.

¹⁴⁰ “Halkevi Komite Seçimleri”, **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s. 1.

¹⁴¹ “Halkevimizin Ankara’daki Güzel Başarısı”, **Akgün**, 28 Aralık 1943, s. 1.

¹⁴² **Muzaffer Sarısözen**, 1899 Sivas doğumlu, ilk ve lise eğitimini Sivas’ta yapan Sarısözen, İstanbul Belediye Konservatuarını okumuştur. Burada folklor ile ilgili ilk çalışmalarını yapmıştır. Sivas’a dönerek müzik Öğretmenliği görevini yaparken halk müziği ve oyunları ile ilgili derleme çalışmalarını sürdürmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Ankara Devlet Konservatuarı folklor arşivine atandı. Türkiye’nin birçok yöresindeki derleme çalışmalarına katılan Sarısözen, derlenen türkü ve ezgilerin arşivde bir düzen içinde saptanması, korunması ve değerlendirilmesini sağladı. Sarısözen, Türkiye’deki folklorla, türkü ve oyun havalarının derleme, notaya dökme, yaygınlaştırılma ve tanıtılması gibi katkılar sağlamıştır. Yemen Türküsü, Tuna Nehri Akmam Diyor, Yeşil Ördek Gibi, Urfa’nın Etrafı Dumanlı Dağlar, gibi ölümsüz eserlerin derlemesini yapan Muzaffer Sarısözen, 1963 yılında Ankara’da vefat etmiştir. (Kaynak: Süleyman Şenel, *Muzaffer Sarısözen*, **TDV İslam Araştırmaları Merkezi**, C.36, s.155).

Hemen aynı gece “Urfa Gecesi” diye özel davetlilere Ankara Halkevi salonunda bir konser verdik. Aynı şekilde Ankara Radyosu’ndan da yayınlanıyordu. Salon tamamen dolmuştu. Zengin bir programla başlayan saz gecesinin saat 23:00’e kadar devam ettiği bir sırada çiğköfte leğenleri ortaya getirilerek Urfa gecesi temsil edildi. Sahnede bir Urfa köşesi göze çarpıyordu; minderler, makatlar, mangal kahve cezve takımları ile sürpriz bir dekor hazırlanmıştı. Ayrıca konuklara ikram edilmek üzere yöreye has üzümünden yapılmış pastık, kesme, çekçek, sucuk, çerez ve çiğköfte bulunuyordu. Kılıç kalkan oyunu sergilendikten sonra mendillerle süslenmiş ramazan davulcusu salona girerek maniler okudu.¹⁴⁴ Düzenlenen bu sıra gecesi yoğun istek üzerine ertesi gece tekrar edildi” diyerek yapılan çalışma hakkında ayrıntılı bilgi vermeye devam etmiştir. “Milli saz ve yerli ekibi öncelikle CHP Genel Sekreteri ve ilimiz Mebuslarının yüksek alaka ve iltifatlarına mahzar oldular. Bunun üzerine Halkevi Başkanı Salahattin Atabay: “Milli bir umde olarak ele almış olduğumuz bu davada azda olsa muvaffak olmuş isek bu bizim için bir paye değil yüksek Türk cemiyetine karşı olan kutsal vazifeyi arkadaşlarımla birlikte deruhte ettiğimizden dolayı kendimizi bahtiyar sayarız demiştir.”¹⁴⁵

Ankara Halkevi’nde düzenlenen Urfa geceleri için Hamdi Olcay ise şunları söylemiştir: “Urfalıları görmek isteyenler o kadar çok ki evimiz biraz hesapsız yapılmış gibi, günün birinde bütün Ankara’yı yerinden oynatıverecek, herkesi canla başla ilgilendirecek bir toplanma yeri olacağı düşünülmemiş olsa gerek.”¹⁴⁶ Sözleriyle Ankara halkının Halkevi’ndeki Urfa gecelerine olan yoğun ilgi ve alakasını belirtmiştir. Ayrıca milli şair Mehmet Emin Yurdakul’un “ Bir Urfalı olsam da abanoz sazımı elime alsam” sözleriyle yerli saz ve müziklerinin önemine ortaya koymuştur.¹⁴⁷

¹⁴³ Atabay, **a.t.g.**, 05.11.2015.

¹⁴⁴ “Güzel Bir Başarı”, **Akgün**, 1 Ocak Cumartesi 1944, s. 2-3.

¹⁴⁵ “Güzel Bir Başarı”, **Akgün**, 1 Ocak 1944, s. 2-3 ; Atabay, **a.t.g.** 05. 11. 2015.

¹⁴⁶ “Halkevimiz”, **Akgün**, 8 Ocak 1944, s. 1.

¹⁴⁷ “Halkevimiz”, **Akgün**, 8 Ocak 1944, s.1.

Şubat 1945 yılı Halkevleri'nin kuruluş yıl dönümü nedeniyle Urfa Halkevi salonunda yapılan törende başkan Salahattin Atabay, Urfa Halkevi'nin bir yıllık çalışmalarını konferans halinde belirtmiştir.¹⁴⁸

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi, karışık konularda 22 konferans vermiş, bu konferanslara 8833 vatandaş katılmıştır. Ulusal bayram törenleriyle Türk büyüklerini, Namık Kemal, Mimar Sinan, Tevfik Fikret vb., anmak için 8 toplantı yapılmış ve bu toplantılara tahminen 15500 kişi katılmıştır.¹⁴⁹

Güzel Sanatlar Şubesinin bando takımı, 15 törene katılmış, ayrıca açık havada 75, kapalı alanda 49 konser vermişlerdir. Caz bölümü ise 54 konser verirken 3 mandolin konseri de verilmiştir.¹⁵⁰

Temsil Şubesi tekrarlar olmak üzere 18 temsil verilmiş; Akın, Zoraki Tabip, Bir Gece Faciası, Urfa Kurtuluşu, Dişçi, Kozanoğlu vb. ve bu temsillere 8117 vatandaş katılmıştır.¹⁵¹

Sosyal yardım Şubesi bir dağ gezintisi tertip etmiş ve bu geziye 42 kişi katıldığı gibi 2 kişiye mükâfatlı mukavemet koşusu yapılmıştır. Sosyal Yardım Şubesinden 1300 kişi tarafından toplanan yardımlar ile 27 muhtaç vatandaşa 460 lira maddi yardımda bulunulmuştur. Ayrıca 3 öğrenciye aylık yardım suretiyle okutulmaktadırlar. 1945'te, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Halkevi işbirliği sonucu, Halkevi salonunda 52 fakir öğrenci sünnet edilmiştir.¹⁵²

Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi tarafından Kız Enstitüsünde Türkçe okuma yazma kursu açmıştır. Açılan kursa 19 bayan katılmıştır, bunlardan 12 kişi sınavı kazanarak muvaffak olmuştur.¹⁵³ Ayrıca açılmış olan el dokuma kursuna 37 bayan katılmış ve hepsi başarı göstermişlerdir.

¹⁴⁸ "Halkevleri'nin Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s. 1.

¹⁴⁹ "Halkevleri'nin Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s. 1; "Urfa Halkevinin Bir Yıllık Çalışma Faaliyetleri", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s.1-2.

¹⁵⁰ "Urfa Halkevinin Bir Yıllık Çalışma Faaliyetleri", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s.1-2.

¹⁵¹ **BCA**, 490.01/ 973.768.5 ; "Halkevleri'nin Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s. 1 ; Algan, **a.g.t.**, s. 60; "Urfa Halkevinin Bir Yıllık Çalışma Faaliyetleri", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s.1-2.

¹⁵² "Urfa Halkevinin Bir Yıllık Çalışma Faaliyetleri", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s.1-2.

¹⁵³ Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, **Milli Eğitim İlk Öğretim İstatistikleri 1943-1944**, Pulhan Yay., 1946, s.177.

Yabancı dil kurslarına da önem veren Urfa Halkevi, bir İngilizce kursu açmıştır. Kursa katılan 45 kişiden 13 kişi sınavları geçerek başarı göstermiştir.¹⁵⁴

Kütüphane ve Yayın Şubesinde de iç açıcı gelişmeler yaşanmıştır. Bir yıl içinde kütüphaneden faydalanan okuyucu dağılımı şöyledir. 4.514 öğrenci, 1.531 öğretici, 2.282 sivil, memur, subay, er ve 3.576 okuyucu yararlanmıştır.¹⁵⁵

Köycülük Şubesi tarafından iki köy gezisi düzenlenmiştir. Bu gezide 5 köy ziyaret edilmiştir. İhtiyacı olan hastalara, ilaç yardımı yapılmış ve ihtiyacı olan öğrencilere defter, kalem dağıtımı yapılmıştır. Halkevi salonunda muhtelif tarihlerde, 1300 kişinin katıldığı 12 toplantı düzenlenmiştir.¹⁵⁶

Urfa Halkevinin kuruluşundan itibaren en uzun süreli Başkanı, Salahattin Atabay olmuştur. Özellikle bu dönemde, Halkevi çalışmalarında büyük bir hamle yapılmıştır. Bütün Şubelerde yaşanan canlılık, sosyal, kültürel alanda da kendini fark ettirmiştir.

2.2.1.6. Ahmet Şemseddin Vural

Mart 1946'da, Urfa CHP İl İdare Kurulu tarafından Öğretmen Ahmet Şemseddin Vural göreve getirilmiştir. A. Şemseddin Vural, Öğretmen iken dokumacılar kooperatifi işine girerek orada müdürlük yapmıştır. Sonra Bucak müdürlüğü görevini sürdürmüştür.¹⁵⁷ Urfa Halkevi açıldığı günden itibaren Halkevi şubelerinde görev yapmış, özellikle sosyal yardım Şubesindeki başarıları ile basında ve teftiş raporlarında bu şubeden sıkça bahsedilmiştir. Memleket davalarında Halkevleri'nin mühim rolleri olduğunu bilen ve takdir eden bir vatandaş sıfatıyla, kalbi memleket sevgisiyle çarpan faal bir insandır.¹⁵⁸

¹⁵⁴ "Urfa Halkevinin Bir Yıllık Çalışma Faaliyetleri", **Yenilik**, 27 Şubat 1945,s.1-2.

¹⁵⁵ "Urfa Halkevinin Bir Yıllık Çalışma Faaliyetleri", **Yenilik**, 27 Şubat 1945,s.1-2.

¹⁵⁶ "Halkevlerinin Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s. 1-2; "Urfa Halkevinin Bir Yıllık Çalışma Faaliyetleri", **Yenilik**, 27 Şubat 1945,s.1-2.

¹⁵⁷ "Halkevi Başkanlığı", **Yenilik**, 13 Mart 1946, s. 1.

¹⁵⁸ "Urfa'da Halkevi", **Akgün**, 13 Mart 1947, s. 1-2.

Yerel basında, “*Gerekli Mi Görüldü Yoksa İstifa Mı Etti*” başlıklı yazı ile Urfa Halkevi Başkanının değiştiği haberi yayınlanmıştır. A. Şemseddin Vural, kısa bir süre yaptığı başkanlık görevinden, bütün ısrarlara rağmen ayrılmak mecburiyetinde olduğunu belirterek görevinden istifa ettiği öğrenilmiştir.¹⁵⁹

2.2.1.7. H. Refet Tanışık

Ahmet Şemseddin Vural’ın istifa etmesinin ardından Urfa Halkevi Başkanlığına 17 Şubat 1947 tarihi itibarıyla H. Refet Tanışık atanmıştır. Urfa Sanat Erkek Okulu Müdür Yardımcısı olan Refet Tanışık, uzun zaman İlk Tedrisat Müfettişliklerinde bulunmuştur. Ayrıca Köy Enstitüsünde öğretmenlik yapmış olduğu gibi yazdığı güzel şiirleri ile tanınan bir kişidir.¹⁶⁰ Urfa Halkevine iyi hizmetlerde bulunması beklenirken atanma durumundan dolayı Urfa’dan ayrılmıştır. Yaşanan atanma durumunda dolayı Urfa Halkevi Başkanlığına İnönü İlkokulu Başöğretmeni İhsan Özdemir tayin edilmiştir.¹⁶¹

2.2.1.8. İhsan Özdemir

5 Eylül 1947 tarihinden itibaren Öğretmen İhsan Özdemir, Halkevi başkanlığını yürütmüştür. İhsan Özdemir, 1906 Urfa doğumlu, eğitimini tamamlayıp yine kendi memleketinde Öğretmenlik görevine başlamıştır. 1928 yılında Urfa’ya tayin olunan Laima Öğretmen ile evlenir.¹⁶² Urfa, Beykapısı semtindeki Turan İlkokulunda Öğretmenlik yapan Özdemir ailesinin Coşkun ve İnel adlı iki çocukları vardır. 1956 yılında Yalova Atatürk okunla tayin olunan Özdemir ailesi, aynı yıl Urfa’dan ayrılmışlardır. Özdemir ailesi, her zaman için Cumhuriyete bağlı uygar insanlar olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir.¹⁶³

¹⁵⁹“ Urfa’da Halkevi”, **Akgün**, 8 Mart 1947, s. 1-2.

¹⁶⁰ “H. Refet Tanışık Halkevi Başkanı Oldu”, Urfa, 17 Şubat 1947, s.1.

¹⁶¹ “İhsan Özdemir Halkevi Başkanı Oldu”, Urfa, 5 Eylül 1947, s.1.

¹⁶² **Lamia Özdemir**: İzmir, Karşıyaka’da doğmuş, büyümüştür. Öğretmen okulunu okuyarak 1927 de 19 yaşındayken Öğretmen olmuş. İlk görev yeri olarak Urfa’ya atanan Lamia Hanım, görev yaptığı Turan İlkokulunda tanıştığı İhsan Özdemir ile evlenir. 1956 ya kadar gerek görev yaptıkları okullarda gerekse Urfa Halkevi’nde çok önemli çalışmalarda bulunmuşlardır. (Kaynak; Özdemir, **a.g.e.**, s. 25-26; Özdemir, **a.t.g.**, 09 Ekim 2015)

¹⁶³ Özdemir, **a.g.e.**,s. 45.

İhsan Özdemir, Urfa'da Halkevi açıldığı günden itibaren Halkevi'nin çeşitli şubelerinde görev yapmış ve çok önemli çalışmalarda bulunmuştur. Temsil Şubesi, Spor Şubesi, Teyyare Cemiyeti gibi farklı alanlarda çalışmalar yürütmüştür.¹⁶⁴

Temsil şubesi üyelerinden olan İhsan Özdemir, Akın, Hasbahçe, Atilla'nın Düğünü, Kozanoğlu, Tırtıllar, Himmetin Oğlu, Alparslan vb. Halkevleri repertuarında bulunun pek çok temsilin hazırlanmasında çok büyük emekleri olmuştur. Hazırlanan temsiller Urfa'da defalarca sahnelendiği gibi çevre ilçe ve illere gidilerek sahnelenmiştir. Tiyatro çalışmaları, Urfa'da sosyal-kültürel alanda büyük değişiklikler yaratmıştır. Hayatında tiyatronun ne olduğunu bilmeyen kadınlar, kucağında çocukları, çarşafı ile tiyatro izlemeye gitmeleri bu değişikliklere örnektir.¹⁶⁵ Urfa halkı, bir yandan geleneklerine bağlı olarak bir yaşam sürdürürken, bir yandan da Urfa'da bir devrim rüzgarı esmiştir. Vilayette toplumsal bir değişim yaşanmıştır ancak, bu değişime büyük bir direnç olmamıştır.¹⁶⁶

Spor Şubesinde yaptığı çalışmalarda, özellikle yüzme ve koşu alanında Urfa Halkevine birincilikler kazandırmıştır.¹⁶⁷ Bu başarıları basında geniş yer almıştır.

İhsan Özdemir eşi Öğretmen Lamia Özdemir ile birlikte Urfa Halkevi'nin açıldığı ilk günden, görevinin sonuna kadar hiç yılmadan, yorulmadan devleti ve milleti için çalışmış birer Cumhuriyet insanlarıdır. İhsan Özdemir, 8 Ağustos 1951'de Halkevleri kapatılıncaya kadar görevine devam etmiştir

2.2.2. Urfa Halkevi Şube Komiteleri ve İdare Kurulu

Halkevlerinin denetim mekanizmasını oluşturan şube komiteleri ve şube başkanları iki yılda bir, şube üyeleri arasında yapılan gizli oylama ile

¹⁶⁴ BCA, 490.01/1062.1079.1.

¹⁶⁵ "Akın Piyesi" **Yenilik**, 7 Mart 1935 ; "Halkevlerinin Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 21 Şubat 1936 ; "Halkevlerinin Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 28 Şubat 1936 ; "Urfa Halkevinin Alparslan Piyesi", **Urfa**, 15 Temmuz 1947 ; "Halkevinde (Akın)", **Urfa'da Milli Gazete**, 25 Şubat 1935.

¹⁶⁶ Özdemir, **a.t.g.**, 09 Ekim 2015 ; Özdemir, **a.g.e.**, s.33-34.

¹⁶⁷ Özdemir, **a.g.e.**, s. 23 ; **Naci İpek**, 1932 Urfa Doğumlu, Gazeteci-Yazar, Görüşme Tarihi 21 Eylül 2015; Özdemir, **a.t.g.**, 09 Ekim 2015.

seçilmektedir. Her şubenin kendine ait bir üye kayıt defteri vardır. Şubeler, faaliyet şekil ve tarzlarını, komite üyeleri arasındaki işbölümüne ait çalışma programlarını düzenleyip, Halkevi idare heyetinin onayından geçmesi ile uygulamaktadır. Halkevi idare heyeti ise Halkevi Başkanı ve şube temsilcilerinden oluşmaktadır.¹⁶⁸

Urfa Halkevi şube komiteleri ile ilgili ilk bilgiler, 17 Mart 1936 tarihli arşiv belgesidir.¹⁶⁹

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi: Başkan Fikri Demirel, Öğretmen. Üyeler; Hasan Açıanal, Müftü; Bekir Açıanal, Çiftçi; İhsan Uludağ, Öğretmen; Cevdet Baykal, Öğretmen.

Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi: Başkan Rıza Uğurata, Öğretmen. Üyeler; H.Macit Erakın, Halkevi Sekreteri; Ali Turay, Öğretmen; Cevdet Kutlug, Öğretmen; Bayan Şefkat Turan, Öğretmen.

Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi: Başkan Sıtkı Ergün, İşyar. Üyeler; Ali Oral, İşyar; Sait Vural, Öğretmen; Ali Galip Aksoy, Öğretmen; Bayan Fehime Aksoy, Öğretmen.

Kütüphane ve Yayın Şubesi: Başkan Bedri Alpay, Yazıcı. Üyeler; Hulusi Özer, Çiftçi; Bedi Sözen, Öğretmen; Celal Ersöz, Çiftçi; Salih Çelikkol, Öğretmen.

Köycülük Şubesi: Başkan Sami Durak, Çiftçi. Üyeler; Yunus Arıkan, İşyar; Rıza Tüzün, Baytar; Hasan Demirkol, Çiftçi; Tahir Güllü, İşyar.

Sosyal Yardım Şubesi: Başkan Emin Mogultay, Dişçi. Üyeler; A.Şemseddin Vural, Uray Müdürü; Ömer Alay, Uray Başkanı; Ahmet ... Tüccar; Eyyüp Şekerçi, Tüccar.

Temsil Şubesi: Başkan Şahin Menekşeoğlu, Espektör. Üyeler; İhsan Özdemir, Öğretmen; Kamil Aykut, Öğretmen; Bekir Kubilay, İşyar; H.Kamil Başak, Öğretmen.

¹⁶⁸ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 6 ; Toksoy, a.g.e., s.38 ; Duman, a.g.e., s. 198.

¹⁶⁹ BCA, 490.01/ 973.768.5. 17 Mart 1936.

Spor Şubesi: Başkan Ömer Lobut, İşyar. Üyeler; Sami Durak, Çiftçi; Hicri Yetkin, Elektrikçi; Kamil Hasırcı, İşyar; Bedri Alpay, Yazıcı; Hüseyin Kubilay, İşyar; Mehmet Karalök, Makinist.

CHF Halkevleri Talimatnamesinde de belirtildiği gibi şube komite üyeleri iki yılda bir yapılan seçimler ile belirlenir. Ancak iki yılda bir yapılan seçim sonuçları elimizde mevcut olmadığından ulaşabildiğimiz sınırlı sayılardaki şube komite üyeleri belirtilmiştir.

Yenilik gazetesi 20 Mart 1944 Pazartesi, tarihli sayısında “Halkevimizde Komitelerin Seçimi Yapıldı”, başlıklı yazıda ile seçilen üyelerin adları belirtilmiştir. Yapılan seçim sonrası bir söylev veren Halkevi Başkanı Salahattin Atabay konuşmasında; “Saygı değer arkadaşlarım, hepimizde biliyoruz ki bu toplantımız elimizde bulunan ve gereğince çalışmalarımızı, işlerimizi düzenlediğimiz Halkevleri idare ve teşkilat talimatnamesinin 18’inci maddesine uyularak iki senede bir yenilenen komite üyeleri seçimini yapmak içindir...”¹⁷⁰ Diyerek sözlerine devam eden Bay Atabay, Cumhuriyet Halk Partisinin kültür organı olan ve çalışma bünyesinde de halk terbiyesi vasfını taşıyan Halkevleri’nin değişmez çalışma sistemine göre çalışmalarını düzenlemekte ve faaliyetlerine devan etmektedir. Çalışmalarını dokuz şube üzerinden yürüten ve bütün yurttaşlara kucağını açmış bulunan Halkevleri’nin, çalışma talimatnamesini arz ettikten sonra seçilen komite üyelerine yüklenen görevin bilincinde olmalarını ve kendilerine kutsi ödevlerinde başarılar dilemiştir.¹⁷¹ 20 Mart 1944 Yılı Seçilen Komite Üyeleri Listesi:

Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi: Üyeler: Ratıp Akdeniz, Öğretmen; Hulusi Kılıçarslan, Çiftçi; Nedime Kamışlı, Kız Enstitü Müdürü; Ahmet Gürakar, Öğretmen; Belkıs Taşgil, Öğretmen. Yedek Üyeler: Seyfi Sülün, Varidat Müdürü; Fikri Demirel, Öğretmen; Ziya Gençler.

Kütüphane Yayın Şubesi: Üyeler: Nuri Eralp, Albay; Celal Özbek, Gazeteci; Perihan İspir, Kız Enstitü Müdür Muavini; Mustafa Ünsan, İnhisar

¹⁷⁰ “Halkevi’nde Komite Seçimi”, *Yenilik*, 20 Mart 1944, s. 1.

¹⁷¹ “Halkevi’nde Komite Seçimi”, *Yenilik*, 20 Mart 1944, s. 1.

Müdürü; Aliye Baykal, Öğretmen. Yedek Üyeler: Nimet Bayer, Öğretmen; Kazım Adamoğlu, Kütüphane Memuru; Şemsi Güllü, Arzuhalci.

Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi: Üyeler: Şükrü Dölen, Öğretmen; Cevdet Kutluğ, Baş Öğretmen; Cemal Onur, Öğretmen; Halil Tuğcu, Marangoz; Osman Özsoy, Bando Şefi. Yedek Üyeler: Mustafa Ataç, Konduracı; Mehmet Toptancı, Marangoz; Halit Ataoğlu, Makinist.

Sosyal Yardım Şubesi: Üyeler: Zeki Anlayan, Eczacı; Ömer Alay, Belediye Reisi; Hasan Basri, Belediye Doktoru; Müslüm Hayırlı, Tüccar; Ahmet Mesci, Tüccar. Yedek Üyeler: Zeki Onat, Baş Hekim; Esat Erol, Doktor; Hacı Abamor, Tüccar.

Köycülük Şubesi: Üyeler: Nihat Al, Veteriner; Hayati Karakoyunlu, Çiftçiler Birliği Reisi; Davut Aliz, Ziraat Müdür Vekili; Hasan Demirkol, Çiftçi; Osman Agan, Ticaret Odası Reisi. Yedek Üyeler: Fethi Atmaca, Tapu Sicil Memuru; Sait Meki, Çiftçi; Reşit Akyüz, Belediye Azası.

Temsil Şubesi: Üyeler: İhsan Özdemir, Öğretmen; Hikmet Çekiç, Öğretmen; İzzet Şah, İnsihar Memuru; Maide Akdeniz, Öğretmen; Sami Barlas, Maarif Pazarı Sahibi; Yedek Üyeler: İbrahim Alay, Memur; Numan Moğoltay, Terzi; Osman Ertörer, Memur.

Spor Şubesi: Üyeler: Recep Çekiç, Maarif Müdürü; Salih Çelikkol, Öğretmen; İsmet Arın, Öğretmen; Akil Kanay, Öğretmen; Lamia Özdemir, Öğretmen. Yedek Üyeler: Mehmet Karalök, Tüccar; Lütfü Akdemir, Öğretmen; Ali Aksel.

Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi: Üyeler: Remzi Oruç, Maarif Başkatibi; Ali Galip Aksoy, Öğretmen; Ahmet Cücel, Öğretmen; Yedek Üyeler: Hasan Kara, Öğretmen; Mehmet Yener; Hasan Ülgen, Öğretmen.

Müze Şubesi: Naci Balak, Muhasebeci; Hasan Açıanal, Müftü; Bedi Bilek, Öğretmen. Yedek Üyeler: Şerif Özdemir, Öğretmen; Rasim Akçar; Bekir Açıanal, Çiftçi.

6 Nisan 1946 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda, İdare ve Teşkilat Yönetmeliğinin on sekizinci maddesi gereğince Urfa Halkevinin 1946 yıl komite seçimleri yapılmıştır. 6 Mart 1946 Çarşamba günü Ratıp Akdeniz'in geçici başkanlığında seçim yapılmıştır. Başkan, Toplantının gayesini ve seçimin ne suretle yapılacağını yönetmelik maddelerine dayanarak yapmıştır. Seçim sonucunda alınan oylara göre durum şu şekildedir:¹⁷²

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi: 18 Oy, Hulusi Kılıçarslan; 14 Oy, Hazım Açıanal; 16 Oy, Celal Yetkin; 11 Oy, Ratıp Akdeniz; 10 Oy, Tahir Güllü.

Güzel Sanatlar Şubesi: 19 Oy, Mustafa Ataç; 18 Oy, Osman Özsoy; 14 Oy, Halil Tuğcu; 16 Oy, Hasan Alpan; 11 Oy, Mehmet Toptan.

Temsil Şubesi: 31 Oy, İhsan Özdemir; 31 Oy, Bekir Çelen; 30 Oy, İbrahim Alay; 30 Oy, Ali Galip Aksoy; 26 Oy, Müslüm Alpan.

Spor Şubesi: 21 Oy, Mehmet Ağan; 18 Oy, Halil Kondracı; 15 Oy, Mehmet Akgün; 15 Oy, Akil Kanay; 15 Oy, Nizami Pabuççu.

Sosyal Yardım Şubesi: 32 Oy, Zeki Anlağan; 32 Oy, Emin Moğoltay; 32 Oy, Yusuf Elçi; 31 Oy, Hakkı Kasımoğlu; 31 Oy, Hüseyin Kemancı.

Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi: 20 Oy, Kemal Öncel; 20 Oy, Ahmet Özbay; 18 Oy, Osman Başbuğ; 17 Oy, Sait Ural; 17 Oy, Müslüm Tamel.

Kütüphane ve Yayın Şubesi: 20 Oy, Salahattin Kaplaman; 18 Oy, Mustafa Savaşan; 18 Oy, Salih Çelikkol; 18 Oy, Nurettin Nabi Akçar; 17 Oy, Vehbi Erden.

Köycülük Şubesi: 20 Oy, Hamit Özbay; 20 Oy, Ahmet Abamor; 20 Oy, Sami Aksoy; 20 Oy, Halil Akyol; 18 Oy, Yusuf Hayırlı.

¹⁷² BCA, 490.01/ 973.768.5, 6 Nisan 1946.

Müze ve Sergi Şubesi: 22 Oy, Hasan Açıanal; 20 Oy, A. Şemsettin Vural; 20 Oy, Sami Barlas; 19 Oy, Bekir Sıtkı Ergün; 19 Oy, Sadri Ener.

Seçimlerin yönetmelik hükümlerine göre yapıldığı CHP İl İdare Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Tablo.5:Urfa Halkevi Üyelerinin Mesleklere Göre Dağılışı. 1935

	Avkt	Öğret.	Tüccar	Dokr.	İşçi	Çift	Esnf
Dil,Tarih,Edebiyat Şubesi	2	11	15		116	36	
Ar Şubesi		10	10		119	12	12
Temsil Şubesi		10	8	1	61	10	1
Spor Şubesi			7		135	10	
Sosyal Yardım Şubesi	1	4	4	7	83	31	
Halk Dersh.ve Kurs. Şube.			5		50	6	
Kitapsaray Yayın Şubesi		12	1		33	4	
Köycülük Şubesi		1	5		24	112	
Müze Sergi Şubesi							
Toplam	3	48	55	8	621	221	13
Genel Toplam	969						

Kaynak: **BCA,490.01/973.768.5, 23 Şubat 1935.**

Urfa Halkevi'nin 1936'daki faaliyet raporunda görüldüğü üzere en fazla üye sayısı işçilerden oluşmaktadır. Buna müteakiben ikinci sırayı çiftçiler oluşturmaktadır. Bu durum ise vatandaşın Halkevine olan ilgisini ve eğitime, gelişmeye olan ilgisini göstermektedir. Tabî ki Öğretmenler de hem okulda hem de Halkevi'nde önemli faaliyetler göstererek büyük sorumluluklar altına girmişlerdir. Böylece tam bir yenileşme ve eğitim seferberliği içine girmişlerdir.

Tablo.6: Urfa Halkevi Üyelerinin Cinsiyete Göre Dağılışı

	Bayan	Bay	Toplam
Dil, Tarih, Edebiyat	4	176	180
Güzel Sanatlar Şubesi	11	152	163
Temsil Şubesi	6	85	91
Spor Şubesi		152	152
Sosyal Yardım	10	120	130
HalkDershaneleri ve Kursları		61	61
Kitapsaray ve Yayın Şubesi	2	48	50
Köycülük Şubesi		142	142
Müze Sergi Şubesi			
Genel	33	936	969

Kaynak: **BCA**, 490.01/973.768.5, 23 Mayıs 1935.

Urfa Halkevi üyelerinin cinsiyete göre dağılımında bayanların, Güzel Sanatlar Şubesi ve Sosyal Yardım Şubesinde yoğunluk oluşturduğunu görmekteyiz.

2.2.3. Urfa Halkevi Binası

Urfa’da Halkevi için tahsis edilen bina, Karakoyun meydanında hususi muhasebeye ait olup şehir merkezinde bulunmaktaydı.¹⁷³ Salonları pek geniş olmamakla beraber binanın eski olmasında dolayı tadilata ihtiyacı olmuştur. Urfa Halkevi Başkanı M. Kazım Yazgan, bina çevresinde bulunan eski duvarları yıkarak binayı göz önüne çıkarmıştır. Halkevi’nin dış cephesini kireç ile badana yaparak temiz bir hale getirilmiştir.¹⁷⁴

1939 yılında Urfa Valisi Kazım Demirer, büyük inkılâbın ve Halkevlerinin önemini belirterek vilayetimiz Halkevi’nin bu sahadaki çalışmalarının daha verimli olabilmesi için, her türlü ihtiyacı karşılayabilecek yeni bir binaya ihtiyaç olduğunu, CHP Genel Merkezine arz etmiştir.¹⁷⁵

¹⁷³ **BCA**, 490.01/844,339.2 , 3 Ekim 1934.

¹⁷⁴ **BCA**, 490.01/1004.875.1 ; “Halkevi Binası”, **Akgün**, 30 Temmuz 1938, s. 1 ; “Halkevinin Tadilatı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 17 Aralık 1934, s.1.

¹⁷⁵ **BCA**, 490.01/1793.1269.1.

Urfa vilayeti, bu konuda istekte bulunduktan sonra Halkevi binasının yapılacağı yer için uygun arsalarla bakılıp özellikle tüm halkın çok rahat bir şekilde gece veya gündüz gidebilecekleri ve ulaşımında sıkıntı çekmeyecekleri merkezi bir yer olan Köprübaşı'ndaki arsa uygun görülmüştür.

Gereken çalışmalar yapıldıktan sonra özellikle Halkevi Başkanı Celal Kürkçüoğlu'nun merkez CHP Genel Sekreterliği ile yapılan görüşmeler neticesinde Müşavir Mimar A. Sabri Oran ve Elazığ Bölge Müfettişi 14 Aralık 1941 tarihinde Urfa İline gelerek yaptıkları tetkikler sonucu Halkevi binası için, Köprübaşı'ndaki arsanın uygun olduğunu Genel Sekreterlik makamına bildirilerek bina projesinin hazırlanması arz edilmiştir.¹⁷⁶

CHP Urfa Milletvekillerinin; Kazım Berker, Razi Soyer, Hüseyin S. Coşar, Ahmet Kutsi Tecer, Esat Tekeli, Suut Kemal Yetkin'in 6 Haziran 1943 tarihli, konuyla ilgili tetkik raporu ile: "Urfa Halkevi'nin bugünkü binası şubelerin ayrı ayrı çalışmalarına elverişli değildir. Yeni bir Halkevi binası yaptırmak şehrin uygun bir yerinde seçilmiş olan arsa hususi muhasebeye ait olan en büyük kısmının iki bin lira gibi bir bedel ile istimlâkine karar alınmıştır. Partimizce Urfa'da ihtiyaca elverişli yeni bir binanın bir an evvel inşasına emir buyrulması yerinde bir tedbir olacaktır".¹⁷⁷ Bilgileri, Genel Merkeze arz edilmiştir.

Böylece Yüksek Mimar, Bekir İhsan Ünal tarafından hazırlanan Urfa Halkevi projesinin son incelemeleri yapılarak 3 Ekim 1946 tarihinde proje jüri tarafından kabul edilmiştir.¹⁷⁸

Çalışmalar ve hazırlıklar devam ederken CHP partisine ait olan bu arsa üzerindeki yıkılan eski binaların değerli taşları yeni binanın yapımında kullanılacağı gibi, fazlası da satılarak inşaat malzemesi temininde kullanılacaktır. Ancak aynı arsa üzerinde bulunan ve yıkılması düşünülen Milli Eğitim Müdürlüğü'nün işgalinde bulunan binanın tahliye edilmesi istenmiştir. Ancak bu eski binada, Kız Enstitüsünde çalışan 11 genç ve bekar Öğretmen barınmaktadırlar. Bu Öğretmenlere başka bir yer

¹⁷⁶ BCA, 490.01/ 1793.1269.1, 14 Aralık 1941.

¹⁷⁷ BCA, 490.01/ 1793.1269.1, 6 Haziran 1943.

¹⁷⁸ BCA, 490.01/ 1793.1269.1, 3 Ekim 1946.

sağlanamadığından bu isteğin yerine getirilmesi mümkün olmamıştır. Bu nedenle Milli Eğitim Müdürlüğünün işgalindeki bu binanın yıkılması uygun görülmemiştir. Bu durum yapılan çalışmalarını sekteye uğratmıştır.¹⁷⁹

1946 yılının son aylarında merasim ile temeli atılan yeni Halkevi binası, iki yıl geçmesine rağmen, binanın inşaatına henüz başlanılmamıştır. Bu olumsuzluklar karşısında binanın yapımı ile yakında ilgilenen Urfa Valisi Ali Rıza Ünal, yaptığı çalışmalar sonucu 17 Eylül 1949'da Halkevi inşaatına, salonun yapılması ile başlanmıştır.¹⁸⁰

14 Mayıs 1950 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı Demokrat Partiye bırakınca yeni hükümetin politikalarındaki farklılıklar Halkevi inşaatının durdurulmasına neden olmuştur.¹⁸¹

Demokratların teşviki ile Demokrat Genel Meclisi üyeleri tarafından özel idareden alınan arsanın yolsuz ve usulsüz olduğundan arsanın tekrar özel idareye iadesi için dava açılmaktadır. Belediyenin, Halkevi arsasından aldığı taşlar için mahkemeye müracaat edilmiştir. Vali ve Belediye Başkanı, Belediyenin Yeşil Saha projesi kapsamına giren, CHP parti binası ve Urfa Halkevinin bulunduğu alanın, istimlak edilmesine karar vermiştir.¹⁸²

Durum böyle olunca 16 Nisan 1951 tarihinde CHP İL.İ.K. Başk.V. Sami Özbay tarafından yeni Halkevi inşası için özel idarenin verdiği istimlak kararı hakkında ayrıntılı bir rapor CHP Genel Sekreterliği Yüksek Katına gönderilmiştir.¹⁸³

Demokrat parti iktidarı ile Halkevleri gibi bu eşsiz eğitim kurumu ve aydınlanma ocakları yok edilmeye başlandı. Bu durum aynı zamanda aklın, aydınlanmanın da yok edilişi olmuştur.¹⁸⁴

2.2.4. Urfa Halkevi'nin Bütçesi

Bütçe hakkındaki bilgilere baktığımızda ise; Kütahya Saylavı Mehmet Somer'in, Halkevleri'nin açılış yıldönümü münasebetiyle 16 Şubat 1936 da kış konferansları için Urfa Halkevi'nde ve belediye sinema salonunda

¹⁷⁹ BCA, 490.01/ 1793.1269.1, 31 Ekim 1947.

¹⁸⁰ BCA, 490.01/ 1793.1269.1, 17 Eylül 1949.

¹⁸¹ BCA, 490.01/ 1793.1269.1, 14 Mayıs 1950.

¹⁸² BCA, 490.01/ 1793.1269.1, 11 Nisan 1951.

¹⁸³ BCA, 490.01/ 1793.1269.1, 16 Nisan 1951.

¹⁸⁴ Özdemir, **Urfa'dan Harvard'a**, s. 30.

İstiklal ve İnkılap mevzularına dair konferanslar vermiştir. Konferansları dinleyemeyen bir kısım halk ve orta mektep son sınıf talebelerinin müracaatları üzerine 21 Şubatta belediye sinema salonunda tekrar konferans vermiştir.¹⁸⁵

Urfa Halkevi hakkında yaptığı tahkikat neticesinde yazdığı rapor şöyledir: “ Urfa Halkevi’nin bütçesi hususi muhasebeden muhassas 2000 ve belediyeden verilen 1000 lira ki toplam 3000 liradan ibarettir. Bu kadar az bir para ile Urfa’nın bütün ihtiyaçlarını karşılamak mümkün olamayacağından hususi muhasebe idaresinden 3000 ve belediyeden 2000 lira verilmek suretiyle bütçenin 5000 liraya yükseltilmesi lazım geldiği düşüncesindeyim. İctimai, zirai hatta Urfa vilayeti için siyasi vazifeleri bulunan Halkevi’nin bütün bu branşlarda ufak bir bütçeyle muvaffakiyetle çalışmalarını yakından gördüğüm için bütçenin bir miktar artırılmasıyla bu çalışmaların birkaç misli artacağına şüphe etmemekteyim” diye durumu belirtmiş ve bu rapor CHP Genel Sekreterliğine iletilmiştir.¹⁸⁶ Bu durum Urfa Halkevinin çok kıt imkânlar ile çalışma faaliyetlerinde bulunduğunu göstermiştir. Aynı zamanda Urfa vilayetinin ekonomisine ve sosyal yapısına baktığımızda, halkın geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Sanayi alanında gelişme gösterilmemiştir. Tarım iklim şartlarına bağlı olduğundan değişiklik göstermektedir. Bu gibi durumlar, ilin ekonomik durumunu büyük ölçüde etkilemiştir.

Tablo. 7: Urfa’da Açılan Halkevleri ve Halkodaları

Halkevleri	Halkodaları	
Urfa (Merkez)	Bozova (Yaylak)	Baziki
Siverek	Kanlıhavşar	Çarmelik
Birecik	Gülmen (Akziyaret)	Cibbin
Suruç	Resulayn (Ceylanpınar)	Akçakoca
Viranşehir	Halfeti	Argıl
Akçakale	Hilvan	Yaslıca
	Tisha	Hobap
	Sırrın	Harran
	Kırsas	Aşkale

Kaynak: **BCA**, 490.01/ 1059.1068.1.

¹⁸⁵ **BCA**, 490.01/1013.909.2, 21 Şubat 1936.

¹⁸⁶ **BCA**, 490.01/1013.909.2, 23 Şubat 1936.

BEŞİNCİ BÖLÜM

1. URFA HALKEVİ FAALİYETLERİ

1.1.URFA HALKEVİ ŞUBELERİ'NİN ÇALIŞMALARI

Urfa Halkevi şubelerinin göstermiş olduğu faaliyetlere geçmeden önce, 1936 yılında Kütahya Milletvekili Mehmet Somer ve 1940 yılında Muş Bölge Müfettişi Münir Soykam tarafından Urfa Halkevinin çalışmaları hakkında yazmış oldukları iki raporu vermekte fayda vardır.

Urfa Valiliğine gönderilen 7 Şubat 1936 tarihli telgrafta, Kütahya Milletvekili Mehmet Somer'in, Kış Konferansları nedeniyle 16 Şubat 1936 tarihinde Ankara'dan Urfa'ya hareket edeceği bildirilmiştir.¹⁸⁷ 18 Şubat 1936 sabah saatlerinde Urfa'ya varan Mehmet Somer, Urfa Valisi Kazım Demirer, Belediye Başkanı Ömer Alay, Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun tarafından Akçakale tren istasyonunda karşılanmıştır. Somer; 19 Şubata Uray Sinema salonunda, 20 Şubata Halkevi konferans salonunda, 21 Şubata yine Halkevi salonunda sadece öğrencilere “İnkılâp ve İstiklal” konulu, konferanslar vermiştir. Yolların bozuk olması ve mevsim şartlarından dolayı ilçelere gidilemediğinden “İnkılâp, Şef, İstiklal” konulu 300 broşür bastırılarak ilçelere dağıtılmıştır.¹⁸⁸

Mehmet Somer, Urfa Halkevinin açılış yıldönümü olan 23 Şubat 1936 tarihli toplantıya katıldıktan sonra, Urfa'daki incelemelerini tamamlayarak 25 Şubat günü Urfa'dan ayrılmıştır.¹⁸⁹ Somer'in Urfa Halkevi için yazdığı rapor, kısa maddeler halinde şöyledir:

- a. Urfa'da ilk göze çarpan durum, Halkın Büyük Öndere ve Hükümete candan bağlı ve istikballerinden emin oluşudur.
- b. Kendilerini her alanda geliştirip göze çarpmak isteğindedirler.
- c. Vilayette Türk, Arap, Kürt unsurları bulunmaktadır, Halkevi özellikle Urfa'da Türkçe konuşulması mevzusu üzerinde tedbirler

¹⁸⁷ BCA, 490.01/ 1013.909.2, 7 Şubat 1936.

¹⁸⁸ BCA, 490.01/ 1013.909.2, 7 Mart 1936 ; “Uray Sinema Salonunda Mehmet Somer Konferansı”, **Yenilik**, 18 Şubat 1936 ; “Urfa Halkevinde Mehmet Somer Konferansı”, **Yenilik**, 21 Şubat 1936.

¹⁸⁹ BCA, 490.01/ 1013.909.2, 10 Mart 1936.

almış ve faaliyetlere başlamıştır. Ancak Vilayette, okullara şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır.

- d. Halkın giyinme tarzı pek fecidir. Halkın büyük kısmı entari giymektedir. Halkevi bunun önüne geçmek için faaliyet göstermektedir.
- e. Halkevi, Urfa'nın içtimai hayatını canlandırmıştır. Halkevinin açılış yıldönümünde gençler "Atilla"yı başarıyla temsil etmişlerdir.
- f. Halkevi mükemmel bir bando teşkil etmiştir.
- g. Halkevinin bütçesinin ihtiyaçları karşılaması mümkün değildir.
- h. Dünyada yetişen Arap atlarının üç iyi kaynağından biri de Urfa'dır. Halk Arap atlarını Usul ve Fen İdaresinde yetiştirmek için her yıl sergiler ve koşular tertip etmektedirler.¹⁹⁰

Muş Bölge Müfettişi Münir Soykam, 12 Kasım 1940 tarihinde Urfa'ya gelmiştir. Soykam, Urfa'da yaptığı incelemeler sonucu üç kısımdan oluşan bir teftiş raporunu Genel sekreterliğe sunmuştur. Rapor kısa maddeler halinde şöyledir:

- a. Halk umumiyetle hükümete ve büyüklerimize itimatla bağlı, kendi işleri ile uğraşmaktadırlar.
- b. İdare Heyeti bu yıl toplanmış, Sosyal yardım 5, Temsil, Güzel Sanatlar, Spor Şubeleri 1'er toplantı yapmışlardır. Diğer Şubeler ise hiç toplanmamıştır.
- c. Hiçbir Şube çalışma raporunu hazırlamamış, tutulması zorunlu olan defterler uygun olarak hazırlanmıştır.
- d. Halkevi binası vaktiyle bir okulmuş, sonra tadil edilerek sinemaya dönüştürülmüş, şimdi ise Halkevine tahsis edilmiştir. Balo salonu 250-300 kişilik, sinema ve temsil salonu 350-400 kişiliktir. Ancak, tüm şubelerin faaliyetleri için uygun değildir.
- e. Güzel Sanatlar Şubesi, her Salı gecesi "Saz Geceleri"ni düzenlemektedir. Bando takımı 14 kişiden oluşmaktadır.

¹⁹⁰ BCA, 490.01/ 1013.909.2, 10 Mart 1936 ; Gülin Öztürk, "Kütahya Milletvekili Mehmet Somer'in 1936 Yılında Urfa Vilayetine Dair Hazırladığı Rapor", **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum**, C.4, S.10, 2015 Bahar, s.125-137.

- f. En çalışkan şube Temsil Şubesidir. Repertuar dışında piyes oynanmamıştır. Şube Mardin'e kadar giderek "Tırtıllar" piyesini oynamıştır.
- g. Kütüphanede toplam sayısı 5219 olan kitap, risale, mecmua toplanmıştır. Okuma odaları yoktur.
- h. Köy gezileri hiç yapılmamıştır.
- i. Müzelik eşya ve defteri yoktur.
- j. Türkçe okuma kursları açılmamıştır, şimdi kadın ve erkeklere ayrı olmak üzere bir kursun açılması uygun görülmüştür.
- k. Halkevi kadınlar için biçki, nakış, dikiş kurslarını açmış, ücretli bir öğretmen bulunmuştur.
- l. Gençlik spor teşkilatı ve hükmi şahsiyetler yoktur.
- m. Halkevinin spor salonu olmadığı gibi bahçesi de bulunmamakta ve Spor Şubesinin çalışmaları kâfi değildir.¹⁹¹

CHP Genel Sekreterliğine yazılmış olan her iki teftiş raporu belirtilmiştir. Raporlarda yazılanlar ile Urfa Halkevinin yaptığı çalışmalar arasındaki farkı ortaya koymak için Urfa Halkevinin her bir şubesi ayrı ayrı araştırılıp yapılan çalışmalar kronolojik olarak sıralanmıştır. Urfa Halkevinin dokuz şubesinde yapılan bütün faaliyetler başlıklar halinde aşağıda belirtilmiştir.

1.1.1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi

1.1.1.1. Türkçe Okuma Yazma Kurslar

Urfa Halkevi'nin Türkçe okuma yazma kurslarına geçmeden önce, Urfa vilayetinin sosyal yapısı hakkında bilgi vermek daha doğru olur. Böylece açılan kursların önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Urfa, tarihi zenginliği dolayısıyla birçok milletten ve dinden insanların bir arada yaşadığı bir vilayettir. Böyle olmasına rağmen insanlar arasında bir ayrılık gayriliğinden ziyade büyük bir dayanışma görülür. Türk, Kürt, Arap,

¹⁹¹ BCA, 490.01/ 1004.875.1, 22 Kasım 1940.

Ermeni ve Yahudi birlikte bir savaş vermiş, bağımsızlık kazanmışlardır.¹⁹² Yöre halkı öylesine birbirine karışmıştır ki insanlar arasında etnik kimlik aramak çok zordur.

1927 yılı, Türkiye genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Urfa İli nüfusu, 203.595'tir. Şehrin demografik yapısının belirlenmesinde hane halklarına konuştukları diller sorularak şehrin etnik yapısı belirlenmeye çalışılmıştır.¹⁹³

Tablo.8: 1927 Urfa Nüfusunun Konuşulan Dillere Göre Dağılımı

Konuşulan dil	Erkek	Kadın	Toplam
Türkçe	41.366	40.816	82 182
Kürtçe	41.153	41.635	82 788
Arapça	12.197	13.396	25.593
Ermenice	15	48	63
İbranice	24	20	44
Diğer Diller	2 960	3 228	6 188

Kaynak: Başvekalet İstatistik Umun Müdürlüğü, **1927 Umun Nüfus Tahriri**, Ankara, 1927, s.73.

Konuşulan dillere baktığımızda, Türkçe konuşan kişi sayısının toplam konuşulan dillerin yarısından daha az bir kısmını kapsamaktadır. Bu durum da Urfa Halkevinin sorumluluklarını arttırmıştır. Ancak, belirtmek gerekir ki bazı ilçe ve köylerde etnik kimlik ile konuşulan dilin birbirine uymadığını görülmektedir. Urfa'nın Siverek kazasına bağlı 60 – 70 kadar Karakeçili köyü vardır ki Türkçelerini unutmuşlar, kendilerine Kürt demektirler. Ancak Mehmet Eröz'ün yaptığı araştırmalarda, Siverek Karakeçililerin Türk oldukları belirlenmiştir.¹⁹⁴ Eröz, çalışmalarında Hunların önemli bir ganimet olarak kullandıkları altın ve gümüş kemerlerin Söğüt ve Bozüyük Karakeçili Yörüklerinde ve Kürt adı verilen fakat Türkmen'in ta kendisi olan Siverek

¹⁹² Özdemir, a.g.e., s. 25.

¹⁹³ Tahir Öğüt, M.Sena Ekici, "Cumhuriyet Dönemine Geçiş Aşamasında Urfa'nın İktisadi Ve Sosyal Yapısı", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt.10, Sayı.38, 2011, s.179.

¹⁹⁴ Mehmet Eröz, **Milli Kültürümüz Ve Meselelerimiz**, s. 173.

Karakeçililerinde de görülmüştür. Hun Türklerinin bu kültürünün günümüz Türkiye'sinde halen yaşandığını belirtmektedir.¹⁹⁵

1944 yılındaki teftiş raporunda, Siverek kazasının Çaylarbaşı nahiyesi Siverek'ten daha medeni ve ahalisinin Kürt olmasına rağmen % 75'inin Türkçe bildikleri anlaşılmıştır.¹⁹⁶ Bu durum yöre halkının birbirleriyle kaynaşarak bir sentez oluşturduğunu göstermektedir. Halkı, etnik yapı olarak birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bu yüzden ki Ziya Gökalp yıllar önce "Türküm diyen herkes Türk'tür ve ırk atlarda aranır" demiştir.¹⁹⁷ Çünkü kültürü şekillendiren insanların fiziki yapıları değil, zihniyetleridir.¹⁹⁸ Bu nedenledir ki Cumhuriyet rejimi din, dil, ırk ayırımı yapmayan bir Milliyetçilik ilkesini benimsemiştir. Amaçta bu ilkelerin halka benimsetilmesidir.

Eğitim seviyenin çok düşük olduğu Urfa da okul sayılarının artırılması ve okul dönemi geçmiş olan yetişkin eğitimi için açılacak olan kursların çok büyük önemi vardır. Çünkü uygarlık yarışında yitirilen zaman ve mesafenin kapatılarak, çağdaş uygarlığın halka benimsetilmesi eğitim ile mümkün olacaktı. Bu görev ise Halkevlerine düşüyordu.¹⁹⁹

Halkevlerinde Türkiye genelinde 1942 yılında açılan kurs sayısı 314'tür. Açılan bu kursların 109'u Türkçe okuma-yazma kursudur.²⁰⁰ 1945 yılına gelindiğinde hedeflenen 80 Türkçe okuma yazma kursunun açılacağı yerler arasında Urfa, Viranşehir ve Siverek'te bulunmaktadır.²⁰¹ Urfa Halkevi açıldığı günden itibaren belli zamanlarda Türkçe okuma yazma kursları açmıştır. Ancak bu kurslar 1946'dan itibaren bir düzen arz etmeye başlamıştır.

¹⁹⁵ Eröz, a.g.e., s. 160.

¹⁹⁶ BCA, 490.01/ 717.451.2, 17 Temmuz 1944.

¹⁹⁷ Ziya Gökalp, **Türkçülüğün Esasları**, Yeni Matbaa, Ankara, 1950, s. 20.

¹⁹⁸ Mustafa Aksoy, "Bir Kültür Sosyologu: "Mehmet Eröz" Kalkınma Ve Kürtçülük Meselesi", **İnsan Bilimleri Dergisi**, Cilt.81, Sayı.79, s. 4.

¹⁹⁹ Özer, a.g.m., s. 99 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s. 130.

²⁰⁰ **CHP Halkevleri Ve Halkodaları 1943**, s. 11.

²⁰¹ **CHP Halkevleri Ve Halkodaları 1945**, s. 19 ; Toksoy, a.g.e., s. 467.

Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası'nda yer alan bilgilere göre Urfa Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi, bir kurs açmış 184 vatandaşa okuma yazma öğretmiştir.²⁰² Urfa Halkevi, açılışının birinci yılı olmasına rağmen okuma yazmanın önem derecesini kavramış ve gerekli çalışmaları göstermiştir.

23 Şubat 1935 – 23 Şubat 1936 tarihli Urfa Halkevi'nin bir yıllık iş sayımına göre bir Türkçe ve bir de Fransızca olmak üzere iki kurs açılmıştır. Bu iki kursa toplam 180 kişi devam etmiştir. Bu öğrencilere ücretsiz alfabe, kitap, defter ve kalem dağıtılmıştır. Ayrıca kursa devam eden vatandaşa yurt ve sağlık bilgisi verilmiştir. Gönüllü Öğretmenlerden Bedri Albay, İbrahim Karakapucu, İbrahim Buluntu ve Ali Ural, okurlardan ve diğer kitapsaraylardan gerekli kitapları temin etmişlerdir. 3 ay süren kursun sonunda, 80 okura Halkevi salonunda törenle diplomaları verilmiştir. Hazırlıkları tamamlanan yeni iki Türkçe kursundan biri de cezaevinde uygulanmaya başlamıştır.²⁰³ Belge yetersizliğinden dolayı açılan ikinci kursun sonuçları hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Siverek Halkevi'nde 1938-1939 arası yıllık çalışma raporunda açılan kurs ile ilgili bilgileri yer almaktadır. Yaz aylarında açılan iki kursun faaliyet gösterdiği bildirilmiştir. İngilizce ve Türkçe kursları, iki buçuk ay devam etmiştir. Bu kurslara devam eden kişi sayısı, kırktan fazla olmuştur.²⁰⁴ Aynı şekilde Birecik Halkevinde de Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. 1 Ocak 1937 tarihi itibarı ile Halkevi salonunda, akşamları verilmek üzere Türkçe okuma yazma kursu başlatılmıştır. Dört ay devam etmiş olan kursa 65 kişi devam etmiş, kurs sonunda yapılan sınav sonucunda 23 kişi başarılı olmuştur.²⁰⁵ Urfa Halkevi'nin ilçelerinde açılan halkevlerinde de okuma yazma alanında bir hareketliliğin varlığı görülmektedir.

²⁰² **Halkevlerinin 1935 Faaliyet Raporları Hulasası**, Ulus Basımevi, Ankara, 1936, s. 116 ; **BCA**, 490.01/ 973.768.5, 25 Aralık 1935.

²⁰³ **Urfa Halkevi'nin Bir Yıllık İş Sayımı 23.02.1935 – 23.02.1936**, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul, 1936, s. 32.

²⁰⁴ **BCA**, 490.01/ 844.340.1 ; **Siverek Halkevi Bir Yıllık Çalışma Raporu 1938-1939**, s.28.

²⁰⁵ **BCA**, 490.01/ 991.835.4 ; **Birecik Halkevi Altı Aylık Çalışma Raporu 1Ocak 1937-30 Haziran 1937**.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından CHP Urfa İl İdare Kurulu Başkanlığı'na 10.12.1946 tarihli bir yazı gönderilmiştir. Böylece, okul dönemini geçirmiş çocuklara ve gençlere mahsus ve 1 Ocak 1947 de işe başlamak üzere iki yerde Türkçe okuma yazma kursu açılacağı bildirilmiştir.²⁰⁶ Bu kursların uyması gereken kuralları şöyle sıralanmıştır.

Bu kursun, Halkevi ve Halkodalarında uygun oda ve salonda açılması ve kursun Milli Eğitim Müdürünün seçeceği tecrübeli ve başarılı Öğretmenler tarafından idare edilmesi bildirilmiştir. Aynı şekilde kursun birinci devresi beş ay sürüp bir aylık aradan sonra ikinci devresinin başlaması ile kursun bitiminde bir sınav yapılarak yine bir aylık ara verilecektir. Öğretmenlerin, Halkevi Başkanına gönderilen Türkçe Okuma Yazma Kılavuzu'na uymaları istenilmiştir. Kurs Öğretmenlerine tatil ayları da dahil olmak üzere ayda 25 lira ücret verilecektir. Açılacak olan kursların ihtiyaçları da parti tarafından karşılanacaktır. Bunlar, ısıtma, aydınlatma, ders malzemeleri, yoksul öğrencilere verilecek kitap, defter ve kalem gibi giderlerdir. Parti bu malzemeler için 50 lira ödenek vereceğini belirtmiştir. Daha önceden açılmış bulunan kurslar da bu talimatlara uyacaklardır. Görev alan öğretmenler kurs için öğrenci sağlamaya çalışacaklardır. En az 10 öğrenci toplayamayan Öğretmenler, ya bölge müfettişi tarafından değiştirilecek ya da başka yerde kurs açılacaktır.²⁰⁷

²⁰⁶ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 10 Aralık 1946.

²⁰⁷ BCA, 490.01 / 1059.1068.1, 10 Aralık 1946 ; Gülşah Eser, "Cumhuriyet Döneminde Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi: Urfa Halkevi Örneği", **International Journal Of Languages Education and Teaching**, ISSN: 2198-4999, Mannheim- Germany, s. 1181.

Tablo.9: 1 Ocak 1947’de Açılan Türkçe Okuma Yazma Kursları

Halkevleri	Halkodaları
Urfa	Bozova
Birecik	Akçakale
Siverek	Hilvan
Suruç	Gülmen (Akziyaret)
Viranşehir	Halfeti
	Kanlıavşar
	Resülayn (Ceylanpınar)

Kaynak: **BCA**, 490.01/ 1059.1068.1.

Urfa merkezde 2 kurs, diğer yerlerde ise 1’er olmak üzere toplamda 14 kurs faaliyete geçecektir. Ayrıca açılacak olan kursların açılıp açılmadığı CHP Genel Merkezine telgraf ile bildirilmesi gereklidir. 3 Ocak 1947 tarihinde CHP İl İdare Kurulu Başkanı Mitat Kürkçüoğlu tarafından CHP Genel Sekreterliğine gönderilen telgrafta kursların yılbaşında açılarak derslere başlandığı bildirilmiştir.²⁰⁸

Belli bir program dâhilinde açılan Türkçe okuma yazma kursları devamlı takip edilmiştir. CHP Genel Sekreterliği tarafından 25 Ağustos 1948 tarihinde CHP Urfa İl İdare Kurulu Başkanlığına gönderilen yazıda: “Aşkale, Kanlıavşar, Siverek Halkodaları 1947 yılı II. Devre; Birecik ve Siverek Halkevleri 1948 yılı 1. Devre; Bozova Hilvan ve Halfeti Halkodaları 1948 yılı 1. Devre Türkçe okuma yazma kurslarının çalışma sonuçlarının hala bildirilmemiştir. Eylül devresine ait kurs paralarının gönderilebilmesi için bu konuda bilgi verilmesi gerektiği bildirilmiştir”.²⁰⁹ Bu durum Halkevlerinde açılan kursların sistemli olarak çalıştığını gösterirken, gerek Genel Merkezden gerekse Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından sürekli takip edilmiştir.

²⁰⁸ **BCA**, 490.01 /1059.1068.1, 3 Ocak 1947 ; Eser, **a.g.m.**, s. 1181.

²⁰⁹ **BCA**, 490.01 /1059.1068.1, 25 Ağustos 1948.

Ayrıca belirtmek gerekir ki dönemin ulaşım şartları göz önüne alındığında, “Merkeze gönderilmiştir” denilen belgelerin hepsi merkeze ulaşmamıştır. Çünkü mevcut olan belgelerin birçoğunda şu bilgilere rastlanmaktadır. Hilvan Halkodası Başkanı Ferit Gerger’in CHP Genel Sekreterliğine 18 Şubat 1948 tarihinde göndermiş olduğu belge şöyledir: “Halkodamızda açılmış olan Türkçe okuma yazma kursunun birinci devre çalışmalarının sonucu çalışma cetvellerine doldurulup CHP Genel Sekreterliğine gönderilmiştir”.²¹⁰ Gibi belgeler mevcut iken, gönderilmiş olan belge bulunmamaktadır. Bunun gibi Siverek Halkevi, Suruç Halkevi, Bozova Halkodası, vb. Halkevleri ve Halkodalarında da aynı durum yaşanmıştır.

Bu nedenlerden dolayı, parçalar halinde de olsa ulaşılmış olduğumuz belgeleri bir bütünlük oluşturmasa da belirtmekte fayda vardır.

Birecik Halkevi Başkanı Mustafa Kanlı, 24.01.1946 gün ve 5/2726 sayılı buyruğa karşılık CHP Genel Sekreterliğine, açılan kurslar ile ilgili bir rapor beyan etmiştir. 01.12.1945 tarihinde Milli Eğitim Müdürlüğü’nün işbirliği ile Birecik Halkevi solunda kurs açılmıştır. Kurs, Türkçe okuma yazma bilmeyen ve Türkçe konuşmasını bilmeyen vatanlara açılmıştır. Açılmış olan 1.A kursuna 57 öğrenci devam etmektedir.²¹¹ Daha sonra 20 Şubat 1946 tarihinde yeni bir kurs açılmıştır. 2.A kursuna ise 40 öğrenci devam etmiştir.

1.A kursu, Pazartesi, Çarşamba, Cuma günleri akşamları,

2.A kursu, Salı, Perşembe, Cumartesi günleri akşamları iki saat olarak devam etmiştir. Dersler, Fırat İlkokulu Baş Öğretmeni, Sait Başgök tarafından verilmiştir.

Siverek Halkevi Başkanı Vahap Alhas, 24 Ocak 1946 tarihli ve 2728 sayılı buyruk ile Türkçe okuma yazma kursu klavuzu ve masraflar için gönderilen 200 liralık yardımı aldığını belirtmiştir. Bunun üzerine 19 Şubat

²¹⁰ BCA, 490.01/1059.1068.1, 18 Şubat 1948.

²¹¹ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 3 Mart 1946.

1946 tarihinde, biri Halkevi salonunda biri ise cezaevinde olmak üzere iki kursun açıldığını belirtmiştir. Haftada dörder ders olarak verilen kursa 90 kişinin devam ettiğini bildirmiştir.²¹² Yine 1946 yılı içinde açılan bir diğer kurs ise Urfa merkez cezaevinde, 7 Mart gününden itibaren bir Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Akşamları verilmekte olan kursa 99 kişinin katıldığı belirtilmiştir.²¹³

Birecik Halkevi Başkan Vekili Muzaffer Erel, CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği rapora göre, Halkevi salonunda olmak üzere Türkçe okuma yazma kursları açılmıştır. 01 Ocak 1947 tarihinde açılmış olan kurs, 1 Haziran 1947 de sona ermiştir. Bu kursa 35 kişi devam etmiş, 25 kişi kursun bitiminde yapılan sınavda başarı gösterip belge almıştır. Ardından ikinci devre kursu başlamıştır. 15 Kasım 1947 tarihinde açılan kurs, 15 Ocak 1948 tarihinde sona ermiştir. Kursa 45 vatandaş katılmış, kurs sonunda yapılan sınavda 22 kişi başarı gösterip belgesini almıştır. Kursların düzenli bir şekilde açıldıkları belirtildiği gibi kursun sıralara ihtiyacı olduğu belirtilmiştir.²¹⁴

Halfeti Halkodası Başkanı Bilal Konevi, CHP Genel Sekreterliğine verdiği bilgide 1 Eylül 1947 tarihinde ikinci devre kursu açılmıştır. 31 Aralık 1947’de sona eren bu kursa 22 kişi katılmıştır. Kursun sonunda yapılan sınavda 17 kişinin başarı gösterdiği belirtilmiştir.²¹⁵ Ancak belge yetersizliğinden dolayı birinci devre kursu hakkında bilgilere ulaşamamıştır.

Suruç Halkevi Başkanı Hüsnü Tuğrul, CHP Genel Sekreterliğine bildirmiş olduğu raporda, açılmış olan kurs hakkındaki bilgiler şöyledir: “Halkevi salonunda 10 Eylül 1947 tarihinden itibaren ikinci devre Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Kurs dersleri, Namık Kemal Okulu Öğretmenlerinden, Zeki Timuçin tarafından verilmektedir”.²¹⁶

²¹² BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 18 Mart 1946.

²¹³ “Yeni Bir Kurs”, **Yenilik**, 8 Mart 1946, s. 1.

²¹⁴ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 16 Mart 1948.

²¹⁵ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 16 Ocak 1948.

²¹⁶ BCA, 490. 01/ 1059.1068.1, 19 Eylül 1947.

Haziran 1947 tarihinde CHP Genel Sekreterliği tarafından Urfa CHP İl İdare Kuruluna gönderilen yazıya göre, il genelinde 13 Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Öğretmenlerin Mayıs ayı ücretleri Genel Merkezden gönderilmiştir.

CHP Genel Sekreterliğinden Urfa Milli Eğitim Müdürlüğüne 10 Aralık 1948 tarihinde gönderilen yazıda 1947'de Urfa'da 11 yerde açılmış olan kursların değerlendirilmesi yapılmıştır.²¹⁷ Böylece 1947 yılı başında Urfa Merkez, Birecik, Siverek, Suruç, Viranşehir Halkevlerinde ve Bozova, Akçakale, Hilvan, Gülmen, Halfeti, Kanlıavşar, Resulayn Halkodalarında Türkçe okuma yazma kursları açılmıştır. İlk iki devre yani, 1947 yılı çok güzel çalışılmıştır.²¹⁸

1948 yılındaki Türkçe Okuma Yazma Kurslarının çalışmalarına baktığımızda durum şöyledir. CHP Genel Sekreterliğinden, 3 Ocak 1948 gün ve 7/ 3026 sayılı buyrukta, açılacak olan Türkçe okuma yazma kursları hakkında bilgi verilmesi istenmiştir.²¹⁹ Bu durum karşısında Urfa'da mevcut olan Halkevleri ve Halkodaları kurs açıp açmayacaklarını belirtmişlerdir. Urfa merkez Halkevi Başkanı İhsan Özdemir, Urfa Halkevi kurs odasının sakat olduğunu ve yapılan tüm yazışmalara rağmen tamir edilmediğini belirtmiştir. Bu nedenle Urfa CHP İl İdare Kurulu Başkanlığı tarafından 3 muhtelif yerde kursun açılacağı belirtilmiştir.²²⁰ Ayrıca Siverek Halkevi Başkanı Vahap Alhas, Türkçe okuma yazma kursunu açacaklarını belirtmişlerdir.²²¹ Hilvan Halkodası Başkanı Ferit Gerger, Halkodasında Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Birinci devre kursa ait cetveli gönderdiklerini bildirmiştir.²²² Bozova Halkodası Başkanı Kadri Evliyaoğlu, ilçe Halkodasında 1 Kasım'da açılmış olan Türkçe okuma yazma kursu devam etmektedir. Şubat ayı sonunda bitecek olan kursun cetveli gönderilmiştir.²²³ Suruç Halkevi Başkanı Behzat Yalçınkaya, Türkçe okuma yazma kursunun açılmış olduğunu belirterek, gereken yardımları aldıklarını

²¹⁷ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 21 Ağustos 1947.

²¹⁸ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 10 Aralık 1948.

²¹⁹ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 3 Ocak 1948.

²²⁰ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 11 Şubat 1948.

²²¹ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 6 Şubat 1948.

²²² BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 18 Şubat 1948.

²²³ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 27 Mart 1948.

bildirmiştir.²²⁴ Halfeti Halkodası Başkanı Kadir Açar, 31 Aralık 1947 tarihinde açılmış olan kursun devam ettiğini bildirmiştir.²²⁵ Birecik Halkevi Başkanı Mahmut Erol, Türkçe okuma yazma kursu açacaklarını beyan etmişlerdir. Kursun sonuçları ile ilgili CHP Genel Sekreterlikten bilgi istenmiştir.²²⁶ Ancak, Halkevleri ve Halkodaları'ndan CHP Genel Sekreterliğine "Gönderilmiştir" denilen cetveller mevcut değildir.

Halkevlerinin 1948 yılının eylül ayında açılacak olan kurslar için şu bilgiler mevcuttur. Siverek Halkevi Başkanı Vahap Alyas, 10 Haziran 1948 gün ve 1135 sayılı buyruğa karşılık şu bilgileri vermiştir. 1948 yılı başında açmak istedikleri Türkçe okuma yazma kursunu açamadıklarını belirtmiştir. Eylül ayında açılacak olan kurs için gerekli bütçelerinin olmadığını bildirmiştir. Gereken tahsisatın yapılması durumunda iki kursun açılabileceğini bildirilmiştir.²²⁷ Bu durumda CHP Genel Sekreterliğinden gerekli olan tahsisat yapılarak, kurs sonuçlarının bildirilmesi istenmiştir.²²⁸

Resulayn (Ceylanpınar) Halkodası Başkanı Müslüm Kaske, 1 Mart'tan itibaren bir Türkçe okuma yazma kursu açtıklarını bildirmiştir. Kursa devam edenleri sayısı ise 33 kişidir.

Tisha köyü Halkodası Başkanı Eşref Ural, 15 Kasım 1948 tarihinde, Halkodasında akşamları devam eden bir Türkçe okuma yazma kursu açtıklarını bildirmiştir. Nisan ayında biten kursa 32 kişi devam etmiştir. Bu kursiyerlerden, yapılan sınav sonucunda 25'i başarı göstermiştir. 7 kişi ise orta derecede kalmıştır.²²⁹

Halfeti Halkodası Başkanı Kadir Açar, Türkçe okuma yazma kursunu açacaklarını bildirmiştir. CHP Genel Sekreterliği tarafından açılacak kurs için gerekli tahsisatı gönderilmiştir. Ancak kurs açılmadığından gönderilmiş olan tahsisatın 1949 yılı başında açılacak olan kurs için kullanılacağı bildirilmiştir.²³⁰

²²⁴ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 6 Şubat 1948.

²²⁵ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 16 Ocak 1948.

²²⁶ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 25 Ağustos 1948.

²²⁷ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 15 Eylül 1948.

²²⁸ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 30 Eylül 1948.

²²⁹ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 16 Nisan 1948.

²³⁰ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 10 Aralık 1948.

Urfa CHP İl İdare Kurulu Başkan Vekili Hulusi Kılıçarslan, CHP Genel Sekreterliğinden bir talepte bulunmuştur. 1949 yılı başında açılması düşünülen Türkçe okuma yazma kurslarının tahsisatlarını aldığını bildirmiştir. Ancak açılması düşünülen altı Halkodasındaki kurslar açılmamıştır. Açılmamış olan bu kursların tahsisatlarının Genel Sekreterliğe geri gönderilmesi yerine Urfa merkez erkek cezaevinde 2, kadın cezaevinde 1 olmak üzere merkezde üç kursun açılması düşünülmüştür. Ayrıca Urfa parti genel kurulunun gerekli gördüğü Kıyas ve Sırrın Halkodalarında birer kursun açılacağı arz edilmiştir.²³¹ Böylece Türkçe okuma yazma kursu için belirtilen koşullara göre hareket edilmiştir.

CHP Genel Sekreterliğinden 10 Aralık 1948 tarihinde Urfa Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderdiği yazıda, 1948 yılının çalışmaları şöyle değerlendirilmiştir: “1948 yılı içinde açılan kurs adedinde azalma olmuştur. Kurslar, ocak ayında başlayıp nisan sonunda, yani 4 ay devam etmiştir. 4 aylık bir aradan sonra ikinci devre eylül ayı başında başlayıp ocak ayı sonunda bitmek” üzere açılmıştır.²³²

1949 yılına baktığımızda, Urfa Halkevi ve bünyesinde bulunan Halkevleri ve Halkodalarına, CHP Genel Sekreterliği tarafından 9 Aralık 1948 gün ve 7/3112 sayılı bir yazı gönderilmiştir.²³³ Bu buyruk ile açılması düşünülen kurslarının yeri ve durumunun bildirilmesi istenmiştir. Amaç ise uygun görülür ise gereken tahsilatın gönderilmesi içindir. Bu durum üzerine Urfa Halkevi Başkanı İhsan Özdemir, Birecik Halkevi Başkanı Mahmut Erol, Siverek Halkevi Başkanı Vahap Alyas, Suruç Halkevi Başkanı Behzat Yalçınkaya, Bozova Halkodası Başkan V. Mehmet Kara, Resülayn Halkodası Başkanı Müslüm Kaske, Halfeti Halkodası Başkanı Kadir Açar ve Tisha Halkodası Başkanı Eşref Ural, 1949 yılı birinci devre Türkçe okuma yazma kursunu açacaklarını CHP Genel Sekreterliğine bildirmişlerdir.²³⁴ Verilen bilgiler üzerine CHP Genel Sekreterliğinden 8

²³¹BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 21 Aralık 1948.

²³²BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 10 Aralık 1948.

²³³BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 9 Aralık 1948.

²³⁴BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 18-30 Aralık 1948.

Şubat 1949 tarihinde gereken tahsisat yapılmıştır.²³⁵ Kurs sonuçlarının bildirilmesi arz edilmiştir.

Urfa Milli Eğitim Müdürü Avni Günal, CHP Genel Sekreterliğine 10 Aralık 1948 gün ve 7/16851 sayılı buyruğa karşılık Urfa'da açılacak olan kurslar hakkında bilgi vermiştir. Merkezde iki, merkez köylerde birer ve ilçelerde de birer olmak üzere 10 adet Türkçe okuma yazma kursunu açıldığını²³⁶ bildirmiştir. Bunlar, Urfa Merkez, Siverek, Birecik, Suruç, Halfeti, Tisha, Kanlıavşar, Resülayn, Gülmen ve Akçakale de sonradan eklenmek üzere kurs adedi 11 olmuştur. Akçakale Halkodası, ilkokul binasında 1 Şubat 1949 tarihinden itibaren bir Türkçe okuma yazma kursu açmıştır.²³⁷ Kursun açılacağı daha önceden bildirilmediğinden gerekli tahsisat gönderilmemiştir. Durumun bildirilmesi ile Öğretmen ücreti ve kurs masrafları gönderilmiştir. Mayıs sonunda bitecek olan gece kursuna, 22 kişilik bir grup, ilkokul binasında derslere devam etmektedir.²³⁸ Birecik Halkevi Başkanı Mahmut Erol, ilçede Türkçe okuma yazma kursunu açtıklarını ancak halk, Dumlupınar İlkokulunda devam eden gece kursuna gitmektedirler. Bu nedenle açılan kursa rağbet az olduğunda kursun kapatıldığı bildirilmiştir.²³⁹

Urfa Milli Eğitim Müdürü Avni Günal'ın verdiği bilgilere göre il merkezinde açılacak olan iki kursun Urfa cezaevinde açıldığını bildirmiştir. Bu kursların birinci devreleri bitmiştir.²⁴⁰ Ancak öğretmen ve kurs masraflarının İl Parti Başkanlığınca ödenmediğinden öğretmenler mağdur kalmıştır. Bu öğretmenlerden biri de merkez Atatürk İlkokulu öğretmenlerinden Sami Can'dır. Bu duruma karşılık CHP Genel Sekreterliğinden gelen raporda: "Siverek ve Birecik'te açılmayan kursların tahsisatlarının Cezaevinde açılan bu kurs masrafları için kullanılması istenmiştir.²⁴¹ Böyle bir sorunun yaşanmasında Urfa CHP İl İdare Başkanlığının açılan kurslara gereken dikkat ve önemi göstermediği

²³⁵ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 8 Şubat 1949.

²³⁶ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 31 Ocak 1949.

²³⁷ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 22 Mart 1949.

²³⁸ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 8 Nisan 1949.

²³⁹ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 27 Mayıs 1949.

²⁴⁰ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 20 Haziran 1949.

²⁴¹ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 22 Eylül 1949.

anlaşılmaktadır. Bu derece bir ihmalin parti şahsiyet ve şahıslarını rencide ettiğini” bildirilmiştir. Bundan sonra Parti İl İdare’si ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile temasa geçilerek durumun biran evvel düzeltilmesi istenmiştir.²⁴² Açılan kursların denetim altında yürütüldüğü görülmektedir.

CHP Genel Sekreterliğinden 1 Mart 1950 tarihinde, Urfa CHP İl İdare Kuruluna gönderilen yazıda, kurslar hakkında alınan yeni kararlar bildirilmiştir. Alınan yeni kararlara göre: “Belirtilen tarihten itibaren Türkçe okuma yazma kursları bir devreye indirilmiştir. Kursun devam süresi üç ay olacak ancak ihtiyaca göre dört aylık zamana uzatılabilecektir. Gönderilen tahsisatın zamanında ödenmesi, şikâyetlere meydan verilmemesi istenmiştir. Kursların aksatılmaması ve kurs çalışmaları Milli Eğitim kademeleri ve parti müfettişleri tarafından denetleneceği bildirilmiştir. Urfa Halkevleri ve Halkodalarından alınan cevaplardan halkın kurslara göstermiş olduğu yakın ilgi, CHP Genel Sekreterliğince memnuniyetle karşılandığı”, belirtilmiştir.²⁴³

1950 yılı içinde açılacak olan kurslar için tahsisatı gönderilen, Siverek Halkevi, Harran Halkodası, Resüleyn Halkodası, Halfeti Halkodası’dır. Tahsisatı gönderilecek olanlar ise, Urfa Halkevi, Kısas Halkodası, Viranşehir Halkevi Tisha Halkodası’dır.²⁴⁴ Açılacak olan bu kursların çalışmaları şöyle belirtilmiştir.

Siverek Halkevi Başkanı Vahap Alhas, 1950 Ocak ayında açılacak kurs ile ilgili bilgileri 10 Ocakta aldıklarını belirtmiştir. İlçe nüfusunun 20 bin olduğunu ve okuma yazma bilmeyenlerin sayısının fazla olduğunu belirtmiştir. Bu durumda kurs açıldığı takdirde 50 kişiden az olamayacağını açıklayarak, kursu idare edecek Öğretmenin ise Ahmet Yaman, olacağını bildirilmiştir.²⁴⁵ Halfeti Halkodası Başkanı Kadir Açar, Türkçe okuma yazma kursu için gerekli hazırlıkları yaptıklarını belirtmiştir. Halkodasında açılan kursun mevcudu 30 kişi olmakla beraber, İlkokul Başöğretmeni Celal Duru tarafından idare edilecektir.²⁴⁶ Bozova Halkodası Başkan Vekili

²⁴² BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 22 Eylül 1949.

²⁴³ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 1 Mart 1950.

²⁴⁴ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 1 Mart 1950.

²⁴⁵ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 17 Ocak 1950.

²⁴⁶ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 30 Ocak 1950.

Mehmet Kara, Türkçe okuma yazma kursu merkez okulda açılacaktır. 25 öğrencisi olan kursun idaresini öğretmen Oğuz Yasa yapacaktır. Kursun Şubat ayından itibaren açılması²⁴⁷ kararı alınmıştır. Ceylanpınar Halkodası Başkanı Müslüm Kaska, Halkodası uygun olmadığından dolayı Ceylanpınar İlkokulunda Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Öğretmen Mehmet Öntaç idaresinde açılan kursun mevcudu 55 kişiliktir. Açılan kurs, 1 Nisan 1950 de sona erecektir.²⁴⁸ Harran Bucağı Halkodası Başkanı Haydar Köroğlu, alınan buyruk ile Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Baş Öğretmen Ahmet Akat, idaresinde açılan kursun sınıf mevcudu 70 kişiliktir.²⁴⁹ Tisha Köyü Halkodası Başkanı Eşref Ural, Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. 30 kişinin kayıtlı olduğu kurs, Mart ayında sona erecektir.²⁵⁰ Kısas Köyü Halkodası Başkanı İsmail Doğru, 1 Ocaktan itibaren Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Baş Öğretmen Abbas Dülger tarafından idare edilen kursun mevcudu 40 kişiliktir.²⁵¹ Viranşehir Halkevi Başkanı Bişar Ergezen, 15 Ocaktan itibaren Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Baş Öğretmen Ekrem Cengiz tarafından idare edilen kursun mevcudu 45 kişiliktir.²⁵² Urfa Merkez Halkevi Başkanı İhsan Özdemir, 20 Ocaktan itibaren Halkevi'nde Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Yapılan ilk derse Urfa Valisi, Halis Bilaloğlu da katılarak durumdan memnun kalmış ve öğrenciler ile bir konuşma yapmıştır. Öğretmen Nadir Polat tarafından idare edilen kursun mevcudu 50 kişiliktir.²⁵³ Böylece 1950 yılı içinde açılmış olan Türkçe okuma yazma kursları hakkındaki genel bilgiler ve çalışma durumları genel merkeze bildirilmiştir.

CHP Genel Sekreterliği, Urfa merkez, ilçe ve köylerde açılmış olan Türkçe okuma yazma kursları hakkında aldıkları bilgileri tatmin edici görmüştür. Bunun üzerine açılmış olan kurs ve öğretmen masraflarını Urfa CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına göndermiştir.²⁵⁴ Böylece, 1950 yılı içine

²⁴⁷BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 24 Ocak 1950.

²⁴⁸BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 15 Ocak 1950.

²⁴⁹BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 11 Ocak 1950.

²⁵⁰BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 16 Şubat 1950.

²⁵¹BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 25 Ocak 1950.

²⁵²BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 27 Ocak 1950.

²⁵³BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 27 Ocak 1950.

²⁵⁴BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 6 Şubat 1950.

tek devre olarak 9 Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Verilen bilgilerden Urfa Halkevi, açılan Türkçe okuma yazma kursları ile güzel çalışmalar ortaya koymuştur. Bu durum ise yöre halkının yeniliklere ve değişime olan bakış açısını ortaya koymaktadır.

1.1.1.2. Gezici Köy Kadınları Kursu

Cumhuriyet döneminde, dil devrimi ile Latin alfabesinin tüm halka öğretilmesi ve eğitim düzeyinin yükseltilmesi devlet politikası haline gelmiştir. Bu dil, sadece okul öğrencilerine değil tüm halka öğretilmeliydi. Bunun için yetişkin eğitimi için Türkçe okuma yazma kursları açılmıştır. Bu kurslar Türkiye'nin her yerinde; il, ilçe, köy, cezaevi vb. yerlerde uygulanmaya çalışılmıştır.

Bu eğitim seferberliği içindeki kurslardan biride Gezici Köy Kadınları kursudur. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurs açılacak yerlerin listesi hazırlanır. Bu liste, CHP Genel Sekreterliğine bildirilerek kurs masrafları bu listeye göre gönderilir. Bu kurslar 7 aylık bir süreci kapsamaktadır.²⁵⁵

Urfa'da açılan gezici köy kadınları kursları hakkında sınırlı bilgilere ulaşmaktayız. Konuyla ilgili ulaştığımız ilk bilgi şöyledir. Siverek'te açılması kararlaştırılan Gezici Köy Kadınları kursu öğretmenliğine Makule Özel tayin edilmiştir. Böylece 11 Mart 1947'de, kursun açılışı için öğretmen Makbule Özel, Milli Eğitim Müdürü Recep Çekiç ve Kız Enstitüsü Müdürü Muazzez Soner ile birlikte Siverek'te bulunmuşlardır.²⁵⁶

Başka bir bilgide ise, CHP İl İdare Kurulu Başkanı Müslüm Hayırlı tarafından, 3 Ocak 1950 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine gönderilmiş olan yazıda, kurs hakkında şu bilgilere ulaşılmıştır. 1948 yılından, 1950 yılına kadar Siverek'te açılan Gezici Köy Kadınları kursunun öğretmen ücretleri gönderilmiştir.²⁵⁷ Böylece Siverek'te 1948 yılı itibarı ile gezici köy kadınları kursunun faaliyette olduğunu görülmektedir. Yine aynı tarihli telgrafta 1949 yılından, 1950 yılına kadar Suruç'ta açılan Gezici Köy

²⁵⁵ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1.

²⁵⁶ "Siverek'te Gezici Köy Kadınları Kursu Bugün Açıldı", *Urfa*, 11 Mart 1947, s.1.

²⁵⁷ BCA, 490.01/ 1059. 1068.1, 3 Ocak 1950.

Kadınları kursunun da ücretlerinin gönderildiği belirtilmiştir.²⁵⁸ CHP Genel Sekreterliğinden, Urfa CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına gelen yazıda şu bilgiler yer almaktadır. Suruç, Gezici Köy Kadınları kursu öğretmeni Makbule Özel'in 1949 yılındaki 8 aylık çalışma ücreti gönderilmiştir.²⁵⁹ Bu bilgi ile Urfa da açılan diğer bir gezici köy kadınları kursunun Suruç ilçesinde faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Urfa CHP İl İdare Kurulu Başkanı Müslüm Hayırlı'nın, 3 Ocak'taki aynı yazıda şu bilgiler de yer almaktadır. 1950 yılı itibarı ile Akçakale ilçesinde açılan 209 numaralı Gezici Köy Kadınları kursu, öğretmen ücretinin gönderilmediği belirtilmiştir.²⁶⁰ Bunun üzerine CHP Genel Sekreterliğinden gönderilen telgrafta; Milli Eğitim Bakanlığının belirttiği listede bulunan Gezici Köy Kadınlar kurslarına gereken tahsisatlar gönderilmiştir. Ancak listede Akçakale mevcut olmadığından istenilen yardım yapılmayacaktır. Aynı dilekçe ile Milli Eğitim Bakanlığına başvurulması istenmiştir.²⁶¹ Aynı durumda olan bir başka kurs ise Birecik ilçesine Bağlı Tisha Köyü Halkodasıdır. Tisha Köyü Halkodası Başkanı Eşref Ural, CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda şu bilgiler yer almaktadır. Halkodası Başkanı tarafından Tisha Köyünde bulunan gezici dikiş kursu öğretmenine köy kadın ve kızlarına Türkçe okuma yazma kursu vermesi istenilmiştir. Dikiş kursu öğretmeni Türkan Hanım, gündüzleri Halkodasında olmak üzere köy kadın ve kızlarına okuma yazma kursu verme teklifimizi kabul etmiştir. Teklifi kabul eden öğretmen, Türkan Buralı tarafından halkodasında kurs açılmıştır. Böylece köy kadın ve kızlarından oluşan 42 kişilik kurs, 3 günden beri devam etmektedir. Öğretmen ve kurs masraflarının gönderilmesi istenmiştir.²⁶² CHP Genel Sekreterliğinden gönderilen yazıda: "Milli Eğitim Bakanlığının, bu yıl için belirlemiş olduğu listede bu kursun adı geçmemektedir. Bu nedenle istenilen yardım yapılamayacaktır. Aynı dilekçe ile Milli Eğitim Bakanlığına

²⁵⁸ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 3 Ocak 1950.

²⁵⁹ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 23 Aralık 1948.

²⁶⁰ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 3 Ocak 1950.

²⁶¹ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 27 Şubat 1950.

²⁶² BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 22 Kasım 1949.

başvurulması...” istenmiştir.²⁶³ Verilen örneklerden anlaşıldığı üzere açılacak olan kursun Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanması gerekmektedir. Onay alınmadan açılan kurslara devlet yardımı yapılmamaktadır. Gezici Köy Kadınları kursları sistemli bir şekilde yürütülmüştür.

1.1.1.3. İngilizce Kursu

Urfa Halkevi, eğitim alanında yaptığı seferberlik içinde yabancı dil kursları da bulunmaktadır. Bu durum Halkevi’ndeki hareketliliği ve gösterilen özverili çalışmaları göstermektedir. Konu ile ilgili bilgilere basın taraması yapılarak ve yıllık faaliyet raporlarından yararlanılarak ulaşılmıştır.

1938 – 1939 yılı faaliyet raporunda, yaz tatilinde bir yabancı dil ve bir de riya (matematik, geometri vb.) derslere ait olmak üzere, evimizde iki kurs açılmıştır. Bu kurslara kırktan fazla genç iştirak etmiş ve kurs iki buçuk ay devam etmiştir.²⁶⁴ Halkevi, kurslar açarak gençlerin eğitim seviyelerinin yükselmesi için gayretli bir çaba içine girmiştir. İngilizce kursları Halkevi’nde verildiği gibi, yerel gazetelerde de İngilizce derslerine bir köşe ayrılmıştır. İngilizce basında şu şekilde yer almıştır.

İngilizce yazılış	Okunuş	Anlam
I	ay	Ben
You	yu	Siz
He	hi	O (üçüncü şahıs)
She	şi	O (üçüncü şahıs)
It	it	O (üçüncü şahıs)
We	vi	Biz
They	dey	Onlar

²⁶³ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 3 Şubat 1950.

²⁶⁴ BCA, 490.01/ 844. 340.1.

Raid, yazmak ; student, öğrenci ; teacher, öğretmen ; today, bugün vb. gibi kelimeler, okunuş ve anlamları ile verilerek İngilizce derslerine köşe ayrılmıştır.²⁶⁵ İlgili kişilerin faydalanmasına sunulmuştur.

Urfa'da ilk özel gazete 1925 yılında, Vali Fuat Bey tarafından çıkarılan *Urfa* adlı haftalık gazetedir.²⁶⁶ 1928 den sonra Latin harfleriyle basın hayatına devam etmiştir.²⁶⁷ *Urfa* gazetesindeki; “Halkevi’nde bir İngilizce bir Türkçe okuma yazma kursu açıldı” haberiyle 1945’te bir İngilizce kursunun açılmış olduğunu görülmektedir. İngilizce kursu öğretmenliğini, Ortaokul Öğretmeni Ratıp Akdeniz tarafından verilmiştir. Urfa Halkevinde, Türkçe okuma yazma kursları ile beraber dil kurslarının da faaliyet gösterdiği görülmektedir.²⁶⁸

Urfa da, idare ve kuruculuğunu Lami Akgün’nün yaptığı, 1936 yılından itibaren yayınlanmaya başlanan *Akgün* adlı gazete de bulunmaktadır.²⁶⁹ *Akgün* gazetesindeki haberlerden de konu hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Gazetede “Halkevi’nde 15 Ocak 1944 Cumartesi gününden itibaren gündüzleri kadınlara, geceleri erkeklere olmak üzere İngilizce dersleri verilecektir. Bu derslere ortaokulu bitirmiş kişiler başvurabilecektir”²⁷⁰ haberi yer almıştır. Yapılan duyurulardan sonra, hazırlıklar tamamlanıp İngilizce kursu başlatılmıştır.

Açılan İngilizce kursunun dersleri, Öğretmen Ratıp Akdeniz tarafından verilmiştir.²⁷¹ İlgili öğrencilerin başvurması ile dersler başlamıştır.²⁷² Bu konuda Ratıp Akdeniz: “Biz bu kursu herhangi bir propaganda tesiri altında kalarak değil, cümlelerin kuruluşu itibarı ile Türkçeye çok yakın olan İngilizce, garp dilinde konuşulan bir dil olduğu için, hevesli yurttaşların arzularını isaf etmek üzere ve faal olan Halkevi

²⁶⁵ “İngilizce Dersleri”, *Akgün*, 20 Nisan 1938, s. 1-2.

²⁶⁶ Kemal Kapaklı, *Urfa Basın Tarihi Ve Yerel Gazetecilik (1867 – 2013)*, ŞURKAV Yay., Ankara, 2014, s.254.

²⁶⁷ Kapaklı, *a.g.e.*, s. 256.

²⁶⁸ “Halkevinde İngilizce Dersleri”, *Urfa*, 18 Aralık 1944, s.1.

²⁶⁹ Kapaklı, *a.g.e.*, s. 318.

²⁷⁰ “Halkevimizde İngilizce Dersleri”, *Akgün*, 8 Ocak 1944, s. 1.

²⁷¹ “Halkevi Köşesi”, *Urfa*, 25 Mart 1947, s. 1.

²⁷² “Halkevi Köşesi”, *Urfa*, 15 Nisan 1947, s.1.

Başkanı Salahattin Atabay'ın, gayretleri sayesinde böyle bir teşebbüse girişmiş bulunuyoruz” demiştir.²⁷³

1.1.1.4. Fransızca Kursu

1935 yılında Urfa Halkevi'nin, Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesinde, A ve B diye iki devrelik kurslar açılmıştır. Bu kurslardan biri de Fransızca dil kursudur. Fransızca kursuna 80 vatandaş katılmıştır. Kurs 3'er ay şeklinde, iki devre olarak sürdürülmüştür. Bu kursun bitmesiyle beraber gönüllü öğretmenler, Bedri Albay, İbrahim Karakapucu, İbrahim Buluntu ve Ali Ural tarafından, kursun ihtiyaçları karşılanmış ve kitaplar temin edilmiştir. Fransızca kursunun tekrar iki devre olarak başlaması için hazırlıklar tamamlanmıştır.²⁷⁴ Bir sonraki yıl için, Köycülük Şubesinin yardımıyla yakın köylerde ve nahiye merkezlerinde birer Fransızca kursunun açılması istenmiştir. Ancak, elimizde mevcut belgeler bulunmadığından tekrar açılması düşünülen bu kursların sonuçlarına ulaşamamıştır.

Urfa Halkevi'nde bir süreklilik arz etmese de belli aralıklar ile dil kurslarının devam ettiğini görülmektedir. 25 Mart 1947 tarihli *Urfa* gazetesinde, bir ilan göze çarpmaktadır. “Bu hafta başından itibaren Halkevi'nde Fransız kursu başlıyor”, haberi yer almıştır. Fransızca kursu, Urfa Halkevi'nin, Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesi üyelerinden Sabit Kıymetli ve Mehmet Yazgan tarafından verilecektir. Pazartesi ve perşembe günleri olmak üzere, akşamları saat 17.30'da ders yapılacaktır.²⁷⁵ Vatandaşların ilgisiyle başlayan dersler muntazam bir şekilde devam etmiştir.²⁷⁶

Dil eğitimi açısından, bir yandan Urfa Halkevinde kurslar açılırken bir yandan da öğrenci ve dil eğitimi alan kişilere faydalı olsun diye gazetelerde de dil eğitimine yer vermiştir. Fransızca dersleri, *Urfa* gazetesinin sütunlarında, öğrencilerin en çok sıkıntı çektiği cümle kurma konusu

²⁷³ “Halkevimizde İngilizce Dersleri”, *Akgün*, 18 Ocak 1944, s. 1.

²⁷⁴ *Urfa Halkevi'nin Bir Yıllık İş Sayımı 23.02.1935 – 23.02.1936*, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul, 1936, s. 32.

²⁷⁵ “Halkevi Köşesi”, *Urfa*, 25 Mart 1947, s.1.

²⁷⁶ “Halkevi Köşesi”, *Urfa*, 15 Nisan 1947, s. 1.

mümkün olduğunca anlatılmaya çalışılmıştır. Haberlerde: “Tabi ki bu köşenin mükemmel olacağı iddiasında değiliz. Çünkü, sadece fiil konusunda pek çok eser bulunmaktadır. Biz, bütün gramer kurallarının gazeteden verilemeyeceği bilinmektedir. Sadece öğrencilerin ilk güçlüklerini yenmeleri için böyle bir dil köşesi hazırlanmıştır.” Haberi ile gazetede yayınlanan Fransızca dersleri köşesinin, amacı belirtilmiştir. Örneklendirecek olursak: Şekil bakımından fiiller dört halde bulunur. Bunlar:

“Affirmatif veya positif = olumlu, geliyorum.

Negatif = olumsuz, gelmiyorum.

İnterrogatif = olumlu soru, geliyor muyum?

İnterro = olumsuz soru, gelmiyor muyum? Gibi bilgiler verilmiş ve bunların yanı sıra, cümle içinde kaç çekimli fiil olduğunu, cümlenin içindeki fiil şekli bakımından cümlenin olumlu, olumsuz, soru cümlesi olduğu ortaya çıkar. Ayrıca, “Jaime mon pero” ben babamı severim, bu cümledeki “mon pero” kelime grubu *compelement direct*’dir. Çünkü kimi seversin sorusuna cevap vermektedir. Fiil il nesne arasına hiçbir preposition (edat) yoktur.”²⁷⁷ Bu şekilde gazete köşesinde Fransızca dersleri verilmeye devam etmiştir.

Urfa’da yayınlanan yerel gazetelerde, dil çalışmalarının yürütülmesi güzel bir hareket olmuştur. Öz Türkçe kelime derlemeleri, İngilizce dersleri ve Fransızca dersleri olmak üzere, dil çalışmalarına ayrı bir köşe ayrılmıştır. Nitekim yerel basının da dil eğitimine destekte bulunması, dönemin ilerlemesi ve aydınlanmasında gösterilen çabayı bir kez daha ortaya koymaktadır.

1.1.1.5. Tarih Alanı

Atatürk, Türk milletinin vazgeçilmez üç unsuru olarak dil, kültür ve ülkü birliğini belirlemiştir. Bir toplumun millet olabilmesi için bu önemli vasıflara ihtiyacı vardır. Bu doğrultuda Türk Dili ve Türk Tarihi üzerinde

²⁷⁷ “Lise Köşesi”, *Urfa*, 22 Aralık 1948, s. 2.

uzun yıllar süren derin çalışmalar yapılmıştır. Ve bu alandaki çalışmalar için Türk Tarih Tetkik Cemiyeti oluşturulmuştur.²⁷⁸

Halkevlerinin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinin memlekette uyandırdığı büyük ilgiyi candan karşılamıştır. Cemiyetin direktiflerini göz önünde bulundurularak çalışmalar başlatılmıştır. Böylece her Halkevi, çevresinde tetkike değer gördüğü tarihi harabeler ve eserlerin bulunduğu yerlere geziler düzenlemiştir. Bu entelektüel merak, muhitteki bütün bilgili ve ülkülü elemanlara aşlamaya başlayan Halkevlerinin sayısı gittikçe artmıştır. Bu gibi çalışmalar yapan Urfa Halkevi de göze çarpan Halkevleri arasındadır.²⁷⁹

Urfa bilindiği üzere en eski yerleşim yerlerinden biridir. Coğrafi olarak birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle çok zengin bir tarihe ev sahipliği yapmaktadır.

Halkevlerinin ana felsefesi de eskiyi yıkmadan, geleneksel kültürü koruyarak, yeni değerlerle senteze ulaşmayı hedeflediğinden, bu gibi tarihsel değerlere sahip çıkmıştır.²⁸⁰ Halkevleri Talimatnamesi gereğince Urfa Halkevi, tarih alanında yapılması gereken çalışmalarda bulunmuştur. Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası'ndan elde edilen bilgilerden, Urfa Halkevi'nin yaptığı şu araştırmalara ulaşmaktayız. Süryanilere ait "Helen" adında bir kadın ve iki çocuğunu gösteren iki bin yıllık bir heykel incelenmiştir. Ayrıca Orduevi'nin temelinde bulunan önemli mozaikler gün yüzüne çıkarılmıştır. Hicri 579 (1183) yılında kayadan oyma olarak yapılmış Şeyh Mesud'a²⁸¹ ait bir sahranç incelenip

²⁷⁸ Celal Bayar, **Atatürk'ün Metodolojisi ve Günümüz**, (Der. İsmet Bozdağ), Kervan Yayınları, İstanbul, 1978, s.87.

²⁷⁹ "Tarih Tetkikleri", **Ulus**, 21 Şubat 1937, s. 5.

²⁸⁰ Çeçen, **Halkevleri...**, s. 128.

²⁸¹ **Şeyh Mesud**; Urfa evliyasından, Zengi – Eyyubi dönemlerinden kalma Şeyh Mesud zaviyesi bulunmaktadır. Zaviyenin eyvanında Şeyh Mesud'un sandukası bulunmaktadır. Sandukanın yakınında bulunun Arapça yazılı kitabeye göre Hoca Ahmet Yesevi'nin öğrencilerindendir. Batı Türkistan yakınlarındaki Nişabur şehrinden öğrencileri ile birlikte Urfa'ya gelmiştir. Kitabe'de aynen şunlar yazılmaktadır : "Bismillahirrahmanirrahim, Allah'ın rahmetine muhtaç, fakir, Nişaburlu Said Hengel'in oğlu Mesud bu sarnıcın yapımından fariğ olup inşasını Recep ayının onlu günlerinden Pazar günü. Sene beş yüz yetmiş dokuzda tamama erdi. Allah'ın rahmeti, inayeti onun üzerine olsun. Onun ve tüm mü'minlerin yardımcısı olsun". (Kaynak: Metin Tuncel, *Şanlıurfa*, **TDV İslam Araştırmaları Merkezi**, C.38, s.343).

korunmuştur. Ayrıca Romalılara ait olduğu düşünülen eserler incelenmiştir.²⁸²

Urfa Halkevi, tarih alanındaki çalışmalarını sürdürmüştür. 1935 bir yıllık çalışma faaliyetlerinde elde ettiğimiz sonuçlara göre, Urfa Halkevi 1934 yılı içinde tarihi araştırmalar gezintisi yapılarak Siverek ilçesine gidilmiştir.²⁸³ Kıymetli taşlar, Süryanilere ait kitabeler merkeze getirilip Halkevi müzesine konulmuştur. Etiler devrinde çok ileri bir şehir olan Urfa'nın bu devirlerden başlayan tarihini hazırlamak için esaslar tespit edilmiştir.²⁸⁴ Siverek'in tarihi durumu incelenmeye başlanmış ve muhtelif membalardan elde edilen tarihi vesikalar tespit ve tasnif edilmiştir.²⁸⁵

Urfa Halkevi'nin yaptığı tarih gezilerinden biri de 27 Eylül 1934'te gerçekleşmiştir. Bu tarihte Urfa Halkevi Başkanı Kazım Yazgan ile birlikte kırk kişilik bir heyet Viranşehir'e gitmişlerdir. Bu heyet, Viranşehir'de bulunan tarihi surları ve Hincik Mağaraları'nı gezerek incelemede bulunmuştur.²⁸⁶

Halkevleri, tarih alanındaki çalışmalarında bir yandan Cumhuriyet tarihini içselleştirmeye çalışırken, bir yandan da Türk Tarih Tezine uygun, uzak tarih şuurunun halk arasında yaygınlaşmasını amaçlamıştır. Urfa Halkevi, verdiği konferanslar ile milli tarih bilincini oluşturmaya çalışmıştır. Türk Tarih Tezine uygun olarak; Mimar Sinan, Türk Kadınları, Fuzuli, Namık Kemal vb. anma programları ve konferanslar vermiştir. Yakın tarih, yani Cumhuriyet tarihi alanında; Şehit Kubilay, Türkiye Siyasetinde Atatürk Düşüncelerinin Tesiri, Lozan, Montrö, 19 Mayıs vb. konferans, anma programları ve kutlama törenleri ile milli bilinç oluşturulmaya

²⁸² **Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası**, Ulus Basımevi, Ankara, 1935, s.119 ; "Urfa Surlarında Çıkan Helen", **Urfa'da Milli Gazete**, 4 Şubat 1935, s.3.

²⁸³ "Halkevi Yıllık Çalışması", **Ulus**, 28 Ocak 1935.

²⁸⁴ "Halkevi Yıllık Çalışması", **Ulus**, 28 Ocak 1935.

²⁸⁵ **BCA**, 490.01/ 844.340.1.

²⁸⁶ **BCA**, 490.01/ 844.339.2.

çalışılmıştır.²⁸⁷ Ayrıntılı bilgi, *Konferanslar ve Müsamere* başlığı altında verilmiştir.

1.1.1.6. Edebiyat Alanı

1934 yılında Urfa şairlerinin ve hanendelerinin Türk diline ve harsına etki edecek önemli eserler toplanmıştır.²⁸⁸ Dil derlemelerine önem vererek bulduğu Öz Türkçe sözleri derlemiş ve Türk Dil Tetkik Cemiyetine gönderilmiştir.²⁸⁹ Ayrıca Siverek Halkevi, anane, mani, şiir ve masalları da derlemeye başlanmıştır. Toplanan bu kaynakları bir mecmua halinde, “Duygularımdan Parçalar” adı altında yayınlamıştır.²⁹⁰

“Mehmetçiğin Rüyasında...

Kan ve ölüm kusarken kara ağızlı devler,

Tüfeğini kavramış canı gibi bu erler.

Ötede bomboş kalmış bacası tüten evler,

Alınları hep ıssız, düğünsüzmüş o köyler.”²⁹¹

Milli değerlerin yaşatılması ve Milli kültürün oluşması için öğretmenler tarafından bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. 24 Nisan 1935 Perşembe günü, Ortaokul Tarih – Coğrafya Öğretmeni, İhsan Uludağ tarafından Halkevi salonunda büyük Türk şairi Fuzuli ve Azeri Lehçesi hakkında bir konuşma yapılmıştır. Büyük bir kalabalık kitlesinin bu konuşmadan istifade etmesi sağlanırken, Milli bilincin oluşmasına da katkı sağlanmıştır.²⁹²

25 Aralık 1935 tarihli çalışma raporunda ise bu şubenin bir önceki yıl Öz Türkçe sözler derlediği belirtilmiştir. Derleme çalışmalarına devam edilmiş, Şube Başkanı Cevdet Baykal tarafından 900’den fazla Öz Türkçe kelime derlenmiştir. Ayrıca, klasik ve lirik çalışmalar derlenip bunların

²⁸⁷ “Halkevimizde Lozan ve Montrö”, *Urfa’da Milli Gazete*, 28 Temmuz 1934 ; “Halkevinde Kubilay Gecesi”, *Urfa’da Milli Gazete*, 1 Ocak 1935 ; “Zafer Bayramı”, *Yenilik*, 30 Ağustos 1934 ; “Halkevinde Biletli Müsamere”, *Yenilik*, 4 Nisan 1935 ; “Cumhuriyet Bayramı”, *Yenilik*, 6 Kasım 1936 ; “Ortaokul Müsameresi”, *Yenilik*, 8 Mart 1944.

²⁸⁸ *BCA*, 490.01 844. 339.2.

²⁸⁹ *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, Ulus Basımevi, Ankara, 1935, s. 119.

²⁹⁰ *BCA*, 490. 01/ 844.340.1 ; *Siverek Halkevi Bir Yıllık Çalışma Raporu 1938-1939*, s.28.

²⁹¹ Mustafa Kemal Baruksal, *Duygularımdan Parçalar*, Kültür Basımevi, İstanbul, 1938, s.8.

²⁹² “Halkevi’nde Konferans”, *Yenilik*, 25 Nisan 1935, s. 1.

önemi konferanslarla halka anlatılmaya çalışılmıştır. Mani derleme çalışmaları da yapılmıştır.²⁹³

“*Su akar taşa değer, kirpik var kaşa değer,*

Benim bir nazlı yarım, oturan paşa değer.”

13 Nisan 1937’de büyük Türk şairimiz Abdülhak Hamit, hayatını kaybetmiştir.²⁹⁴ 21 Nisan 1937 tarihinde, Urfa Halkevi’nde büyük şair Abdülhak Hamit²⁹⁵ gecesi düzenlenmiştir. Ortaokul öğrencileri tarafından okunan İstiklal Marşı ile program başlamıştır. Ardından Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi üyelerinden, Ortaokul Müdürü Cevdet Baykal tarafından Abdülhak Hamit’in hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Ortaokul Türkçe Öğretmeni Ratıp Akdeniz tarafından Hamit’in, Avrupa edebiyatına ait eserleri hakkında bir konuşma yapmıştır. Ortaokul Tarih, Coğrafya Öğretmeni İhsan Uludağ ise Hamit’in eserlerinden bazı parçalar okumuştur. *Makber, Eşber* vb. parçalar okunarak, Büyük Türk şairi Abdülhak Hamit, yad edilmiştir. Urfa Halkevi konferans salonundaki törene, yüzlerce halkın katılımıyla anma programı tamamlanmıştır.²⁹⁶

1.1.2. Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi

Halkevlerinin Güzel Sanatlar Şubesi, Edebiyat ve Temsil alanları dışında kalan bütün Güzel Sanat etkinlikleri ile meşgul olmak vazifesini üstlenmiştir. Halkevlerinde musiki çalışmaları, garp aletleri ve garp tekniğiyle yapılmıştır. Halkın türkü ve rakslarına da ayrı bir kıymet verilmiştir. Güzel Sanatlar Şubesi, musiki çalışmalarında bando ve koro etkinliklerinin yanı sıra keman, mandolin ve piyano kurslarını da vermiştir.

²⁹³ BCA, 490.01/ 973.768.5, 25 Aralık 1934 ; **Urfa Halkevinin Bir Yıllık İş Sayımı**, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul, 1936, s. 6-9.

²⁹⁴ “Büyük Şairimizi Kaybettik”, **Akgün**, 19 Nisan 1937, s. 1 ; “Türk Şairi Azamı Öldü”, **Yeni Işık**, 14 Nisan 1937, s. 1.

²⁹⁵ **Abdülhak Hamit**: 2 Ocak 1825’te İstanbul’da dünyaya geldi. Türk şairi, oyun yazarı, diplomattır. Modern edebiyatın oluşumunda etkin bir isimdir. Namık Kemal’in etkisinde kalmıştır. Türk şiirine Batıdan yeni konular, serbest düşünce ve şekiller getirirken, Batı yazarlardan etkilenerek yazdığı oyunlarla Türk tiyatrosuna felsefi düşünceyi sokmuştur. Türk edebiyatının önemli eserlerinden *Makber*’i eşi Fatma Hanım’ın ölümü üzerine yazmıştır. Bu eser, Avrupai Türk şiiri tarzının en önemli örneklerindedir. 13 Nisan 1937 tarihinde, İstanbul’da vefat etmiştir. (Kaynak: Aynur Demircan, *Tanzimat’an Cumhuriyet’e Aydınlik Bir Yüz: Abdülhak Hamit Tahran*, Master Tezi, Bilkent Üniv. Ankara, 2003).

²⁹⁶ BCA, 490.01/ 978.793.1, 21 Nisan 1937 ; “Halkevinde Büyük Şair Abdülhak Hamit Gecesi”, **Akgün**, 23 Nisan 1937, s. 2.

Güzel Sanatlar Şubesi, bir yandan halkın türkü ve rakslarının benimsenip yayılması sağlarken bir yandan da çağdaş ve çok sesli müziğin ülkemize yerleşmesi ve gelişmesi için çalışmalarda bulunmuştur.²⁹⁷ Böylece, halk türkülerinin, garp tekniğiyle sentezlenme çalışmaları yapılmıştır.²⁹⁸ Atatürk, müzikte eski ile yeni arasındaki geçişi sağlayan mükemmel bir düzen oluşturmuştur. Türk musikisinin yok olmasına karşı olduğu gibi, batı müziğinin ülkede yerleşmesine de ayrı bir önem verilmiştir.²⁹⁹ Nitekim çağdaşlaşmanın yozlaşmaması için yapılan çalışmaların milli değerlerle donatılıp tarih ile beslenen bir tabana oturtulmasına özen gösterilmiştir.³⁰⁰

Urfa Halkevinin, Güzel Sanatlar Şubesinin çalışmalarına baktığımızda halkın geleneksel sanat değerleri, şarkı ve türkü derleme çalışmalarını başlatmıştır. Urfa Halkevinde, müzik kursları verildiği gibi keman, mandolin kursları da verilmiştir.³⁰¹

Urfa Halkevi, 1934 yılında açılması ile birlikte 25 kişiden oluşan bir bando takımını oluşturmuştur. 1 Temmuz 1936 tarihinden itibaren Bando Şefliğine Osman Özsoy* getirilmiş ve Urfa Halkevi Kapatılana kadar görevine devam etmiştir.³⁰² *Akgün* gazetesinin 29 Eylül 1938'de Halkevi Bando Şefi Osman Özsoy ile yaptığı röportajda şu bilgiler yer almaktadır. Halkevimizin 25 kişilik ve yirmi beş parça musiki aletlerinden oluşan bando takımının milli marşlarını ve diğer parçalarını her yerde sık sık

²⁹⁷CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, Ankara, 1940, s. 35 ; CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 11 ; CHF Halkevleri ve Halkodaları..., s. 5 ; Toksoy, a.g.e., s. 51.

²⁹⁸İsmayil Hakkı Baltacıoğlu, *Halkın Evi*, Ulus Basımevi, Ankara, 1950, s.142 ; Çeçen, *Halkevleri...*, s. 106.

²⁹⁹Tuncer Baykara, *Atatürk ve XX. Yüzyıl Türk Tarihi Araştırmaları*, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2006, s.185-186.

³⁰⁰ Erol Evcin, "Atatürk'ün Güzel Sanatlara ve Sanatçılara Bakışı", *A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi*, S.47, 2011 Bahar, s.523 ; Erol Güngör, *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*, Töre Devlet Yay., Ankara, 1980, s.50.

³⁰¹ "Halkevimizde Müzik Dersleri", *Yenilik*, 19 Şubat 1944, s.1 ; "Halkevimiz Kursları", *Urfa*, 25 Mart 1947, s.1 ; 15 Nisan 1947 ; 23 Nisan 1947.

³⁰² *BCA*,490.01/ 1042.1007.2, 31 Mart 1943.

***Osman Özsoy:** 1324(1908) Urfa doğumlu, baba adı Ali, Anne adı Adile. Bursa, Sanatkârlar Mektebi ikinci sınıfta iken, Yunan işgali üzerine Urfa'ya gelmiştir. Urfa Sanatkârlar Mektebinden muzun olduktan sonra Vilayet Matbaa Mürettibi (dizgici) görevinin yapmıştır. 1929 yılında matbaa baş mürettibi olmuştur. Askerlik görevinden dolayı 1930 yılında görevinden ayrılmıştır. 15 Ağustos 1935 yılında Mardin'e gitmiş orada Mardin Halkevi bando şefliğini yapmıştır. Urfa Halkevi Başkanının daveti üzerine 1 Temmuz 1936 tarihinde Urfa'ya geri dönmüştür. Önce Urfa Halkevi Okuma Odası Kütüphane Memurlunu yapmıştır. 1942 yılından itibaren Urfa Ortaokulu hesap memurluğu görevine getirilmiştir. Osman Özsoy, Zeliha Özsoy ile evli iki kızı ve iki oğlu vardır. (**Kaynak:** *BCA*,490.01/1042.1007.2, Hal Tercüme Kağıdı, 31 Mart 1943).

dinlenmektedir. Bu durum bando şefi ile bir hasbihal yapmamıza vesile olmuştur. Bando takımı şefi Osman Özsoy, musiki ve nota ile uğraşmanın kendisi için olan önemini belirttikten sonra Halkevlerin açılması ile Mardin Halkevi bando takımında iki yıl görev yaptığını belirtmiştir. Ardından 1936 da Urfa'ya gelerek Halkevinin bando şefliğine başlamıştır. Bando takımını bayramlarda, resmi törenlerde, Halkevi adına düzenlenen bütün faaliyetlerde kullandıklarını belirtmiştir.³⁰³

31 Mart 1943 tarihli arşiv belgesinde, bando takımı hakkındaki bilgilere göre: “Yirmi beş kişi olarak oluşturulan bando takımı, ilerleyen zamanlarda gerek askerlik durumu, gerekse memur ataması sonucu bu sayı 14'e inmiştir” bilgisi yer almaktadır.³⁰⁴

Tablo.10: Urfa Halkevi Bando Takımı

Bando Şefi	Osman Özsoy
Ahmet Dalyan	Abdurrahman Pilatin
Halil Onur	Rıza Malacan
Mehmet İş	Mehmet Şengül
Ahmet Alp	Sinan Tan
Mahmut Alp	Yahya Özsoy
Mustafa Uyanık	Şükrü Yeğen
Ali Kirişçi	Temir Özdemir

Kaynak: **BCA**, 490.01/1042.1007.2, 31 Mart 1943.

Urfa Halkevi Başkanı Salahattin Atabay, aynı tarihli belgede, bando takımının bazı aletlerinin eski olmasına rağmen, bunların tamir edilerek kullanışlı hale getirildiğini belirtilmiştir.³⁰⁵ İlerleyen yıllarda Bando takımının bazı parçalarının tamir edilmesi üzerine İstanbul'a gönderilmiştir. Tamir için gönderilen aletlerin, İstanbul'daki depoda bekletildiği öğrenilince, CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda: “Urfa Halkevinin çok büyük ihtiyacına yarayan bando takımının bir yıldan beri İstanbul'da bekletildiği öğrenilmiştir. Tamirinin Eminönü Halkevi aracılığıyla Genel Sekreterlikçe yaptırılıp, masrafının ödenerek Urfa'ya gönderilmesi rica

³⁰³ “Bando Şefi Osman Özsoy İle Hasbihal”, **Akgün**, 29 Eylül 1938, s.3-4.

³⁰⁴ **BCA**, 490.01/ 1042.1007.2, 31 Mart 1943.

³⁰⁵ **BCA**, 490.01/1042.1007.2, 31 Mart 1943.

edilmiştir".³⁰⁶ Genel Sekreterlikçe tamiri yaptırılıp masrafları karşılanan bando takımı 17 Kasım 1948 tarihinde Urfa Halkevine gönderilmiştir.³⁰⁷ Milli heyecanın ifadesine yardımcı olan bando takımı, özellikle musiki sevenler tarafından sevinçle karşılanmıştır.

Urfa Halkevinin, bando takımının tamir işlerinden dolayı aksamalar yaşamışsa da, bando ekibini bütün etkinliklerde kullanmıştır. Milli Bayramlarda, belirli gün ve anma törenlerinde, Halkevinde düzenlenen bütün konferans, müsamere, halk geceleri, söz ve söz gecelerinde, Halkevinin düzenlediği köy ziyaretlerinde vb. pek çok alanda kullanılmıştır. Bando takımı tarafından İstiklal Marşı, Onuncu Yıl Marşı, Cumhuriyet Marşı, Kurultay Marşı vb. Halkevleri müfredatında bulunan bütün marşlar çalınmıştır.³⁰⁸

Urfa Halkevi Başkanı M. Kazım Yazgan öncülüğünde Güzel Sanatlar Şubesi, Urfa'da dağınık halde bulunan milli hoyrat, mani, koşma ve sazendeler toplanılmıştır. Yerel şarkılar notaya dökülüp düzenlenmiştir. Urfa Halkevi Başkanı tarafından CHF Umumi Kâtipliğine gönderilen yazıda: "Toplanan bu milli eserlerin, Ankara'ya hediye edilmesi ve Urfa sanatçıları tarafından dinlenmesi için on bir kişilik bir grup oluşturulmuştur. Urfa Halkevinin bu isteği onaylandığı takdirde, 1934 yılının Ağustos ayında heyetimiz, Ankara'da bulunulacaktır".³⁰⁹ Yazısı ile istekte bulunmuştur. Urfa Halkevine cevaben, Birinci Umumi Müfettişliğine yazılan yazıda: "Dağınık ve ihmal edilmiş bulunan Urfa Vilayetinin, milli türkülerini toplama ve notaya alma işinden çok memnunluk duyulmuştur. Vatanın bu köşesindeki kıymetli hisleri ifade eden şarkılarını burada dinlemeyi arzu ederiz. Ancak, Ağustos ayında Ankara'da bulunmadığımdan bu isteğinizin geri bırakılması uygun görülmüştür".³¹⁰ Cevabı verilmiştir. Güzel Sanatlar Şubesinin amaçlarından biri de geleneksel sanat değerlerinin, türkülerin,

³⁰⁶ BCA, 490.01/1042.1007.2, 23 Haziran 1947.

³⁰⁷ BCA, 490.01/ 1531.229.1, 17 Kasım 1948.

³⁰⁸ BCA, 490.01/1042.1007.2, 31 Mart 1943 ; Gülşah Eser, "Halkevi'nde Güzel Sanatlar Çalışmaları: Urfa Halkevi Örneği", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.9, S.42, Şubat 2016, s. 635.

³⁰⁹ BCA, 490.01./ 844.339.2, 7 Temmuz 1934.

³¹⁰ BCA,490.01./ 844.339.2, 14 Temmuz 1934 ; BCA, 490.01./ 844.339.2, 23 Temmuz 1934.

şarkıların yaşanmasını ve gelişmesini sağlamak olduğundan, Urfa Halkevinde bu gibi çalışmalara önem vermiştir.³¹¹

Urfa Halkevinin Güzel Sanatlar Şubesi, bir yandan mahalli müziklerin korunup çalınmasını sağlarken, diğer yandan Batı müziğine ait klasik parçaların çalınıp dinlenmesini sağlıyordu. Bunun en bariz örneklerinden biri de Müzik Öğretmeni Mehmet Bey'in idaresinde hazırlanan "Kadri" müzikalidir. Urfa Halkevinin düzenlediği 1 Ağustos 1934 tarihli "Aile Gecesi"nde sunulmuştur. Bu çalışma izleyenler tarafından çok beğeni kazanmıştır.³¹² Urfa Halkevi, klasik müziklerin çalınması için müzik aletlerine ihtiyaç duymuştur. Bu nedenle Urfa Halkevi 13 Temmuz 1938 tarihinde, CHP Genel Sekreterliği Başkanı Recep Peker'e gönderdiği yazıda: "Urfa Halkevi, bütçesi yetmediğinden bir piyano temin edemediklerini ve diğer vilayetlerin Halkevlerine yapıldığı gibi bu hususta Urfa Halkevine de Cumhuriyet Halk Partisinin yardımı rica ederiz" denilmiştir.³¹³ Urfa'da CHP teşkilatı olmadığından bunun gibi pek çok sıkıntı yaşanmıştır.

Urfa Halkevi şubeleri, birbirinden bağımsız bir şekilde değil de birlik içinde çalışmalarını sürdürmüştür. Bunun güzel bir örneği de piyano çalışmalarınıdır. Urfa Halkevi, sinema solunun da piyano eşliğinde sesiz sinemaların oynanmasıdır.³¹⁴ Bu sesiz sinemalarda kullanılan fon müzikleri çok ilgi çekmiştir. Böylece halk Schubert, Schumann, Chopin ve Offenbach'ın bestelerini sesiz sinema eşliğinde dinlenmiştir.³¹⁵ Konuyla ilgili görüşleri alınan Prof. Dr. Coşkun Özdemir,* anılarını şöyle anlatıyor: "1938 yılında idi. Annem ve babamla birlikte Urfa Halkevinin sinemalarına katılıyordum. O zamanlar ben 8, 9 yaşlarındaydım. Sesiz sinemalarda piyano ile klasik müzik çalınıyordu. Offenbach'ın "Barkorol" parçası halen ezberimdedir. Bu enteresan durumun sırrını sonradan keşfettim. Mustafa Kemal, 1913'te Sofya'da Ateşemilliter iken opera seyrediyor. Çıktığında

³¹¹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.11 ; CHF Halkevleri ve Halkodalari..., s.5 ; Ergün, a.g.e., s.162 ; Karadağ, a.g.e., s.76 ; Toksoy, a.g.e., s.51.

³¹²"Halkevinde Aile Gecesi", **Urfa'da Milli Gazete**, 4 Ağustos 1934.

³¹³ **BCA**, 490. 01 / 970.751.2, 13 Temmuz 1938.

³¹⁴ Özdemir, **a.t.g.**, 09 Ekim 2015.

³¹⁵ Özdemir, **a.g.e.**, s. 22.

arkadaşlarına neden geri kaldığımızı daha iyi anlıyorum diyor. Klasik müzik ve opera ile medeniyet ve uygarlığın bağlantılarını keşfediyor. Bu durum insanın ileri görüşlülüğünü arttırıyor. Bu klasik müzikler tiyatro gecelerinde de kullanılıyordu” diyerek bilgilerini bizimle paylaşmıştır.³¹⁶ Konuyla ilgili yapılan röportaj ile Urfa Halkevinde, piyano eşliğinde sesiz sinemaların da oynandığını öğrenmiş oluyoruz.

Urfa Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi bünyesinde yapılan diğer çalışmalar ise şu şekildedir. Mahalli Şarkıları Derleme Heyeti Urfa’ya gelmiştir. Milli Musikinin inkişafı için Kültür Bakanlığı tarafından bir heyet oluşturulmuştur. Bu heyet her yıl uygun vakitlerde yurdun çeşitli yerlerine gönderilerek yerel müzik ve şarkılar toplatılmıştır. Heyet, 1938 yılı Temmuz ayında Urfa’ya gelmiştir. Konservatuar Bölümü Şan Öğretmeni ve Heyet Şefi Nurullah Taşkiran, Sivas Lisesi Müzik Öğretmeni Muzaffer Sarısözen ve Gazi Lisesi Müzik Öğretmeni Arif Beyden teşekkül eden heyet, Urfa’da dört gün kalmışlardır. Kültür Bakanı Recep Peker’in yardım ve çalışmaları ile 130 kadar milli ve mahalli şarkılar halktan toplanmıştır. Heyet, Urfa’dan aldıkları milli name ve şarkıları çok takdir etmişlerdir.³¹⁷

TRT Ankara Radyo’sunda yapılan araştırma neticesinde, TRT Ankara Radyosu Müdürü Sabri Sabuncu ile röportaj yapılmıştır. Konuyla ilgili Sayın Sabuncu: “TRT Ankara Radyosunun 1950 yılından önceki bütün programların ses kayıtları mevcut değildir. Yani bütün programlar ve ses kayıtları silinmiştir. Yaptığım çalışmalar sonucunda, çok sınırlı ses kayıtları bulabildik. Bu ses kayıtlarını da müzede bulunan bir taş plak sayesinde okutabildik” diyerek elinde bulunan ses kayıtlarını bizimle paylaşmıştır.³¹⁸

³¹⁶ Özdemir, a.t.g., 09 Ekim 2015.

***Prof. Dr. Coşkun Özdemir:** 1929 yılında Urfa’da doğdu. Urfa Halkevinin kuruluşundan, kapanmasına kadar Urfa Halkevinde görev alan Öğretmen İhsan Özdemir ve Öğretmen Lamia Özdemir’in ilk çocuklarıdır. İlköğretimi Urfa’da yapan Özdemir, 1940 yılında Ankara Maarif Kolejine girmiş, ardından İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini okumuştur. Sonraki yıllarda Londra National Hospital For Nervous Diseases, Boston Harvard Üniversitesi Massachussets General Hopital eğitimleri, Avrupa Kas Hastalıkları Derneği, İngiltere Kraliyet Tıp Derneği üyeliklerinde bulunmuştur. Şimdi İstanbul Üniv. Nöroloji Anabilim Dalından emekli ve Türkiye Kas Hastalıkları Derneği kurucusu ve başkanlığına devam etmektedir. (Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir, a.t.g., 9 Ekim 2015).

³¹⁷ “Urfa’ya Gelen Heyet” **Yenilik**, 14 Temmuz 1938, s. 1.

³¹⁸ **Sabri Sabuncu**, TRT Ankara Radyosu Müdürü, Görüşme Tarihi, 06.11.2015.

Urfa iline ait, 1938 yılında TRT Ankara Radyosunda yayınlanmış, 17 derlemenin ses kayıtlarının derlemeleri şunlardır:

1. Abdonun Odası Kapalı Camlı (Uzun Hava) Urfalı Mukim Tahir Oturan.
2. Bu Pınar Eşme Pınar (Türkü) Urfalı Mukim Tahir Oturan.
3. Çarşıda Nişe Ha Beğim (Türkü) Urfalı Mukim Tahir Oturan.
4. Havayı Deli Gönül Havayı (Uzun Hava) Urfalı Mukim Tahir Oturan.
5. Urfa Hoyratı (Uzun Hava) Urfalı Mehmet Sağlamkol.
6. Bir Yerini Beğendim (Uzun Hava) Urfalı Mehmet Sağlamkol.
7. Ebe Kömeci (Türkü) Urfalı Mehmet Sağlamkol.
8. Kesik Keremden Bir Mersiye, Urfalı Mehmet Türkoğlu.
9. Tılfırdır Hastahanesi (Türkü) Urfalı Mehmet Türkoğlu.
10. Pencereden Kar Geliyor (Hoyrat) Urfalı Mehmet Türkoğlu.
11. Dönberi Dönberi Yüzün Göreyim (Türkü) Urfalı Mehmet Türkoğlu.
12. Pınarın Başında Ben Gördüm Onu (Türkü) Urfalı Mehmet Türkoğlu.
13. Ayağımda Kundura (İbrahimi Türkü) Urfalı Hafız Nuri Başaran.
14. Türkmen Kızı (Türkü) Urfalı Hafız Nuri Başaran.
15. Çoban Kızı Suya Gider (Türkü) Urfalı Hafız Nuri Başaran.
16. Seherin Sabah Çağında (Türkü) Urfalı Mahmut Güzelgöz.
17. Tamburam Rebab Oldu (Türkü) Grup Halinde.

Ankara Radyosunda 1942-1946 yılları arasında her on beş günde bir yarım saatliğine “Halkevleri Sanat ve Folklor Saati” programı yayınlanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin organize ve onayı ile hazırlanan programlar önce radyoda, sonra Ankara Halkevinde sunulmuştur. Halkevlerince hazırlanan bu programlarda, mahalli sanatçılar yörelerinin tarih, müzik, folklor örneklerini tanıtmışlardır. Başta Adana Halkevi olmak üzere Konya, Sivas, Urfa, Niğde, Alaşehir, Kütahya, Elazığ ve Yozgat Halkevleri Ankara da bu etkinliklerde bulunmuştur. Böylece Halkevlerince

derlenen türkü ve folklor çalışmaları, radyodan tüm ülkeye ulaşması sağlanmıştır.³¹⁹

Urfa Halkevi Başkanı Salahattin Atabay, 26 Ocak 1943 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda: “Şiir ve şair diyarı olan ve her türlü kahramanlıklarını destan, şiir ve maniler ile ifade eden Urfalılarının çok kıymetli meziyetleri mahalli kalmış ve unutulmaya yüz tutmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi ve Halkevlerinin milli anane ve adetlerini ön plana çıkarmasından ilham alarak, yerli saz ve oyunlardan oluşan ekipler oluşturulmuştur. Gerek ananelerimize olan bağlılık, gerekse memleketimizi tanıtmak için nisan ayında, radyodaki folklor saatine katılmayı istemekteyiz.”³²⁰ Ankara’dan verilen cevapta: “Bu yılın programı evvelce yapıldığı cihetle” ancak gelecek mevsimde katılmalarının mümkün olacağı bildirilmiştir. 1943 yılı sonlarında gönderilen bir başka yazıda ise, Urfa Halkevi folklor heyetinin 9 Aralık 1943 Perşembe günü radyoda ve ertesi günü de, Ankara Halkevinde temsil vermesi kararlaştırılmıştır. Urfa Halkevi Başkanlığının Adnan Saygın’la tespit ettiği program gereğince, Urfa Halkevi Başkanı Salahattin Atabay başkanlığında saz ve oyun ekipleri 6 Aralık 1943 tarihinde Ankara’da bulunmak üzere yola çıkmışlardır. Muzaffer Sarısözen tarafından karşılanan Urfa Halkevi ekibi, Ankara Radyosu ve Ankara Halkevinde programlarını sunmuşlardır. Özellikle düzenlenen sıra gecesi, yoğun istek üzerine ertesi gece tekrar edilmiştir. Urfa saz ve yerli ekibi öncelikle Parti Genel Sekreteri, Milletvekilleri, Hamdi Olcay, Mehmet Emin Yurdakul ve pek çok kişinin iltifatlarına mahzar olmuşlardır.³²¹

Urfa Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin hazırladığı “Eski Türk İşlemeleri” sergisi, 19 Mayıs Cuma günü saat 15.00’te Halkevi salonunda açılmıştır. Vali Hasip Kayhan, “Halkevimizin muvaffakiyetli eserlerinden

³¹⁹ Mesut Çapa, “Ankara Radyosu’nda Halkevleri Sanat ve Folklor Saati ve Trabzon Halkevi Programı”, **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, Sayı .15, 2013, s. 131-132 ; Sancar Tunalı, **Halkevlerinde Yürütülen Müzik ve Pişano Çalışmalarının Yürütülmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2014, s. 71.

³²⁰ **BCA**, 490.01 / 1038.994.1, 26 Ocak 1943 ; Çapa, **a.g.m.**, s. 134, Atabay, **a.t.g.**, 05.11.2015.

³²¹ **BCA**, 490.01 / 1038.994.1, 26 Ocak 1943 ; Çapa, **a.g.m.**, s. 134-135, Atabay, **a.t.g.**, 05.11.2015 ; “Halkevimizin Ankara’daki Güzel Başarısı”, **Akgün**, 28 Aralık 1943,s.1 ; “Güzel Bir Başarı”, **Akgün**, 1 Ocak 1944, s. 2-3 ; Tunalı, **a.g.t.**, s.71.

biri daha” diyerek açılış kurdelesini kesmiştir. Urfa kadınları tarafından işlenen peşkirler, kilimler ve heybeler çok takdir edilmiştir. Vali Hasip Bey tarafından çok beğenilen bu el işlemlerden en fazla beğeni kazanan ilk üç kişiye hediye verme kararı alınmıştır. Birkaç gün açık olan sergiye halk, yoğun ilgi göstermiştir.³²²

Yerli Saz, Şarkı, Türküler, Urfa’da her zaman için çok büyük önem taşımıştır. Bu önemi Halide Nusret Zorlutuna: “*Güneyliler yaratılıştan şair, müzisyen ve centilmendirler. Herhangi bir olay, onların dudaklarında derhal mani veya ezgi olur.*” sözleriyle açıklamıştır.³²³ Urfa Halkevi açıldığı tarihten itibaren, Urfa sanatçılarında on kişilik saz takımı oluşturmuştur. Ayrıca, yaygın olan hoyrat, şarkı ve türküler toplanıp nota ile derlenmiştir.³²⁴ Halkevinde, yerli saz takımının derlenmiş parçalarının dinlenmesi için, Halk Gecesi programı, haftada bir düzenlenmiştir. Ayrıca saz ekibi ilçe, köy ziyaretlerinde ve kır gezilerinde faal bir şekilde kullanılmıştır. Böylece ziyaretler hem halkın ilgisini çekmiştir, hem de etkinliklerin coşkulu olmasını sağlamıştır.³²⁵ Saz ekibi, konferans, müsamere ve milli kutlama programlarında da kullanılmıştır. 1936’da Urfa Valisi Atıf Ulusoğlu, Halkevinde düzenlenen Halk Gecesi programının, Saz ve Söz Gecesi olarak değiştirilmesinin daha faydalı olacağını belirtmiştir. Böylece, program hem halkın ilgisini çekecek, hem de konferanslar ile verilen bilgiler müzik ile pekiştirilecektir.³²⁶ Düzenlenen Saz ve Söz Geceleri, Urfa halkı ve Urfa Halkevine konuk olan herkes tarafından çok beğenilmiştir. Hatta Ankara Halkevinde düzenlenen Urfa Gecesi programındaki yerli saz ekibi için, Mehmet Emin Yurdakul: “*Bir Urfalı olsam da, abanoz sazımı elime alsam.*” gibi iltifatlar yapmıştır.³²⁷

³²² “Halkevimiz Sergisi”, **Yenilik**, 22 Mayıs 1944, s. 1 ;Eser, **Halkevleri’nde Güzel Sanatlar...**, s.636.

³²³ Halide Nusret Zorlutuna, **Benim Küçük Dostlarım**, Timaş Yay., İstanbul, 2011, s.111.

³²⁴ **BCA**, 490.01/844.339.2, 7 Temmuz 1934.

³²⁵ **BCA**, 490.01/844.339.2, 29 Mayıs 1934 ; “Köycülük Şubesi Gezmelere”, **Yenilik**, 17 Nisan 1936 ; “Yeni Kursumuz”, **Akgün**, 29 Eylül 1938.

³²⁶ “Saz Ve Söz Geceleri”, **Yenilik**, 20 Ekim 1936.

³²⁷ “Güzel Bir Başarı”, **Akgün**, 1 Ocak 1944 ; 8 Ocak 1944.

Urfa Halkevinin Saz ve Söz geceleri, Halide Nusret Zorlutuna'nın şiirlerine de yansımıştır:³²⁸

*“Güzeldi bir güzel masal kadar
Urfa’da yaz geceleri.
Urfa’da saz,
Geceleri.
O gecelere hasretim var,
Hasretim var!”*

Urfa Halkevi, Güzel Sanatlar Şubesinin çalışmaları içinde sinemanın da ayrı bir önemi olmuştur. Konuyla ilgili röportaj yaptığımız Prof. Dr. Coşkun Özdemir, anılarını anlatıyor: “O zamanlar ilkokula gidiyordum. (1937-1938) Ünlü sihirbaz, hani şu şapkadan tavşanlar, kazlar ve metrelerce bayraklar çıkaran Zati Sungur, Urfa’ya birkaç kez gelmişti. Bir de sinemada oynanan filmler, hiç unutamam, afişlerin önüne geçer, yiğit oğlanı seçmeye çalışırdık. Shirley Temple, King Kong, Tarzan filmleri ve Taras Bulba unutamadığım filmlerdir.”³²⁹ Yapılan görüşme sonunda, Uray Sinemasında piyano eşliğinde hem sesiz sinemaların oynadığını, hem de o dönemde gösterimde olan filimler hakkında bilgi edinmiş olduk.

Urfa Halkevinde, müzik alanında yapılan diğer bir çalışma da, müzik kurslarıdır. Bu kurslar hakkındaki detaylı bilgiler, Halk Dershaneleri ve Kursları Şubesinin, Müzik Kursları adlı başlığı altında verilmiştir.

1.1.3. Temsil (Gösteri) Şubesi

Tiyatro, insanlar üzerinde etkisi fazla olan ve geleceği en çok etkileyen alanlardan biridir.³³⁰ Atatürk tiyatroyu; mimari, resim, edebiyat ve musikiyi içinde barındıran güzel sanatların bir sentezi olarak görmektedir.³³¹ Bu nedenle Halkevleri, özellikle bir kültür kurumudur. Tiyatro Şubesi üyelerinin asıl görevi, milli tiyatro kültürünü aşılmasıdır. Temsil Şubesi insanlara tiyatro kültürünü aşılarken milli bilincin oluşmasını sağlamaya

³²⁸ Halide Nusret Zorlutuna, **Yurdumun Dört Bucağı**, Gazetecilik T.A.O., Ankara, 1950, s.33.

³²⁹ Özdemir, **a.t.g.**, 09 Ekim 2015 ; Özdemir, **a.g.e.**, s.40.

³³⁰ Canlı, **a.g.e.**, s. 111.

³³¹ Evcin, **a.g.m.**, s.535-536.

çalışmıştır.³³² Sanata olduğu kadar tarihe de önem veren Atatürk, tiyatro eserlerinde tarihi olaylardan ve bilgilerden yararlanılmasını tasvip etmiştir. Özellikle Faruk Nafiz Çamlıbel'in *Akın* adlı tarihi tiyatro eserini çok beğenmiştir.³³³ Halkevlerinde temsil edilen piyeslerin, milliyetçi ve halkçı karakteri çok belirgin olmakla birlikte, inkılâpların siyasi ve kültürel ideolojisini benimsetme gibi bir fonksiyonu vardır.³³⁴

Temsil Şubesi faaliyetleri, sadece tiyatroyu değil film, kukla oyunu, komedi ve Karagöz gibi oyunları da içinde barındırmıştır. Böylece çalışmalar geniş bir repertuar içinde sürdürülmüştür. Urfa Halkevi, uzun çalışmalar sonucu hazırlanan temsillerinden, tüm halkın faydalanması için defalarca sahnelemiştir. Ayrıca İlçe Halkevleri ziyaret edilerek aynı tiyatrolar sahnelendiği³³⁵ gibi çevre illerde, Mardin'e kadar gidilerek aynı temsiller sahnelenmiştir.³³⁶

Temsil Şubesi üyelerinden İhsan Özdemir, M. Cevdet, Ali Galip ve arkadaşları tarafından uzun çabalar sonunda *Akın* piyesinin hazırlıkları tamamlanmıştır. Urfa Halkevinde *Akın* piyesinin, ilki 2 Mart 1935 Cuma gecesi sunulmak üzere dört gece temsil edilmiştir. Halkın gösterilen piyesi görmek için gösterdiği arzu Halkevinde memnuniyet oluşturmuştur. Özellikle piyesin gösterildiği dördüncü geceye, hayatlarında hiç sahne ve tiyatro görmemiş olan Urfa kadınları katılmıştır. Çocuğu kucağında, çarşafı ile *Akın* piyesini görmeye gelen kadınların bu hali piyesi sunan öğretmenlerde büyük memnuniyet yaratmıştır. Gecede Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun ise saatlerce ayakta halkın rahatını temin etmekle uğraşmıştır. Uzun çabalar sonucunda meydana getirilen piyes ve öğretmenler bütün halk tarafından takdir edilmiştir.³³⁷

Birkaç günden beri Urfa'ya gelmiş olan İstanbul Operatı, Uray sinema salonunda her akşam temsiller düzenlenmiştir. Sanatkârlar halkın çok ilgisini çekmiştir. Yapılan çalışmalar, insanların temsillere katılma rağbetini

³³² Baltacıoğlu, a.g.e., s.125.

³³³ **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, s. 12 ; Evcin, a.g.m., s.536 ; Toksoy, a.g.e., s. 52 ; Bayraktar, a.g.e., s. 34.

³³⁴ Güngör, **Dünden Bugünden...**, s.97-98 .

³³⁵ **CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları**, s. 39.

³³⁶ **BCA**, 490.01/ 1004.875.1, 22 Kasım 1940.

³³⁷ "Akın Piyesi", **Yenilik**, 7 Mart 1935, s. 2.

arttırmıştır. Bu sanatçıların birkaç gün daha Urfa'da kalacakları duyurularak halkın temsillere katılımı teşvik edilmiştir.³³⁸

Urfa Halkevinin Temsil Şubesi, en fazla faaliyet gösteren şubesi olduğu gibi, halk tarafından da çok ilgi gösterilip takdir edilmiştir. Yapılan çalışmalar diğer etkinlikler ile ayrı düşünülemez. Çünkü temsiller düzenlenen müsamereler, konferanslar, aile geceleri, saz söz geceleri, yıldönümleri, bayram kutlamaları vb. gibi etkinlikler ile düzenlenmiştir. Bu nedenle temsiller daha çok etkinlikler içinde gösterilmiştir. Örneğin, Lozan günü kutlamasında sahnelenen *Hasbehçe* temsili, Köy ve ilçe ziyaretlerinde de sahnelenmiştir.³³⁹ 11 Nisan Urfa Kurtuluşu yıldönümlerinde *Kozanoğlu* ve *Zor Tabib* piyesleri sahnelenmiştir.³⁴⁰ Halkevlerinin yıldönümünde *Akın* piyesine, halkın yoğun ilgisinden dolayı salonda yer kalmadığından ayakta izleyenler olmuştur.³⁴¹ Yine aynı yıldönümlerinde *Atilla'nı Düğünü* adlı piyes üç gece art arda halka sunulmuştur.³⁴² Spor Şubesine yardım amaçlı düzenlenen biletli müsamerede *Kızıl Çağlayan* adlı piyes sahnelenmiştir.³⁴³ Görüldüğü gibi temsiller etkinlikler içinde sahnelenip halkın ilgisine göre defalarca sahnelenmiştir. İlçe Halkevlerine de gidilip sahnelenmişlerdir.

Urfa Halkevi Temsil Şubesi tarafından bir aylık çalışma ile hazırlanan Alparslan piyesi, büyük bir başarı ile sahnelenmiştir. Alparslan piyesi, Urfa Halkevi'nde beş defa sahneye konulmuştur. Temsil, her defasında yerli saz ve türkülerle desteklenerek halkın büyük ilgisini toplamıştır. Zengin dekorlarla 876 yıl önceki Türk – Bizans kıyafetleri ve konuşma tarzlarıyla canlandırılmıştır. Tarihin en önemli sayfaları yani, Türk Hakan ve komutanları canlandırılmıştır. Alparslan temsilinde rol alan oyuncular: Alparslan rolünü Abdurrahman Alpan, vezir rolünü Ahmet Akçimen, Türk elçisi rolünü Ali Savtekin, gazi rolünü Müslüm Saraç oynamıştır. Diğer oyuncular ise Kaya Çevik, Bekir Ergün, Muharrem Kayral, Münir Polat, Emin Üzümcü, Mehmet Cindoğlu, Celal Tokat, Bekir Çelen, Akil Kanay,

³³⁸ "Temsil", **Akgün**, 21 Eylül 1937, s.1.

³³⁹ "Halkevimiz 28 ve 24 Temmuz Şerefine İki Müsamere Verdi", **Urfa'da Milli Gazete**, 28 Temmuz 1934, s.1 ; **BCA**, 490.01/844.339.2, 27 Eylül 1934.

³⁴⁰ "11 Nisan Urfa'nın Kurtuluşu", **Yenilik**, 11 Nisan 1935, s.1.

³⁴¹ "Halkevinde (Akın)", **Urfa'da Milli Gazete**, 25 Şubat 1935, s.1.

³⁴² "Halkevlerinin Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 28 Şubat 1936, s.1.

³⁴³ "Spor Müsameresi", **Yenilik**, 2 Kasım 1936, s.1.

İbrahim Katipoğlu, Suphi Altıok, Hasan Savaşar, İhsan Özdemir, Nadir Polat, İbrahim Hatipoğlu, Namık Gültekin rol almışlardır.³⁴⁴ Temsil Şubesi, Alparslan piyesini Urfa Halkevi'nde beş gece sunmuşlardır. Ardından saz ekibi de dahil olmak üzere 25 kişilik bir grup halinde İlçe Halkevlerine gitmişlerdir. Suruç ilçesine giden grup, Suruç Halkevi Başkanı Hüsnü Gürkan ve Temsil Şubesi Başkanı Behzat Yalçınkaya tarafından yoğun ilgi ve sevgi ile karşılanmışlardır. Alparslan piyesi büyük başarı ile sahnelenmiş ve saz ekibinin türküleri ile halk çok eğlenceli anlar yaşamıştır. Temsil, Suruç Halkevi'nde iki defa sahnelendikten sonra Birecik Halkevine gidilmiştir.³⁴⁵

1.1.4. Spor Şubesi

Spor, beden terbiyesi üzerinde büyük önem arz etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi de spor çalışmalarını Türk Spor Kurumu Teşkilatı ve Halkevleri aracılığıyla yönetiyordu. Böylece insanların spora alıştırılması, gençliğin beden eğitimi ve milli karakterin yerleştirilmesine çalışılmıştır. Spor çalışmalarına gelişigüzel bir yön verilemezdi. Bu nedenle Halkevleri ve Halkodaları, Spor Şubesi aracılığıyla beden terbiyesi görevini üstlenmiştir.³⁴⁶

Halkevlerinin Spor Şubesi, futbol, voleybol, atletizm, atlı cirit, boks, güreş, su sporları, dağcılık, kayak, avcılık, bisiklet, iksirim, milli rakslar ve salon oyunları gibi çok farklı alanlardan vatandaşa ulaşmaya çalışmıştır. Tabii ki bu spor alanlarının hepsinin tüm Halkevlerinde uygulandığı söylenemez. Bölgelerin coğrafik özellikleri ve ekonomik durumları çalışmaları önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle her Halkevi bulunduğu coğrafi bölgesinin imkânları doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüştür.³⁴⁷

³⁴⁴ “Urfa Halkevi'nin Alparslan Temsili”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947, s. 1.

³⁴⁵ “Urfa Halkevi Suruç'ta”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947, s. 1; Bayraktar, **a.g.e.**, s.235.

³⁴⁶ **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, s. 13 ; **CHF Halkevleri ve Halkodaları...**, s. 6 ; **CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları**, s. 43 ; Toksoy, **a.g.e.**, s.53 ; Temizhan, **a.g.t.**, s. 83.

³⁴⁷ **CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları**, s. 44.

Urfa Halkevinin Spor şubesi de imkânları doğrultusunda birçok faaliyet göstermiştir. Günümüze ulaşan kaynaklar doğrultusunda Spor şubesinin çalışmalarını şöyle sıralayabiliriz.

Urfa Halkevi'nin Halk Spor takımını teşkil eden gençler tarafından uray sinema salonunda bir müsamere verilmiştir. Müsamere biletleri paralı olarak satılmış ve toplanan paralar Urfa spor kulübüne yardım amaçlı kullanılmıştır. Müsamere İstiklal Marşı ile başlamış ve spor marşı ile devam etmiştir. Spor hakkında, Bedri Alpay tarafından bir konuşma yapılmıştır. *Kızıl Çağlayan* piyesi temsil edilerek ardından monolog söylenmiştir. Program boks müsabakası ve spor komedisi ile devam etmiştir. Monolog'u söyleyen genç sporcu Kamil, mevzunun ifadesinde ve taklidinde başarı gösterdiğinden tekrarı için ikinci kez sahneye çıkarılmıştır.³⁴⁸ Böylece seyircilere hem neşeli bir gece yaşatılmış hem de spor kulübünün ihtiyaçları için gereken yardım toplanmıştır.

Urfa Halkevi Spor Şubesi tarafından, spor şenlikleri düzenlenmiştir. 8 Mayıs 1937 tarihinde, saat 15.30'da yapılan şenliğe yoğun bir katılım olmuştur. Urfa Valisi, Askeri Komutanlar, Halkevi Başkanı, Spor şubesi Başkanı, diğer üyeler, öğrenciler, veliler ve kalabalık bir halk grubunun katıldığı şenlik, spor sahasında gerçekleştirilmiştir. İstiklal Marşı ile başlayan şenlik, öğrencilerin, Atatürk'ün spor hakkındaki düşüncelerini yansıtan şiir ve sözlerinin okunması ile devam etmiştir. Ardından ortaokul öğrencileri, jimnastik gösterilerini sunmuşlardır. Ortaokul ve Spor kulübü arasında yapılan voleybol maçı ile şenlik devam etmiştir. Ardından 100 metrelik sürat koşusu yapılmıştır. Yapılan futbol maçı ile program devam etmiştir. Yapılan müsabakalar sonucunda, birinci gelen kişilere Urfa Valisi Kazım Demirer tarafından hediyeler verilmiştir. Yapılan resmigeçit ile spor şenliği sona ermiştir.³⁴⁹

³⁴⁸ "Spor Müsameresi", **Yenilik**, 2 Kasım 1936, s. 2.

³⁴⁹ "Spor Şenlikleri", **Akgün**, 8 Mayıs 1937, s.2.

1.1.4.1. Spor Şubesinde Açılan Bölümler

Urfa Halkevinin açılması ile birlikte, önceden faaliyette olan Urfa Spor da Halkevi bünyesine alınmıştır. Halk Spor ve Uyanış Spor adlı iki futbol takımı daha oluşturulmuştur. Spor Şubesi futbol dışında birçok alanda: Voleybol, atletizm, binicilik, bisiklet, boks ve su sporları gibi faaliyetlerde de bulunmuştur.

1.1.4.2. Futbol

Spor denilince akla ilk gelen futboldur, çünkü halk arasında en fazla rağbet gören spor etkinliğidir. Urfa Halkevi, Spor şubesinin oluşturmuş olduğu futbol takımları, önemli çalışmalarda bulunmuştur.

Bölge spor kulüpleri arasında yapılacak olan grup birinciliği maçları Diyarbakır merkezli olarak yapılmıştır. Bu grup maçlarına Urfa Spor da katılmıştır. İlk grup maçını Mardin Spor ile yapacak olan Urfa Spor oyuncularını: Abdurrahman, Hasan, Necmi, Ahmet, Bekir, Mustafa, Asım, Hikmet, Ömer, İdris, Sefer ve Ratıp bulunmaktadır. İki takım arasında kıyasıya yapılan bu mücadelede Urfa Spor (1), Mardin Spor (0) olarak sonuçlanmıştır.³⁵⁰ Maçtan sonra Urfa'ya dönen sporcular, Halkevi Başkanı, Belediye Başkanı, öğrenciler, halk ve bando takımı ile karşılanmışlardır. Daha önceden de Şark vilayetleri sporu ilerletmek için Diyarbakır'da yapılan müsabakalarda Urfa Spor üstünlük sağlamıştır. Birinci Bölge Müfettişliği tarafından kupa almıştır. Komşu illerin sporcularına karşı üstünlük kazanan futbolcular halk tarafından desteklenmişlerdir. Ayrıca Belediye Başkanı Ömer Alay, sporculara yardımda bulunduğu gibi, Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun da sporculara yakından ilgi göstermiştir. Halkevi Başkanının gençleri faaliyete teşvik etmesi ve spor şubesi üyelerinden Sami Durak ve Bedri Alpay'ın çalışmaları sonucu futbol takımı, maçlarda başarı sağlamışlardır.³⁵¹

Urfa'ya davet edilen Diyarbakır Ay Spor takımı ile Urfa Halk Spor takımı arasında pazartesi günü saat 17.00'de futbol maçı yapılmıştır. Maça,

³⁵⁰ "Futbol", **Urfa'da Milli Gazete**, 8 Ağustos 1935.

³⁵¹ "Futbol", **Yenilik**, 24 Temmuz 1935, s. 1.

halkın yoğun bir ilgisi olmuştur. Ayrıca, Urfa İlbayı ve Tüm Generalin Halkevi'ndeki konferanslarından sonra Belediye Başkanı ve Halkevi Başkanı ile beraber maçı izlemek için sahaya gitmişlerdir. Maç, 5-2 olarak Diyarbakır Ay Sporun üstünlüğü ile sona ermiştir.³⁵² Urfa Halk Spor mağlubiyet yaşasa da çalışmalarına devam etmiştir. Futbol takımı oyuncuları, Ömer Lobud direktörlüğünde çalışmalarını sürdürmüştür.³⁵³ Özellikle çevre illeri arasında maçların yapılmasına gayret gösterilmiştir.

Urfa Halk Spor gücü ile Akçakale Gençlik Spor arasında 8 Temmuz 1947 Salı günü, bir futbol maçı yapılmıştır. 2500 kişilik bir seyirci grubu önünde yapılan maçın hakemliğini Adülkerim Dayıoğlu yapmıştır. Yapılan maç Halk Spor'un 4-0'lık galibiyeti ile sonuçlanmıştır.³⁵⁴

Urfa Halk Spor'un teşebbüsü ile Gaziantep Spor arasında iki maç yapılmıştır. İlki 30 Ağustos Cumartesi günü yapılan maçta Halk Spor, Gaziantep Spor arasındaki maç 2-0 olarak sonuçlanmıştır. Daha sonraki günlerde yapılan ikinci maçta ise Halk Spor ve Gaziantep Spor arasındaki maç 2-1 olarak sonuçlanmıştır.³⁵⁵

Halk Spor ile Uyanış spor arasında kıyasıya bir maç yapılmıştır. Halk Spor, Uyanış sporu 3-2 yenmiştir. 4 Kasım Salı günü kalabalık bir halk kitlesi ile Urfa Valisi Kamuran Çuhruk'un da katıldığı maç 14.00'te başlamıştır. M. Akil Kanay hakemliğinde takımlar arasında kıyasıya bir mücadele yaşanmıştır. Halk Spor oyuncuları: Abdurrahman, Halil, Ali, Salih, Kenan, Mustafa, Bekir, Hüseyin, Tekin, Ekrem ve Ömer. Uyanış spor oyuncuları: Fehmi, Kemal, Emin, Miktat, Mehmet, Cevdet, Vahit Remzi, Ömer, Mahmut ve Ekrem karşılıklı mücadele vermişlerdir.³⁵⁶

1.1.4.3. Binicilik

Urfa Halkevi Başkanı Kazım Yazgan, bölgede Arap atlarının yaygın olmasından dolayı Teğmen Süleyman Bey idaresinde, binicilik kulübünün

³⁵² "Spor", **Yenilik**, 31 Ağustos 1937, s.1.

³⁵³ "Spor", **Akgün**, 14 Ağustos 1939, s. 3.

³⁵⁴ "Spor Köşesi" **Urfa**, 8 Temmuz 1947, s. 1.

³⁵⁵ "Spor Köşesi", **Urfa**, 5 Eylül 1947, s. 1.

³⁵⁶ "Spor Köşesi", **Urfa**, 4 Kasım 1947, s. 1-2.

açılması için çalışmalar başlatmıştır.³⁵⁷ Yapılan hazırlıklardan sonra Urfa Halkevinde, Teğmen Süleyman Bey tarafından binicilik hakkında bilgi vermek amacıyla bir konferans verilmiştir. Teğmen Süleyman Bey konuşmasında: “Türk kahramanı kendini at üzerinde tanır, spor ise insan iradesine kuvvet veren, nefesine itimat telkin eden, bünyesini güçlendiren en yüksek vasıttır. Bu noktaları bilen Urfa Halkevi, insanımızda bu mevcudiyetin yükselmesine önyak olarak atlı sporu diriltmeye başladı” diyerek konunun önemen derecesini açık bir şekilde belirtmiştir. Verilen konferansın ardından Atlı Spor Kulübü açılış merasimi başlamıştır. Urfa Halkevi önünde saat 14.00’te başta Miralay Kurt Cebe, Halkevi Başkanı Kazım Yazgan, Atlı Spor Kulübü Başkanı, atlı sporcular ve atları olan pek çok halk ve memur da atlarıyla katılarak, önde bando takımı ile şehir meydanından geçerek cirit meydanına geçmişlerdir. Cirit meydanında, at oyunları, yarışlar ve cirit oyunu oynanmıştır. Atlılar tekrar şehir meydanından geçip Halkevine gelmişlerdir ve çaylar içildikten sonra açılış merasimi sona ermiştir.³⁵⁸

Urfa Halkevinin spor şubesi bünyesinde açılan Atlı Spor Kulübü, çalışmalarını sürdürmüştür. Aynı zamanda vatandaşın bu çalışmalara katılması için, bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır. Hayvanların tescil edilmesi için ikramiyeli Arap Atları Sergisi düzenlenmiştir. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramına denk gelen sergi, ilk kez yapıldığından beklenen katılım olmamıştır. Ancak Ağnam Kanunu’nun tescil raporuna oranla sergiye katılan atlar daha fazladır. Ne var ki vatandaş, hayvanlarını tescil etme bilgisine sahip olmadığından ve yeteri derecede teşvik yapılmadığından beklenenin altında katılım olmuştur.³⁵⁹ Yapılan çalışmalar sonucunda ilk at yarışları kasım ayının ilk haftasında yapılmıştır. At yarışına Diyarbakır’dan, Siverek’ten ve Urfa’dan biniciler katılmıştır. Yarış sonunda birinciliği Diyarbakır atlıları alırken, ikinciliği de Urfa atlıları almıştır.³⁶⁰

³⁵⁷“Halkevi Binicilik Şubesini Açıyor”, **Urfa’da Milli Gazete**, 11 Ağustos 1934, s.1.

³⁵⁸ “Halkevinde Binicilik Hakkında Konferans”, **Urfa’da Milli Gazete**, 29 Ekim 1934, s. 1 ; “Halkevi Atlı Spor Şubesini Açtı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 29 Ekim 1934, s. 2.

³⁵⁹ “Arap Atları Sergisi”, **Urfa’da Milli Gazete**, 5 Kasım 1934, s.3.

³⁶⁰ “At Yarışı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 12 Kasım 1934, s.2.

Urfa İlkbahar at yarışları çevre illerin de katılımıyla kıyasıya ve çok heyecanlı geçmiştir. 19 Nisan 1936 Pazar günü yapılan yarışlar üç kısım şeklinde olmuştur. At yarışları, Birinci Genel Müfettişi Abidin Özmen başkanlığında Belediye Başkanı, Halkevi Başkanı ve kalabalık bir grubu tarafından heyecanla izlenmiştir. Yarışın sonuçları şu şekildedir: Tay Koşusu: Yarışa üç tay katılmıştır, birinci olan Diyarbakırlı Jokey Mehmet'in "Tolay" adlı tayı 100 lira ikramiye; ikinci, Mal Müdürü İbrahim Karanfil'in "Payaza" adlı tayı 50 lira ikramiye almıştır. Sürat Koşusu: Bu koşuya yedi hayvan katılmıştır. Diyarbakırlı Hulusi'nin "Köse" adlı atı birinci olup 80 lira, Siverekli Nazmi'nin "Savlı" adlı atı ikinci olup 40 lira ikramiye kazanmışlardır. Tahammül Koşusu: Bu koşu alanına yedi at katılmıştır. Diyarbakırlı Tahir'in "Şahin" adlı atı birinci olup 150 lira, Urfalı Sofu Mehmet'in "Sabah" adlı atı ikinci olup 75 lira, Midip köyünden Osman'ın atı üçüncü olup 25 lira ikramiye kazanmıştır. Zabitan Koşusu: Bu koşu alanına beş at katılmıştır. Subay Muzaffer'in atı birinci olup 40 lira, Subay Hidayettin'in atı ikinci olup 25 lira ikramiye kazanmıştır.³⁶¹

Urfa sonbahar at yarışları 18 Ekim 1942 Pazar günü yapılmıştır. Urfa Valisi Hasip Kayhan'ın da katılmış olduğu koşu sahasını, yüzlerce kişi doldurmuş ve saat 14.00'te yarış başlamıştır. Yarışlar, dört koşu olarak yapılmıştır.

Birinci Koşu: Üç yaşında olan, koşulara hiç katılmamış saf kan Arap tayları arasında ve binicileri ise 56 kilo olan yarışmacılar katılmıştır. 1200 metrelik koşunun sonucunda, birinci gelen tayın sahibi Bozan Üçkan, ikinci gelen tayın sahibi İbrahim Şahin, üçüncü gelen tayın sahibi Müslüm Güllü olmuştur.

İkinci Koşu: Dört yaş ve üstü saf kan Arap atları ve kısrakları arasında ve binicileri ise 54 ile 61 kilo arasında olan yarışmacılar katılmıştır. 2000 metrelik koşunun sonunda, birinci Şükrü Kaya, ikinci S. Yıldam, üçüncü Salih Kılınç'ın atları olmuştur.

Üçüncü Koşu: Dört yaş ve üstü saf kan Arap kısrakları arasında ve binicileri 55 ile 61 kilo arası olan yarışmacılar katılmıştır. 2400 metrelik

³⁶¹ "İlkbahar At Yarışları", **Yenilik**, 24 Nisan 1936, s.1.

koşunun sonunda, birinci İsmail Küçük, ikinci Kemal Odabaşı, üçüncü Bahaddin Göksel'in kısırakları olmuştur.

Dördüncü Koşu: Dört Yaş ve üstü saf kan Arap atları arasında ve binicileri 55 ile 58 kilo arası olan yarışmacılar katılmıştır. Sekiz atın katılmış olduğu 3500 metrelik koşunun sonunda, birinci Bahaddin Göksel, ikinci İsmail Küçük, üçüncü Ali Küçük'ün atları olmuştur.³⁶²

Urfa sonbahar at yarışlarının ilki 15 Ekim 1944 Pazar günü yapılmıştır. Vali Feyyaz Bosut ve kalabalık bir halk kitlesinin katıldığı yarış saat 15.00'te başlamıştır. Yarışa katılan yarışmacılar şöyledir:

Tablo.11: Urfa Sonbahar At Yarışı Katılımcıları

Katılımcı	At İsmi	Binici	Kilo
Kemal Aslan	Ay	Ali Bakış	56
Mehmet Binici	Bora	Hüseyin Biner	54,4
Nihat Baydar	Urfa Gülü	Hapsi Özdemiren	54,5
Mehmet Bozgeyik	Karaduman	Hüseyin Antepli	56

Kaynak: **Yenilik**, 17 Ekim 1944, s.1

1200 metrelik mesafede, 1.33 dakikalık zaman içinde yarışmacılar kıyasıya bir mücadele vermişlerdir. Yarışma sonunda birinciliği kazanan ilk üç yarışmacı ödülleri almışlardır.

Birinci gelen at; Karaduman, ikramiye 225 lira,

İkinci gelen at; Ay, ikramiye 55 lira,

Üçüncü gelen at; Urfa Gülü, ikramiye 20 lira verilmiştir.³⁶³

Urfa'da yıllarca ilkbahar ve sonbaharda olmak üzere yılda dört hafta at yarışları düzenlenmiştir. Yapılan bu yarışlar spora verilen önem açısından faydasız değildir. Ancak, yapılan yarışlara bakıldığında koşulara katılan at ve kısırak sayısı yeteri kadar olmamıştır.³⁶⁴ Urfa, saf kan Arap atlarının

³⁶² "At Koşuları", **Yenilik**, 19 Ekim 1942, s.1.

³⁶³ "At Koşusu" **Yenilik**, 17 Ekim 1944, s. 1.

³⁶⁴ "At Yarışları", **Yenilik**, 24 Nisan 1936 ; 22 Mart 1949 ; "Sonbahar At Koşuları", **Urfa**, 11 Ekim 1945 ; "Sonbahar At Koşuları", **Urfa**, 18 Ekim 1945 ; "At Koşuları", **Urfa**, 28 Mart 1950 ; " At Koşuları", **Akgün**, 3 Kasım 1945.

yetiştığı yer olması nedeniyle, at sporunun daha fazla gelişmiş olması beklenmiştir.³⁶⁵

1.1.4.4. Su Sporları

Her yörenin Halkevi, kendi coğrafi şartlarına göre spor şubesinin farklı dallarında faaliyet göstermişlerdir. Urfa'da deniz bulunmamasına rağmen su sporlarında çok önemli çalışmalarda bulunulmuştur. Türkiye'nin en sıcak ili olan Urfa, sadece iki göle sahip: Balıklı Göl ve Aynüzeliha Gölü. Su sporunun yapılmasına en uygun yer Aynüzeliha gölü olmuştur. Bu gölde yapılan çalışmalar ile çok iyi yüzücüler yetişmiştir.

Urfa su sporları hakkında yapılan araştırmada kendileri ile yapılan röportajda Prof. Dr. Coşkun Özdemir ve Gazeteci Yazar A. Naci İpek, konuyla ilgili bilgileri şöyle anlatmışlardır: “Urfa, Aynüzeliha gölünde çok iyi yüzücüler yetişmiştir. Babam, İhsan Özdemir, gölde yapılan yüzme çalışmalarına çok önem verirdi. Crawl (serbest yüzme) yüzüşünü takdirle izlediğim Abdurrahman Aloğlu, hala gözlerimin önündedir. Adana'daki Türkiye Birincilikleri yüzme yarışlarına katılırdı. Sanırım Abdurrahman Aloğlu Türkiye üçüncüsü olmuştu. Urfa su sporcuları, Mersin ve Adana'daki yüzme yarışlarında dereceye girmişlerdir. Tatlı göl suyunda çalışmalarını yapan yüzücülerimiz, deniz suyunun tuzlu ve kaldırma kuvvetinin olması, kendilerine büyük avantaj sağlamıştır. Ve daha hızlı yüzerek derece yapmışlardı.”³⁶⁶ Hocalarımız, Urfa'da yapılan su sporları hakkındaki bilgilerini bizimle paylaşmışlardır.

Urfa Halkevi Spor Şubesinin himayesinde bulunan Halk Spor Kulübü, 10 kişilik bir yüzme takımı oluşturmuştu. Çalışmalar sonrasında, 20 Temmuz 1934 Cuma günü, saat 13.00'te bir müsabaka düzenlenmiştir. Yüzlerce halkın hazır bulunduğu alanda, kırmızı mayolu on yüzücü alkışlar eşliğinde meydana çıkmışlardır. Halkevi spor şubesi Başkanı Himmet Ölçmen ve Halk Spor Kulübü Başkanı Eşref Beylerin gayret ve çalışmaları sonucu meydana gelen takım, Urfa Spor hayatına ayrı bir önem vermiştir.

³⁶⁵ “At Koşularımız Amaca Uymuyor”, **Yenilik**, 10 Ekim 1945, s.1.

³⁶⁶ Özdemir, **a.t.g.**, 09 Ekim 2015 ;İpek, **a.t.g.**, 21 Eylül 2015 ; Özdemir, **a.g.e.**, s.23.

Müsabaka sonucu şöyledir: Kulaç atmada, Hasan; Kurbağalamada, Kadri; Dalmada, Ahmet birinci olmuştur.³⁶⁷ Spor şubesi, Urfa Halkevinin açılışından beş ay sonra ilk yüzme yarışını yapmıştır.

Urfa Halkevi spor şubesi bünyesinde oluşturulan yüzme sporu büyük bir başarı ile kendini geliştirmektedir. Urfa'da gençlik ve spor hayatının canlandırılması için candan ve içten bir gayretle çalışan, gençlik feyzinin yükselmesi için uğraşan fedakâr bir öğretmen İhsan Özdemir. Özdemir, Halk Spor kulübünün başkanlığında, A-B olmak üzere iki yüzme takımı oluşturmuştur. Özdemir, su sporu eğitimi vermekle beraber atletizm, koşu, bisiklet yarışı gibi diğer spor dallarında da çalışmalar yürütmüştür. Yüzme sporuna büyük ilgi gösteren gençler, Halilürrahman gölü karşısında bulunan metruk eski karakol binasını tamir ederek yüzme kulübü yapmışlardır. Haftanın belli günlerinde burada toplanarak İhsan Özdemir'in başkanlığında yüzme çalışmalarını sürdürmüşlerdir.³⁶⁸ Böylece yüzme sporu günden güne muvaffakiyetini göstermiştir. Urfa'nın yaz aylarında, yüksek sıcaklıkların olmasından dolayı su sporuna rağbet artmıştır. Ancak su sporu için sadece gölün olması yeterli değildi. Yüzme yapıldıktan sonra yüzücülerin duş alma yerine ihtiyaçları olmuştur. Bu nedenle gençler tarafından, göl civarındaki uygun yerler icar edilerek sıkıntıların gidermeye çalışılmışlardır. Böylece yüzme yapan vatandaşlar rahatlıkla duş alabilme imkânına kavuşmuşlardır. Buradan sadece sporcular değil yüzmek isteyen herkes faydalanmıştır.³⁶⁹ Spor aktivitelerine katılan gençler esaslı bir program dahilinde boş zamanlarını doldurmaya çalışmışlardır. Spor meydanlarındaki antrenmanlardan sonra Aynüzeliha gölünde yüzme egzersizleri yapmışlardır. Ancak dinamik ve heyecanlı bu gençlerin bir kısmı maddi durumlarından dolayı atölyelerde çalışmışlardır. Sadece belli bir kesim, öğretmen eşliğinde daimi çalışmalarını sürdürmüşlerdir.³⁷⁰

Halk Spor ile Uyanış Spor arasında 20 Haziran 1948 Pazar günü su sporu yarışması düzenlenmiştir. Cumhuriyet parkındaki havuzda saat

³⁶⁷ **BCA**, 490.01/ 844.339.2, 23 Temmuz 1934 ; “ Halkevi Yüzme Müsabakaları”, **Urfa'da Milli Gazete**, 21 Temmuz 1934, s.1.

³⁶⁸ “Urfa'da Yüzme Sporunu Muvaffakiyetle İnkişaf Ediyor”, **Akgün**, 14 Ağustos 1939, s. 3.

³⁶⁹ “Urfa Plajları”, **Akgün**, 14 Ağustos 1939, s. 3.

³⁷⁰ “İdeal Peşinde”, **Akgün**, 20 Ağustos 1939, s. 1.

15.30’da başlayan yarışmaya yöre halkı yoğun ilgi göstermiştir. Yarışma sonucu şöyledir:

6 Kişi, 100 Metre Serbest	/	4 Kişi 100 Metre Sırtüstü
Müslüm Görgün, Uyanış spor	/	Avni Eren, Halk Spor
Aziz Özbek, Uyanış spor	/	Müslüm Teksöz, Halk Spor
Cemal, Uyanış spor	/	Şükrü Eren, Uyanış spor
5 Kişi, 200 Metre Kurbağalama	/	3 Kişi, 400 Metre Serbest
Bekir Mavigöz, Halk Spor	/	Müslüm Görgün, Uyanış spor
Mahmut Ol, Uyanış spor	/	Bakır Kelleci, Uyanış spor
Osman Demirsaran, Uyanış spor	/	Ahmet Gürses, Uyanış spor
3 Kişi, 1000 Metre Serbest	/	7 Kişi, 500 Metre Orta Yaş
Aziz Özbek, Uyanış spor	/	Mahmut Sorgunç, Uyanış spor
Bakır Mavigöz, Halk Spor	/	Cuma Avcı, Uyanış spor
Mahmut Alp, Uyanış spor	/	Avni Eren, Halk Spor

Ayrıca yine aynı gün, yüzme yarışından sonra yine iki takım arasında su topu müsabakası yapılmıştır. Uyanış spor kulübü yüzücüleri, su topu müsabakasında Halk Spor kulübü yüzücülerine karşı 2-0 galip gelmişlerdir.³⁷¹

1.1.4.5. Voleybol

Urfa Halkevi kuruluşu ile birlikte, açtığı bütün şubelerde hızlı bir çalışma sürecine girmiştir. Spor şubesi de birbirinden farklı alanlarda, takımlar kurup çalışmalarını başlatmıştır. Bunlardan biri de voleyboldur. Urfa Halkevi kuruluşundan üç ay sonra, yani Mayıs 1934’te Kanlı Mağara’ya düzenlenen kır gezisinde, ilk voleybol maçını yapılmıştır.³⁷²

24 Mart 1948 Çarşamba günü, Halk Spor ile Uyanış Spor arasında bir voleybol maçı yapılmıştır. Halk Spor oyuncuları: Maksut Ünal, Ali Dağyutan, Ahmet Ağan, Ekrem Aksan, Mahmut Kalaycı, Kemal Aksan oynamışlardır. Uyanış Spor oyuncuları: Ali, Ekrem, Ahmet, Mehmet, Latif, Mahmut oynamışlardır. Oynanan maça, halk yoğun bir ilgi göstermiştir.

³⁷¹ “Su Sporları” Urfa, 25 Haziran 1948, s. 1-2.

³⁷² BCA, 490.01/ 844.339.2, 29 Mayıs 1934.

Abdülkadir Dayıoğlu'nun hakemliğini yaptığı maçı, 15-5 / 15-1 / 15-7 olarak Uyanış Spor kazanmıştır.³⁷³

Urfa Halk Spor bünyesindeki voleybol takımı her geçen gün kendini geliştirmiştir. Sadece il içinde değil farklı illerde de maçlara katılmıştır. Urfa voleybol takımı, Türkiye Voleybol Birincilikleri maçı için Erzurum'a gidilmiştir. Maksut Ünalın başkanlığındaki 7 kişilik ekip, 13, 14, 15 Mayıs günleri Erzurum'da yapılacak olan maçlara katılmışlardır.³⁷⁴

1.1.4.6. Atletizm

Urfa Halkevi spor şubesinin, önemli çalışmalarda bulunduğu bir kolu ise atletizmdir. Halkevi açıldığı tarihten itibaren, diğer alanlarda olduğu gibi atletizmde de gruplar oluşturulup, çalışmalara başlamıştır.³⁷⁵

“Sakarya” koşusu adı altında 19 Ocak 1947 Pazar günü, bir atletizm yarışı yapılmıştır. Koşu, Halk Spor Gençlik Kulübü'nden 6 kişi, Lise Grubu'ndan ise 15 kişilik gruplar arasında yapılmıştır. Havanın yağmurlu olmasına rağmen koşucular arasında kıyasıya bir yarışma olmuştur. 3500 metrelik koşuda ilk 6 ya giren kişiler şöyledir.³⁷⁶

Ahmet Önal, Lise Grubu	– 14 dakika
Ali , Halk Spor	- 14.5 dakika
Hüseyin, Halk Spor	– 14.8 dakida
Emin, Halk Spor	– 15.1 dakika
Nacdet, Lise Grubu	– 15.2 dakika
Mashar, Lise Grubu	– 15.5 dakika

Kemal Duygun ve Mehmet Akçar arasında yapılan 7000 metrelik koşuda ise Mehmet Akçar birinci gelmiştir. Ayrıca Sami Oral, Vehbi ve Mahmut Terzi arasında yapılan 7000 metrelik koşuda ise Mahmut Terzi birinci gelmiştir.³⁷⁷

Urfa Halk Spor bünyesindeki atletizm, çalışmalarını bütün imkânsızlıklara rağmen çalışmalarını sürdürmüştür. 26 Nisan 1947 tarihinde

³⁷³ “Voleybol Maçı” **Urfa**, 26 Mart 1948, s.1.

³⁷⁴ “Voleybol Maçı” **Urfa**, 4 Mayıs 1948, s. 1.

³⁷⁵ **BCA**, 490.01/ 844.339.2, 29 Mayıs 1934.

³⁷⁶ “Atletizm Yarışı”, **Urfa**, 21 Ocak 1947, s. 1.

³⁷⁷ “Atletizm Yarışı”, **Urfa**, 21 Ocak 1947, s. 1.

lise atletizmi, sezonu oldukça kalabalık bir ekiple başlatmıştır. Böylece beş yüzü aşkın seyirci karşısında saat 16.45'te müsabaka başlamıştır. 100 metrelik koşu iki küme arasında yapılmıştır. Bu koşu içinde favori olan atletler Faruk Alay, Ergün Zorlutuna, Cevdet Sözmen'dir. Başlayan koşuda pistin bozuk olması, atletleri zorlamıştır. Koşunun ilk 25 metresinde, Faruk'un ayağını burkması ile büyük çekişme Cevdet ve Ergün arasında devam etmiştir. Göğüs göğse yapılan 100 metrelik koşuda Ergün birinci, Cevdet ise ikinci olmuştur. II. Kümeden Ali Kaysi birinci, Cenap Terzi ikinci olmuştur.³⁷⁸

Aynı gün yapılan tek adım müsabakasına Faruk ayağını burktuğundan girememiştir. Kum havuzu bulunmayan bir sahada, zor şartlarda da olsa yarış yapılmıştır. Birinci, Ergün Zorlutuna 4.83 metre; İkinci, Cevdet Sözmen 4.67 metre; üçüncü, Necati Özer 4.63 metre uzunluğu ile tek adım yarışı sonlanmıştır. Üç adım yarışında ise İbrahim Görmezler, 10.60 metre ile birinci olmuştur.³⁷⁹ Böylece atletizm müsabakası sona ermiştir.

Urfa Halkevi ile ilgili röportaj yapılan Prof. Dr. Coşkun Özdemir ve Naci İpek, spor şubesinin faaliyetleri hakkında şunları anlatıyorlar: “Özellikle spor şubesinin eksiklikleri çok fazlaydı. Bütün eksikliklere rağmen, gençlerin azimleri çok fazlaydı. Babam, İhsan Özdemir'in temsil ve spor şubesinde önemli çalışmaları olmuştur. Ali Kalaycı, çok iyi koşucuydu, bu yüzden ona Papik Ali denilirdi. Atina'daki Balkan Olimpiyatlarına, Urfa ekibi de katılmıştı, Ali Kalaycı Atletizmde ikinci olmuştu.”³⁸⁰ Urfa Halkevi spor şubesinin, atletizm alanında başarılar elde ettiğini, yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır.

1.1.5. Sosyal Yardım Şubesi

Halkevlerinin bir diğer önemli şubesi ise Sosyal Yardım şubesidir. Buldukları bölgenin imkânları doğrultusunda çalışmalarını sürdüren Sosyal Yardım şubesinin üyeleri, insanlara faydalı olmaya çalışmışlardır. Gönüllü olarak çalışmalara katılan doktor ve öğretmenler, kişilerin

³⁷⁸ “Atletizm” **Akgün**, 2 Mayıs 1947, s. 1.

³⁷⁹ “Atletizm” **Akgün**, 2 Mayıs 1947, s. 1.

³⁸⁰ Özdemir, **a.t.g.**, 9 Ekim 2015 ; İpek, **a.t.g.**, 21 Eylül 2015.

ihtiyaçları doğrultusunda hasta, yaşlı, yetim, çocuk gibi, duruma göre çeşitli alanlarda yardımda bulunmuşlardır.³⁸¹

Urfa Halkevinin Sosyal Yardım şubesi, insanların ihtiyaçları doğrultusunda faaliyet göstermiştir. Bu çalışmalar şu şekildedir. Fakir öğrenciler için müsamereler düzenlenerek toplanan yardımlar, köy ziyaretleri ile yapılan hasta muayeneleri ve ilaç yardımı, merkezde belirli gün ve saatlerde yapılan muayeneler ve ilaç yardımı, veteriner tarafından yapılan hayvan muayenesi ve bilgilendirmeler, spor gibi diğer şubelere yardım amaçlı düzenlenen müsamereler başlıca çalışmalardır. Bunların yanı sıra, sağlık amaçlı verilen konferanslar da pek fazladır. Çocuk sağlığı, çocuk bakımı, kadın hastalıkları ve bölgede sık rastlanan trahom, sıtma, grip vb. hastalıklar hakkında konferanslar verilerek, halka faydalı olunmaya çalışmıştır.

Urfa Halkevinin Sosyal Yardım şubesi ve Temsil şubesinin işbirliği ile Halkevinde biletli bir müsamere yapılmıştır. Yardıma muhtaç olan halkın ihtiyaçlarının karşılanması için 11 Nisan Urfa Kurtuluşu gününün gecesinde yayımlamak üzere hazırlanan piyeslerin biletlerinin paralı olması düşünülmüştür. Bu nedenle şube üyeleri bir yandan biletleri satmaya başlarken bir yandan da Kozanoğlu ve Zor Tabib temsilcilerinin çalışmalarını sürdürmüşlerdir.³⁸² Uzun süren çalışmalar sonrasında 11 Nisan perşembe günü gecesinde yapılan müsamereye, Urfa Valisi Nizamettin Atakar ve Urfa Vekili Fuat Gökbudak'ta katılmışlardır. Hazırlanan piyesler üç gece temsil edilmiştir.³⁸³

Urfa Halkevi uray sinemasında, Vali Kazım Demirer tarafından bir müsamere düzenlenmiştir. Bu müsamere ile okumakta olan fakir öğrencilerin iâşe ve elbise ihtiyaçları karşılanmıştır.³⁸⁴

Urfa ilinde, CHP Teşkilatı olmadığından dolayı, yapılan bütün çalışmalarda Valilerin aktif bir rol oynadıkları görülmektedir. Bu çalışmalardan biri de Urfa Valisi Kazım Demirer tarafından, 26 Nisan 1938

³⁸¹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 15 ; CHF Halkevleri ve Halkodaları, s. 89 ; CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s.49 ; Karadağ, a.g.e., s.75 ; Bayraktar, a.g.e., s.35.

³⁸² "Halkevinde Biletli Müsamere", Yenilik, 4 Nisan 1935, s. 1.

³⁸³ "Halkevinde Biletli Müsamere", Yenilik, 15 Nisan 1935, s. 1.

³⁸⁴ "Mektepli Fakir Öğrencilere Yardım", Akgün , 21 Eylül 1937, s.1.

Salı günü, saat 15.00'te yapılan toplantıdır. Toplantı, bir hafta önce Kırşehir ve çevresinde yaşanan depremde zarar görenlere yardım yapma amaçlı olmuştur. Bizzat Vali Kazım Demirer tarafından düzenlenen toplantıya yardımseverler, imkânları doğrultusunda faaliyette bulunmuşlardır.³⁸⁵

Urfa Halkevinde, ücretsiz muayene günleri başlamıştır. Başkan Salahattin Atabay, Halkevinde düzenlenen kimsesiz ve fakir halkın muayene ve tedavisi için mesailerinin bir kısmını bu önemli çalışma için ayıran doktorlara saygı ve teşekkürlerini bildirmiştir. Yapılacak muayene günler, saatleri ve doktor isimleri şöyledir:

Pazartesi günü saat 15.00 ve 16.00 arasında, Dr. Kemal Gülay,

Salı günü saat 15.00 ve 16.00 arasında, Baş Tabip Dr. Fuat Tonguç,

Çarşamba günü saat 15.00 ve 16.00 arasında, Dr. Muzaffer Akaltun,

Perşembe günü saat 15.00 ve 16.00 arasında, Dr. Müfit Hekimoğlu,

Cuma günü saat 15.00 ve 16.00 arasında, Dr. Enver Barlas,

Cumartesi günü saat 15.00 ve 16.00 arasında, Dr. Hasan Basri Yücesoy halkın sıhhati için fedakarca çalışmayı üstlenmişlerdir.³⁸⁶

Urfa, İnönü İlkokulu öğrencileri tarafında yoksul öğrencilere yardım amaçlı bir müsamere düzenlenmiştir. Sadece ilkokul öğrencilerinin sahnelediği müsamereye, yüzlerce seyirci katılmıştır. Hem programın eğlenceli olması hem de çocukların rollerini muvaffakiyetle yapmaları, herkesi heyecanlandırmıştır. Özellikle toplanan paraların, memleketin fakir çocuklarının ihtiyaçlarını karşılaması gibi mühim bir önem taşıması, herkes tarafından takdir edilmiştir.³⁸⁷ Öğretmenlerin çok emek verdiği müsamereye veliler ve halk tarafından takdir edilip, yoğun ilgi gösterilmiştir.

Urfa Halkevi'nin Sosyal Yardım Şubesi, 23 Nisan Çocuk Bayramı münasebetiyle yoksul ve yetim çocuklar için Halkevi salonunda bir sünnet düğünü tertip edeceklerini duyurmuşlardır. Bundan yararlanmak isteyen ihtiyaç sahibi veli ya da yetim çocuk akrabalarının Halkevine çocukların isimlerini yazdırmaları istenmiştir.³⁸⁸

³⁸⁵ "Halkevi'nde Toplantı", **Akgün**, 25 Nisan 1938, s. 1.

³⁸⁶ "Halkevimizde Ücretsiz Tedavi Günleri", **Yenilik**, 25 Kasım 1942, s.1 ; 28 Kasım 1942, s. 1-2.

"Halkevimizde Ücretsiz Muayene Günleri Başlamıştır", **Yenilik**, 9 Aralık 1942, s. 1-2.

³⁸⁷ "Müsamere", **Akgün**, 27 Mart 1947, s.1.

³⁸⁸ "Halkevi Köşesi", **Urfa**, 15 Nisan 1947, s. 1.

Urfa Halkevi'nin Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi Başkanı Doktor Hazım Açıanal tarafından, ücretsiz hasta muayenesi yapmaya başlamıştır. Halkevi salonunda pazartesi ve çarşamba günleri saat 11.30 ve 12.30 arasında verilmekte olan muayene hizmetine ihtiyaç duyan herkesin faydalanması istenmiştir.³⁸⁹

Urfa Halkevi'nin Sosyal Yardım şubesi Başkanı, Veteriner Ahmet Akçımen tarafından, ücretsiz hayvan muayenesi verilmiştir. Her türlü hayvanını muayene etmek isteyen veya hayvanları hakkında bilgi almak isteyen herkesin yardımdan faydalanması istenmiştir. Yardım hizmeti perşembe ve cuma günleri saat 16.00 ve 17.00 arasında yapılmıştır.³⁹⁰

Urfa Ortaokulunda eğitim gören fakir öğrencilere halk tarafından maddi yardım yapılmıştır. Ortaokul Aile Birliğine yapılan bağışların listesi ve verilen para miktarı şöyledir.

Tablo.12: Bağışta Bulunan Kişi Listesi ve Miktarı

	Lira	Kuruş		Lira	Krş.
Ahmet	1	50	Neşet Kürkçüoğlu	5	
Ahmet Bengisu	1	50	Mustafa Gayberi	5	
İsmail Tanay	2	50	Ömer Alay	5	
Hilmi Özaltan	2	50	Mehmet Şerbetçi	5	
Abdullah Köroğlu	2	50	Sabri Ökten	5	
Şükrü Kılıç	2	50	Necdet Karlı	5	
Mehmet Saraç	2	50	Rıza Tapşın	5	
Arif Şengül	2	50	Hasan Karaçizmeli	5	
Cuma İyigün	2	50	Abdülkadir Çinkılıç	5	
Mehmet Yetiştirici	2	50	Necati Özal	5	
Bedir Bebe	2	50	O. Nuri Taner	5	
Kenan Alptekin	2	50	Hüseyin Budak	5	
Selim Akgül	2	50	Fethi Atmaca	5	
Kadir Topçu	2	50	Abdurrahman Yetkin	5	
Bekir Açıanal	2	50	Halil Erkmen	10	
Şükrü Akıncı	2	50	Reşit Görgün	10	
Yahya Us	2	50	Sait Postacı	10	
Yusuf Parmaksız	3		Tahir Kanpak	10	
Mehmet Behrem	3		Ferit Gerger	10	
Ali Rastgeldi	3		Osman Önal	10	
Hikmet Gülgör	5		Mehmet Avşar	10	

³⁸⁹ "Halkevi Köşesi", **Urfa**, 15 Nisan 1947, s. 1.

³⁹⁰ "Halkevi Köşesi", **Urfa**, 15 Nisan 1947, s. 1.

Salih Önal	5		Muzaffer Mutlu	10	
Celal Aksoy	5		Yusuf Özer	10	
Mustafa Akıncı	5		Bakır Ulusoy	10	
Reşat Saran	5		Ali Şelli	10	
Halil DemirŞube	5		Abdurrahman Ağan	20	
Hümevit Aslan	5		Mehmet Gözgülü	20	
Arif Urözalp	5		Şeyho Yıldırım	25	
Mahmut Bülbül	5		Halil Hikmet Ezer	25	
Haydar Kuzucu	5		Osman Abamor	30	
Toplam				254	50

Kaynak: **Urfa**, 10 Ocak 1948 Cumartesi, s.1-2

Ekonomik sıkıntılarının yaşandığı Urfa'da, önceleri sadece varlıklı aileler çocuklarını okutabilmiştir. Fakir olan aileler ise eğitimden mahrum kalmışlardır. Cumhuriyet'in ilanından sonra başlatılan eğitim seferberliği, halkın okuma isteğini arttırmıştır. Bilinçlenme çabası da yaygın bir şekilde oluşmaya başlamıştır. Halkın eğitime verdiği önem, yapılan yardımlar ile açık bir şekilde kendini göstermiştir.

1.1.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halkevlerinin Halk Dershaneleri ve Kursları şubesi, doğrudan halkın eğitimi için faaliyet göstermiştir. Halkevlerinin bu şubesi farklı alanlarda kurslar açmıştır. Bu kursların bir kısmı günlük yaşamda gereklilik gösteren iş alanları ve becerileri kapsamaktadır. El sanatları, pratik yaşam eğitimi, biçki-dikiş kursları, nakış kursları, çiçekçilik kursu, havacılık kursu, köy muhtarları yetiştirme kursu, marangozculuk kursu, dokuma kursu gibi çalışmaları kapsamıştır. Kursların diğer bir kısmı ise eğitim alanıyla ilgilidir. Türkçe okuma yazma kursları, yabancı dil kursları, müzik kursu, matematik kursu, fizik ve aritmetik gibi eğitim seviyesinin artırılması için açılan kurslardır.³⁹¹ Halk Dershaneleri ve Kursları şubesi, yaptığı faaliyetlerini sadece il merkezlerindeki Halkevi binası salonlarındaki

³⁹¹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 17 ; CHF Halkevleri ve Halkodaları, s. 9-10 ; CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 63-64 ; Toksoy, a.g.e., s. 55.

faaliyetleri ile sınırlı tutmamıştır. Cezaevlerinde, kahvehanelerde, gerektiğinde okul binalarında ve köylerde çalışmalarını sürdürmüşlerdir.³⁹²

Urfa Halkevi, 23 Şubat 1934'te açıldığında yedi şube ile faaliyete başlamıştır. Müze ve Sergi Şubesi ile Halk Dershaneleri ve Kursları Şubeleri bulunmamaktaydı. Urfa Halkevi açılışının ikinci yılında öğretmen Sıtkı Ergün tarafından bir konferans verilerek açılacak Halk Dershanesinin önemi belirtilmiştir. Yapılan seçim ile birlikte üç kişilik bir komite teşkil edilmiştir. Urfa Halkevi bütçe sıkıntısı yaşamasına rağmen Halk Dershaneleri ve Kursları şubesi iyi kazançlar elde etmiştir. Şubenin faaliyete geçmesiyle, iki Türkçe, iki de Fransızca kursu olmak üzere çalışmaya başlamıştır.³⁹³

Halk Dershaneleri ve Kursu şubesi gerek açılan kurslar ile gerekse konferanslarla çalışmalarını sürdürmüştür. Şube üyelerinden Sıtkı Ergün tarafından, 2 Mart 1935 Cuma gecesi, Urfa Halkevi salonunda bir konferans verilmiştir. Sıtkı Ergün konuşmasında; Halk okuma evlerinin amaç ve değeri ile Cumhuriyetin ilk yıllarında bilgisizlikle yapılan mücadelenin öneminden bahsetmiştir. Ardından Cumhuriyet döneminden önce ve Cumhuriyet sonrasında, yurttan okuma yazma bilenlerin sayısını istatistikler ile açıklamıştır. İki dönem arasındaki farkın neden ileri geldiğini açıklayarak okuma yazmanın önemini açıklamıştır.³⁹⁴

Urfa Halkevi bünyesinde açılan kurslar çok çeşitlilik göstermiştir. Bunlardan biri de 28 Eylül 1938 tarihi itibarı ile üç gün devam edecek olan muhtarlık kursu olmuştur. Urfa Halkevi'nde açılan Arapkir Kazası Köy Muhtarları kursuna nahiye müdürleri, köy kâtipleri ve bütün muhtarlar katılmıştır. Kaza Kaymakamı tarafından, Baş Vekâlettin, ziraat ve memleket işleri hakkındaki direktifleri açıklanarak, Muhtarlık Kursu başlamıştır.³⁹⁵

Urfa Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kursları şubesi, vatandaşa, özellikle kadın ve genç kızlara fayda sağlamak için çeşitli alanlarda kurslar açmıştır. Bunlardan biri de yapma çiçek ve kabartma kursudur. 25 gün

³⁹² Ergün, a.g.e., s. 164.

³⁹³ **Urfa Halkevi'nin Bir Yıllık İş Sayımı 23.02.1935 - 23.02.1936**, Hünütabat Matbaası, İstanbul, 1936, s. 31.

³⁹⁴ "Halk Dershaneleri Faaliyeti", **Yenilik**, 7 Mart 1935, s. 2.

³⁹⁵ "Yeni Kursumuz", **Akgün**, 29 Eylül 1938, s. 1.

devam edecek olan kurs her gün sabah saat 09.00'dan 12.00'ye kadar, öğleden sonra ise saat 14.00'ten 17.00'ye kadar devam etmiştir. Bu kursun idaresi, öğretmen Rukiye Kıvrak tarafından yapılmıştır.³⁹⁶ Açılan kurslara bayanların ilgi göstermesi ve kurs sonunda yapılan sergiler, herkes tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

1.1.6.1. Biçki – Dikiş Kursu

11 Nisan 1937 tarihli Urfa Kurtuluşu nedeniyle, Urfa Halkevi'nde bir sergi açılmıştır. Düzenlenen biçki – dikiş kursu, altı aylık çalışmalarının mahsulünü vermiştir. Genç kızların zarif çalışmaları Halkevi salonunda büyük bir sevinçle sergilenmiştir.³⁹⁷

Siverek ilçesinde 6 aylık sürecek olan nakış, biçki, dikiş kursu açılmıştır. Öğretmen Makbule Özel idaresinde açılacak olan kurs için makine ve malzemeler tamamlanmıştır.³⁹⁸ Açılan kursun sonunda verimli çalışmalar ortaya konulmuştur.

1.1.6.2. Dokuma Kursu

Urfa Halkevinin, kadınlar için açmış olduğu Dokuma El Tezgâhları kursu faaliyete geçmiştir. Dokuma işlerini bilen ve öğrenmeye hevesli olan genç kız ve kadınlar için açılan kurs, çok faydalı olmuştur. Yoğun rağbet gören kurs, açılışının üçüncü günü olmasına rağmen 40'tan fazla bayan kursa kayıt olmuştur. Bir ay devam edecek olan kursta büyük başarı gösteren ilk üç kursiyere birer tezgâh hediye edilmiştir.³⁹⁹

1.1.6.3. Müzik Kursu

Urfa Halkevi, çeşitli alanlarda kurslar vermiştir. Bu kurslardan biri de müzik alanında verilen derslerdir. 19 Şubat 1944 tarihinde, Urfa Halkevinde müzik kursunun başlayacağı haberleri, ilan ve duyurular ile yapıldığı gibi,

³⁹⁶ “Bayanların Dikkatine”, **Yenilik**, 4 Nisan 1945, s. 2.

³⁹⁷ “Halkevi Çalışmaları”, **Akgün**, 11 Nisan 1937, s. 3.

³⁹⁸ “Açılan Kurs”, **Urfa**, 17 Şubat 1947, s. 1.

³⁹⁹ “Dokuma Kursu”, **Yenilik**, 14 Temmuz 1944, s. 3.

Yenilik gazetesinde de yayınlanmıştır. “Bir hafta içinde, Halkevinde baylara ve bayanlara ayrı günlerde olmak üzere, mandolin ve keman dersleri verilecektir.” Katılmak isteyenlerin Halkevi İdare Memurluğuna başvurmaları istenmiştir.⁴⁰⁰

Urfa Halkevinde açılacak olan kurslar, yerel gazeteler ve ilanlar yoluyla vatandaşa duyurulmuştur. *Urfa* gazetesinde yer alan haber de şöyledir: “Urfa Halkevi, Güzel Sanatlar şubesi tarafından bir müzik kursu açılacaktır. İlgili kişilerin Halkevi İdare Memurluğuna başvurmaları gerekmektedir. Kurs, nisan ayı başından itibaren başlayacaktır.”⁴⁰¹ Urfa Halkevinde bir haftadan itibaren başlamış olan müzik kursunun nota dersleri, Güzel Sanatlar Şubesi Başkanı ve Bando Şefi Osman Özsoy tarafından verilmektedir. Yaylı ve telli saz derslerini ise Güzel Sanatlar şubesi Yönetim Kurulu üyelerinden Eyyüp Erelî tarafından verilmektedir.⁴⁰² Devam etmekte olan müzik kursuna, kayıtlar devam edilmiştir. Kurs, çarşamba ve cumartesi günleri, saat 15.00 -17.00 arasında Halkevi salonunda verilmektedir.⁴⁰³ İlgili kişilerin, Halkevine müracaat etmeleri vatandaşa duyurulmuştur.

1.1.6.4. Matematik, Fizik, Kimya Kursu

Urfa Halkevi'nin Halk Dershaneleri ve Kursları şubesi yönetim kurulu üyelerinden, Nuri Cindoğlu tarafından matematik dersleri verilmiştir. Bir haftadan beri devam eden kurs, Urfa Halkevi salonunda pazartesi, çarşamba ve cuma günleri saat 17.00 ve 18.00 arasında devam etmiştir.⁴⁰⁴

13 Ocak 1948 gün ve 198/27 sayılı yazı ile Milli Eğitim Müdürlüğü aşağıda belirtilen kursların açılmasına karar vermiştir. İlin orta ve lise

⁴⁰⁰Halkevinde Müzik Dersleri, *Yenilik*, 19 Şubat 1944, s. 1.

⁴⁰¹“Müzik Kursu”, *Urfa*, 25 Mart 1947, s. 1.

⁴⁰²“Müzik Kursu”, *Urfa*, 15 Nisan 1947, s. 1.

⁴⁰³“Müzik Kursu” *Urfa*, 23 Nisan 1947, s. 1.

⁴⁰⁴“Matematik Kursu”, *Urfa*, 15 Nisan 1947, s. 1.

kısımında okumakta olan başarısız öğrencilere aritmetik, geometri ve fizik dersi kurslarının açılması uygun görülmüştür.⁴⁰⁵

1.1.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi

CHF Halkevleri Talimatnamesi gereğince herhangi bir yerde Halkevinin açılma şartlarından biri de Halkevinin bir kütüphanesi ve bir okuma salonuna sahip olması gerekmektedir. Bu durum ise okumanın ve genel bilginin yükselmesine verilen önemi göstermektedir. Şubenin yayın kısmı, çıkarmış olduğu gazete ve dergiler ile Halkevinin çalışmalarını yansıtacağı gibi, Öz Türkçenin doğru kullanılmasını da sağlayacaktır.⁴⁰⁶

Urfa Halkevinin çalışmalarına baktığımızda, Kütüphane ve Yayın şube Başkanı Bedri Alpay tarafından, Urfa'nın milli mücadele dönemi ile ilgili bir neşriyat hazırlanmıştır. Fakat Urfa Kurtuluşu ile ilgili Binbaşı Ali Rıza'nın *Urfa Mücadelesi*, Ali Saip Bey'in *Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri* adlı eserleri mevcut olduğundan, yazılın neşriyatta konu ayrıntılara inilmemiştir. Sadece Urfa mücadelesinde savaşan kişiler hakkında bilgi verilmiştir. Halkevi Yayın şubesinin neşriyatı olarak *11 Nisan Urfa Kurtuluşu 1920* adlı eser yayınlanmıştır.⁴⁰⁷

Urfa Halkevinin Kütüphane ve Yayın şubesi, kütüphane alanında önemli bir şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Kütüphanede mevcut olan kitaplar listelenip düzenli bir şekilde muhafaza edilmiştir. Halkevi okuma solunu faal bir şekilde kullanılmıştır. Hatta bazen okuyan kişi sayısında azalma olduğunda, gazeteler haber yaparak halkın teşvikini sağlamaya çalışmışlardır. “Halkevi salonu her gün, her gece, her saatte açıktır. Boş zamanlarımızda, tatil günlerinde, kapalı havalarda vaktinizi boş yere israf etmeyin. Halkevi okuma salonu vitrinlerindeki yüzlerce kitabın halk için tedarik edildiğini unutmayın, bu ilim ve fazilet kaynaklarından yararlanma yoluna gidiniz.” gibi haberler yayınlanmıştır.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ BCA, 490.01/ 1059.1068.1, 19 Ocak 1948.

⁴⁰⁶ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 18 ; CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 59 ; Çeçen, Halkevleri..., s. 107 ; Duman, a.g.e., s. 171 ; Karadağ, a.g.e., s. 77.

⁴⁰⁷ Urfa Halkevi Neşriyatı, 11 Nisan Urfa Kurtuluşu 1920, İlbaylık Basımevi, Urfa, 1936, s.8.

⁴⁰⁸ “Okuma Salonu”, Akgün, 8 Mayıs 1937, s.1 ; 8 Kasım 1938, s.2.

Şube üyeleri tarafından seyyar kütüphaneler oluşturularak tüm vatandaşlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra ilçelerde de okuma odaları açılmıştır.⁴⁰⁹ Urfa’da Kütüphane ve Yayın şubesi üyelerinin de yayın çalışmalarında bulunduğu, yedi yerel gazetenin varlığı görülmektedir. Bunlar: *Urfa’da Milli Gazete*, *Yeni Işık*, *Yenilik*, *Işık*, *Urfa*, *Akgün*, *İrfan* gazeteleridir. Bu gazeteler yayınlarında, Urfa Halkevinin çalışmalarına geniş yer vermiştir.⁴¹⁰ Ayrıca, Urfa Halkevinin yapacağı konferans, müsamere, kurslar, temsiller ve birçok etkinliğin haberini yaparak insanların bu etkinliklere katılmasını sağlamışlardır. Bunların yanı sıra Urfa Halkevinde yapılan yanlışlıklar eleştirilerek durumun düzeltilmesinde de gazete yayınları etkili olmuştur. Her Halkevinde olduğu gibi Urfa Halkevi de aylık bir dergi çalışmasına girişmiştir.⁴¹¹ Siverek Halkevi tarafından Altın Işık dergisi belli bir süre yayınlanmıştır. Ancak günümüzde bu yayının nüshalarına ulaşılamamıştır.

Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporu Hulasası’nda yer alan bilgiler şöyledir. Urfa Halkevi’nin Kütüphane ve Yayın şubesinde bulunan kitap sayısı 2.180’dir. Bir yıl içinde kitap ve mecmua okuyanların sayısı ise 48. 200 kişidir.⁴¹²

Urfa Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun, Halkevinin faaliyetlerinde yaptığı özlü çalışmaları ile vatandaş üzerinde memnuniyet oluşturmuştur. Muzaffer Akaltun, Halkevi çalışmaları arasına yayın işlerinin de katılması için aylık bir derginin çıkarılması için faaliyetlerde bulunmuştur.⁴¹³ Ancak kısa bir süre sonra Halkevi Başkanının değişmesi ile çıkarılması düşünülen dergi hakkında bilgilere ulaşılamamıştır. İlerleyen zamanlarda, 1942 yılında Halkevi Başkanı Salahattin Atabay, uzun süreden beri ihmal edilmiş olan aylık neşriyat konusu ile alakadar olmuştur. Çok önemli çalışmalarda bulunmuş ve başarılar göstermiş olan Genç Başkanın, neşriyat konusuyla da

⁴⁰⁹ “Okuma Evi”, *Yenilik*, 3 Temmuz 1935, s. 1.

⁴¹⁰ “Halkevleri Raporu”, *Ulus*, 21 Şubat 1937, s. 6.

⁴¹¹ “Halkevi Mecmuası”, *Yenilik*, 18 Nisan 1935, s. 1.

⁴¹² *Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası*, Ulus Basımevi, Ankara, 1935, s. 201.

⁴¹³ “Halkevi Mecmuası”, *Yenilik*, 18 Nisan 1935, s. 1.

ilgilenmesi halkta büyük sevinç uyandırmıştır.⁴¹⁴ Ancak, derginin yayınlanıp yayınlanmadığı konusunda bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Faaliyetlerine devam eden Kütüphane ve Yayın şubesi, Birecik İlçesinde Uray Okuma Evi'nin açılmasını sağlamıştır. Kültür konusunun, ulusun kovalayacağı işlerin başında geldiğinin farkındalığı ile şube üyeleri hareket etmişlerdir. Okuma evinin açılmasının isabetli ve gerekli bir karar olduğunu bilerek çalışmışlardır. Okuma evinin açılması coşkun bir suretle yapılmış ve öğretmenlerden Nafi ve Kefet Bey tarafından, hitabeler ve manzumeler okunmuştur. Ardından İlçe Belediye Başkanı Baki Katıkılıç bir konuşma yapmıştır. İbrahim Hakkı Bilgin, kültür işleri hakkında ve açılan okuma evi hakkında bir konuşma yapmıştır. Okuma evi başkanlığı şube üyelerinden Ali Rıza Danış'a verilmiştir.⁴¹⁵ Böylelikle açılmış olan bu okuma evinin kültür alanında bir ilerleme oluşturması temenni edilmiştir.

Genel olarak 1937 yılında Türkiye'deki Halkevlerinin çalışmaları hakkındaki rapora göre Urfa Halkevi basın alanında başarılı çalışmalar yapmıştır. Ulusal gazetelere haberler göndererek, genç elemanlarını teşvik eden ve bölge gazetelerini, etütler ve eserlerle zenginleştiren Halkevleri arasında Urfa, Aydın, Balıkesir, Mardin, Diyarbakır, Samsun en fazla faaliyet gösteren Halkevleri olmuştur.⁴¹⁶

1.1.7.1. Urfa'da Milli Gazete

1 Ocak 1930 tarihinde Urfa'da yayınlanmaya başlayan *Urfa'da Milli Gazete*, yayın hayatını 1936 yılına kadar sürdürmüştür. Haftalık olarak yayınlanan gazetenin sahibi ve başyazarı Eczacı M. Kazım Yazgan, ayrıca Urfa Halkevinin ilk başkanıdır. "*Haftalık Siyasal Cumhuriyet Halk Gazetesi*" logosunun kullanıldığı gazetede, gazete adının sağ ve sol taraflarında ise Atatürk'ün altı ilkesi yer almaktadır. Başlangıçta cumartesi günleri çıkarılan gazete zaman içinde bu yayın günü pazartesi⁴¹⁷ sonra

⁴¹⁴"Halkevimiz Aylık Mecmua Çıkaracak", *Yenilik*, 4 Aralık 1942, s.1 ; "Halkevimiz Aylık Broşür Çıkaracak", *Akgün*, 4 Aralık 1942, s.1.

⁴¹⁵"Okuma Evi", *Yenilik*, 3 Temmuz 1935, s. 1.

⁴¹⁶"Halkevleri Raporu", *Ulus*, 21 Şubat 1937, s. 6.

⁴¹⁷"Halkevimiz İkinci Dil Kurultayını Kutladı", *Urfa'da Milli Gazete*, 20 Ağustos 1934.

perşembe olarak değişmiştir.⁴¹⁸ Ağustos 1935 tarihinden itibaren pazartesi ve perşembe günleri olarak haftanın iki günü olarak yayın yapmıştır.

Gazetede, dünyada yaşanan olaylar; Türkiye'nin Milletler Cemiyetine Üyeliği, Yugoslavya Kralı'nın Öldürülmesi⁴¹⁹ vb. gibi haberlere yer verilmiştir. Memleket haberlerinde ise; Büyük Millet Meclisinde Tarihi Gün, başlığı ile Cumhurbaşkanı'na Ata soyadının ve İsmet Paşa'ya İnönü soyadının verilmesi haberleri yayınlanmıştır. Ayrıca siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere de yer verilmiştir.⁴²⁰ 27 Şubat 1934 tarihinde Urfa Halkevinin açılması ile birlikte, Urfa Halkevinin tüm faaliyetlerine; Cumhuriyet Bayramı kutlamaları, Dil Bayramları, spor, köy gezileri vb.⁴²¹ pek çok haberlere yer vermiştir. Urfa Halkevinin Başkanı M. Kazım Yazgan'ın, yaptığı çalışmalar ulusal gazetelere de konu olmuştur.⁴²² Gazetenin ilk sayfasında Mustafa Kemal Atatürk'ün faaliyetleri; İran Şahı'nın Mustafa Kemal'i Ziyareti,⁴²³ memleket gezileri, çalışmaları vb. konulara geniş yer verilmiştir. İsmet Paşa'nın çalışmaları, Meclis konuşmaları, Halkevleri yıldönümlerinde yaptığı konuşmalar vb. konular ön plandadır.⁴²⁴ 1936 yılında Kazım Yazgan'ın Urfa'dan Bursa'ya taşınması ile birlikte gazetenin yayını sona ermiştir.

1.1.7.2. Yeni Işık

Yazı İşleri ve müdürlüğünü, Urfa Halkevi Kütüphane ve Yayın şubesi üyelerinden Celal Özbek'in yaptığı gazete, haftalık olarak yayınlanmıştır. Salı günleri çıkan gazetenin logosu "*Ülküsü Ulusal Cumhuriyet*

⁴¹⁸ "Urfa Kurtuluşunun Filme Alınması Münasebetiyle", **Urfa'da Milli Gazete**, 16 Mayıs 1935.

⁴¹⁹ "Türkiye'nin Milletler Cemiyetine Üyeliği", **Urfa'da Milli Gazete**, 24 Eylül 1934 ; "Yugoslavya Kralının Öldürülmesi", **Urfa'da Milli Gazete**, 15 Ekim 1934.

⁴²⁰ "Büyük Gazi ve Dil Kurultayı Hazırlıkları", **Urfa'da Milli Gazete**, 4 Ağustos 1934 ; "Büyük Millet Meclisinde Tarihi Gün", **Urfa'da Milli Gazete**, 26 Kasım 1934.

⁴²¹ "Urfa'nın İktisadi Vaziyeti", **Urfa'da Milli Gazete**, 10 Eylül 1934 ; "Dil Bayramı İçin", **Urfa'da Milli Gazete**, 24 Eylül 1934 ; "On Birinci Büyük Bayram" **Urfa'da Milli Gazete**, 29 Ekim 1934 ; 23 Mayıs 1935 ; "Urfa Halkevi Köy Gezmeleri", **Urfa'da Milli Gazete**, 6 Haziran 1935 ; "Urfa Mardin Maçı", **Urfa'da Milli Gazete**, 15 Ağustos 1935 ; "Siverek Peçe ve Çarşafı Attı", **Urfa'da Milli Gazete**, 9 Eylül 1935 ; "Halkevinde Dil Töreni" **Urfa'da Milli Gazete**, 26 Eylül 1935.

⁴²² "Urfa Halkevi'nin Verimli Çalışmaları", **Ulus**, 24 Ocak 1935 ; 28 Ocak 1935.

⁴²³ "Şehinşah ve Gazi Hz.", **Urfa'da Milli Gazete**, 30 Haziran 1934.

⁴²⁴ "Başvekil İsmet Paşa Hz. BMM'deki Nutku", **Urfa'da Milli Gazete**, 7 Temmuz 1934.

Gazetesidir” şeklindedir.⁴²⁵ 1 Ocak 1937 tarihinde yayına başlayan *Yeni Işık* gazetesi, nisan ayından itibaren salı ve cuma günleri olarak yayınlanmaya devam etmiştir. 1938 yılında yayın hayatı bitmiştir. Kısa ömürlü olan bu gazetenin içeriği şu şekildedir.

Dünyada gelişen olaylara; Halep Türklerine Yapılan İşkence, Irak Dışişleri Bakanı'nın Türkiye'yi Ziyareti vb. haberlere yer verilmiştir.⁴²⁶ Türkiye'de yaşanan olaylara, siyasi ve ekonomik gelişmelere yer vermiştir.⁴²⁷ Urfa Halkevinin yapmış olduğu faaliyetlere, milli bayramların kutlanması, Cumhuriyet Bayramı kutlamaları, 30 Ağustos Zafer Bayramı, Urfa Kurtuluş Bayramı, Hatay'da Yaşanan Gelişmeler vb. gibi haberler yer almıştır.⁴²⁸ Yapılan haberler ile milli bilincin oluşması sağlanmaya çalışılmıştır. Falih Rıfkı Atay'ın yazılarına da yer verilen gazetede, ayrıca Urfa ilinde yaşanan zirai, ekonomik, sosyal, kültürel gelişmelerine de yer verilmiştir.⁴²⁹ Urfa Halkevinde verilen konferansların metinleri de yayınlanmıştır. Yayın süresi kısa olmasına rağmen, dönemin aydınlatılması açısından günümüze ulaşmış olan kaynaklardan biri olduğundan önem arz etmektedir.

1.1.7.3. Yenilik

Gazetenin sahibi Avukat Galip Akbörü, Kütüphane ve Yayın şubesi üyelerinden Celal Özbek, gazetenin İdari ve Yazı İşleri Müdürlüğünü yapmıştır. Gazete, Mehmet Ersöz, Lami Akgün ve Namık Eralp gibi bir kadroya sahiptir. Şubat 1934 tarihinde yayına başlayıp 1950 yılına kadar düzeli olarak yayın yapan gazete olduğundan dönemin aydınlatılmasında önemli kaynaklar arasındadır. “*Haftalık Cumhuriyetçi Halk Gazetesi*” logosunu kullanan gazete perşembe günleri yayınlanmıştır. Zaman içinde yayın günlerinde değişiklikler olmuştur. Haftada iki gün yayın yapmakta

⁴²⁵ “Halkevinde Yılbaşı Balosu”, *Yeni Işık*, 5 Ocak 1937.

⁴²⁶ “Halep Türklerine Yapılan İşkence”, *Yeni Işık*, 16 Nisan 1937 ; “Irak Dışişleri Bakanı'nın Türkiye'yi Ziyareti”, *Yeni Işık*, 4 Mayıs 1937.

⁴²⁷ “Başbakanımız Yugoslavya'da”, *Yeni Işık*, 14 Nisan 1937.

⁴²⁸ “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, *Yeni Işık*, 11 Nisan 1937 ; “Urfa Kurtuluşu Coşkuyla Kutlandı”, *Yeni Işık*, 14 Nisan 1937 ; “Hatay'daki Türk Kardeşlerimiz İstiklal Kazandılar”, *Yeni Işık*, 2 Şubat 1937.

⁴²⁹ “Hatay Zaferi İçin Verilen Konferans”, *Yeni Işık*, 2 Şubat 1937 ; “Bir Ulus Farkı”, *Yeni Işık*, 17 Şubat 1937.

olan gazete, ilerleyen zamanlarda ise günlük yayınlanan gazete haline gelmiştir.⁴³⁰

Yenilik gazetesinin yayın akışında ülkede ve dünyada yaşanan tüm gelişmeler: İtalya'nın Habeşistan'a Girmesi, Filistin'deki Kargaşalıklar, Rusya'daki gelişmeler, Boğazlar Meselesi, İkinci Dünya Savaşının Yankıları, Almanya'nın Teslim Olma Teklifi, Yugoslavya'nın Topraklarını Geri İstemesi vb. başlıklarla gelişmeler verilmiştir.⁴³¹ Türkiye de yaşanan: Cumhurbaşkanı'nın Ülke Gezisi, Başbakan'ın Kars ve Erzurum Ziyaretleri, Ebedi Şef Atatürk'ün Ölümü Dolayısıyla İsmet İnönü'nün 21.11.1938'de Büyük Millet Meclisi'ne Beyannamesi, Diyarbakır Köycülük Faaliyetleri, Nüfus Sayımının Önemi, Sinop'ta Deniz Eğlenceleri, Türk Hava Kuvvetlerimize Katılan Yeni Uçaklarımız, Eski Türk Tarihi ve Medeniyeti, Tarihte Türk Kadını vb. çok çeşitlilik gösteren haberler yer almıştır.⁴³²

Urfa Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi Üyelerinden olan ve *Yenilik* gazetesi İdari İşler Müdürlüğünü yapan Celal Özbek, Halkevinde gerçekleştirilecek bütün kurs, konferans, müsamere, kutlamalar, temsiller, okuma faaliyetleri hakkında haberler yayınlayarak, halkı bu faaliyetlere katılmaya teşvik etmiştir. Öz Türkçe, Dil Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, Halkevlerinin Açılış Yıldönümü Kutlamaları, 11 Nisan Urfa Kurtuluş Kutlamaları vb.⁴³³ pek çok kutlama ve anma programlarına gazetede geniş yer verilerek, milli bilincin oluşmasına katkıda bulunulmuştur.

⁴³⁰ BCA, 490.01/ 1285.274.4.1, 16 Ocak 1948.

⁴³¹ "İkinci Dünya Savaşının Yankıları", *Yenilik*, 27 Eylül 1934; "İtalya'nın Habeşistan'a Girmesi", *Yenilik*, 8 Mayıs 1936 ; "Filistin'deki Kargaşalıklar", *Yenilik*, 12 Ekim 1938.

⁴³² "Eski Türk Tarihi", *Yenilik*, 13 Aralık 1934 ; "Tarihte Türk Kadını", *Yenilik*, 24 Ocak 1935 ; "Başbakan'ın Kars ve Erzurum Ziyaretleri", *Yenilik*, 24 Temmuz 1935 ; "Nüfus Sayımının Önemi", *Yenilik*, 14 Eylül 1935 ; "Türk Hava Kuvvetlerine Katılan Yeni Uçaklarımız", *Yenilik*, 27 Kasım 1936 ; "Sinop'ta Deniz Eğlenceleri", *Yenilik*, 6 Temmuz 1937 ; " Edebi Şef Atatürk'ün Ölümü Dolayısıyla İsmet İnönü'nün 21.11.1938'de Büyük Millet Meclisine Beyannamesi", *Yenilik*, 10 Kasım 1945.

⁴³³ "30 Ağustos Zafer Bayramı Coşkuyla Kutlandı", *Yenilik*, 30 Ağustos 1934 ; "Öz Türkçe Dil Bayramı İçin", *Yenilik*, 27 Eylül 1934 ; "Öz Türkçe", *Yenilik*, 3 Temmuz 1935 ; "Halkevlerinin Açılış Yıldönümü Münasebetiyle Halkevimizin Bir Yıllık Çalışmaları", *Yenilik*, 27 Şubat 1945 ; "11 Nisan Urfa Kurtuluş Bayramı", *Yenilik*, 11 Nisan 1945.

1.1.7.4. Akgün

11 Nisan 1937 tarihinden 1976 yılına kadar devam eden yayınları ile en uzun süreli yerel gazetelerden biri olmuştur. Düzenli bir yayın akışına sahip olan *Akgün* gazetesi, bu tarihler arasındaki dönemin çalışmalarına tanıklık eden en önemli kaynaklardan biridir.

Urfa Halkevinin, Basımevinden çıkan gazetenin İdari Müdür ve kurucusu Lami Akgün'dür. Ayrıca, Avukat E. Aksel, Mehmet Ersöz, Bedri Alpay, Sami Karayel, Ahmet Mestçi, Ali Dinç, Halil Saraçoğlu ve Necati Aksoy gibi bir çalışma ekibine sahip olan gazetede, Himmet Ölçmen'in "*Akgün Neden Çıkıyor*" başlığı ile gazete yayınının önemi vurgulanmıştır.⁴³⁴ Falih Rıfki Atay'ın yazılarına yer verilen gazetede A.A., Cumhuriyet ve Ulus gazetesi gibi yayınların haberlerine de geniş yer verilmiştir. Yayına başladığında haftada bir çıkan gazete, aynı yılın ağustos ayında haftada iki gün, ilerleyen yıllarda ise günlük gazete olarak yayınına devam etmiştir. "*Cumhuriyetçi Halk Gazetesi*" logosunu kullanan *Akgün*, görsel olarak da Urfa kalesinden uzanan altı ok şeklini kullanmıştır.⁴³⁵

Akgün gazetesinin yayın akışına baktığımızda, dünyada yaşanan güncel olaylar: Türk Mısır Kardeşliği, Halep'in Suriye'den Ayrılma Teşebbüsleri, İsmet İnönü Saray Bosna'da, Almanya ve İngiltere'den Sıcak Gelişmeler, Mısır parlamentosu, II. Dünya Savaşı ile ilgili gelişmeler, Çekoslovakya Rusya görüşmeleri, Kıbrıs Türklerinin protestosu⁴³⁶ gibi pek çok haber yer almıştır. Ülkede yaşanan güncel olaylar: Hatay'da Yapılan İşkenceler Dayanılmaz Bir Hal Aldı, Sivas- Malatya Tren Yolu Bitti, Türk Tarih Kurultayı Toplandı, Celal Bayar'ın Cumhurbaşkanı'nı Ziyareti, Harf İnkılabımızın Onuncu Yıl Dönümü, Turanizme Doğru⁴³⁷ vb. gibi memleketi ilgilendiren haberler yer almıştır.

⁴³⁴ "Akgün Neden Çıkıyor", *Akgün*, 11 Nisan 1937.

⁴³⁵ *BCA*, 490.01/ 1285.274.4.1, 16 Ocak 1948.

⁴³⁶ "İsmet İnönü Saray Bosna'da", *Akgün*, 19 Nisan 1937 ; "Türk Mısır Kardeşliği", *Akgün*, 4 Ağustos 1937 ; "Halep'in Suriye'den Ayrılma Teşebbüsleri", *Akgün*, 8 Eylül 1937 ; "II. Dünya Savaşındaki Gelişmeler", *Akgün*, 4 Aralık 1942 ; "Kıbrıs Türkleri'nin Protestosu", *Akgün*, 2 Mayıs 1950.

⁴³⁷ "Hatay'da Yapılan İşkenceler Dayanılmaz Hal Aldı", *Akgün*, 23 Nisan 1937 ; "Sivas-Malatya Tren Yolu Bitti", *Akgün*, 28 Ağustos 1937 ; "Türk Tarih Kurultayı Toplandı", *Akgün*, 21 Eylül 1937 ;

Urfa ile ilgili yapılan haberlerle bir yandan yaşanan eksikliklerin tamamlanma için çaba sarf edilmiş, bir yandan da aksaklar düzeltilmeye çalışılmıştır. Bu haberlerden birkaç örnek verecek olursak: Urfa'da Yaşanan Esnaf ve Kredi Meselesi, Urfa'da Ticaret Odası ve Esnaf Birlikleri, Urfa Adliyesi, Kız Enstitüsü, Zirai Çalışmalar, Çekirge Mücadelesi, Kadınlarımız, Niçin Geri Kalıyoruz, Susuzluğun Önüne Geçilirse, Yurt İktisadında Urfa'nın Durumu, Halkevimize Düşen Mühim Vazife⁴³⁸ vb. şekilde devam etmektedir. Ayrıca Urfa Halkevinde düzenlenecek kurslar, konferanslar, temsiller, müsamereler, kutlamalar ve anma programlarının önceden haberi yapılarak halkın katılımı sağlanmıştır. Yapılan çalışmaların ayrıntıları, kimlerin katıldığı, verilen söylevlerin tam metinleri yayınlanmıştır. Spor alanında yapılan çalışmalar ve iller arası gösterilen başarılar ile alınan yenilgiler, imkânsızlıklara rağmen gösterilen başarılar, köy gezileri, Halkevinin okuma salonu, okumanın faydası, milli kutlamalar, 30 Ağustos Zafer Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, Dil Bayramları, 11 Nisan Urfa Kurtuluş programları gibi haberlere geniş yer verilmiştir.⁴³⁹

Akgün gazetesinin 11 Nisan 1946 tarihli, 1404 sayısında Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in, Urfa'da bulunduğu haberine yer verilmiştir. Haberde; Milli Eğitim Bakanı'nın Urfa'da bulunduğu kısa zaman zarfında, Urfa Erkek Orta Sanat Okulunu ve atölyesini ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaret esnasında öğretmen ve öğrencilerin çalışmalarını ve eserlerini seyrederken çok müteessir olmuş, duygularını şu cümlelerle dile getirmiştir. "Ah... ne kadar güzel, bu güzel atölyede Ben bile elimi kolumu sıvayıp çalışmak istiyorum" demiştir. Ayrıca okulun şeref defterine "İşine inanmış

"Celal Bayar'ın Cumhurbaşkanı'nı Ziyareti", *Akgün*, 8 Kasım 1938 ; Harf İnkılabımızın Onuncu Yıldönümü", *Akgün*, 12 Ağustos 1938.

⁴³⁸"Susuzluğun Önüne Geçilirse", *Akgün*, 4 Ağustos 1937 ; "Kadınlarımız", *Akgün*, 28 Ağustos 1937; "Halkevimize Düşen Mühim Vazife", *Akgün*, 11 Aralık 1937 ; "Yurt İktisadında Urfa'nın Durumu", *Akgün*, 20 Nisan 1938 ; "Urfa'da Ticaret Odası ve Esnaf Birlikleri", *Akgün*, 9 Aralık 1938 ; "Niçin Geri Kalıyoruz", *Akgün*, 3 Kasım 1945 ; "Çekirge Mücadelesi", *Akgün*, 29 Mart 1947.

⁴³⁹"11 Nisan Urfa'nın Kurtuluşu", *Akgün*, 11 Nisan 1937 ; "Okumanın Faydası", *Akgün*, 21 Mayıs 1937 ; "Halkevi Okuma Salonu", *Akgün*, 8 Kasım 1938 ; "30 Ağustos Zafer Bayramı", *Akgün*, 30 Ağustos 1939 ; "Dil Bayramımız", *Akgün*, 8 Eylül 1942 ; "Halkevimiz Aylık Broşür Çıkaracak", *Akgün*, 4 Aralık 1942 ; "Köy Gezisi", *Akgün*, 26 Kasım 1943 ; "Halkevimizde Karagöz Oyunu Yapıldı", *Akgün*, 31 Ocak 1944 ; "Halkevimiz ve Senelik Toplantısı", *Akgün*, 25 Mart 1944 ; "Montrö ve Lozam", *Akgün*, 30 Temmuz 1945 ; "Spor ve Atletizm", *Akgün*, 2 Mayıs 1947.

çalışkan arkadaşlarımın elinde Urfa Sanat Okulunun ileriki mükemmel halini görür gibiyim” cümlesini yazarak iltifatta bulunmuştur.⁴⁴⁰

Akgün gazetesi, Urfa Halkevi çalışmaları hakkında bilgi verdiği gibi Halkevinin çalışmalarına yön de vermiştir. “*Halkevimize Düşen Mühim Bir Vazife Daha*” başlığı ve benzeri başlıklar ile gerekli ihtiyaçlar dile getirilmiştir. Konuyu örnekleyecek olursak; 29 Ekim 1942’de, Halil Saraçoğlu’nu aynı başlık altındaki yazısında:

“Daha önce de bu konu üzerinde birkaç yazı yazmıştık. Tarım, Urfa nüfusunun %80’nini kapsayan bir uğraş alanıdır. Önceki yılın kurak geçmesi üzerine hâsılat çok düşük olmuştur. Bu nedenle bazı bölgelere tohum dağıtımı yapılırken, bazı yerler ise eldeki kazancı çok yüksek fiyatlar ile piyasaya sürmüştür. Mahsulü olup da yüksek bir kazanç elde eden çiftçinin parasını nasıl verimli bir şekilde kullanması konusunda Halkevinin rehberlik etme imkânı yok mudur? Bugün çok kutsal bir vazife uğruna çalışan Halkevinin, zengin ve okumuş bir halk grubundan ziyade, imza atmasını dahi bilmeyen, aciz vatandaşlarla da meşgul olmalıdır. Çocuk bakımı konusunda anne ve anne adaylarına bilgilendirici çalışmalar yapan Halkevinin, Salgın Hastalıklar, Trahom gibi konularda da halkı bilgilendirecek olan, yine Halkevidir. Bu gibi mevzular ihmal edilmemelidir. Böylece Halkevine gelen vatandaşların bir taraftan saz dinlerken, bir taraftan da sağlık ve sıhhat işlerini de halletmiş olmalıdır. Bu mühim tedbirler arasında köylüye, şehirliye her zaman ürün fiyatlarının böyle yükselmeyeceğini, elindeki parayı önemli ihtiyaçları için kullanmalarının doğru bir hareket olacağı anlatılmalıdır. Bu mühim vazife ise Halkevine düşer.” demiştir.⁴⁴¹

Gazetelerde bu gibi yayınların yapılması, kurumlar için önem arz etmektedir. Çünkü bu gibi konularda birden fazla haber olunca, haber istenilen yere ulaşılmış olur. Bu durumda gazeteler Urfa Halkevinin sadece

⁴⁴⁰“Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in Urfa Orta Sanat Okuluna Yüksek İltifatları”, **Akgün**, 11 Nisan 1946, s. 2.

⁴⁴¹ “Halkevimize Düşen Mühim Bir Vazife Daha”, **Akgün**, 29 Ekim 1942, s. 1-2.

yapılmış çalışmalar yazmakla kalmayıp, çalışmaların çeşitlenmesinde de etkili olduğu görülmüştür.

Köylülere rehberlik etmek, Halkevlerinin yapması gereken görevleri arasındadır, Köylülerin, şehir ve kasabalarda görülecek işleri olur; avukat, hastane, tapu vb. işler. Halkevleri bu gibi konularda köylülere yardım edebildi mi, onları sevindirir ve dostluklarını kazandırır. Halkevlerinin daha iyi sonuçlar alabilmesi için üye sayılarının arttırılması ile verimli çalışmalar yapılabilir.⁴⁴²

1.1.7.5. Urfa

Urfa'da 1925 yılında yayına başlayan *Urfa* gazetesi, belli bir süre sonra yayını durmuştur. 12 Eylül 1936 tarihinde, yeniden yayınlanmaya başlamıştır.⁴⁴³ Yayın akışı 1960 yılına kadar devam etmiştir. Haftada bir olarak yayına başlayan gazete, "*Vilayetin Resmi Gazetesi*" logosunu kullanmıştır. İlerleyen tarihlerde günlük yayın akışına geçmiştir. Yayın kadrosunda: Rasim Akçar, Sami Barlas, N. Nabi Akçar, Hulusi Kılıçarslan, Osman Bengisu, Ratıp Akdeniz, Recep Çekiç, Mehmet Yazgan, Ziya Arıkan, Ali Aksan, Saniye Tepe, Remzi Şat, İbrahim Alay, Ekrem Erdem ve Arif Germeli gibi Avukat, Öğretmen ve Urfa Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi üyelerinden oluşan kalabalık bir ekibe sahiptir. *Urfa* gazetesi, yayınlandığı dönemin olaylarının incelenmesinde, Urfa Halkevi çalışmalarının ortaya çıkarılmasında önemli kaynaklar arasındadır.⁴⁴⁴

Urfa gazetesinin yayın akışına baktığımızda, A.A. haberlerine geniş yer verilmiştir. Dünyada yaşanan olaylar ve gelişmelerin: Suriye'de Yaşanan Olaylar, Sovyetlerin Suriye ve Filistin İşlerine Müdahalesi, Birleşmiş Milletler Ordusu, Tahran'da Sıkıyönetim, Yunan Çeteleri Türk Köylereine Saldırdılar vb. haberlere yer verilmiştir.⁴⁴⁵ Ülkede yaşanan gelişmelere, milli bayramların kutlanması (Cumhuriyet Bayramı, 30

⁴⁴² Mehmet Tuğrul, Halkevleri ve Köycülük, *Ülkü*, C.7, S.79, 1945, s.13-14.

⁴⁴³"Hasan Açıanal'ın Halkevinde Verdiği Konferans", *Urfa*, 12 Eylül 1936, Sayı.1, s. 1.

⁴⁴⁴ *BCA*, 490.01/ 1285.274.4.1, 16 Ocak 1948.

⁴⁴⁵"Sovyetlerin Suriye ve Filistin İşlerine Müdahalesi", *Urfa*, 8 Ocak 1946 ; "Suriye'de Yaşanan Olaylar", *Urfa*, 14 Ocak 1946 ; "Yunan Çeteleri Türk Köylereine Saldırdılar", *Urfa*, 15 Mayıs 1947 ; "Birleşmiş Milletler Ordusu", *Urfa*, 8 Temmuz 1947 ; "Tahran'da Sıkıyönetim", *Urfa*, 15 Temmuz 1947.

Ağustos Zafer Bayramı, Dil Bayramı vb.), anma programları, siyasi, ekonomik, zirai, kültürel ve sosyal gelişmelere geniş yer verilmiştir.⁴⁴⁶

Urfa Halkevi çalışmaları, verilen konferanslar ve tam metinleri, yapılan müsamereler, şiir müsabakaları, spor faaliyetleri ve müsabakalar, açılan kurslar ve katılım teşvikleri, eğitim alanındaki gelişmeler, milli bayramların kutlanması ve anma programları, düzenlenen temsiller gibi pek çok haberlere yer verilmiştir.⁴⁴⁷ Bu haberlerin yanı sıra Urfa'da yaşanan gelişmeler: İlköğretim Sorunu, Kız Enstitüsü Açılıyor, Urfa'da Türk Eğitim Derneği Kuruldu, Şehrin Posta Durumu, Urfa'da Üniversite Haftası, Trahom, Yabancı Dilin Önemi, 11 Nisan Urfa Kurtuluşu, Çekirge ile Savaş vb. başlıklar yer almaktadır.⁴⁴⁸

Urfa ili, yayın alanında önemli çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmalar günümüze ışık tutan önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Urfa Halkevinin faaliyetleri hakkında bazı bilgi ve başlıklar gazete isimleri altında yukarıda belirtilmiştir. Ancak konuyla ilgili ayrıntılı bilgiler, Urfa Halkevi Şubelerinin başlıkları altında, daha kapsamlı bir şekilde verilmiştir.

1.1.8. Köycülük Şubesi

Halkevlerinin bir diğer amacı ise, Köycülük şubesi ile köylerde yaşayan insanlara ulaşım, onları her alanda geliştirmeye çalışmaktır. Böylece köylü ile kentli arasında bir dayanışma oluşturulup birlik ve beraberlik sağlanacaktır. Bu amaçların gerçekleşmesi için Köycülük şube üyelerinin

⁴⁴⁶“İkinci İnönü Zaferi Yıldönümü Halkevimizde Kutlandı”, **Urfa**, 3 Nisan 1943 ; “Namık Kemal Gecesi”, **Urfa**, 8 Ocak 1946 ; “Şehrimizde Dil Bayramı Kutlandı”, **Urfa** 1 Ekim 1946 ; “Cumhuriyet Bayramı Kutlaması”, **Urfa**, 29 Ekim 1946 ; “Halkevimizde Zafer Bayramı Balosu”, **Urfa**, 5 Eylül 1947 ; “Büyük Ata'nın Ölüm Yıldönümü”, **Urfa**, 10 Kasım 1947 ; “Ölümünün Onuncu Yılında Mehmet Akif”, **Urfa**, 6 Ocak 1948 ; “Celal Bayar Şehrimizde”, **Urfa**, 25 Haziran 1948 ; “Halkevinde Lozan Günü”, **Urfa**, 30 Temmuz 1948.

⁴⁴⁷“Halkevinde İngilizce ve Türkçe Okuma Kursu Açıldı”, **Urfa**, 3 Şubat 1945; “Bu Hafta Şehrimizde Yapılan Spor Hareketleri”, **Urfa**, 21 Ocak 1947 ; “Urfa Halkevinde Alparslan Temsili”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947 ;“Urfa Halkevlileri Suruç'ta”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947; “Halkevinde Açılan Kurslar”, **Urfa**, 23 Nisan 1947 ; “Şehrimizde Spor Hareketleri Atletizm”, **Urfa**, 11 Şubat 1947; “Ulusal Egemenliğimiz 27'nci Yılında”, **Urfa**, 23 Nisan 1947; “Voleybolcularımız Erzurum'a Gidiyor”, **Urfa**, 4 Mayıs 1948 ; “Su Sporları Müsabakası”, **Urfa**, 25 Haziran 1948 ; “Fransızca Dersleri”, **Urfa**, 22 Aralık 1948 ; “Halkevimizin Tertipleği Şiir Müsabakası”, **Urfa**, 28 Aralık 1948.

⁴⁴⁸ “Kız Enstitüsü Açılıyor”, **Urfa**, 25 Eylül 1942 ; “İlk Öğretim Davamız”, **Urfa**, 15 Eylül 1944 ; “Urfa'da Üniversite Haftası”, **Urfa**, 11 Ekim 1945 ; “Çekirge İle Savaş”, **Urfa**, 21 Ocak 1946 ; “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, **Urfa**, 11 Nisan 1947 ; “Urfa'da Türk Eğitim Derneği Kuruldu”, **Urfa**, 29 Ekim 1947 ; “Şehrin Posta Durumu”, **Urfa**, 10 Ocak 1948.

çok faal bir şekilde çalışmalarını gerekmektedir. Kır bayramları, köy ziyaretleri, festivaller, kurslar, zirai bilgilendirmeler vb. etkinlikler ile köylüleri geliştirmeyi hedeflenmiştir. Köylerde, Halkodaların açılması ile Köycülük şubesinin çalışmaları daha da artmıştır.⁴⁴⁹

Urfa Halkevi, açıldığı tarihten itibaren hızlı bir şekilde çalışma faaliyetlerinde bulunmuştur. Köycülük şubesinin çalışmaları hakkında öncelikle yapılan röportajda, Prof. Dr. Coşkun Özdemir, anılarını anlatıyor: “Urfa’daki kır gezilerinde güzel dostluklar ve beraberlikler yaşanır. Öğretmenler ile sıkça kırlara, köylere giderlerdi. Giderken gramofon ve taş plaklar da taşınıp götürülürdü. Çok güzel geçerdi bu geziler; Sırrın, Çamurlu, Germiş köylerine gittiğimiz ve hatırladığım köyler arasındadır. İlçe ziyaretleri de yapılırdı. Suruç, Siverek ve Birecik, buralarda temsiller sunulurdu. Bir de bu geziler 6 Mayıs, Hıdırellez günlerinde odlu mu daha coşkulu geçerdi. Yüzlerce uçurtmayı gökyüzüne uçurulurdu, bazılarının kuyruklarına da fenerler takılırdı, uzun zaman izlerdik.”⁴⁵⁰ Anılarını bizimle paylaşan Prof. Dr. Coşkun Özdemir Hocamız, konu hakkında bizi bilgilendirdiği için kendisine çok teşekkür ederiz.

Urfa Halkevi açılışından üç ay sonra bir kır gezisi düzenlemiştir. Bunun sonucunda iyi neticeler alınmıştır. 26 Mayıs 1934 tarihinde, Kanlı Mağara Dağında 2500 kişilik bir kır gezintisi düzenlenmiştir. Halkevi Spor şubesinin sporcularının da bulunduğu gençler arasında güreş, boks, voleybol ve atletizm yarışmaları yapılmıştır. 150 kişilik bir grup, halk milli oyunlarını (Halay) oynandıktan sonra, milli sazlar çalınmıştır. Bando takımının çaldığı parçalar eşliğinde kasabaya girilmiştir.⁴⁵¹

Urfa Halkevi, Halkevlerinin amacını belirtmek ve Cumhuriyet ideolojisini tanıtmak amacıyla, vilayet ilçelerine geziler düzenlemiştir.⁴⁵² 27 Eylül 1934 Perşembe günü, Halkevi şubelerinden oluşturulan 40 kişilik bir ekip ile Viranşehir ve Resulayn (Ceylanpınar) ilçelerini ziyaret etmek

⁴⁴⁹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 20-21 ; CHF Halkevleri ve Halkodaları, s. 14-15 ; Çeçen, Halkevleri..., s. 108 ; CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1948, s. 22 ; Toksoy, a.g.e., s. 56-57.

⁴⁵⁰ Özdemir, a.t.g., 09 Ekim 2015 ; Özdemir, a.g.e., s.37-39.

⁴⁵¹ BCA, 490.01/844.339.2, 29 Mayıs 1934.

⁴⁵² BCA, 490.01/844.339.2, 2 Eylül 1934.

amacıyla yola çıkılmıştır. İlçeye on kilometre kala, başta Kaymakam ve memurlardan oluşan 25 kişilik bir grup tarafından karşılanmışlardır. İlçeye 7 kilometre mesafede, Sako Köy'ünde Viranşehir Atlı Spor Kulübünün 300'e yakın atlıları tarafından karşılanmışlardır. Viranşehir'de öncelikle Bando takımının parçaları çalınmış, Müzik şubesinin müsamereleri verilmiştir. Ardından, Halkevlerinin kuruluş amaçları açıklanıp, ülküsünün ne olduğu hakkında geniş bilgi verilmiştir. Buna müteakiben Kaymakam ve Belediye Başkanı Cemal Bey, tarafından birer konuşma yapılmıştır. Sonra Halkevi Temsil Şubesinin hazırladığı *Hasbahçe* piyesi temsil edilmiştir.⁴⁵³ Bu ziyaretin ardından Cuma günü ise Resulayn İlçesine geçilmiştir. Urfa Halkevi tarafından düzenlenen bu ziyaretler, Birinci Umumi Müfettişliği tarafından da takdir edilmiş ve bu vaziyetin kendilerinde çok memnuniyet uyandırdığını belirtmiştir.⁴⁵⁴

Urfa Halkevinin Köycülük şubesinin üyelerinin faaliyetleri, çok çeşitlilik göstermiştir. Bazen Urfa Valisinin de katılımında bulunduğu köy ziyaretleri çok verimli bir şekilde geçmiştir. Bu ziyaretlere Halkevinin bando takımı ve saz ekibi de eşlik etmiştir. Ziyaretlerde köylünün sorunları dinlenmiş, yapılabilecek vaatlerde bulunulmuştur. Ayrıca eğitim açısından fakir öğrencilere destek verilmiş, hasta muayeneleri yapılarak ilaçlar dağıtılmış, tarım ve havyacılık ile ilgili bilgilendirmeler yapılmış, muhtarlık eğitimi için Halkevinde kurslar düzenlenmiştir. Bu kurslara nahiye müdürleri, köy kâtipleri ve bütün muhtarlar katılmıştır. Özellikle köylünün şehir hayatını görmesi için 11 Nisan Urfa Kurtuluş bayramı gibi etkinliklere davet edilmişlerdir.⁴⁵⁵

Köycülük şubesinin amaçlarından biri de köylünün sıkıntılarını gidermek ve ihtiyaçlarını sağlamaktır. Urfa bilindiği gibi Türkiye'nin en sıcak bölgesidir. Bu nedenle yaşanan en büyük sorunlardan birisi de su sıkıntısıdır. 1934 temmuz ayında, birkaç yıl üst üste kuraklığın yaşanması nedeniyle küçük su derelerinde sular çekilmeye başlamıştır. Bu durum, dere

⁴⁵³ BCA, 490.01/844.339.2, 2 Ekim 1934.

⁴⁵⁴ BCA, 490.01/844.339.2, 10 Ekim 1934.

⁴⁵⁵ "Köycülük Şubesi Gezmelere", *Yenilik*, 17 Nisan 1936, s 1-4 ; "Yeni Kursumuz", *Akgün*, 29 Eylül 1938, s. 1.

suları üzerinde kurulan değirmenlerin işlenmemesine neden olmuştur. Durumdan en fazla etkilenen yer ise Harran Ovası olmuştur. Köylerde işlenmekte olan değirmen sayısı altı ve beşe düşüncü, köylü buğdayını öğütme için sekiz, on saatlik mesafedeki değirmenlere götürmekte çok büyük zorluklar çekmiştir. Köylünün bu durumunu haber alan Urfa Halkevi, gereken tedbirlerin alınması için teşebbüse geçmiştir. Köylüye gereken yardımların yapılması için, Urfa Halkevi Başkan. M. Kazım Yazgan, CHP Genel Merkezine durumu bildirmiştir.⁴⁵⁶

Urfa Halkevi Köycülük şubesi üyeleri, 5 Nisan 1936 Pazar günü köy gezilerine çıkmıştır. Üyelerden Tahir, Rıza ve Hasan Demirkol, atlarla civar köylerin durumlarını görmek ve ihtiyaçlarını öğrenmek için köyleri gezmişlerdir. Öncelikle Hancağız'a uğrayıp oradan Çamurlu, Yenice, Akçamescit, Kaneze, Germüş ve Sırrın köylerine gidilerek halk ile görüşmeler yapılmıştır. Köylerde, Hükümetin ve Halkevlerinin köylüler hakkındaki düşünceleri anlatılmıştır.⁴⁵⁷

Urfa Halkevi, 1 Mayıs 1945 Pazartesi günü, Vali Hasip Kayhan ve Tümgeneral Cevdet Bilgisin'in de katıldığı bir gezi düzenlenmiştir. Köycülük şubesi ve diğer şube üyelerinden oluşan 50 kişilik bir heyet Sultantepe köyüne gitmişlerdir. Köyde yapılan incelemelerden sonra, Sosyal Yardım Şubesi üyelerinden, Doktor Hasan Basri tarafından hastalar muayene edilmiş ve ilaç yardımı yapılmıştır. Bando takımını çaldığı parçalar ile köy halkına güzel bir gün yaşatılmıştır.⁴⁵⁸

1.1.8.1. Program Dışı Etkinlikler

Urfa Halkevi Başkanı M. Kazım Yazgan eşliğinde, Urfa İlçelerine gezi hazırlıkları başlatılmıştır. Ziyaretin amacı ise Halkevlerinin tanıtılması, izlenilen Hükümet programının tanıtılması olmuştur. Halkevinin yaptığı hazırlıklar CHP Genel Merkezine bildirilmiştir.⁴⁵⁹

⁴⁵⁶ Halkevi'nin Dileği, **Urfa'da Milli Gazete**, 28 Temmuz 1934 Cumartesi, s.1.

⁴⁵⁷ "Köycülük Şubesi Gezmeleri", **Yenilik**, 17 Nisan 1936, s 1-4.

⁴⁵⁸ "Halkevi Gezisi", **Yenilik**, 2 Mayıs 1944, s. 1.

⁴⁵⁹ **BCA**, 490.01/844.339.2, 2 Eylül 1934.

24 Eylül 1934 tarih 311 sayılı telgraf ile ilçelere yapılan ziyaretler sırasında yaşananlar CHP Genel Merkezine şöyle bildirilmiştir: “27 Eylül perşembe sabahı Urfa Halkevinin şube üyelerinden oluşan 40 kişilik bir grup Viranşehir ve Resuleyn ilçelerine gitmek üzere yola çıktık. Ancak yolda beklenmedik bir durum yaşandı. Mercihan Nahiyesinde, başta Nahiye Müdürü olmak üzere köylüler tarafından karşılandık. Köylüler büyük bir çadır altında, Urfa Halkevinin 40 kişilik heyetine sabah kahvaltısı ikramında bulundular. Köylüler ile yapılan sohbet ve söyleşilerden sonra, nahiye müdürü çok önemli bir istekte bulundu: “*Cumhuriyetin feyzinden yararlanmak için okul istiyoruz.*” diyerek eğitim ve okul sıkıntılarını dile getirdiler. Bu durum karşısında Urfa Halkevi Başkanı M. Kazım Yazgan, elinden gelen yardımı yapacağı vaadinde bulunarak, durumu Genel Merkeze bildirmiştir.⁴⁶⁰

1.1.9. Müze ve Sergi Şubesi

Halkevlerinin Müze ve Sergi şubesi, adından da anlaşıldığı gibi ülkede bulunan tarihsel ve kültürel zenginlikleri ortaya çıkarmaktır. Bu durum ülke tarihinin araştırılmasını sağladığı gibi tarihsel alanların korunma altına alınmasını sağlamıştır. Tarihin araştırılması ile insanlarda milli şuuru oluşturma, geçmişe sahip çıkma çalışmaları yapılmıştır.⁴⁶¹

Urfa Halkevi, bu gaye ile alan taramalarını başlatmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda Süryanilere ait Helen adlı bir kadın ve iki çocuğunu gösteren heykel incelenip Halkevi müzesine konulmuştur. Yine aynı döneme ait kitabeler incelenmiştir.⁴⁶² Orduevi'nin temelinde bulunan mozaikler incelenerek gün yüzüne çıkarılmıştır.⁴⁶³

⁴⁶⁰ BCA, 490.01/844.339.2, 2 Eylül 1934.

⁴⁶¹ CHF Halkevleri Talimatnamesi, s. 21-22 ; CHF Halkevleri ve Halkodaları..., s. 16 ; CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s. 69 ; Arık, a.g.e., s. 112-113 ; Çeçen, Halkevleri..., s. 108 ; Toksoy, a.g.e., s. 58 ; Karadağ, a.g.e., s. 58 ; CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1948, s. 14.

⁴⁶² “Urfa Halkevinin Verimli Çalışmaları”, Ulus, 28 Ocak 1935.

⁴⁶³ Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, s.119.

Urfa Halkevi, ilçelere yaptığı gezilerde araştırma inceleme faaliyetlerinde bulunmuştur. Viranşehir ilçesine yapılan ziyarette, tarihi surlar ve Hincik mağaraları incelenmiştir.⁴⁶⁴

1.2. URFA HALKEVİ'NİN DİĞER ÇALIŞMALARI

1.2.1. Konferans ve Müsamere

Urfa Halkevi açıldığı günden itibaren gerek Halkevi salonunda gerekse Uray sinema salonunda birçok müsamere ve konferans etkinliği düzenlemiştir. Yaşanan yüksek sıcaklıklardan dolayı Urfa Halkevi bahçesi tadil edilerek genişletilmiş, yazlık sahne bahçesi oluşturulmuştur. Yapılacak olan ilk yaz temsili için kahvelerden ve Öğretmenler Birliğinden, 200 sandalye toplanarak 400 kişilik oturma yeri ayarlanmıştır. Böylece hem 24 Temmuz Lozan günü anılmış hem de ilk yaz temsili yazlık bahçede yapılmıştır. Program, bando takımının coşkulu müziği ile başlayıp ince saz müzikleri ile devam etmiştir. Ardından *Ankara Postası* filmi izlenmiştir. Uzun çalışmaların mahsulü olan *Hasbahçe* temsili, öğretmen ve memurlar tarafından büyük bir başarı ile sahnelenmiştir. Aynı temsil sonraki akşam aileleri ile birlikte gelen seyirciler için tekrar edilmiştir.⁴⁶⁵ Böylece Halkevi çalışmaları, Urfa halkının sosyal hayatında büyük değişiklikler meydana getirmiştir.

1 Ağustos 1934 Çarşamba günü, Urfa Halkevi'nde düzenlenen aile gecesi, vatandaşlara coşkulu bir gece yaşatmıştır. Bando takımının açılış müziklerinin ardından, caz müziği ile program devam etmiştir. Oynanan milli oyunlar ile gece devam etmiştir. Müzik öğretmeni Mehmet Bey'in idaresinde hazırlanan *Kadri*⁴⁶⁶ alkışlar eşliğinde sahnelenmiştir.⁴⁶⁷ Batı

⁴⁶⁴ BCA, 490.01/ 844.339.2.

⁴⁶⁵ “Halkevi’nde Müsamere”, *Urfa’da Milli Gazete*, 28 Temmuz 1934 Cumartesi, s.1.

⁴⁶⁶ **Kadri**: Fransız dansı olan kadri, Avrupa’da ve Rusya’da 19. Yüzyılda çok popülerdir. Dans eden çiftler, karşılıklı olarak dikdörtgen oluşturacak şekilde sıralanıyordu. Sanatsal olarak kadri, yalnız balo salonları ile sınırlı olmayıp tiyatrolarda da kullanılmaktaydı.

(Kaynak: <http://eksisozluk.com/kadri--517479>, 15/01/2016)

⁴⁶⁷ “Halkevi’nde Aile Gecesi”, *Urfa’da Milli Gazete*, 4 Ağustos 1934 Cumartesi, s. 1.

müzikleri ile milli oyunların sahnelendiği gecede, izleyenlerde heyecanlı anlar yaratmıştır.

7 Ağustos 1934 Salı günü, Urfa Halkevi'nde bir toplantı düzenlenmiştir. Gece, bando takımının coşkulu parçaları ile başlayıp ince saz ve alafranga müzikler ile devam etmiştir. Ardından Dr. Binbaşı Hulki Bey tarafından istatistikler ile birlikte *Çocuk Bakımı* konulu bir konferans verilmiştir. Konferansta, çocuğa verilen inek ve koyun sütü ile anne sütü arasındaki farklar belirtilerek, halk bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.⁴⁶⁸

Urfa Halkevinde, bir hafta içinde *Sağlık* konusuyla ilgili 3 konferans verilmiştir. Öncelikle Memleket Hastanesi Operatörü Muzaffer Akaltun tarafından *Verem Hastalığı* konulu konferans verilmiştir. Ardından Kadın Hastalıkları Doktoru Halit Bey, *Kadın Hastalıkları* adlı konferansı vermiştir. Sonrasında ise Trahom Hastanesi Baştabibi Muhittin Bey tarafından *Trahom Hastalığı* adlı konferans ile trahom hastalığı hakkında bilgi verilmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin trahom hastalığına karşı mücadele teşkilatı ve alınan verimli sonuçlar hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Konferans sonun ertesi günlerde yapılacak olan konferansların tanıtımı yapılmıştır. Buna göre: Dr. Muzaffer Bey, *Sağlık* konulu, Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi Başkanı Cevdet Bey, *Türk Dili* konulu, Halkevi Başkanı M. Kazım Yazgan, *Dış Devletler Siyasetine Bir Bakış* konulu konferanslarının verileceği belirtilmiştir.⁴⁶⁹ Böylece konferansların her hafta farklı konular ile düzenli bir şekilde devam edileceği halka duyurulmuştur.

Urfa Halkevi'nde, *Ekonomi, Artırım ve Yerli Mallar* konulu konferans, Halkevi Başkanı M. Kazım Yazgan tarafından verilmiştir. Konferansa Urfa Vekillerinden Refet Ülgen ve General Şemsettin'in yanı sıra esnaf ve halktan kalabalık bir grup katılmıştır. M. Kazım Yazgan konuşmasında; Öncelikle ulusların varlığında ekonomik işlerin önemini belirtmiştir. Ardından, bütün devletlerin maruz kaldığı ekonomik buhranın sebebini, I Dünya savaşının sonuçlarına bağlayarak durumun Türk ekonomi, artırım ve yerli mallarına etkisini açıklamıştır. Sözlerini devlet, sermayeciler ve halkın üzerine düşen görevleri belirterek sonlandırmıştır. Aynı gece, Dil,

⁴⁶⁸ "Halkevi'nde Konferans", *Urfa'da Milli Gazete*, 11 Ağustos 1934 Cumartesi, s. 1.

⁴⁶⁹ "Halkevi'nde Konferans", *Urfa'da Milli Gazete*, 3 Aralık 1934, s. 1.

Tarih ve Edebiyat Şube Başkanı Cevdet Baykal, *Dil İnkılâbı* hakkında bir konuşma yapmıştır. Aynı zamanda Urfa Ortaokulu öğrencileri de bir müsamere vermişlerdir. Öğrenciler monologlar, Çin oyunu ve zeybek gösterisinde güzel bir başarı göstermişlerdir. Kız ve erkek öğrencilerin bu gecede hazır bulunmalarını fırsat bilen Halkevi Başkanı Kazım Yazgan, geleceğin gençlerine düşen vazifeleri açıklamıştır. Ve kız öğrencilerin bu hususta kendilerine düşen vazifeleri diğer arkadaşlarına da anlatmalarını istemiştir.⁴⁷⁰

Halkevi'nin kaynaşma gecelerinden birini teşkil eden, Cumhuriyet İlkokulu öğrencilerin verdiği müsamere çok canlı geçmiştir. Halkevi salonunu dolduran anne ve babalar, çocuklarının oyunlarını büyük bir zevkle izlemişlerdir. Milli oyunları çok başarılı canlandıran çocuklar, özellikle Milli Mücadele de halkın düşmanı yurttan atması canlandırırken izleyicileri çok etkilemişlerdir. Müsamereye katılan yüzden fazla çarşafli annenin Halkevine gelerek çocuklarını izlemesi, kadınların sosyal alanda bir ilerleme içinde olduğunu göstermektedir. O hafta içinde yirmi bayan Halkevine aza olarak kaydolmuştur. Üç bayandan oluşan bir komite, Halkevine başvuran kadınların kayıtları ile meşgul olmuşlardır. Böylece muhtelif şubelerde kadınlar da görev almışlardır.⁴⁷¹

Urfa Halkevi'nde, dört yıl önce Menemen'de şehit edilen Yüzbaşı Kubilay'ın anısına bir gece düzenlenmiştir. Halkevi Başkanı M. Kazım Yazgan, açılış konuşmasını yapmıştır. Ardından tarihi olayla ilgili Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi üyelerinden Tarih Öğretmeni İhsan Uludağ tarafından bir konferans verilmiştir.⁴⁷²

Urfa Belediye Mühendisi Himmet Ölçmen, tarafından Urfa Halkevi salonunda *Mimar Sinan* konulu bir konferans verilmiştir. Himmet Bey konuşmasında, Mimar Sinan'ın hayatı, sanatkârlığı ve eserleri hakkında önemli bilgiler sunmuştur. Yapılan konuşma, halkevi salonunu dolduran halk üzerinde derin duygular uyandırmıştır.⁴⁷³

⁴⁷⁰ "Halkevi'nde İki Konferans", *Urfa'da Milli Gazete*, 24 Aralık 1934, s. 1.

⁴⁷¹ "Halkevi'nde Müsamere", *Urfa'da Milli Gazete*, 1 Ocak 1935, s. 1.

⁴⁷² "Halkevinde Kubilay Gecesi", *Urfa'da Milli Gazete*, 1 Ocak 1935, s. 1.

⁴⁷³ "Halkevinde Konferans", *Yenilik*, 4 Nisan 1935, s. 1.

Gençler Biriktirme Sandığı Müdürü Sıtkı Ergün tarafından Urfa Halkevinde *Kooperatif* konulu bir konferans verilmiştir. Sıtkı Ergün konuşmasında: “Kooperatif ortaklıkların tarihçesi, hareketleri, ortaklığın sorumluluğu ve mesuliyeti hakkında açıklamalar yapmıştır. Kurulan şirketlerin, yurdun ekonomisine olan etkisi hakkında ayrıntılı bilgiler sunmuştur. Bu durumda birlik ve beraberlik ile kuvvetin ortaya çıktığını belirterek, asıl amacın kooperatifçiliğin ne olduğunu ve ne suretle meydana geldiğinin önemini anlaşılmıştır,” diyerek konuşmasına devam etmiştir.⁴⁷⁴ Konu hakkında önemli bilgiler veren Sıtkı Ergün, özellikle iş sektörü ve esnaf tarafından ilgiyle dinlenmiştir.

Kadınlar Derneği Başkanı Behiye Baturay tarafından, 19 Ağustos 1935 pazartesi günü, Urfa Halkevinde bir çay şöleni düzenlenmiştir. Toplanmanın amacı, kadınların giyim tarzında yapılan değişiklikler olmuştur. Çarşaf ve peçe yerine, modern giysiler giymeye başlayan kadınlar için verilen çay şöleni, parti parti şeklinde düzenlenerek, pek çok kadının katılımını sağlamıştır. Urfa Halkevi ve Kadınlar Derneği Başkanı, diğer kardeşlerinden geri kalan, hala çarşaf ve peçesini çıkarmayan kadınların da bir an evvel medeni kıyafetlere geçmeleri için çalışmalarını sürdürmüştür.⁴⁷⁵

Urfa Halkevi, farklı konu ve etkinlikler ile çok çeşitli konferanslara ev sahipliği yapmaya devam etmiştir. Dönemin en önemli konularından biri olan, öğretmenlik mesleği hakkında iki konferans verilmiştir. Urfa'daki bütün öğretmenlerinin katıldığı *Öğretmenlerin Mesleki Konferansı* adlı konferansta, öğretmenlik mesleği hakkında önemli bilgiler verilmiştir. Urfa Millî Eğitim Müdürü, Aydın Bey'inde katıldığı konferansta ilk konuşmayı, Atatürk İlkokulu Öğretmeni A. Galip Bey yapmıştır.⁴⁷⁶ Mesleki bilgilendirme hakkında verilen konferansların sonuncusu ise Vatan İlkokulu öğretmeni, Türkan Hanım tarafından verilmiştir.⁴⁷⁷

8 Eylül 1936 Salı gecesi, Urfa Halkevi'nde düzenlenen Halk Gecesi adlı program, çok eğlenceli geçmiştir. Bu gecede Müftü Hasan Açıanal,

⁴⁷⁴ “Halkevinde Konferans”, *Yenilik*, 8 Nisan 1935, s. 1-2.

⁴⁷⁵ “Kadınlar Derneği”, *Urfa'da Millî Gazete*, 22 Ağustos 1935, s. 2.

⁴⁷⁶ “Öğretmenlerin Mesleki Konferansı”, *Yenilik*, 28 Şubat 1936, s. 1.

⁴⁷⁷ “Öğretmenlerin Mesleki Konferansı”, *Yenilik*, 17 Mart 1936, s. 1.

tarafından bir konferans verilmiştir. Açıanal, *İçtimai Hayatta Kadın ve Erkeğin Rollerini* konulu konferansında, kişilerin birbirlerine karşı haklarını ayrıntıları ile açıklamıştır. Ve milli mefkûrenin oluşmasında bu rollerin, önemine dikkat çekerek konuşmasına devam etmiştir. Bu konularda, kadının toplum içindeki önemini belirtmiştir. Bir milleti teşkil eden fertler milli ahlaki, milli mefkûreyi ve bütün fazilet derslerini, okullardan önce anne kucağından aldığına da dikkatleri çekmiştir. Ardından Eski Türklerde, İslam dünyasında ve günümüzde, kadınların üstlendiği roller hakkında geniş bilgi vermiştir. Vali Atıf Ulusoglu'nun da katıldığı bu gecede, Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun, halk arasında yerli oyunlar bilenleri sahneye davet etmiştir.⁴⁷⁸ Böylece Halk Gecesinde, insanları eğlendiren ve bilgilendiren bir hava hâsıl olmuştur.

Urfa Halkevi'nde, her salı günü Halk Gecesi, ve cumartesi günü, Aile Gecesi adıyla toplanılmıştır. Vali Atıf Ulusoglu, Halk Gecesi olarak yapılmakta olan toplanmanın, Saz ve Söz Gecesi olarak adlandırılmasını istemiştir. Böylece saz ve söz gecelerinin halk için çok faydalı geçmesi düşünülmüştür. Bu gecelerin halk için bir ders gecesi olması planlanmıştır. Bu gecelerde verilen konferanslar ile halk bilgilendirilerek, müzik ile pekiştirilecektir. Ayrıca cumartesi günleri yapılan Aile Gecelerine, halkın yoğun ilgi göstermesi için ilgi çekici, samimi, eğlenceli programların düzenlenmesi planlanmıştır. Böylece vatandaş, hem eğlenecek hem de bilgi ve kültür seviyeleri artacaktır.⁴⁷⁹

Urfa'da, mevcut bulunan bütün ilkökul öğretmenlerinin katıldığı *Öğretmenlik Mesleği* konulu, konferans toplantıları yapılmaya başlanmıştır. 19 Ekim 1936 Pazartesi günü, Vatan İlkokulu salonunda yapılan toplantıda, Turan İlkokulu Başöğretmeni İhsan Özdemir, ilk konferansı vermiştir. İhsan Özdemir, *Terbiye ve Meslek* konulu konuşmasında önemli bilgiler sunmuştur. Ayrıca bu konferansa Vali Atıf Ulusoglu'nun da katılması, eğitim ve halk terbiyesinin önem derecesini göstermiştir.⁴⁸⁰ Urfa Valileri, o dönemlerde yapılan hemen hemen bütün konferans ve etkinliklere

⁴⁷⁸ "Halk Gecemiz", **Yenilik**, 11 Eylül 1936, s. 1-2.

⁴⁷⁹ "Saz ve Söz Geceleri", **Yenilik**, 20 Ekim 1936, s. 1.

⁴⁸⁰ "Öğretmenlerimizin Konferansı", **Yenilik**, 20 Ekim 1936, s. 1.

katılmışlardır. Bu durum ise halkın ilgi ve merakına yansımış, bir şeyler öğrenme çabası oluşturmuştur. 3 Kasım 1936 Salı gecesi, yapılan bir saz ve söz gecesinde, Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun tarafından bir konferans verilmiştir. Akaltun konuşmasında; Urfa'da fıstık ve patates yetiştiriciliği konusunda, çiftçilere önemli bilgiler sunmuştur.⁴⁸¹ Urfa Halkevi'nde, çok çeşitli konular üzerinden halka faydalı olma çalışmalarına önem vermiştir. Urfa Valisi Atıf Ulusoglu da, bu gecelere katılarak desteğini esirgememiştir.

Türk Edebiyatının önemli şairlerinden Tevfik Fikret'in ölüm yıldönümü münasebetiyle, Urfa Halkevi'nde anma töreni yapılmıştır. 20 Ağustos 1936 Perşembe günü, akşam saatlerinde düzenlenen törende Dil, Tarh ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden, Ortaokul Türkçe Öğretmeni Ratıp Akdeniz, tarafından bir konferans verilmiştir. Ratıp Akdeniz konuşmasında; Tevfik Fikret'in hayatını, resmi görevlerini ve şairliği hakkında bilgiler sunmuştur. Ayrıca Fikret'in, şiir sanatı hakkında ayrıntılı bilgiler sunulmuştur. Urfa Valisi Atıf Ulusoglu'nun da katılmış olduğu anma gecesi, yoğun bir ilgi ile dinlemiştir. Anma programı, Tevfik Fikret şiirlerinin okunmasıyla sona ermiştir.⁴⁸²

Urfa Valisi Atıf Ulusoglu'nun daveti üzerine, pazar günü saat 15.00'te İl Erkanı, bütün memurlar, Başkanlar, Halkevi İdare Heyeti ve Üyelerinin hazır bulunduğu bir toplantı yapılmıştır. Urfa Halkevi'nin ev sahipliği yaptığı bu toplantıya davetliler, aileleri ile birlikte katılmışlardır. Toplantıda alınan karar ile her 15 günde bir Halkevi'nde Aile Gecesi düzenlenecektir. Aile Gecelerinde, halka faydalı bilgiler verilmesi amaçlanmıştır.⁴⁸³

Urfa Halkevi'nde, halkı bilgilendirme konferansları devam etmiştir. Dr. Yüzbaşı Rüştü Bey tarafından *Grip Hastalığı* hakkında bir konferans vermiştir. Urfa Valisi, ve yoğun bir halk kitlelerinin katıldığı konferans çok faydalı geçmiştir. Dr. Rüştü Bey konuşmasında; hastalığın diğer ülkelerde farklı isimler ile anıldığını ve mevsim değişikliği ile ortaya çıktığını belirtmiştir. Grip'in teneffüs yoluyla bulaştığı ve kişide üşüme, titreme, ateş yüksekliği gibi durumlar ile kendini gösterdiğini açıklamıştır. Bu hastalığın

⁴⁸¹ "Saz ve Söz Gecesi" **Yenilik**, 6 Kasım 1936, s.1.

⁴⁸² "Halkevi'nde Anma Gecesi", **Yenilik**, 21 Ağustos 1936, s. 2.

⁴⁸³ "Halkevi'nde Toplantı", **Yeni Işık**, 5 Ocak 1937, s. 1.

her dört mevsimde görüldüğü gibi daha çok kışın rutubetli ve sisli havalarda şiddetini gösterdiğini belirten Dr. Rüştü Bey, mikrobun barınma yerleri, bulaşma şekilleri ve korunma yolları hakkında çok ayrıntılı bilgiler vermiştir.⁴⁸⁴ Verilen konferans ile vatandaşlar, hastalığın nasıl yayıldığı ve hastalıktan korunma yolları hakkında bilgi sahibi olmuşlardır.

Urfa Halkevi'nde verilen konferanslara her geçen gün halkın ilgi ve merakı artmıştır. 16 Şubat 1937 Salı günü akşam, Dr. Emir Bey tarafından, Halkevi salonunda bir konferans verilmiştir. Urfa Valisi Kazım Demirel'in de katıldığı *Yapılacak Yeni Şehir ve Şimdiki Urfa* konulu konferansta, Urfa şehir planı hakkındaki çalışmalar ve yapılan faaliyetler açıklanmıştır. Ardından Turan Okulu Başöğretmeni İhsan Özdemir ile Cumhuriyet Okulu Başöğretmeni Cevdet Bey tarafından oluşturulan musiki heyetinin güzel parçalarıyla program sona ermiştir.⁴⁸⁵ Haftanın her salı günü saz ve söz gecesi düzenlendiğinden, yıl içinde yaklaşık 48 gece düzenlenmiş olmaktadır.

Halkevinde 20 Temmuz 1937 Salı günü düzenlenen, saz ve söz gecesinde, Ortaokul Başöğretmeni Cevdet Baykal tarafından bir konferans verilmiştir. Baykal, *Trahom ve Urfa Kuyularının Suları* konulu konuşmasında, Urfa'da yaygın olan trahom hastalığı hakkında bilgi vermiştir. Hastalığın çocukların hayatlarına ve istikballerine mal olabileceği belirterek, hastalıktan korunma yollarını açık açık ifade edilmiştir. Hastalığın, Urfa'da yaygın olmasından dolayı halk tarafından yoğun bir ilgi ile dinlenmiştir. Ardından saz ekibinin coşkulu müzikleri ile program sona ermiştir.⁴⁸⁶

Urfa Ortaokul öğrencileri tarafından 6 Mart 1944 Pazartesi günü Halkevi salonunda bir müsamere yapılmıştır. Öğrenciler tarafından şiirler okunmuş, oyunlar oynanmıştır. Özellikle Halide Nusret Zorlutuna'nın yazmış olduğu, *Kim Suçlu* adlı piyesini temsil eden öğrenciler, rollerini

⁴⁸⁴ "Halkevi'nde Konferans", *Yeni Işık*, 5 Ocak 1937, s. 2.

⁴⁸⁵ "Halkevi'nde Konferans", *Yeni Işık*, 17 Şubat 1937, s. 1.

⁴⁸⁶ "Saz ve Söz Gecesi", *Yenilik*, 23 Temmuz 1937, s. 1.

büyük bir başarı ile sergilemişlerdir. Öğrencilerin bu başarıları veliler ve halk tarafından çok takdir edilmiştir.⁴⁸⁷

Urfa Halkevi, çok çeşitli konulardaki konferans ve müsamerelere ev sahipliği yapmaya devam etmiştir. Bunlardan bir diğeri de Kız Enstitüsü Müdürü Nedime Kamışlı tarafından, 9 Mart 1944 Perşembe günü Halkevi'nde verilecek konferans olmuştur. Kamışlı, *Türk Kadınları* konulu konferansı sunmuştur.⁴⁸⁸ Konferansın konusu ve önemi, ilan ve duyurular ile halka duyurulmuştur. Bütün halkın davetli olduğu konferansa yoğun ilgi olmuştur.

Halkevi'nde 23 Mart 1944 Perşembe akşamı, haftanın konferans ve saz toplantısı yapılmıştır. Yerli sazın müzikleri ardından Maarif Müdürü Recep Çekiç tarafından, *Aile* konulu bir konferans verilmiştir. Büyük bir ilgi ile dinlenen konferansta Recep Bey, aile hayatının kıymeti, varlığı ve cemiyet içindeki önemini açıklamıştır. Recep Bey konuşmasının sonunda, Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in şiirlerini okuyarak konuşmasını bitirmiştir.⁴⁸⁹

22 Haziran 1944 Perşembe günü, Halkevi yazlık bahçesinde, önemli bir konferans verilmiştir. Öğretmen Halil Refet Bey'in *Meşe* konulu konferansı ile ağaçların, iklim ve insan hayatı üzerindeki faydaları hakkında önemli bilgiler verilmiştir.⁴⁹⁰

Halk Türküleri Ekibi tarafından, 20 Ocak 1944 Perşembe günü Urfa Halkevinde bir gece düzenlenmiştir. Bu gecede Halkevi Başkanı Selahattin Atabay, *Terbiye, Ahlak ve Karakter* konulu bir konuşma yapmıştır. Atabay konuşmasında, özellikle içtimai ve milli terbiye üzerinde durarak konuşmasını sürdürmüştür. Ardından halk türküleri ekibi, coşkulu türküler ile katılımcıları eğlendirmişlerdir. Gecede, gençler tarafından piyesler oynanarak program sona ermiştir.⁴⁹¹

⁴⁸⁷ "Ortaokul Müsameresi", **Yenilik**, 8 Mart 1944, s.1.

⁴⁸⁸ "Halkevi'nde Konferans", **Yenilik**, 8 Mart 1944, s. 1.

⁴⁸⁹ "Halkevi'nde Konferans", **Yenilik**, 24 Mart 1944, s. 1.

⁴⁹⁰ "Halkevi'nde Konferans", **Yenilik**, 24 Haziran 1944, s.1.

⁴⁹¹ "Konferans", **Akgün**, 24 Ocak 1944, s. 1.

Ankara Üniversitesi'nin düzenlediği, Üniversite Haftası adlı gezinin, 1945'te ziyaret edeceği iller Gaziantep ve Urfa olmuştur.⁴⁹² Gaziantep'ten sonra Urfa iline gelen Heyet Üyeleri: Ankara Üniversitesi Dekanı Prof. Dr. Enver Ziya Karal Başkanlığında, Prof. Süreyya Gördüren, Prof. H. Şükrü Oytun, Prof. Celal Saraç, Prof. Melchior, Prof. İsfendiyar Kadöster, Doçent Halil Demircioğlu, Doçent Melahat Özgü ve Doçent Ferruh Sanır gibi değerli hocalardan oluşmaktadır.⁴⁹³ 4 gün boyunca Urfa'da kalan heyetin programı şu şekilde devam etmiştir. Program 9 Ekim 1945 Salı günü saat 16.00'da, Urfa Halkevi'nde düzenlenen konferanslar, Urfa Valisi Halis Bilaloğlu'nun konuşmaları ile başlamıştır. Ardından Prof. E. Ziya Karal, Üniversite haftasının Gaziantep ve Urfa'da yapılmasının önemi ve faydalarını belirtmiştir. Urfa'nın tarihinden ve bugünkü durumlarından bahsedilmiştir. Kurul Başkanından sonra Prof. Ziya Gördüren, *Trahom Hastalıkları* adlı konferansı vermiştir. Saat 19.00'da Prof. Melchior, tarafından *Cerrahi Hastalıklarda Hastaneye Gitmekte Geç Kalanlar* adlı konferans verilmiştir.⁴⁹⁴ Konferanslara yoğun bir ilgi gösteren Urfa halkı, bu çok önemli bilgilerden faydalanmışlardır. Devam eden konferansların çarşamba günü programı: Halkevi'nde saat 16.00'da Prof. H. Şükrü Oytun'un *Et İle İnsanlara Geçen Parazitler* konulu konuşması ile konferanslar başlamıştır. Saat 19.30'da Doçent Halil Demircioğlu *Türk Hümanizmasının Doğuşu* konulu konuşmaları ile program devam etmiştir. Perşembe günü saat 19.30'da başlayan program, Prof. Celal Saraç'ın *Atom Bombasının İlmî Esasları* konulu konuşması ile konferanslar başlamıştır. Saat 20.30'da Prof. E. Ziya Karal, *Türkiye Siyasetinde Atatürk Düşünlerinin Tesiri* konulu konferans verilmiştir. Ardından yerli saz ekibinin güzel parçalarıyla program sona ermiştir.⁴⁹⁵ Cuma gününün programı saat 16.00'da, Prof. İsfendiyar Kadöster'in *Toprak Kanunu* konulu konuşması ile konferanslar başlamıştır. Ardından 19.30'da Doçent Ferruh Sami tarafından, *Urfa ve Gaziantep* konulu konuşma ile programın akışını devam etmiştir.

⁴⁹² "Üniversite Haftası", **Akgün**, 15 Ekim 1945, s.1.

⁴⁹³ "Profesörler Kurulu Şehrimizde" **Yenilik**, 10 Ekim 1945, s. 1. ; "Urfa Üniversite Haftası", **Urfa**, 11 Ekim 1945, s.1-2.

⁴⁹⁴ "Profesörler Kurulu Şehrimizde" **Yenilik**, 10 Ekim 1945, s. 1.

⁴⁹⁵ "Profesörler Kurulu Şehrimizde" **Yenilik**, 12 Ekim 1945, s.1.

Saat 20.30'da, Doçent Melahat Özgü tarafından, *Şiir ve Musiki* konulu konferans verilmiştir. Böylece 4 gün içinde 9 önemli konferans verilmiştir. Profesörler, cumartesi günü Vali, CHP İl İdare Kurulu Başkanı, Urfa Halkevi Başkanı eşliğinde Urfa'dan yolcu edilmişlerdir.⁴⁹⁶ Urfa Halkevi'nde önem arz eden konferanslar vermeye devam etmiştir.

Öğretmen okullarının 101'inci yıl dönümü, 16 Mart 1949 tarihinde Öğretmenler Derneği'nin teşebbüsü ile Halkevi'nde kutlanmıştır. İstiklal Marşı ile başlayan tören, Öğretmenler Derneği Başkanı Salih Saraç'ın, açılış konuşmasıyla program başlamıştır. Ardında Lise Edebiyat Öğretmeni Ziya Arıkan, Toplum Dersleri Öğretmeni Nurettin Kaptanoğlu, Halkevi Başkanı İhsan Özdemir, Lise Müdür Yardımcısı Halil Yağcıoğlu, Kız Enstitüsü Öğretmeni Pakize Akalın ve Öğretmen Ali Dağyutan tarafından günün önemine dair konuşmalar yapılmıştır. Konuşma aralarında şiirler ve hatıralar anlatılmıştır.⁴⁹⁷

CHP milletvekillerinin, Urfa'da bulunmaları dolayısıyla halkın sorunları ve isteklerini öğrenmek için, Halkevi salonunda bir toplantı yapılmışlardır. 18 Haziran 1949 Perşembe günü saat 18.00'de, halktan ve esnaftan birçok kişinin katılımıyla toplantı başlamıştır. Toplantıya Urfa Milletvekillerinden Suut Kemal Yetkin, Kırşehir Milletvekili Kemal Sahir Kurutluoğlu ve Isparta Milletvekili Sait Köksal katılmışlardır. Öncelikle CHP'nin yaptığı işler ve uygulayacağı projeler hakkında bir konuşma yapılmıştır. Konuşmalardan sonra vatandaşın, Urfa için faydalı olacak tekliflerini dinleyeceklerini belirtmişlerdir. Vatandaşların, Doğum Hastanesinin açılması ve röntgen makinelerinin getirilmesi isteği olmuştur. Ayrıca, zirai makinelerden faydalanmak istemişlerdir. Ziraat bankasının çiftçiye daha geniş yardımlarda bulunulması isteği olduğu gibi teyyare meydanının yapılması gibi tekliflerde de bulunmuşlardır. Halkın tekliflerini önemle dinleyen Milletvekilleri, gerekli notları almışlardır. Vekiller, imkân

⁴⁹⁶ "Profesörler Kurulu Şehrimizde" **Yenilik**, 12 Ekim 1945, s. 1 ; "Üniversite Haftası", **Akgün**, 15 Ekim 1945, s. 1. ; "Profesörler Heyeti Urfa'dan Ayrıldı", **Urfa**, 18 Ekim 1945, s.1-2.

⁴⁹⁷ "Öğretmen Okullarının 101'inci Yıl Dönümü", **Yenilik**, 19 Mart 1949, s. 1.

nispetinde bu isteklerin yerine getirilmesi için uğraşacaklarını belirtmişlerdir.⁴⁹⁸

Urfa Valisi Ali Rıza Ünsal'ın daveti üzerine, 20 Temmuz 1949 Çarşamba günü Halkevi salonunda bir toplantı yapılmıştır. Toplantıya daire başkanları, esnaf ve halktan kalabalık bir grup katılmıştır. Açılış konuşmasını yapan Vali Ünsal, yapılan bu gibi toplantıların faydalarına dikkat çekmiştir. Daha önceki tarihlerde, 16 Aralık 1948'de, yapılmış olan toplantıda, Yardımseverler Kurulu'nu oluşturduklarını hatırlatmıştır. Bu Kurulun, 6 ay gibi kısa bir sürede 2800 liralık bir gelir sağlanarak bu paranın fakir olan halkın ihtiyaçları için kullanıldığını belirtmiştir. Bu gelirin arttırılması gerektiğini ve Kurul İdare Heyeti'ne yardımcı olacak bir zümrenin seçilerek, mahsulü olan köylerden de aynı yardımın sağlanması teklifinde bulunmuştur. Bu teklif üzerine yardımcı bir komite seçilmiştir. Ardından Vali, mezarlıkların düzeltilmesi ve iktisadi olarak da halıcılık imalathanesinin açılması düşüncesinde olduğunu belirtmiştir. Bu işler için de bir komitenin seçilmesi istenmiştir. Sözlerine ilaveten, o yıl, kuraklık afetinin hüküm sürmesiyle ortaya çıkan olumsuzlukların düzeltilmeye çalışılacağı belirtilmiştir. Köylerin, süne haşeratından zarar gördüğünü belirten Vali, bu haşerattın imhası için, on alev makinesinin temin edildiğini belirtmiştir.⁴⁹⁹

11 Şubat 1950 Cumartesi akşamı Urfa Halkevi'nde, bir konser ve bir konferans verilmiştir. Vali, Halis Bilaloğlu'nun da hazır bulunduğu gece, Halkevi saz ekibinin konseri ile başlamıştır. Ardından Verem Savaş Derneği Başkanı Hazım Açıanal tarafından, *Verem Hastalığı Tedavisi ve Urfa'daki Durumu* konulu bir konferans verilmiştir. Açıanal, öncelikle Urfa için sağlık bakımından bir dönüm noktasını oluşturacak, Verem Hastalığı ve Savaş Derneği'ni kurduklarını belirtmiştir. Ardından hastalık hakkında çok ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Hastalığın, çok sinsi ve kolaylıkla bulaştığını açıklamıştır. Veremin, bilhassa gençlere saldırdığı ve kişiyi toprağa götüren bir illet olduğunu açıklayarak, Yahya Kemal'in şiiri ile konuyu pekiştirmiştir. Ardında büyük şair Hamid'in, verem hastalığına yakalanan

⁴⁹⁸ "Halkevi'nde Toplantı", **Yenilik**, 18 Haziran 1949, s. 1.

⁴⁹⁹ "Halkevi'nde Toplantı", **Yenilik**, 22 Temmuz 1949, s. 1-4.

eşi için yazdığı, *Makber*'den beyitler okumuştur. Veremin artık tedavi edildiğini ve hastanın tamamen kurtarılabileceğini belirtmiş ve halkın bilinçlenmesine katkıda bulunmuştur. Hazım Açanal, ekibiyle birlikte fedakârlıkla çalışacaklarını belirtmiş ve halkın da hastalara yardımda bulunmalarını istemiştir. Konferansın ardında Namık Kemal ve Mehmet Akif Ersoy'a ait manzumeler okunmuştur.⁵⁰⁰

⁵⁰⁰ "Konferans", **Yenilik** 15 Şubat 1950, s. 1-2.

ALTINCI BÖLÜM

1. URFA HALKEVİ'NİN DÜZENLEDİĞİ TÖRENLER VE ANMA PROGRAMLARI

1.2. URFA HALKEVİ'NDE MİLLİ BAYRAMLARIN KUTLANMASI

1.2.1. Cumhuriyet Bayramı

Cumhuriyet Bayramının kabulü, Meclis'in 19 Nisan 1925 tarihli oturumunda gerçekleştirilmiştir. Dört maddeden oluşan kanun teklifi, ciddi bir itiraz almadan kabul edilmiştir. Bu tarihten itibaren Cumhuriyet Bayramları, yeni rejimin değerlerini ortaya koyma ve halka benimsetme yolunda önemli bir işlev görmüştür. Bayram, bütün yurtta her yıl şenliklerle kutlanmıştır.

Yurdun dört bir yanında büyük bir heyecanla kutlanan Cumhuriyet Bayramının onuncu yıl dönümü, Urfa'da da coşkulu bir şekilde kutlanmıştır. Bayram töreni, Urfa Cumhuriyet meydanında, bütün öğrenciler, komutan, adli ve idari memurlar, Belediye ve Halkevi Başkanları, encümen ve üyeleri, asker, esnaf ve kalabalık bir halk grubunun katılımıyla kutlanmıştır. Program resmigeçit ile başlamış, İstiklal Marşı ile devam etmiştir. Ardından Vali Atıf Ulusoğlu, Cumhuriyet rejiminin önemi hakkında bir konuşma yapmıştır. Ulusoğlu konuşmasında; Cumhuriyet rejimi ile kadınların sosyal hayata karışmaları, Türk ulusunun ilerlemesine büyük etkiler yapacağını belirtmiştir. Öğretmen Ratıp Akdeniz bir konuşma yapmıştır. Akdeniz konuşmasında: Yurdun işgalden kurtuluşu ve Cumhuriyetin ilanı ile yurttaki medeniyet kapılarının açıldığını belirten Akdeniz, böylece Avrupa karşısında, ulusun dimdik ayakta kaldığını belirtmiştir.⁵⁰¹

1936'da, Urfa'da 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı çok canlı ve heyecanlı bir tören ile kutlanmıştır. Kadın, erkek, çocuk, yüzlerce insan Cumhuriyet meydanını doldurmuş ve bir kısmı da balkonlar ile evlerin üstüne çıkmışlardır. Saat 11.00'de Vali, Tüm Komutan ve birlikleri, öğrenciler, esnaf ve halkın katılımıyla tören başlamıştır. Halkevi bandosu

⁵⁰¹ "Cumhuriyet Kutlaması", *Urfa*, 14 Kasım 1935, s. 2-3.

eşliğinde istiklal marşı okunmuş, ardından onuncu yıl marşı halkın katılımıyla söylenmiştir. Vali Atıf Ulusoğlu tarafından, Türk Devletinin Cumhuriyet devrimini anlatan bir konuşma yapılmıştır. Ardından öğrenciler tarafından günün önem ve anlamını belirten şiirler okunmuştur. Yapılan resmigeçit ile program sona ermiştir. Öğleden sonra ise Vali Atıf Ulusoğlu'nun da katılımıyla Urfa Halkevine hediye edilen Atatürk ve İsmet İnönü'nün, fotoğrafları yerlerine asılmıştır.⁵⁰²

1938 yılında da Cumhuriyet Bayramı coşkuyla kutlanmıştır. Programın akışı öncelikle Vali Kazım Demirer tarafından, Tüm Komutan, subay, adliye çalışanları, emniyet çalışanları, idari başkanlar ve halktan birçok kişinin bayram tebriklerinin alınmasıyla başlamıştır. Ardından Cumhuriyet meydanında toplanan askeri ve sivil halk ile tören yapılmıştır. Bando takımı eşliğinde önce İstiklal Marşı, ardından, Cumhuriyet Marşı okunmuştur. Vali Kazım Demirer tarafından Cumhuriyetin önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Öğrenciler tarafından şiirler okunmuş ve ardından yapılan resmigeçit ile tören sona ermiştir.⁵⁰³

1.2.2. 30 Ağustos Zafer Bayramı

Türk Ordusunun, Büyük Taarruz galibiyeti ve düşman birliklerinin ülkeyi terk etmesinin sevinci olarak kutlanan 30 Ağustos Zaferi, 1935 yılının mayıs ayından itibaren resmi bayram ilan edilmiştir. Bu tarihten itibaren Zafer Bayramı tüm yurttan törenlerle kutlanmaya başlamıştır.

30 Ağustos Zafer Bayramı Urfa'da büyük bir tezahüratla kutlanmıştır. Bu büyük günün on ikinci yıldönümü münasebetiyle sabah saat sekizde Fırka Komutanlığında tebrik görüşmeleri kabul edilmiştir. Ardından Cumhuriyet Meydanında Vali, Süvari Kıtası, polis müfrezesi, jandarma bölüğü, Belediye ve Halkevi Başkanları, memur, halk ve öğrenciler toplanmışlardır. Halkevi bando takımı eşliğinde İstiklal Marşı okunmuştur. Türkiye Cumhuriyeti hakkında, Teğmen Haydar Kuzucu bir konuşma yapmıştır. Ardından Celal Özbek, Büyük Zafer ve Teyyare Bayramı*

⁵⁰² "Cumhuriyet Bayramı", **Yenilik**, 6 Kasım 1936, s. 1-5.

⁵⁰³ "Cumhuriyet Bayramı", **Akgün**, 4 Kasım 1938, s. 1-3.

hakkında bir konuşma yapılmıştır. Cumhuriyet Meydanında yapılan resmigeçit töreni gerçekleşmiştir. Akşam saatlerinde tüm şehrin dolaşıldığı bir fener alayı düzenlenmiştir. Ardından Urfa Halkevi salonunda bir balo düzenlenmiştir.⁵⁰⁴ Her yıl tüm ülkede büyük bir coşkuyla kutlanan 30 Ağustos Zafer ve Teyyare Bayramı için Urfa’da günler öncesinden hazırlıklar yapılmıştı. Tüm halkın törene katılımını sağlamak için yapılacak kutlama programı gazeteler ve ilanlar ile halka duyurulmuştur.⁵⁰⁵ 30 Ağustos günü sabah saatlerinde Türk Ordusu, adına Urfa Tüm Komutanlığına gidilerek tebrik ziyaretleri yapılmıştır. Ardından Cumhuriyet Meydanında toplanılmıştır. Urfa Valisi, Belediye Başkanı, Halkevi Başkanı, memur ve halkın İstiklal Marşını okuması ile tören başlamıştır. Günün önemini vurgulayan konuşmalardan sonra resmigeçit yapılmıştır. Akşam saatlerinde askeri kıtanın katılımı ile fener alayı düzenlenmiştir. Ardından Urfa Orduevi’nin açılış merasimi yapılmıştır.⁵⁰⁶

Tüm ülkede büyük bir tezahürat ile kutlanan 30 Ağustos Zafer Bayramı Urfa İlinde de coşkun bir şekilde kutlanmıştır. Kutlama programının akışı şöyledir: Sabah saat 09.00’da Urfa Valisi eşliğinde Belediye Başkanı, Halkevi Başkanı, memurlar ve kalabalık bir halk grubu Askeri Tümene gidilerek bayram tebrikleri yapılmıştır. Tebrik görüşmelerinden sonra Cumhuriyet Meydanına geçilmiştir. İstiklal Marşı ile başlayan törende Asteğmen Seyfi Üner, İstiklal Harbinin tarihçesini anlatan önemli bir konuşma yapmıştır. Ardından Tümgeneral Ferhat Akat, 30 Ağustos Zaferi’nin Türk Milleti için ne kadar büyük bir önem taşıdığını baylara, bayanlara, askerlere ayrı ayrı hitap ederek, önemli bir konuşmada bulunmuştur. Ardından herkesin katılımı ile resmigeçit düzenlenmiştir. Akşam saatlerinde yapılan fener alayından sonra, Halkevinde toplanılmıştır.

⁵⁰⁴ “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 30 Ağustos 1934, s.1 ; **Urfa’da Milli Gazete**, 3 Eylül 1934, s.1.

***30 Ağustos Zafer ve Teyyare Bayramı:** Türk Teyyare Cemiyeti 1925 yılında kurulmuştur. Cemiyetin gelişmesinde en büyük etken halk tarafından yapılan bağışlardır. Halk, Büyük Zafer’den sonra tamamlanması gereken eksikliklerin başına Teyyare Cemiyeti’ni koymuştur. Halk, 1949 yılına kadar “Zafer Bayramı ve Teyyare Haftası” olarak beraber kutlanmıştır. Detaylı bilgi için **Bkz.** Demo Ahmet Aslan, “Teyyare Cemiyeti’nin Propoganda Faaliyetleri ve Teyyare Bayramları”, **AÜSBD**, C.14, S.3, Eskişehir, 2014, s.141-150.

⁵⁰⁵ “Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 28 Ağustos 1935, s.1.

⁵⁰⁶ “Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 30 Ağustos 1935, s.1.

Halkevinde düzenlenen kutlama programında Tüm Kurmay Başkanı, Yarbay Nurettin Bey tarafından *30 Ağustos Zafer Bayramı* konulu bir konferans verilmiştir. Nurettin Bey konuşmasında; Başkomutan Mustafa Kemal'in büyüklüğünü ve eşsiz olduğunu, milli mücadele dönemini açıklayarak ortaya koymuştur. Çünkü on dokuz yıl evvel Mondros Antlaşması ile Türk milleti için kara günler başlamış ve vatan toprakları işgal edilmişti. Milli Mücadele döneminde çekilen sıkıntılar ve güçlükler içinde eşsiz bir zafer kazanılmıştır. Bu zaferi ayrıntıları ile anlatan Yarbay Nurettin Bey, Halkevinde hazır bulunan herkesi aydınlatmıştır.⁵⁰⁷ Günün önemine uygun yapılan önemli konuşmalardan sonra Halkevi saz ekibinin çaldığı parçalar ile program sona ermiştir.

30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla günün sabah saatlerinde Urfa Valisi, Başkanlar, Askeri kıta, öğretmen ve öğrenciler, memur ve halkın katılmış olduğu bir kutlama programı düzenlenmiştir. Akşam saatlerinde fener alayı düzenlenmiş ve ardından Urfa Halkevinde düzenlenen programda günün önemi hakkında konferanslar verilmiştir.⁵⁰⁸ Zafer Bayramı dolayısıyla, Lami Akgün tarafından yapılan konuşmanın metni yerel gazeteler tarafından tam metni yayınlanarak geceye katılmamış kişilerin de bilgilenmesi sağlanmıştır. Lami Akgün konuşmasında; Sevr Antlaşması ile yok edilmek istenen milli varlığımız, Başkomutanın irşat ve iradesi altında kendini müdafaaya başladığı zaman, her ne olursa olsun Milli varlığın korunması ön plandaydı. Türk milletinin büyük azmi, kısa zamanda düşman güçlerinin, Türk varlığı için düşündüklerini tam tersine çevirmiştir. İşte bugün tam on yedi yıl evvel Dumlupınar'da nihai zaferin kazanıldığı günün yıldönümüdür. 30 Ağustos, bu büyük gün, tarih sayfalarında daima altın yazılar ile yer alacaktır. Çünkü bu zafer, tarihin akışını değiştirmiş, yeni bir devrin açılmasını sağlamıştır. Bu zafer olmasaydı, Türk milleti karanlıklar içinde kalırdı diyerek, yaşanmış dönem hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Böylece bugün kutlamış olduğumuz 30 Ağustos Zafer Bayramı, sadece sevkülceyş (ordunun sevk ve idaresi) ve kahramanlığın zaferi değil, yeni bir devlet olmanın da zaferidir. Diyerek günün öneminin

⁵⁰⁷ "Zafer Bayramı", **Yenilik**, 31 Ağustos 1937, s.1.

⁵⁰⁸ "30 Ağustos Zafer Bayramı", **Akgün**, 30 Ağustos 1939, s.1-2.

iyi anlaşılmasını sağlamaya çalışmış, Başkomutan ve şehitleri anarak sözlerini bitirmiştir.⁵⁰⁹ Günün önemi hakkında *Akgün* gazetesinde Nurettin Akbulut, *Dumlupınar Meydan Muharebesi* başlığı altında yazılar yazılmıştır. Türk milletinin savaş meydanında gösterdiği mertlik ve maharetin takdir edici yanları üzerinde durulmuştur. Esareti hiçbir zaman kabullenmemiş büyük Türk milleti yekpare bir şekilde Dumlupınar Meydanlarında büyük zaferi elde etmiştir,⁵¹⁰ diyerek konuşmasına devam etmiştir. Böylece gerek kutlama törenleri, konuşmalar, konferanslar, gerekse gazetelerde yapılan yayınlar ile halk üzerinde milli bilincin oluşturulması sağlanmaya çalışılmıştır.

Urfa'da 30 Ağustos Zafer ve Teyyare Bayramı coşkun bir şekilde kutlanmıştır. Öncelikle, Tümgeneral Cevdet Bilgiş huzurunda bayram tebrikleri alınmış ve ordu tebrik edilmiştir. Ardından Cumhuriyet Meydanında merasim düzenlenmiştir. İstiklal Marşı ile başlayan törende günün önem ve anlamını belirten kısa konuşmalar yapıldıktan sonra resmigeçit düzenlenmiştir. Akşam saatlerinde askeri kıta tarafından fener alayı düzenlenmiştir. Ardından Urfa Halkevi yazlık bahçesinde bir tören düzenlenmiştir.⁵¹¹ Törende Halkevi Temsil Şubesi tarafından *Akıl Taciri* adlı piyes sahnelenmiştir. Ardından Urfa Halkevi Başkanı Salahattin Atabay tarafından günün anlamını belirten bir konuma yapılmıştır.⁵¹² Atabay konuşmasında; Yirmi üç yıl evvel yapılmış olan işgaller karşısında Türk milleti tek yumruk gibi hareket ederek eşsiz bir zafer olan Başkomutanlık Meydan Muharebesini kazanmıştır. 30 Ağustos günü, Türk tarihinin en parlak sayfalarından biri olduğunu belirtmiştir. O dönemde Batı Cephesi Komutanı olan İsmet İnönü, orduya neşrettiği bir beyannamede “ *Ordumuz için tarihi bir hatıra olmak ve Başkomutanımıza sarsılmaz inancımızı belirtmek üzere 30 Ağustos 1922 tarihli savaşa Başkomutanlık Meydan Muharebesi adı verilmiştir*” diyerek günün önemi belirtmiştir. Atabay

⁵⁰⁹ “30 Ağustos Zafer Bayramı”, *Akgün*, 31 Ağustos 1939, s.1-2.

⁵¹⁰ “30 Ağustos Zafer Bayramı”, *Akgün*, 1 Eylül 1939, s.1-2.

⁵¹¹ “30 Ağustos Zafer Bayramı”, *Yenilik*, 30 Ağustos 1945, s. 1.

⁵¹² “30 Ağustos Zafer Bayramı”, *Yenilik*, 3 Eylül 1945, s. 1; *Urfa*, 5 Eylül 1945, s.1.

konuşmasında, savaş sürecini tam ayrıntıları ile belirterek günün, kazanılan zaferin ve Türk milleti için önemini açık bir şekilde ortaya koymuştur.⁵¹³

Yaklaşan 30 Ağustos Zafer Bayramı nedeniyle Urfa Halkevi günler öncesinden hazırlıklara başlamıştır. Halkın günün önemini daha iyi kavraması amacıyla 24 Ağustos pazartesi akşamı Urfa Halkevinde, Yüzbaşı Haydar Kuzucu tarafından *30 Ağustos* konulu bir konferans verilmiştir.⁵¹⁴ 30 Ağustos Zafer Bayramı günü, tarihi günün önem ve anlamına uygun bir kutlama programı yapılmıştır. Öncelikle askeri makamlar ziyaret edilerek tebrik ziyaretlerinde bulunan heyet, ardından Cumhuriyet Meydanında toplanmıştır. İstiklal Marşı ardından yapılan konuşmalar neticesinde resmigeçit töreni düzenlenmiştir. Akşam saatlerinde yapılan fener alayından sonra Urfa Halkevinde toplanılmıştır. Halkevinde verilen konferansta ise şunlar anlatılmıştır; O günün acı hatıraları Türk Milletinin hafızalarında silinememiştir. Her yer işgal altında bulunurken, yurt içinden düşmanı kovmak, millet olarak bağımsız yaşama ümitleri zayıflamıştı. Çünkü I. Dünya savaşı galipleri ülkeyi aralarında paylaşmıştı. Harpten yorgun ve mağlup çıkmış olan millet, Atatürk gibi ulu bir önderin idaresi ve kumandası altında direnmeye başlamıştır. Yokluk ve yoksulluk içinde bulunan halk, İstiklal Savaşını büyük bir azim ile vermiştir. Ve düşmana son darbenin vurulduğu 30 Ağustos günü, tüm ülkede bir bayram günü olarak kutlanmaktadır.⁵¹⁵ Ardından Halkevi saz ekibinin çaldığı parçalar ile tören sona ermiştir.

1.2.3. 19 Mayıs Gençlik Ve Spor Bayramı

Milli mücadele içerisinde 19 Mayıs 1919, büyük bir inkılâbın ilk adımı olması münasebetiyle, 19 Mayıs günü, 20 Haziran 1938’de *Gençlik ve Spor Bayramı* milli bayram olarak kutlanması kabul edilmiştir.⁵¹⁶ Böylece 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı yurt genelindeki bütün okul ve Halkevlerinde kutlanmaya başlanmıştır.

⁵¹³ “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Urfa**, 12 Eylül 1945, s. 1.

⁵¹⁴ “30 Ağustos Bayramı”, **Yenilik**, 24 Ağustos 1949, s.1.

⁵¹⁵ “30 Ağustos Bayramı”, **Yenilik**, 30 Ağustos 1949, s.1.

⁵¹⁶ Yaşar Özüçetin, “Milli Mücadele İçerisinde “19 Mayıs 1919”, **Gazi Üniv. Kırşehir Eğitim Fakültesi**, C.5, S.2, Ankara, 2004, s.1.

Milli bayramların kutlanması Belediye ve Askeriyenin ortak organizasyonu ile hazırlanır. Urfa Halkevi ise milli bayramın içeriğine göre temsil, balo, müsamere ve konferans organizasyonunu üstlenmiştir.

Urfa'da, Gençlik ve Spor Bayramının hazırlıklarına bir hafta önceden başlanmıştır. 19 Mayıs 1940 tarihinde yapılacak olan kutlamanın programı: 19 Mayıs Pazar günü, bütün öğrenciler Halkevi önünde toplanacaklardır. Bando takımı eşliğinde Onuncu Yıl Marşı söylenerek, Belediye Meydanın geçilip Atatürk büstüne çelenk konulacaktır. Ardından Cumhuriyet Meydanında Vali, Tüm Komutan, Halkevi Başkanı, Belediye Başkanı, Milli Eğitim Müdürünün tören alanın gelmeleri ile program başlayacaktır. Bando takımı eşliğinde İstiklal Marşı söylenecektir. Vali Kazım Demirer, 19 Mayıs gününün önemi, sporun beden kabiliyeti ve karakterini yükselttiğini belirten bir konuşma yapacaktır. Ortaokul öğrencilerinin jimnastik gösterilerinin ardından, bando takımı eşliğinde Gençlik Marşı söylenecektir. Öğrenciler ile sporcular arasındaki müsabakalar ile program devam edecektir. Müsabakalar şöyledir: Ortaokul öğrencileri arasında 50 m. sürat koşusu; Sporcular arasında 100 m. sürat koşusu; Ortaokul kız öğrencileri arasında 60 m. Engelli sürat koşusu; Sporcular arasında halat çekme müsabakası; Ortaokul kız-erkek öğrenciler arasında halat çekme müsabakası; Sporcular arasında 500 m. mukavemet koşusu; voleybol müsabakası yapılacaktır. Müsabakalarda derece yapan kişilere, Vali Kazım Demirer tarafından hediyeler verilecektir. 20 Mayıs 1948 Pazartesi günü saat 20.00'de Ortaokul öğrencileri tarafından, Halkevi salonunda temsil verilecektir.⁵¹⁷

Atatürk, yurdu ve milleti kurtarmak için verdiği kararlarla teşebbüse geçmiştir. Anadolu topraklarına çıkmak üzere Samsun'a geçmesinin 25'inci yıl dönümü Urfa'da, büyük bir sevinçle kutlanmıştır. İstiklal Marşı ile başlayan törende Recep Çekiç ile Kız Enstitüsü Müdürü Nedime Kamışlı tarafından günün önemini belirten konuşmalar yapılmıştır.⁵¹⁸ Yapılan konuşmalardan sonra öğrenciler tarafından şiirler okunmuştur. Spor şubesinin üyeleri olan öğretmenler tarafından hazırlanan spor gösterileri yapılmıştır.

⁵¹⁷ "Gençlik ve Spor Bayramı", **Işık**, 14 Mayıs 1948 ; **BCA**, 490.01/ 1382.588.1, 14 Mayıs 1948.

⁵¹⁸ "19 Mayıs", **Yenilik**, 22 Mayıs 1944, s.1.

1.2.4. Hâkimiyet-i Milliye ve Çocuk Bayramı

23 Nisan 1920 tarihinde Cumhuriyet ilan edilmiştir. Böylece Türkiye devleti Saltanattan, Cumhuriyet rejime geçmiştir. Egemenlik hakkı millete verilmiştir. Atatürk'ün, Cumhuriyet'e kazandırmak istediği ruh; heyecanlı, meraklı, araştırmacı, yaratıcı bir çocuk ruhudur. Bu durumda bilim, sanat, düşünce alanında özgün ve yaratıcı ürünler ortaya konulabilecektir. Bu nedenle 23 Nisan'ı çocuklara armağan etmiş ve çocuklara olan derin şefkat ve güvenini göstermiştir. Milli Egemenlik Bayramının, Çocuk Bayramı olarak kutlanması Mustafa Kemal'in, milletin geleceğini çocuklara ve gençlere emanet ettiğinin göstergesidir.⁵¹⁹

Urfa'da 23 Nisan Hâkimiyet-i Milliye Bayramı öncelikle Orta ve İlkokul öğrencilerinin katıldığı resmigeçit, hükümet binasının önünde yapılmıştır. Öğrenciler tarafından, yüzlerce halkın huzurunda oyunlar oynanmış ve şiirler okunmuştur. Günün gecesinde, 23 Nisan Bayramı vesilesiyle Urfa Halkevinde bir balo düzenlenmiştir. Geceye pek çok aile çocukları ile birlikte katılmıştır. Önce Onuncu Yıl Marşı söylenmiştir. Ardından danslar yapılmış, milli oyunlar oynanmış ve öğrenciler tarafından hazırlanan oyunlar sahnelenmiştir. Sonra üç ile on yaş arasındaki çocuklar tarafından gülmece oyun yarışması yapılmıştır.⁵²⁰ Böylece düzenlenen balo sona ermiştir.

Tüm yurttta büyük bir heyecanla Hâkimiyet-i Milliye bayramı kutlanmıştır. Urfa'da düzenlenen tören saat 09:00'da başlamıştır. Öncelikle çocuklar tarafından çiçek buketleri Urfa Valisine, Askeri Komutanlara, Belediye Başkanına, İl Milli Eğitim Müdürüne, Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürüne, Halkevi Başkanına takdim edilmiştir. Ardından çocuklar tarafında şiirler okunmuştur. Öğretmen Saniye Akif yaptığı konuşmada, Cumhuriyet idaresini önceki dönem ile kıyasını yapan bir konuşma yapmıştır. Ardından yapılan resmigeçit ile program sona ermiştir.⁵²¹

⁵¹⁹ Emel Koç, Atatürk, "Cumhuriyet ve Çocuk Ruhu", **A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi**, S.45, 2010 Bahar, s.75.

⁵²⁰ "Hâkimiyet-i Milliye", **Yenilik**, 24 Nisan 1936, s. 1.

⁵²¹ "Ulusal Egemenlik", **Akgün**, 23 Nisan 1937, s.2.

Hâkimiyet-i Milliye tüm Türkiye’de coşkulu bir şekilde kutlanırken her ilden Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal’e telgraflar da gönderilmiştir. Çekilen telgraflara şöyle yanıt verilmiştir. Cumhurbaşkanı Umumi Kâtibi tarafından: “23 Nisan Bayramı dolayısıyla yurdun dört bir yanından halkın heyecan ve hislerini yansıtan telgraflar alınmıştır. Bundan pek müteessir olan Cumhurbaşkanı, Kâtibine teşekkürlerini ve saadet dileklerini iletmesini belirtmiştir” cevabı verilmiştir.⁵²²

Türkiye’nin her yerinde, her yıl 23 Nisan Bayramı coşku ve heyecanla kutlanmıştır.⁵²³ Ulusal egemenlik temelinin atıldığı 1920 yılı ile devlet düzeni değişmiş, halkın yönetime girme hakkı oluşmuştur.

1.2. URFA HALKEVİ’NİN DÜZENLEDİĞİ BELİRLİ GÜN VE ANMALAR

1.3.1. 11 Nisan Urfa’nın Kurtuluşu

Türkiye Cumhuriyetinde birçok ilde olduğu gibi Urfa’da da milli mücadele döneminde yabancı işgaline karşı kazanılan zafer dolayısıyla her yıl kurtuluş bayramı kutlanmıştır. 11 Nisan Urfa Kurtuluşunun 15’inci yıldönümünü kutlamak için Urfa Halkevi ve Mevki Komutanlığı tarafından hazırlıklara bir hafta önceden başlanmıştır. 11 Nisan perşembe günü sabahleyin mücadelenin yapılaş şekli aynı mevkide canlandırılması için kıyafetler ve gerekli olan diğer malzemeler tedarik edilmiştir. Aynı şekilde Urfa Halkevi Temsil Şubesi, aynı günün gecesini sunmak için Kozanoğlu ve Zor Tabip temsilcilerinin hazırlıklarını sürdürmüşlerdir.⁵²⁴ Hazırlanan bu temsiller üç gece halka sunulmuştur. Uzun süren hazırlıklardan sonra, 11 Nisan Urfa kurtuluşunun 15’inci yıldönümü büyük bir coşku ile kutlanmıştır. 11 Nisan Perşembe günü saat 08.30 da Topçu Meydanına il, ilçe ve köylerden gelen yoğun bir halk kitlesinin toplanmasıyla birlikte, İl Erkânı; Vali, Başkanlar, Tüm Komutan, Polis, Jandarma, Memur, Esnaf ve öğrencilerin katılımıyla başlamıştır. Saat 09.00 Urfa Kurtuluşu temsili

⁵²² “23 Nisan Bayramı”, **Akgün**, 25 Nisan 1938, s.1.

⁵²³ “23 Nisan Bayramı”, **Urfa**, 23 Nisan 1947, s. 1.

⁵²⁴ “Urfa Kurtuluşunun Hazırlıkları”, **Yenilik**, 4 Nisan 1935, s. 1.

olarak canlandırılmıştır. Urfa kurtuluş merasiminin hazırlanışı ve uygulanması Urfa Komutanlığı tarafından düzenlenmiştir. Bayram nedeniyle Urfa'ya gelmiş olan Vekillerden Fuat Gökbudak tarafından bir konuşma yapılmıştır. Ardından şehitliğe gidilip saygı duruşu ve birer kısa konuşma yapılmıştır. Atatürk Caddesinde yapılan resmigeçitten sonra akşam saatlerinde fener alayı düzenlenmiştir. Halkevinde, Urfa Kurtuluş filmi izlendikten sonra, Temsil Şubesinin hazırladıkları, Kozanoğlu ve Zor Tabip piyesleri sahnelenmiştir.⁵²⁵ Temsillerden sonra Eczacı Zeki tarafından, *Tabib ve Mutatabib* konulu bir konferans verilmiş ve tören sona ermiştir.

11 Nisan Urfa Kurtuluş bayramı dolayısıyla Urfa'ya gelmiş olan Vekiller Fuat Gökbudak, Muhittin, Behçet Günay, Refet Ülgen ve Ahmet Yazgan, Urfa'da buldukları dört gün zarfında şehri ve okulları gezmişlerdir. Ardından Halkevinde bir toplantı düzenlenerek halkın sorunları dinlenmiştir.⁵²⁶

Urfa kurtuluşunun 17'nci yıldönümü büyük bir coşku ile kutlanmıştır. Tüm Komutan tarafından idare edilen program, 11 Nisan 1937 Pazar günü saat 09.00'da bütün erkan ve halkın katılımı ile başlamıştır. Öncelikle Urfa Kurtuluş Savaşı temsil edilmiştir. Günün önemine dair Belediye Başkanı Ömer Alay, Encümen Üyesi Celal Özbek ve Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun, birer konuşma yapmışlardır. Ardından Urfa kurtuluşu sırasında şehit düşen kahramanlar adına yapılmış olan anıt ziyaret edilmiştir. Saygı duruşunun ardından öğrenciler tarafından şiirler okunmuştur. Sonra Atatürk Caddesinde resmigeçit düzenlenmiştir. Akşam saat 19.00'da Halkevi bandosu eşliğinde, askerler tarafından yapılan fener alayı ile program sona ermiştir.⁵²⁷ Urfa Kurtuluşunun on yedinci yıldönümü nedeniyle, İstanbul ve Mersin'de eğitim gören genç Urfalıların teşebbüsü ile birer tören yapılmıştır.⁵²⁸ Yurdun diğer illerinde de kutlama törenlerinin yapılması milli iradenin göstergesi olmuştur. 11 Nisan Urfa'nın Kurtuluşu münasebetiyle

⁵²⁵ "Urfa Kurtuluş Bayramı", **Yenilik**, 11 Nisan 1935, s. 1-2.

⁵²⁶ "Vekillerin Görüşmeleri", **Yenilik**, 15 Nisan 1935, s. 1.

⁵²⁷ "Urfa kurtuluşu", **Yeni Işık**, 11 Nisan 1937, s. 1-3.

⁵²⁸ "11 Nisan Urfa Kurtuluşu", **Akgün**, 11 Nisan 1937, s.1.

Belediye Başkanı Ömer Alay tarafından, Devlet Erkânına telgraflar çekilmiştir. Cumhurbaşkanı ve Genel Kurmay Başkanı, durumdan memnuniyetlerini belirtmek üzere⁵²⁹ Belediye Başkanına telgraf çekilerek⁵³⁰ Urfa Kurtuluşunun on yedinci yıl dönümü kutlanmıştır.

Eminönü Halkevi'nde kutlanan, Urfa Kurtuluşunun on yedinci yıldönümüne katılım fazla olmuştur. Törene Urfa savaşı gazileri, İstanbul'da üniversite okuyan Urfalı gençler ve kalabalık bir halk grubu katılmıştır. İstiklal Marşı ile başlayan program Aziz Moltay'ın konuşmaları ile devam etmiştir. Moltay konuşmasında: “17 yıldan beri İstanbul'da yapılmamış, ancak şu anda kutladığımız bu tarihi günden, büyük kıvanç duymaktayız” diyerek duygularını belirtmiştir. Ardından Urfalı Mithat Ömer Karakoyunlu, Urfa'nın Kurtuluş savaşı hakkında bilgi verip sözlerine şöyle devam etmiştir: “Şunu belirtmek gerekir ki Türk tarihinin, şanlı menkıbelerle dolu olduğunu, eğer bunların hepsi kutlanırsa yılın 360 gününde merasim yapılması gerekli olur. Türklerdeki tevazuunun buna hacet bırakmadığını belirten Karakoyun, Türk gençliğinin hudutlarımızın biraz ötesinde bir Türk yiğidinin mezarında dalgalanan şanlı bayrağımızı unutmaması gerektiğini” belirterek sözlerinin bitirmiştir. Ardından Aziz Moltay, Karakoyunlu'nun Urfa için yazmış olduğu şiiri okumuştur. Üniversite gençlerinden Hikmet, Urfa savaşına ait çocukluk hatırasını anlatmıştır. Urfalı Şair Hulusi'nin, şehitler için yazmış olduğu şiiri okumuştur. Ardından mücadele sırasında Urfa hareketini idare etmiş olan Binbaşı Ali Rıza, Urfa harbini anlatmıştır. Yine Üniversite öğrencilerinden Abdulkadir Karahan, ateşli bir hitabette bulunarak, son hududun meselelerine temas ederek “Türk, askerlikte şanlı bir tarihe maliktir, bu cihetle her zaman Büyük Şef'in işaretiyle bizler hazırız” demiştir. Daha

⁵²⁹ “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, **Akgün**, 23 Nisan 1937, s. 1.

⁵³⁰ **Telgraflar**: “Urfalıların Bana gösterdikleri temiz duygulara teşekkür ederim.” K. Atatürk. ; “Urfa Kurtuluşunu yıldönümü münasebetiyle ordu ve hakkımda gösterilen saygılara teşekkürlerimi sunarım.” Genel Kurmay Başk. Fevzi Çakmak. ; “Güzel Urfa'nın kurtuluş yıldönümü, kahraman Urfalılara kutlu olsun.” Refik Saydam. ; “Urfa'nın on yedinci kurtuluş yıldönümü münasebetiyle gösterilen duygulara teşekkür eder, saygılarımı sunarım.” B.M.M., A. Kenda. ; “Bağımsız yaşamak ve devlet kurma hakkı ve hassesi ezeli olan Türk milletinin kudretinin on yedi yıl evvel bir kere daha tahakkuk ettiği, Türk yurdunun bir parçası olan Urfa bu mes'ul günün yıldönümünü kutlarken kendilerini tebrik eder, heyecan ve sevinçlerine katılarak arkadaşları saygı ve sevgi ile selamlarım.” Dahiliye V. ve CHP Genel Sekreteri, Şükrü Kaya. (Kaynak. **Akgün**, 23 Nisan 1937).

sonra Öğretmen Nahid Cemal, Urfa tarihinden ve savaş sanatlarından bahsetmiştir. Konuşmalar bittikten sonra üniversiteli Urfalı gençler tarafından milli havalar çalınmış ve türküler söylenmiştir.⁵³¹

Urfa kurtuluşunun on sekizinci yıldönümü münasebetiyle, 11 Nisan 1938 de kutlama töreniyle birlikte, Atatürk büstünün açılış töreni de yapılmıştır. Törene Askeri Garnizon dâhilindeki Subaylar, Vali Kazım Demirer, Polis, Jandarma, Belediye Başkanı Ömer Alay, Halkevi Başkanı, öğretmen ve öğrencileri, esnaf ve halktan birçok kişi katılmıştır. Tören İstiklal Marşı ile başlamıştır. Vali tarafından yapılan konuşmadan sonra, Atatürk büstüne açılış çelenkler konularak, Cumhuriyet Marşı okunmuştur. 11 Nisan Urfa'nın kurtuluşu saat 10.00'da, temsilen canlandırılmıştır. Belediye Başkanı Ömer Alay tarafından, Urfa kurtuluşu hakkında bir konuşma yapılmıştır. Urfa'nın Kurtuluşunda Şehit düşen kahramanlar adına yapılan anıt, ziyaret edilmiştir. Öğrenciler tarafından, günün önemini belirten şiirler okunmuştur. Yapılan resmigeçitten sonra tören sona ermiştir.⁵³²

Urfa şehrinin yabancı işgalinden kurtulduğu günün yirmi sekizinci yıldönümünü, on binlerce şehirli ve bir o kadar da köylü ile yakın kasabalardan gelen misafirlerin iştirakiyle kutlanmıştır. Urfa, yirmi sekiz yıl önceki heyecanı aynı sıcaklıkta hissetmiştir. CHP Urfa Milletvekilleri, Demokrat Parti Milletvekilleri Diyarbakır Valisi, Gümrük Muhafaza ve Genel Komutan Vekillinin ve daha birçok kişinin hazır bulunduğu bayram kutlaması, zengin bir program ile kutlanmıştır.⁵³³

Urfa Valisi Ali Rıza Ünal'ın teşvikiyle, Urfa Kurtuluşunun yirmi dokuzuncu yıldönümünün hazırlıkları, 18 Mart 1949 tarihinden itibaren başlamıştır. Vali başkanlığında, ilgililer ile bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda konuşan Vali, Urfa Kurtuluşunun yıldönümünün, milli birliğin sağlanmasında önem arz ettiğini belirtmiştir. Belediye Başkanının, ilgili idare müdürlerinin, kurtuluş savaşına bilfiil katılmış olan ve adları tarihe geçmiş 12 Kahramandan, bugün hayatta bulunanların ve vefat edenlerin

⁵³¹ "Urfa Kurtuluşu", **Yeni Işık**, 14 Nisan 1937, s. 1-3.

⁵³² "11 Nisan Urfa'nın Kurtuluşu", **Akgün**, 18 Nisan 1938, s. 4.

⁵³³ "11 Nisan Urfa Kurtuluşu", **Yeni Sabah**, 12 Nisan 1948, s. 3.

yerine çocuklarına, siyasi parti başkanlarının da hazır bulunduğu bu toplantıda bayrama ait bütün işler programlanmıştır. Programın yürütülmesi için bir komite oluşturulmuştur. Böylece hazırlanan geniş çaplı programa, Ankara'dan, komşu İl'lerden ve komşu ülke Suriye'den kişiler davet edilmiştir.⁵³⁴ Uzun süren hazırlıkların ardından, 11 Nisan Urfa Kurtuluş Bayramının yirmi dokuzuncu yıldönümü, büyük bir coşku ile kutlandı. Bayram Urfa Valisi, CHP ve DP milletvekillerinin uzun süreden itibaren yaptıkları hazırlıklar neticesinde, heyecanla kutlanmıştır. 40 bin kişinin hazır bulunduğu törende, Kurtuluş Savaşının canlandırılmasına yoğun bir katılımın olması ile temsil, çok canlı geçmiştir. Temsilden sonra Belediye Başkanı Celal Güllüoğlu, bir konuşma yapmıştır. Güllüoğlu konuşmasında: I. Dünya savaşı ve ardından imzalanan Mondros Ateşkes antlaşması hakkında bilgi vererek, Türk milletinin vermiş olduğu büyük mücadeleye ve günün önemine vurgu yapmıştır. Ardından şehitlik ziyaret edilerek Urfa Kahramanları için, saygı duruşu yapılmıştır. Okunan şiirlerden sonra, Atatürk Caddesinde yapılan resmigeçit ile program sona ermiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Çankaya da, Urfa'nın yirmi dokuzuncu kurtuluş yıldönümünü kutlamak üzere gelen 6 kişilik bir heyeti kabul etmiştir.⁵³⁵

1.3.2. Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümleri

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, Cumhuriyetin ana ilkeleri ve yapılan inkılâplar halka tanıtılmalıydı. Toplumsal kalkınma, millileşme ve batılılaşma doğrultusunda önemli bir adım atılmıştı. Kültürel kalkınma sürecinde, milletin her açıdan eğitilmesi gerekliydi. Bu nedenle, halk eğitiminin sistemli bir şekilde yürütülmesi için, CHF güdümünde 19 Şubat 1932'de, Halkevleri kurulmuştur. Halkevlerinin kuruluşu, her yıl bütün Halkevleri tarafından kutlanmıştır.

Halkevleri açılışının dördüncü yıldönümü dolayısıyla, kutlama töreninin canlı bir şekilde geçmesi için Urfa Halkevi, 24 Ocak 1936

⁵³⁴ "Urfa Kurtuluşunun Hazırlıkları", **Yenilik**, 19 Mart 1949, s. 1.

⁵³⁵ "11 Nisan Urfa Kurtuluşu", **Yenilik**, 12 Nisan 1949, s. 1 ; "11 Nisan Urfa Kurtuluşu", **Cumhuriyet**, 12 Nisan 1949, s.3.

tarihinden itibaren çalışmalara başlamıştır. Temsil Şubesi hummalı bir şekilde *Atilla'nın Düğünü* piyesinin hazırlıklarını başlatmıştır.⁵³⁶

23 Şubat Urfa Halkevinin açılış yıldönümü programı şöyledir: Saat 14.30'da, Urfa Halkevi salonunda Urfa Valisi Kazım Demirer, Halkevi mensupları ve kalabalık bir halk grubunun katıldığı tören İstiklal Marşı ile başlamıştır. Ardından Ankara Radyosu ile Ankara Halkevinde yapılan konuşma dinlenmiştir. Urfa Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun *İnkılap ve İstiklal* konulu bir konuşma yapmıştır. Akaltun konuşmasında; Kültürel kalkınma yolunda memlekette Halkevlerinin kurulması gerekli görülmüştür. Halkevlerinin millet ve vatandaşlar için olan önemi açıklanmıştır. Urfa Halkevinin iki yıllık çalışma faaliyetlerini anlatan Başkan Akaltun, bir sonraki yıl için daha iyi işler yapma yolunda çalışmalarını arttıracaklarını belirtmiştir. Program, bando takımının güzel parçaları ile devam etmiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat Şube Başkanı Cevdet Baykal'ın konuşmasından sonra, *Atilla'nın Düğünü* adlı piyes temsil edilmiştir.⁵³⁷ *Atilla'nın Düğünü* temsilini, her ilkokuldan öğretmenler ve halktan görev almak isteyen gönüllü kişilerden oluşan grup, bir aydan itibaren hazırlık yapmışlardır. *Atilla'nın Düğünü* temsili, 22 Şubat gecesinden başlayarak üç gece halk gösterilmiştir. İlk gece Halkevi salonunun dolması ile birlikte pek çok kişi dışarıda kalınca izdiham yaşanmıştır. Bu nedenle Dr. Kamil Bey, halkevi salonunun kapılarını sonuna kadar açarak, halkın ayakta bile olsa piyesi izlemesine izin vermiştir. *Yenilik* gazetesi de bu durumların tekrar yaşanmaması için Halkevi Başkanının daha iyi olanaklar sağlaması konusunda, eleştirilerde bulunulmuştur.⁵³⁸

Halkevleri açılışının beşinci yıldönümü münasebetiyle 21 Şubat 1937 Pazar günü, saat 15.00'te Urfa Halkevinde tören düzenlenmiştir. İstiklal Marşı ile başlayan tören CHP Genel Sekreteri ve Dâhiliye Vekilli Şükrü Kaya'nın, Ankara Halkevinde verdiği konferans radyodan dinlenmiştir. Ardından Urfa Halkevi Başkanı Muzaffer Akaltun tarafından Halkevlerinin ve o günkü rejimin yüksek gayeleri hakkında bilgi verilmiştir. Urfa

⁵³⁶ "Halkevleri Açılış Yıldönümü", *Yenilik*, 24 Ocak 1936, s. 1.

⁵³⁷ "Halkevleri Açılış Yıldönümü", *Yenilik*, 21 Şubat 1936, s. 1-4 ; 28 Şubat 1936, s. 1-2.

⁵³⁸ "Halkevleri Açılış Yıldönümü", *Yenilik*, 28 Şubat 1936, s. 1.

Halkevinin bir yıl zarfında yaptığı çalışmalar hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Program Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden Ortaokul Öğretmeni Cevdet Baykal, kültürel yükselişi anlatan konuşması ile devam etmiştir. Bando takımının çaldığı coşkulu parçalardan sonra tören sona ermiştir.⁵³⁹

Halkevleri açılışının yedinci yıldönümü münasebetiyle tüm yurttaki olduğu gibi, Urfa Halkevinde de coşkuyla kutlanmıştır. Düzenlenen törende Ortaokul Öğretmeni Yusuf Akın, bir konuşma yapmıştır. Akın konuşmasında; Halkevlerinin, çocuklar ve gençler üzerindeki etkisine ve beden terbiyesine değinmiştir. Okullar gibi birer halk mektebi olan Halkevlerinde vatandaşlar, medeni, içtimai bilgileri, vatandaşlık hak ve vazifelerini, Türkiye Cumhuriyeti'nin teşkilat yapısını, Anayasa kanunlarını ve Cumhuriyetçi ahlak yapısını temsil etmiş olacaktırlar. Halkevlerinin, fertleri birbirini kenetleyen, birlik ve beraberliğin gereğini tanıtan ve vatandaşın karakterini yoğuran bir müessese olduğunu⁵⁴⁰ belirterek Halkevlerinin önem derecesini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır.

Halkevlerinin açılışının on üçüncü yıldönümü dolayısıyla, 25 Şubat 1945 Pazar günü Urfa Halkevi salonunda coşkulu bir tören düzenlenmiştir. Urfa Valisi Feyaz Bosut'un da katıldığı törene, halkın yoğun katılımı olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi adına, İdare Heyeti Üyesi Avukat Nurettin Nabi Akçar, Halkevleri hakkında bir konuşma yapmıştır. Akçar konuşmasında; yeni açılacak olan Halkevleri ve Halkodalarının olduğunu belirterek, 13 yıl içinde 432 Halkevi ve 2716 Halkodasının mevcudiyetinden bahsetmiştir. Halkevlerinin işleyişini ve önemini belirterek birlik ve beraberliğin ehemmiyetini arz etmiştir. Ardından Urfa Halkevi Başkanı Salahattin Atabay, Urfa Halkevinin bir yıllık çalışmalarını konferans halinde sunmuştur. Ortaokul Türkçe Öğretmeni Ratıp Akdeniz, tören münasebetiyle bir konuşma yaparak şiirler okumuştur. Tören arasında, yerli saz takımı müziklerle eşlik etmiş ve milli oyunlar oynanmıştır.⁵⁴¹ Halkevlerinin on

⁵³⁹ BCA, 490.01 / 962.724.2, 5 Mart 1937 ; "Halkevleri Açılış Yıldönümü", **Urfa**, 27 Şubat 1937, s.1.

⁵⁴⁰ "Halkevleri Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 3 Mart 1939, s. 1-2.

⁵⁴¹ "Halkevleri Açılış Yıldönümü", **Yenilik**, 27 Şubat 1945, s. 1.

***Telgraf** : Salahattin Atabay, Urfa Halkevi Başkanı, " Asil Duygularına teşekkür eder, Halkevi arkadaşlarıma selam ve sevgilerimi yollarım." İsmet İnönü.

üçüncü yıldönümü dolayısı ile Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından Urfa Halkevi Başkanı Salahattin Atabay'a teşekkür telgrafı* gönderilmiştir.

Halkevlerinin açılış yıldönümleri her yıl coşkulu törenlerle kutlandığı gibi Halkevi sayıları da her yıl artmaktadır. 22 Şubat 1948 Pazar günü Urfa Halkevinde, Halkevlerinin on altıncı yıldönümü münasebetiyle kutlama töreni yapılmıştır. Tören İstiklal Marşı ile başlamıştır. Ardından Urfa Halkevi Başkanı İhsan Özdemir tarafından bir konuşma yapılmıştır. Başkan Özdemir konuşmasında; Urfa halkevinin bir yıllık çalışmalarını anlattıktan sonra, daha verimli çalışmalar yapmak için hazırlıklar yaptıklarını belirtmiştir. Zeki Anlağan, *Türk İlim Hayatının Önemi* konusu üzerine bir konuşma yapmıştır. Anlağan konuşmasında; Türk'ün, tarihi medeniyeti ile diğer milletlerin mukayesesini yapmıştır. Halkevlerinin bir kültür müessesesi olduğu gerçeğini güzel ve açık bir surette açıklamıştır. Yapılan konuşmalardan sonra saz ekibi tarafından yerli havalar çalınmış ve milli kıyafetler ile mahalli oyunlar* oynanmıştır.⁵⁴² Böylece tören sona ermiştir.

1.3.4. Dil Bayramı

12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dil Araştırma Kurumu kurulmuştur. Böylece, Türk ulusunun kültürel varlığında yeni bir devrimin temelleri atılmıştır. 28 Eylül 1932 tarihinde, Dil Kurumunun ilk kurultayı yapılmıştır. Türk Dil Kurumunun kuruluşu her yıl Halkevleri ve okullar tarafından kutlanmıştır. Amaç, Türk dilinin zenginliğini, güzelliğini ortaya koymak ve halk tarafından benimsetilmesini sağlamaktır.

İkinci Dil Kurultayı 18 Ağustos 1934 tarihinde Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Başkanlığında toplanılmıştır. Bando eşliğinde İstiklal Marşı ile başlayan program, Kurultay Marşı ile devam etmiştir. Kurultaya, Türk kültürünü yeniden diriltme ve ilerletme amacıyla altı yüzden fazla temsilci katılmıştır. Maarif Vekili Zeynel Abidin, kurultayın açılış nutkunda; Türk Milletinin kendi doğurduğu medeniyetlerin ilerlemesine, yabancı kalması

⁵⁴² "Halkevleri Açılış Yıldönümü", *Yenilik*, 26 Şubat 1948, s. 2.

***Prof. Dr. Coşkun Özdemir:** "Babam İhsan Özdemir, Urfa Halkevi Başkanlığını yaptığı zamanlarda Mahalli Halkoyunları Ekibini kurmuş, onları çalıştırdı. 1950'lerde Yapı Kredi'nin Halkevleri festivalleri yapılırdı. Babam, çalıştırmış olduğu Urfa Halkoyunları Ekibini, İstanbul'da yapılan bu festivale götürmüş ve oyunlarını sergilemişlerdi."(Kaynak: Coşkun Özdemir, *a.t.g.*, 09 Ekim 2015).

yüzünden yüzlerce yıl karanlıklar içinde kalmıştır. Türkün, ölüm ucuna geldiği bir anda büyük kurtarıcımız, Türk varlığını uçurumdan kurtardı. Türk milli inkılâp programında, Türk Dili ve Türk Tarihi'nin ön sıralarda olduğunu belirtmiştir. Bu yolda başlatılan savaşta Türk milletine, öz dilini vermek amaçlanmıştır. Bugün memlekette halk ağzından söz derlemek, yapılan seferberlikten alınan sonuçları belirtmiştir.⁵⁴³ Urfa Halkevi adına Musiki Heyeti Başkanı Mehmet Bey, kurultaya katılmıştır. Kurultayın ikinci günü İbrahim Necmi Bey konuşmasında, Halkevlerinden kurultaya katılmış olan 44 temsilciye teşekkürlerini bildirmiştir. Ayrıca kurultay üyelerinden biri, Urfa Halkevi temsilcisine; “Bu yıl ki çalışmalarından birinin, Urfa halk manilerinden birkaçını cemiyete verdiğini ve bunların çok beğenildiğini söylemiştir. Urfa Halkevinin halk koşmalarını, hoyratları, türküleri ve güfteleri toplayarak Türk Tetkik Cemiyetine gönderilmesini,” tavsiye etmiştir.⁵⁴⁴

Dil Bayramının önemi münasebetiyle 24 Eylül 1934 tarihinde, Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden Ratıp Akdeniz bir konferans vermiştir. 26 Eylül Çarşamba akşamı ise Dil Bayramı yıldönümü için Urfa Halkevinde bir tören düzenlenmiştir. Halkevi bahçesi düzenlenip elektrik ve radyo düzeni hazırlanmış ve program, tüm halka ilan edilmiştir. Urfa Valisi Nizamettin Atakar ve Belediye Başkanı Ömer Alay'ın da katıldığı gecede Halkevi bahçesi hınca hınç dolmuştur. 19.30'da başlayan programda, bando ve saz ekibi eşliğinde önce İstiklal Marşı sonra Kurultay Marşı söylenmiştir. Saat 20.30'da, Türk Dil Tetkik Cemiyeti Başkanı Saffet Beyin yaptığı konuşma, radyodan dinlenmiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi üyelerinden Cevdet Baykal ve İhsan Uludağ birer konuşma yapmışlardır. Konuşmada Öz Türkçe hakkında bilgi verilmiş, Osmanlıca ve bugünkü dil ile yazılmış eserler okunmuştur. Eski yazılar ile yeni yazı arasındaki farklılıklar mukayese edilmiştir. Yapılan konuşmalar ile vatandaş dil hakkında yapılan çalışmaların önemini kavranmıştır.⁵⁴⁵ Okunan şiirler ve saz ekibinin müzikleri ile program sona ermiştir.

⁵⁴³ “Dil Kurultayı”, **Urfa'da Milli Gazete**, 20 Ağustos 1934, s.1-2.

⁵⁴⁴ “Dil Kurultayı”, **Urfa'da Milli Gazete**, 27 Ağustos 1934, s.1-2.

⁵⁴⁵ “Dil Bayramı”, **Urfa'da Milli Gazete**, 24 Eylül 1934, s.1 ; 1 Ekim 1934, s.1.

Türk Dilinin önemini arz etmek ve vatandaşa Türk dilinin sadeliğini ve güzelliğini yansıtmak amacıyla gazetede bilgi verici yazılar yazılmıştır. Gazetenin ilk sayfasındaki sütunlarda, Öz Türkçe ilgili geniş bilgilere yer verilip kelimelerin: “*Ulusal- Milli, Sosyal- İctimai, Kutluğ- Mesut, Tasa-Dert, Tin- Ruh, Acun- Dünya, Amaç- Gaye, Yükün- Vazife, Koşuk- Şiir...*” vb. örnekleri verilmiştir.⁵⁴⁶ Böylece Öz Türkçenin yaygınlaşıp kullanılması sağlayan çalışmalar yapılmıştır.

Her yıl, Türkiye'nin her yerinde kutlandığı gibi, Urfa Halkevi'nde de Dil Bayramları kutlanmıştır. 26 Eylül 1935 Perşembe günü, akşam saat 18.00'de, Dil Bayramı için Halkevi'nde bir program düzenlenmiştir. Programda Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden Cevdet Baykal ve Ratıp Akdeniz tarafından birer konferans verilmiştir. Akdeniz konuşmasında: Türk dilinin, eski Türk devletlerinin yaşamında hâkim bir güç olduğunu, ancak daha sonra yabancı sözcükler ile nasıl boğulduğunu örnekler ile açıklamıştır. Türk dilinin ilk örnekleri, Göktürk'lerden kalan Orhun Abideleri üzerinde görülmektedir. Bu eserlerden beyitler okuyarak örnekler verilmiştir. Bir dilin Türk olduğunu, söz gruplarından, yani cümle yapısındaki birleşme kurallarından anlaşıldığını örnekler ile belirtmiştir. Türk dilinin eski tarihlerden günümüze kadar olan sürecini, örnekler ile belirterek, Türk dilinin önemi üzerinde durmuştur. Konuşmalardan sonra Birecik İlkokulu öğretmeni tarafından bir manzume okunarak Dil Bayramı kutlanmıştır.⁵⁴⁷

26 Eylül 1936 Cumartesi günü Urfa Halkevinde, Dil Bayramı törenle kutlanmıştır. Bando takımı eşliğinde önce İstiklal Marşı sonra ise Kurultay Marşı söylenmiştir. Ankara radyosundan Türk Dil Kurumunun söylevi dinlenmiştir. Urfa Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden Cevdet Baykal tarafından, Türk dilinin eski ve yeni şekilleri hakkında bir konuşma yapılmıştır. Ortaokul öğrencilerinden Necati tarafından *Savaş Var* adlı şiir okunmuştur.

⁵⁴⁶“Öz Türkçe”, **Urfa'da Milli Gazete**, 19 Kasım 1934 ; 26 Kasım 1934 ; 3 Aralık 1934 ; 4 Kasım 1935.

⁵⁴⁷“Dil Bayramı”, **Yenilik**, 28 Eylül 1935, s. 1-2 ; 2 Ekim 1935, s. 1-2 ; “Dil Bayramımız”, **Urfa'da Milli Gazete**, 26 Eylül 1935, s. 1-2.

“Öz dilin özlemini gönülden duya duya

Savaş açtık bugün biz Arapça ve Farsçaya,

Başta Türkün en büyük ve en güçlü bir oğlu

Ki onun tuttuğu yoluktu dolu, şan dolu”

Şiirler okunduktan sonra, Dil, Tarih ve Edebiyat Şube üyelerinden Ratıp Akdeniz ve Hâkim Mithat Bey tarafından Türk dili hakkında konuşmalar yapılmıştır. Akdeniz konuşmasında; Türk dilinin erkliğine kavuşması yolunda bundan dört yıl önce tam bugün atılan ilk adımı kutlamak yerinde bir harekettir. Türk dilini dünyadaki tüm dillerin temelini oluşturduğunu belirterek, Türk dilinin Orta Asya’dan günümüze kadar olan sürecini anlatmıştır. Ardından saz ekibine, Müzik Öğretmeni Rıza Uğurata, M. Cevdet ve İhsan Özdemir’in katılımıyla müzikler çalınmıştır. Halkevi üyelerinden Hakkı Bilgin’in okuduğu şiirin ardından, Cumhuriyet Marşının okunmasıyla birlikte program sona ermiştir.⁵⁴⁸

Urfa Halkevinde 26 Eylül 1938 günü, akşam saat 17.30’da Dil Bayramı töreni yapılmıştır. İstiklal Marşı ile başlaya gecede saat 18.00’de radyodan Dil Kurultayının söylevi dinlenmiştir. Ardından Ortaokul Öğretmeni Yusuf Akın tarafından bir konferans verilmiştir. Akın konuşmasında; Türk Dil Kurultayının yıl dönümleri olarak Dil Bayramları kutlanmaktadır. Türk Devletlerinin zaman içinde etkisinde kaldıkları Arapça ve Farsçanın Türk diline nasıl yerleştiklerini belirtmiştir. Zaman içinde bu dil çok gerilere bırakılmıştır. Şair Taşlıcalı Yahya’nın: “*Ey koca, Türk ehlinin biraz başı kabadır*” Şiiri ile Türk dilinin aşağı seviyelere itildiğini belirtmiştir. Fakat Aşıkpaşa ve Ali Şir Nevai eserlerinde Türk dilini bir kuyumcu gibi işlemişlerdir. Arapça ve Farsçanın, Tanzimat’tan sonra kısmen Türk dilinden atılmış, fakat asıl hamle Mustafa Kemal ile yapılmıştır. Birinci Dil Kurultayında incelenen eserler sonunda, Güneş-Dil Teorisi ortaya çıkmıştır. Yapılan tahlil metotları ile bütün kelimelerin özünde Türkçe kökü ortaya çıkmıştır. Teori, Bükreş’te yapılan dil bilimcileri kongresinde de kabul görülmüştür. Yani Dil, bir milletin elinde hassasiyetle tutacağı bir silahtır. Diyerek dilin milletler üzerindeki önem

⁵⁴⁸ “Dil Bayramı”, **Yenilik**, 22 Eylül 1936 ; 29 Eylül 1936 ; “Urfa Halkevinde Dil Bayramı”, **Urfa**, 26 Eylül 1936 ; 3 Ekim 1936 ; **BCA**, 490.01/ 1170.111.1, 3 Ekim 1936.

derecesini belirterek sözlerini sonlandırmıştır.⁵⁴⁹ Saz ekibinin çaldığı müzikler ile program sona ermiştir.

26 Eylül Dil Bayramının onuncu yıldönümü Urfa Halkevi'nde, 26 Eylül 1942 Cumartesi günü saat 19.40'ta yapılan tören ile kutlanmıştır. Bu törene, Halkevi mensupları ve gençlerden oluşan kalabalık bir halk grubu katılmıştır. Bando takımı eşliğinde İstiklal Marşı ile başlayan gece, Kurultay Marşı ile devam etmiştir. Dil Kurultayı Genel Sekreteri İ. Necmi Dilsever'in radyodan verdiği konferans dinlenmiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi üyelerinden Cevdet Baykal, günün önemine dair kısa bir konuşma yapmıştır. Ortaokul Öğretmeni Haydar Bey tarafından, *Eski Dil, Yeni Dil* konulu konuşma ile diller arasındaki farklılıklar ortaya konulmuştur.⁵⁵⁰ Okunan şiirlerden sonra, saz ekibinin canlı müzikleri ile tören sona ermiştir.

Dil Bayramının on ikinci yıldönümü münasebetiyle 26 Eylül 1944 tarihinde, Urfa Halkevinde bir tören düzenlenmiştir. Vali, Komutanlar, Askeri ve Mülki Erkân ile kalabalık halk tarafından, İstiklal Marşının okunmasıyla tören başlamıştır. Törende Milli Eğitim Müdürü Recep Çekiç tarafından, günün önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Çekiç konuşmasında; Cumhuriyetin yarattığı dil inkılâbına nasıl başlandığı ve bu inkılâp için nasıl bir çalışma yürütüldüğü hakkında bilgi verilmiştir. Türkçenin sadeleştirilmesi ve yabancı kelimelerden arındırma çalışmaları başlamıştır. Kısacası millet, temiz, sade ve atasından kendisine miras yoluyla intikal eden Öz Türkçesine kavuşmuştur. Diyerek konu hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir. Konuşmanın ardından, saz ekibinin güzel parçaları ile gece sonlanmıştır.⁵⁵¹

Dil bayramının on dördüncü yıldönümü dolayısıyla 26 Eylül 1946 Perşembe günü Urfa Halkevinde tören düzenlenmiştir. Bando takımı eşliğinde İstiklal Marşı söylendikten sonra Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden Ratıp Akdeniz, bir konuşma yapmıştır. Ratıp Akdeniz konuşmasında; "Dilin, millet için önemine değinerek, Türk dilinin uzun

⁵⁴⁹ "Dil Bayramı", **Yenilik**, 27 Eylül 1938 ; 8 Ekim 1938 ; 10 Ekim 1938 ; 12 Ekim 1938.

⁵⁵⁰ "Dil Bayramı", **Yenilik**, 28 Eylül 1942, s.1 ; "Dil Bayramı", **Akgün**, 28 Eylül 1942, s. 1-2 ; "Dil Bayramı Münasebetiyle", **Urfa**, 28 Eylül 1942, s.1-3.

⁵⁵¹ "Dil Bayramı", **Urfa**, 28 Eylül 1944.

zamanlar içinde değişime uğradığını belirtmiştir. Bu değişim, ne yazık ki dilimizi süslemek adına öz kaynaklardan faydalanmayıp, yabancı kelimeleri kullanmanın moda haline gelerek yıllarca yaşanmasıdır. Böylece Arapça ve Farsça kelimeler eserlere dolduruldu. Ve öyle bir zaman geldi ki yazarın fikri kimse tarafından anlaşılabilir oldu. Bu eserler karşısında halk cahil bir duruma düştü. İşte bu durumun düzeltilmesi için Atatürk, 1932 yılında ilk Dil Kurultayını yapmıştır. Kurultay üyeleri, öncelikle dilimizin nasıl bir dil olduğunu araştırıp ilmi esaslar içinde değerlendirdiler. Anadolu içinden 140.000'den fazla kelime toplandı. Bunlar pratik hale getirilerek halkın anlayacağı hale getirildi. Gazete, kitap ve dergilerde sade ve düzgün yazılar yazılmaya başlandı, İlmi terimler Türkçeleştirildi” diyerek konu hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.⁵⁵² Program saz ekibinin çaldığı parçalar sonrasında sona ermiştir.

Urfa Halkevinin yazlık bahçesinde, 26 Eylül 1948 Pazar günü Dil Bayramı coşkuyla kutlanmıştır. İstiklal Marşı ile başlayan programda, Lise Edebiyat Öğretmeni Ziya Arıkan, günün önemini belirten bir konuşma yapmıştır. Arıkan konuşmada; Dil, toplumu düşünce, gelenek, görenek vb. her yönüyle yansıtan bir unsurdur. Yani millet kavramını meydana getiren en önemli elemanlardan biridir. Milli dili olmayan insan topluluğu, tam anlamıyla millet olmaktan uzak kalmış sayılır. Diyerek sözlerine devam eden Arıkan, Türk dilinin hangi devletlerin etkisinde kaldığını, zaman içinde yaşanan değişiklikleri, örnekler vererek belirtmiştir. Konuşmanın ardından saz ekibinin coşkulu müzikleri ile program devam etmiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi üyelerinden Ratıp Akdeniz ise *Dil Davamız* adlı bir konuşma yapmıştır.⁵⁵³

Urfa Halkevinde yapılan törenler ile Dil Kurultayının önemi açıklanmıştır. Gerek konferanslar gerekse gazete yayınları ile Türk dilinin anlaşılıp kavranması için önemli çalışmalar ortaya konmuştur. Böylece milli bilincin oluşması yolunda önemli adımlar atılmıştır.

⁵⁵² “Dil Bayramı”, *Urfa*, 1 Ekim 1946.

⁵⁵³ Dil Bayramı”, *Urfa*, 28 Eylül 1948, s.1.

1.3.5. 10 Kasım Atatürk'ün Ölümü ve Anma Günleri

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurucusu, Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938'de hayata gözlerini yummuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin güçlü ve modern bir devlet olması için, her alanda yenilikler yapan M. Kemal Atatürk, son nefesine kadar devleti için çalışmıştır. Ulu Önderin vefatı, bütün Türkiye'yi yasa boğduğu gibi Urfa'da da derin üzüntü yaratmıştır.

Urfa Halkevi, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı münasebetiyle 21 Kasım 1938 Pazartesi günü bir tören düzenlemiştir. Sabah saatlerinden itibaren bütün halk, merasime katılmak için Halkevine toplanmıştır. Askeri Erkanın katılması ile birlikte saat 11.00'de tören başlamıştır. İstiklal Marşı okunduktan sonra, Halkevi İdare Heyetinden Avukat Şükrü Nasih, Atatürk'ün hayatını, eserlerini anlatmıştır. Ardından Halkevi üyelerinden Ortaokul Öğretmeni Ratıp Akdeniz, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesini, bütün gençlerin eşlik etmesiyle okumuştur. Yapılan saygı duruşundan sonra Komutanlar ve bütün halk eşliğinde Belediye Meydanındaki Atatürk büstünün etrafında toplanılmıştır. Saat 14.00'te İstiklal Marşı okunduktan sonra Betofen'in Matem parçası çalınmıştır. Önce Vali Kazım Demirer, Öğretmenler ve Celal Özbek tarafından birer konuşma yapılmıştır. Şiirlerin okunmasından sonra, törene katılan herkes Atanın eseri, Cumhuriyet ve İstiklali muhafaza ve müdafaa edeceklerine ant içmişlerdir. Atatürk büstüne çelenkler konulup saygı duruşu yapıldıktan sonra tören sona ermiştir.⁵⁵⁴

Atatürk, ölümünün yedinci yıldönümünde saygıyla anıldı. Türk milletinin bu büyük elemine, yurdun her köşesindeki vatandaşın iştiraki ile anılmıştır. Urfa halkı da Mustafa Kemal'in yedinci yıldönümü münasebetiyle sabah saat 09.00'da, Halkevi'nde toplanmıştır. Urfa Halkevi Başk. Salahattin Atabay, Atatürk'ün hayatını anlatan bir konuşma yapmıştır. Halkevi'ndeki törenden sonra, Belediye Meydanına gidilerek Atatürk

⁵⁵⁴ BCA, 490.01/ 1432.735.1, 8 Aralık 1938.

anıtına çelenk konulmuştur. Vali ve Tümgeneralin de katıldığı törende şiirler okunarak günün önemi belirtilmiştir.⁵⁵⁵

Türkiye'nin her tarafında olduğu gibi Atatürk'ün ölümünün dokuzuncu yıldönümü Urfa'da merasimle anılmıştır. Günün erken saatlerinde halkın yoğun ilgisi ile Urfa Halkevi salonu dolup taşmıştır. Saat 09.10'da saygı duruşu yapılmıştır. Öğretmenler tarafından Ulu Önder Atatürk'ün hayatı anlatılmıştır. Öğrenciler tarafından şiirler okunmuştur. Halkevindeki anma töreninin ardından, Belediye Meydanına geçilerek, Atatürk'ün büstüne çelenk konuşmuştur. Öğrenciler tarafından, Orhan Seyfi Orhon'un şiirleri:

*“Gidiyor rastgelmez bir daha tarih eşine
Gidiyor on yedi milyon kişi takmış peşine
Gidiyor sonsuz olan kudreti sığmaz akla
Gidiyor göğsünü çepeçevre saran bayrakla”*

okunmuştur. Urfa Valisi Kamran Çuhruk tarafından kısa bir konuşma yapılmıştır. Çuhruk, törende hazır bulunan vatandaşa baş sağlığı dilemiştir.⁵⁵⁶

1.3.6. I. ve II. İnönü Zaferleri

Halkevlerinin en önemli çabalarından biri de Türk milletinin başarı ve kahramanlıklarını ortaya koyarak, halk üzerinde milli bilincin oluşmasını sağlamaktır. Böylece kazanılan zaferlerin önemi ortaya konularak milli birlik ve beraberlik sağlanacağı gibi vatan sevgisi ve geçmiş tarihe bağlılık oluşturulacaktır. Bu nedende Türkün tarih sayfalarına geçen siyasi başarı ve kahramanlıklarını kutlama ödevini Halkevleri çok muntazam bir şekilde yad etmiştir. Bu önemli başarılarından biri de İnönü Zaferleridir.

Urfa Halkevi tarafından düzenlenen, İkinci İnönü Zaferi'nin yirmi ikinci yıldönümünün kutlama programı şu şekildedir: 2 Nisan 1943 Perşembe günü, Urfa Halkevinde saat 17.00'de tüm memur, subay, esnaf ve vatandaş Halkevinde toplanacaktır. 17.30'da merasim İstiklal Marşı ile başlayacaktır. Ardından günün anlam ve önemini hakkında Ortaokul

⁵⁵⁵ “Kara Günün 7'nci Yıldönümü”, **Yenilik**, 10 Kasım 1945, s. 1-2.

⁵⁵⁶ “Büyük Ata'nın Ölüm Yıldönümü”, **Urfa**, 10 Kasım 1947, s.1.

Öğretmeni, Haydar Ataseven bir konuşma yapacaktır. Ve Halkevi bandosu tarafından Cumhuriyet ve Gençlik Marşları çalınarak merasim sonlanacaktır.⁵⁵⁷ Hazırlanan program dâhilinde İkinci İnönü Zaferinin yirmi ikinci yıldönümü, perşembe günü Urfa Halkevinde, büyük tezaruhat ile kutlanmıştır. Günün önemine dair Ortaokul Tarih Öğretmeni Haydar Ataseven, önemli bilgiler vermiştir. Ataseven konuşmasında; “Milli tarihimizin parlak sayfaları içinde 31 Mart ve 1 Nisan tarihide değeri ve önemli anlamları olan günlerdir. Milletimizin istiklal uğruna, vatan toprakları üstünde dökülmüş temiz kanları ile yazılmıştır. Bugün diğer milletler arasında karşı konulamayan başarının temsili olan ve Milli Şef’in soyadını teşkil eden zafer, İnönü Zaferleridir. Bu zaferler, yokluklar içinde bulunan ve bir yandan vatani sarmış zengin kaynaklara dayanan düşman ordusuna bir yandan da iç ayaklanmalara karşı kazanılmış, iki kıymeti olan üstün bir zaferdir.⁵⁵⁸ Yapılan bu savaşların sonunda kazanılan siyasi başarı ise zaferin değerini daha çok arttırmaktadır. Diye sözlerine devam etmiştir. Ataseven, Milli Şef’e, Türkiye Cumhuriyeti’ne övgüler yaparak sözlerini sonlandırmıştır.”⁵⁵⁹ Halkevinin bando takımının çaldığı Cumhuriyet ve Gençlik Marşları ile merasim sona ermiştir.

Tüm yurttaki coşkuyla kutlanan İkinci İnönü Zaferinin yirmi dokuzuncu yıl dönümü, Urfa Halkevinde de coşkulu bir şekilde kutlanmıştır. İkinci İnönü Zaferinin yıldönümü münasebetiyle 1 Nisan 1950 Cumartesi günü, saat 16.00’da, Halkevi salonunda bir tören düzenlenmiştir. Bando eşliğinde İstiklal Marşı söylendikten sonra, Yüzbaşı Haydar Kurucu bir konuşma yapmıştır. Konuşmada İnönü Zaferi hakkında, “kazanılan savaşlar siyasi başarılar ile taçlanması sonucu büyük önem kazanır. İnönü Zaferleri de bunlardan biridir” diyerek konu hakkında ayrıntılı bilgiler vermiştir. Ardından şiirler okunmuş ve Urfa Halkevi Başkanı İhsan Özdemir

⁵⁵⁷ “İnönü Zaferi”, **Urfa**, 1 Nisan 1943, s.1-2.

⁵⁵⁸ “İnönü Zaferi”, **Urfa**, 3 Nisan 1943, s.1-2.

⁵⁵⁹ “İnönü Zaferi”, **Urfa**, 5 Nisan 1943, s.1-2.

tarafından bir konuşma yapılmıştır. Gençlerin oynadığı oyunlar ile program sona ermiştir.⁵⁶⁰

1.3.7. Lozan Günü (24 Temmuz)

Türkiye Devleti, I. Dünya savaşı sonrasında emperyalist devletler tarafından işgal edilmiştir. Millet, bu işgallere karşı bağımsızlık mücadelesini kazandıktan sonra, siyasi alanda kazandığı en önemli başarılarından birdir, Lozan antlaşması. Bu antlaşma, devletin bağımsızlığı ve gücünün ifadesi olarak çok büyük önem taşır. Halkevleri de bu önemli günlerin anma programlarını yaparak milli bilincin oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Lozan gününün on birinci yıldönümü münasebetiyle 24 Temmuz 1934 tarihinde, Urfa Halkevinde merasim yapılmıştır. Urfa Halkevinin yazlık bahçesinde, altı yüzden fazla kişinin katıldığı merasim İstiklal Marşı ile başlamıştır. Bando takımının çaldığı parçalardan sonra *Ankara Postası* filmi izlenmiştir. Lozan gününün önemi hakkında bilgi verilmiştir. Ardından *Hasbahçe* adlı piyes oynanmıştır.⁵⁶¹ Anma programlarında saz ve bando ekibinin müzikleri ve piyesler ile halkın ilgisi çekilmiş, yapılan konuşmalar ile bilgi seviyeleri yükseltilmiştir.

24 Temmuz, Montrö ve Lozan gününün yıldönümü Urfa Halkevi'nde törenle kutlandı. Halkevi'nde akşam saatlerinde başlayan program İstiklal Marşı ile başlamıştır. Ardından Ortaokul Türkçe Öğretmeni ve Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden Ratıp Akdeniz, konuyla ilgili bir konferans vermiştir. Akdeniz konuşmasında: “Bugün bütün dünyada olup biten savaşları incelediğimizde pekiyi görülüyor ki, her muharebenin bir mütareke ile sonuçlandırılmıştır. En önemlisi de savaş sonrası kazanılan siyasi zaferlerdir. Türkiye yokluk ve büyük sıkıntılar içinde kazandığı mücadeleyi, Lozan Antlaşması ile taçlandırmıştır. İsmet İnönü Başkanlığında uzun ve çekişmeli geçen görüşmeler sonunda Lozan Antlaşması imzalanarak,

⁵⁶⁰ “İnönü Zaferi”, *Urfa*, 6 Nisan 1950, s.1.

⁵⁶¹ “Halkevimiz 28 ve 24 Temmuz Şerefine İki Müsamere Verdi”, *Urfa'da Milli Gazete*, 28 Temmuz 1934, s.1.

emperyalist devletlerin emelleri boşa çıkarılmıştır.⁵⁶² Konferansa katılan devletler, Türkiye'yi zafer kazanan ve medeni haklarını almaya layık bir devlet olarak görmüyorlardı. Bu güçler karşısında Türkiye Devleti sadaka istemediği gibi büyük bir azim ve cesaretle haklarını savunmaktan geri kalmamıştır"⁵⁶³ diyerek sözlerine devam eden Akdeniz, Lozan Antlaşmasının önemini, antlaşma sonrası kazanılan haklar ve yarım kalan sorunlar hakkında bilgi vermiştir. Bu antlaşmanın, Türkiye Devleti adına çok büyük önem taşıdığını ve herkesin bunu çok iyi kavraması gerektiğini belirterek konuşmasını sonlandırmıştır.⁵⁶⁴ Bu konuşmanın ardından günün anlam ve önemine dair şiirler okunmuştur. Yerli saz ekibinin müzikleri ardından, Milli oyunlar oynanarak program sona ermiştir.⁵⁶⁵ Urfa CHP Başkanı Osman Ağan, Cumhurbaşkanı'na tebrik mesajını göndermiştir. Yapılan kutlamalar dolayısıyla Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından, Urfa CHP Başkanına tebrik telgrafı gönderilmiştir.⁵⁶⁶

Lozan barışının 25'inci yıldönümü, bütün yurttaki gibi Urfa'da da merasimle kutlanmıştır. Bir milletin yok olmasını engelleyen, büyük Lozan Barışının yıldönümü için Urfa Halkevinde bir merasim düzenlenmiştir. Urfa Valisi Ali Rıza Ünal'ın da hazır bulunduğu geceye Adli, İdari Müdür ve memurlar ile kalabalık bir halk grubu katılmıştır. Program, Halkevi bandosunun çaldığı milli marşlar ile başlamıştır. Ardından Halkevi saz ekibinden milli parçalar dinlenmiştir. Günün önemine dair konuşmayı Kütüphane ve Yayın şubesi üyelerinden ve *Urfa* gazetesi yazarlarından Sami Barlas yapmıştır. Sami Barlas konuşmasında şunları belirtmiştir: "Milli bekamızın sağlam bir teminatı olan Lozan Antlaşmasının, milli tarihimizde eşsiz bir yeri ve değeri vardır. Öyle ki tarihle eşit olan bir millet, yeryüzünden silinmek istenirken Lozan bu durumun ölmezliğini ispatlayan çetin ve şerefli bir zafer olduğunu bütün

⁵⁶² "Lozan ve Montrö", **Akgün**, 30 Temmuz 1945, s. 1-2 ; "Montrö ve Lozan", **Yenilik**, 27 Temmuz 1945, s. 1.

⁵⁶³ "Lozan ve Montrö", **Akgün**, 9 Ağustos 1945, s. 1-2.

⁵⁶⁴ "Lozan ve Montrö", **Akgün**, 20 Ağustos 1945, s. 1-2 ; 5 Eylül 1945 ; 7 Eylül 1945 ; 13 Eylül 1945; 19 Eylül 1945 ; 20 Eylül 1945 ; **Yenilik**, 27 Temmuz 1945, s. 1.

⁵⁶⁵ "Montrö ve Lozan", **Yenilik**, 27 Temmuz 1945, s. 1.

⁵⁶⁶ **Telgraf**: Bay Osman Ağan Parti Başkanı Urfa, Tebriklerinize ve yüksek duygularınıza hararet ve yüksek muhabbetle teşekkür ederim. İsmet İnönü Reiscumhur. (Kaynak. **Yenilik**, 27 Temmuz 1945).

dünyaya ispatlamıştır.” Sami Barlas, sözlerine şöyle devam etmiştir; Türkler, tarihinin ilk dönemlerinde Orta Asya’da, oradan da tüm dünyaya yayılmıştır. Devletler kurmuş, medeniyette çok ilerlemiş, büyük savaşları, destanları, hoşgörüsü gibi birçok alanda dünya tarihine adını yazmıştır. Osmanlı devletinin üç kıtaya hükmettiğini, zaman içinde zayıflamaya başladığını, sonrasında I. Dünya savaşı ile Emperyalist devletlerin işgallerine uğramıştır. Emperyalist devletler ile yapılan çetin mücadeleyi açıklayıp Lozan’ın önemini ortaya koymuştur. Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının zorluklar içinde verdiği mücadeleyi, İsmet İnönü’nün siyasi başarısını da ayrıntıları ile açıklamıştır.⁵⁶⁷ Böylece gecenin geç saatlerine kadar merasim devam etmiştir.

1.3.8. Hatay’ın Türkiye’ye Katılmasının Yıldönümleri

Bütün Türkiye’de olduğu gibi, Urfa’da da Hatay’da yaşanan gelişmeler yakından izlenmiştir. *Yeni Işık* gazetesine Hatay’daki gelişmeler şöyle yansımıştır: Hatay’daki Türk vatandaşları istiklallerini kazandılar. Avrupa konseyi Hataylıların tarihi, medeni, kutsi olan bu haklarının ellerine geçmesine karar verdi. Bu durum Urfalılar tarafından büyük bir sevinçle kutlandı. Böylece Hükümet meydanında başlayan kutlamaya halkın yoğun bir ilgisi olmuştur. Kazandığı özerkliğin önemi hakkında konuşmalar yapılmıştır. Bu kalabalık halk grubu Halkevi’nde toplanarak Urfa Valisi, Atıf Ulusoglu tarafından yapılan konuşmayı dinlemişlerdir.⁵⁶⁸ Urfa’daki milli hassasiyet Vali tarafından Genel Merkeze telgraf ile bildirilmiştir. İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Urfa’daki durumdan memnuniyet duyduklarını bildirmiştir.⁵⁶⁹

⁵⁶⁷ “Halkevinde Lozan Günü”, **Urfa**, 30 Temmuz 1948, s. 1-2.

⁵⁶⁸ “Hatay Zaferi”, **Yeni Işık**, 2 Şubat 1937, s. 1-2.

⁵⁶⁹ **Telgraf**: Urfa Valisi Atıf Ulusoglu’na; Cümle halkın sevincine iştirak eder, partiye karşı gösterilen sıcak duyguya teşekkür ederim. Dahiliye Vekili ve CHP Genel Sekreteri. Şükrü Kaya. (Kaynak. **Yeni Işık**, 2 Şubat 1937).

Hatay davamızın mesut neticesi üzerine sancaktan ve yurdun her yerinden halkın sevincini anlatan binlerce tebrik ve şükran telgrafi devlet merkezine gönderilmiştir.⁵⁷⁰

1.3.9. Namık Kemal’i Anma Günü

Halkevlerinde milli bayramlar kutlandığı gibi, Türk tarihine çok önemli katkıları olmuş kişilerin anma programları da olmuştur. Bu gibi anma törenlerinin yapılması ile ülkede milli bilincin oluşması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu anma programlardan biri de Namık Kemal için düzenlenmiştir.

Urfa Halkevinde, Namık Kemal’i anma gecesi düzenlenmiştir. Yoğun bir katılımın olduğu gece İstiklal Marşı ile başlamıştır. Programda öncelikle Urfa Lisesi Edebiyat Öğretmeni Halide Nusret Zorlutuna, Namık Kemal’in hayatı, kişiliği ve eserleri hakkında bir konuşma yapmıştır. Zorlutuna konuşmasında: “Namık Kemal, 21 Aralık 1840 tarihinde Tekirdağ’da dünyaya gelmiştir. Babası Yenişehirli Mustafa Asım Bey, Annesi Abdullatif Paşa’nın kızı Fatma Zehra Hanımdır. Namık Kemal’in çocukluğu dedesinin yanında geçmiştir. Sekiz yaşında iken annesini kaybetmiştir. Abdullatif Paşanın görevi nedeniyle Afyonkarahisar, Kıbrıs, Kars, Sofya, İstanbul gibi birçok yerde bulunmuştur. Düzenli bir eğitim göremediğinden dedesi ona özel dersler aldirmiştir.⁵⁷¹ Namık Kemal, Sofya da on altı yaşında evlendi sonra İstanbul’a geldi. Dedesinin vefatı üzerine babasıyla yaşamaya başladı. Namık Kemal İstanbul’da Kazım Paşa, Arif Hikmet, Leşkoşalı Galip, Avni, İsmail Hakkı, Halet ve Memduh Beyler gibi edebi ve ilmi bir muhitte tanıştı. Kısa zamanda kendini çok geliştiren Namık Kemal, Şinasi ile tanıştıktan sonra *Tasviri Efkar* gazetesinde makaleler yazmaya başladı.⁵⁷² Daha sonra *Harika*, *Muhbir*, *Hürriyet*, *İbret* gibi gazetelerde iki bine yakın

⁵⁷⁰ “Hatay Davamız”, **Ulus**, 30 Ocak 1937, s. 4.

Telgraf: “ Türk Ulusunu kurtaran, onu en yüce ve medeni bir varlığa sahip kılan büyük müderrisimizle onun yüksek azim ve kudretli hükümetinin ve partisinin bu kere de Hatay Türkünü ıstıraplarından kurtarmak yolundaki büyük muvaffakiyetini il ve şahsım adına en derin tazim ve bağlılıklarım ile kutlarım.” Urfa Valisi Atıf Ulusoglu, (Kaynak, **Ulus**, 30 Ocak 1937).

⁵⁷¹ Ali Ekrem Bolayır, **Namık Kemal**, MEB Yay., İstanbul, 1992, s. 17. ; Ergun Sav, **Atatürk ve İki Büyük Türk Düşünürü Namık Kemal – Ziya Gökalp**, Bilgi Yay. ,İstanbul, 2001, s.53.

⁵⁷² “Namık Kemal”, **Urfa**, 8 Ocak 1946, s.2.

makale yazmıştır. Makalelerinde daima sade bir dil, vatan sevgisi, yeniliği, yeni edebiyatı ve lisanı müdafaa etmiş, eskiyi de çok iyi bildiği için mücadelesinde muvaffak olmuştur. Aşıkane şiirleri azdır, şiirlerinin tasavvuf bakımından önemi büyüktür. Vatan, Millet, Hürriyet konularını işleyerek milleti aydınlatmıştır⁵⁷³ diyen Zorlutuna, ayrıntılı bilgi vererek insanları aydınlatmıştır. Bu önemli konuşmanın ardından, Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden olan Türkçe Öğretmeni Ratıp Akdeniz,

“Görüp ahkâm-ı asrı münharif sıdk u selametten

Çekildik izzet ü ikbal ile bab-ı hükümetten”⁵⁷⁴

diye başlayan Hürriyet Kasidesi şiirini okumuştur. Vatan sevgisi ve Hürriyeti çok güzel bir şekilde dile getiren bu şiirin ardından, sahneye öğrenciler geçmiştir. Öğrenciler ise Namık Kemal’in Vaveyla, Vatan Türküsü gibi birbirinden güzel birçok şiirini okumuşlardır.⁵⁷⁵ Böylece anma töreni sona ermiştir.

⁵⁷³“Namık Kemal”, **Urfa**, 21 Ocak 1946, s. 2-3.

⁵⁷⁴ Mithat Durmuş, “Şiirsel Tavrın Öncülüğünde İnsanı Yeniden Düşünmek: Namık Kemal ve Hürriyet Kasidesi, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, S.3/1, Türkiye, 2014, s. 247.

⁵⁷⁵ “Namık Kemal”, **Urfa**, 26 Ocak 1946, s. 2-3.

YEDİNCİ BÖLÜM

1. HALKEVLERİ'NİN KAPATILMASINA GİDEN SÜREÇ VE HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

1.1. HALKEVLERİNİN KAPATILMASINA GİDEN SÜREÇ

Milliyetçi ve Cumhuriyetçi bütün unsurların Halk Partisi bünyesinde toplaması gerekçesiyle Türk Ocakları, yaptığı olağanüstü bir kongre ile kendini feshedip, Halk Partisine katılma kararı almıştır. Böylece Halkevlerinin kurulması için gerekli olan tüm hazırlıklar tamamlanmıştır.⁵⁷⁶ 19 Şubat 1932 de açılan Halkevlerinin öncelikli amacı, Cumhuriyet ideolojisinin ve Atatürk'ün altı ilkesinin halk tarafından öğrenilip yaygınlaşmasını sağlamaktır. Hızlı bir şekilde yayılma alanı bulan Halkevleri, Türkiye'nin her köşesine ulaşmış ve milyonlarca insanı çatısı altında birleştirmiştir.⁵⁷⁷

Halkevleri'nin CHP'ye bağlı bir kuruluş olması tek parti döneminde bir sorun teşkil etmiyordu. Ancak II. Dünya savaşı sonrası çok partili demokrasi döneme geçiş ile beraber tartışılan konular arasına girmiştir. Çünkü Halkevleri, CHP'nin birer kültür şubesi, parti prensiplerini ve altı oku, halka yaymak için kurulmuştu. CHP ile Halkevleri arasındaki durumun eleştiri konusu olması ile birlikte CHP'yi bu konuda bir takım arayışlara sevk etmiştir. Bu durumda Halkevleri ve Halkodaları yönetmeliklerinde bir takım değişiklikler yapmıştır.⁵⁷⁸ Ancak Cumhuriyet karşıtı güçler, Atatürk'e doğrudan tepki verilmektense dolaylı yollardan onun kurumlarına saldırıyordu. Kemalist Devrimin en yaygın kitle örgütü, Halkevleri olduğundan tepkilerin hedefi olmuştur.⁵⁷⁹

Çok partili döneme geçiş ile birlikte, mali kaynakların yetersizliği Halkevleri için önemli sorunlardan biriydi. Muhalefet partisinin bu kurum

⁵⁷⁶ İlhan Başgöz- Howard E. Wilson, *Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk*, California, 1964, s.192.

⁵⁷⁷ Sefa Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Olarak Halkevleri 1932-1951*, Boğaziçi Üniv. Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 204-205 ; Bayraktar, *a.g.e.*, s.169 ; Duman, *a.g.e.*, s.313.

⁵⁷⁸ *CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları*, s.4 ; Çeçen, *Halkevleri...*, s. 196 ; Duman, *a.g.e.*, s. 314-315 ; Şimşek, *Bir İdeolojik Seferberlik.....*, s.206.

⁵⁷⁹ Sultan Cıvci, *Halkevleri ve İzmir Halkevi'nin Faaliyetleri*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2013, s.67-68 ; Çeçen, *Halkevleri...*, s. 195 ; Duman, *a.g.e.*, s. 314.

üzerinde çok baskıları vardı. Halkevleri ve Halkodaları, tüzel kişiliğe sahip olmadığından, devlet bütçesinden ödenek alması oldukça zorlaşmıştı.⁵⁸⁰ Seçim sonrası bazı il ve ilçelerde belediye yönetiminin muhalefet partinin eline geçmesi ile Halkevlerine yapılan yardımlar da kesilmiştir. Maddi alanda büyük sıkıntılar yaşamaya başlayan CHP, ancak Londra Halkevi* ile büyük şehirlerdeki Halkevlerine yardım edebilmiştir.⁵⁸¹ Durumun böyle olması ile birlikte bazı aydın ve eşraf kesimleri de Halkevlerinden yardımlarını kesmişlerdir. Söz konusu süreçte Halkevleri'nin karşılaştığı bir diğer sorun ise CHP'li idarecilerin Halkevlerine gereken zamanı ayıramaması ve buraların iyi yönetilememesidir.⁵⁸² Maddi kaynakların kesilmesi, Halkevlerinin çalışmalarına yansımıştır. Bu durumda Halkevi yayınlarında aksama yaşanırken, köy gezileri, sosyal yardım ve kültür çalışmalarında da durgunluk yaşanmıştır.⁵⁸³

CHP, yaşanan mali sıkıntılarının üstesinden gelmek için Halkevlerinin çalışma talimatnamesinde değişikliğe gitmiştir. Halkevleri, etkinlik, müsamere, konser, tiyatro, film ve balolar ücretli olarak düzenleyip sıkıntılarının önüne geçmeye çalışmıştır.⁵⁸⁴

Halkevlerinin hukuki statüsü ve bütçesi, muhalefet ile iktidar arasındaki sorunları her geçen gün arttırıyordu. Yaşanan gelişmeler artık Halkevlerinin mevcut durumunu koruyamayacağını gösteriyordu. 1947 yılında CHP'nin VII Büyük Kurultayı açılış konuşmasını yapan İsmet İnönü, Halkevlerinden bütün siyasi partilerin istifade edebileceğini ve her

⁵⁸⁰ **BCA**, 490.01/ 454.1817.3 ; Hakan Yaşar, “Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi,” **A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi**, S.45, 2010 Bahar, s.181 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s.196 ; Şimşek, **a.g.e.**, s.206 ; Kayar, **a.g.t.**, s. 63 ; Duman, **a.g.e.**, s.315.

⁵⁸¹ Ömer Obuz, “Halkevlerinin Kapatılmasının Türk Basınına Yansımaları”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt.8, Sayı.41, Aralık, 2015, s.501 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s.196-197 ; Duman, **a.g.e.**,s.315 ; Civci, **a.g.t.**, s.70.

***Londra Halkevi**: 1939 Erzincan depremindeki depremzedelere Londra Yardım Komitesi'nin yaptıkları yardımları incelemek üzere Türkiye'ye gelen General Sir Wyndham Deeds, Türkiye'deki Halkevlerini de ziyaret etmiştir. Halkevlerinin, sosyal, kültürel çalışmalarını ve her zümreden insanları bünyesinde toplamasını çok beğenen Deeds, Türk-İngiliz dostluğunu geliştirmek için Londra'da bir Halkevinin açılmasını Başbakan Refik Saydam'dan istemiştir. Teklifin olumlu karşılanması sonucu, British Council'in bir bina temin etmesi ve gereken maddi yardımları da yapması sonucunda 19 Şubat 1942 tarihinde Londra Halkevi açılmıştır. Detaylı bilgi için **Bkz.** Hakan Yaşar, “Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi”, **A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi**, S.45, 2010 Bahar, s.177-215.

⁵⁸² Duman, **a.g.e.**, s.315.

⁵⁸³ Çeçen, **Halkevleri...**, s.197.

⁵⁸⁴ Duman, **a.g.e.**, s.316.

siyasi partinin toplanabileceği bir yer olacağını belirterek yeni düzenlemelere gidilmiştir.⁵⁸⁵ Kurultayda oluşturulan komisyon yaptığı araştırmalar sonucunda bir rapor sunmuştur. Böylece Halkevlerin de herkese eşit uygulama yapılmalı, CHP'nin tekelinden çıkarılmalı, Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmasının sakıncalı olduğu vb. öneriler sunulmuş, en uygun yolun ise Halkevlerinin bağımsız çalışabileceği bir statüye kavuşturulması olmuştur. Yani Medeni Yasanın vereceği statü ile hiçbir parti hukuken Halkevlerine dokunamayacaktır. Yine aynı raporda CHP'nin altı ilkesi doğrultusunda kurulan Halkevlerinin, CHP ile mevcut bağlarının korunması gerektiği ifade edilmiştir.⁵⁸⁶

CHP, sürekli olarak Halkevlerinin mevcut düzeni için yeni arayışlar içinde olmuştur. Ne var ki siyasal olayların hızla gelişmesi, bürokrasinin ağır işleyişi sonucu Halkevleri için düşünülen değişiklikleri, uygulamaya konmasını engelliyordu.⁵⁸⁷

1.2. HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

1950'li yıllara gelene kadar, Halkevleri kendi ilkeleri doğrultusunda ve oluşturmuş olduğu dokuz Şubesi ile birlikte çok önemli çalışmalarda bulunmuştur. Devletin çok partili hayata geçmesi ile birlikte Halkevlerinin toplun içindeki konumunu değiştiriyordu. Halkevlerinin CHP'ye olan bağlılığı, başkanlarının CHP üyesi olması, altı ilkeyi barındırması gibi durumlar büyük sorunlar oluşturmaktadır. 1950 seçimlerinden sonra iktidar ve muhalefet arasında en çok tartışılan konu Halkevlerinin durumunun ne olacağıdır.

14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçimler sonucu Demokrat Parti büyük bir çoğunlukla iktidar olmuştur.⁵⁸⁸ DP'li Milletvekilleri, çeşitli konularda hazırladıkları önerileri ve yasa tasarılarını meclise sunmuşlardır. İlk kanun tekliflerinden bir Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku ve

⁵⁸⁵ CHP Yedinci Kurultayı Tutanağı, s. 21 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s.198 ; Duman, **a.g.e.**, s.317-318 ; Ergün, **a.g.e.**,s.194 ; Toksoy, **a.g.e.**,s.31.

⁵⁸⁶ CHP Yedinci Kurultayı Tutanağı, s.199-200 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s.198 ; Duman, **a.g.e.**, s.318 ; Mahmut A. Şakiroğlu, "Halkevi Dergileri ve Neşriyatı", **Kebikeç**, S3, 1996, s.131.

⁵⁸⁷ Çeçen, **Halkevleri...**, s.198.

⁵⁸⁸ Ahmet İlyas, "1950 Seçimlerinin Urfa'ya Yansıması", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt.8, Sayı.37, Nisan, 2015, s. 344.

Antalya Milletvekili Akif Sarıoğlu'nun arkadaşları ile hazırladıkları tekliftir. Bu kanun teklifi, Cumhuriyet Halk Partisine devlet bütçesi ile hususi bütçeden verilen paraların iadesine ilişkin yapılan öneridir. CHP Milletvekilleri bu teklifin Anayasaya aykırı olduğunu, hukuk devlet düzenine uymadığını ve mülkiyet hakkının hiçe sayıldığını belirterek itiraz etmiş olsalar bile bir sonuç alınamamıştır.⁵⁸⁹

Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan, elli üç arkadaşı ile birlikte Halkevlerini tümden ortadan kaldıracak bir yasa önerisi hazırlamıştır. Bu öneri, 6 Ağustos 1951 tarihli meclis oturumunda sunulmuştur. Bu yasa önerisi epeyce tartışma yaratmıştır.⁵⁹⁰ Manisa Milletvekili Refik Şevket, öncelikle yasa önerisini meclise sunmuştur, ardından Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş, bu önerinin gerekçesini sunmuştur. Böylece, Halkevlerinin ortadan kaldırılması gereken bir müessese olduğunu beyan ederek, her iki parti arasında yapılmış olan müzakereleri de detaylı olarak sunmuştur. Bu sorunun çözüme kavuşamamasında CHP'yi sorumlu tutmuştur.⁵⁹¹

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, meclisteki bu tartışmalar üzerine söz almıştır. İnönü, Halkevlerinin kültür yaşamındaki önemini vurgulamış, bu kurumun kaldırılmasını yersiz ve haksız bir yıkım olarak nitelendirmiştir. Sunulan yasa tasarılarını, Müsadere Kanunu olarak nitelendirmiştir. Bu durumun TBMM karar ve uygulamalarına aykırı olduğunu, kabul görülmesi ile büyük bir Anayasa yanlısının uygulanacağını belirterek, şiddetle karşı çıkmıştır.⁵⁹²

Mecliste yaşanan tartışmalarda her iki parti milletvekilleri söz alarak görüşlerini bildirmişlerdir. 7 Ağustos 1951 tarihinde Başbakan Adnan Menderes söz alarak, Halkevlerini şiddetle eleştirmiştir. Menderes, Halkevleri ve Halkodalarının faşist düşünceler barındırdığını, siyasi ve sosyal bünye içerisinde abes, beyhude, geri ve yabancı bir uzuv olduğunu

⁵⁸⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, C.9, s.595-596 ; Ali Nejat Ölçmen, **Halkevlerinin Yokedilişi**, Ankara, 1988, s.26-27 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s.206 ; Kaynar, **a.g.t.**, s.65 ; Duman, **a.g.e.**, s.324-325 ; Cıvci, **a.g.t.**, s.75.

⁵⁹⁰ Çeçen, **Halkevleri...**, s.206-207 ; Kayar, **a.g.t.**, s.65.

⁵⁹¹ **TBMM Tutanak Dergisi**, C.9, s.576-580 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s.207 ; Duman, **a.g.e.**, s.328-329.

⁵⁹² **TBMM Tutanak Dergisi**, C.9, s.582-583 ; Müslime Güneş, "Adnan Menderes ve Halkevleri", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XII.25, 2012 Güz, s.152.

iddia etmiştir. Ve bir gün sonra yürürlüğe girecek yasanın gerekçesini açıklayarak bu konudaki tartışmalara son noktayı koymuştur.⁵⁹³

8 Ağustos 1951 günü yürürlüğe giren 5830 sayılı yasa, 11 Ağustos 1951 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Kabul edilen yasa ile Halkevlerinin bütün taşınır taşınmaz malları hazineye devredilmiştir. DP Hükümeti, harekete geçerek ülkedeki bütün Halkevleri ve Halkodalarına el koymuştur. Halkevlerindeki mallar yağma edilip kütüphanelerdeki kitapların bir kısmı kese kâğıdı yapılmış, bir kısmı da fırınlara satılarak yakılmıştır. Cumhuriyet dönemine eğitim ve kültürel çalışmaları ile damgasını vuran Halkevleri, artık tarihe karışmıştır.⁵⁹⁴

1.3. URFA HELKEVİNİN KAPATILMASI

Demokrat Parti, 1946 seçimleri sonrasında, bir sonraki genel seçimler için çok çaba göstermiştir. 1950 seçimleri için yurt gezileri düzenlenmiştir. 1948 yılının son aylarında DP Genel Başkanının Urfa’ya geleceği, DP il başkanlığına bildirilmiştir.⁵⁹⁵ DP Genel Başkanı Celal Bayar 23 Haziran 1948 Çarşamba günü saat 18.15’te Urfa’ya gelmiştir. Demokrat Partililer tarafından karşılanan Bayar, Topçu Meydanında bir miting vermiştir.⁵⁹⁶ Genel seçim çalışmalarına için Urfa’ya gelen Fuat Köprülü ve Refik Koraltan, DP İl Kongresini yaparak, uzun süren çalışmalarda bulunmuşlardır.⁵⁹⁷ Urfa İlinde CHP ile DP arasında çok ciddi bir mücadele olmuştur. 14 Mayıs 1950 seçimlerinde, DP’den 6, CHP’den 1 Milletvekili meclise girmiştir.⁵⁹⁸

İktidar geçen DP, Halkevlerinin durumunu tetkik etmeye başlamıştır. Urfa CHP İl İdare Kurulu tarafından, CHP Genel Merkezine gönderilen

⁵⁹³ **TBMM Tutanak Dergisi**, C.9, s.692 ; “Menderes, Mecliste İnönü’ye Cevap Verdi”, **Akşam**, 8 Ağustos 1951, s.1-2 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s.211-213 ; Duman, **a.g.e.**, s.334-335 ; Kaynar, **a.g.t.**, s.65.

⁵⁹⁴ “Halk Partisinin Malları Hakkındaki Kanun”, **Akşam**, 9 Ağustos 1951, s.1-2 ; Çeçen, **Halkevleri...**, s.213 ; Güneş, **a.g.m.**, s.153 ; Duman, **a.g.e.**, s.336 ; Kaynar, **a.g.t.**, s.65; Şimşek, **a.g.e.**, s.204-215; Yaşar, **a.g.m.**, s.181 ; Civci, **a.g.t.**, s.76.

⁵⁹⁵ **BCA**, 90.01/443.1831.9.

⁵⁹⁶ “Celal Bayar Şehrimizde”, **Urfa**, 25 Haziran 1948, s.1.

⁵⁹⁷“Fuat Köprülü ve Refik Koraltan Şehrimizde”, **Yenilik**, 11 Nisan 1948 ; “Demokrat Parti İl Kongresini Yaptı”, **Yenilik**, 12 Nisan 1949.

⁵⁹⁸ Ahmet İlyas, “1950 Genel Seçimlerinin Urfa’ya Yansıması”, **Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.8, S.37, 2015 Nisan, s.344.

yazıda Urfa Halkevinin tetkik edildiğini ve inşaatı halen devam eden Halkevi binasının durumunun nasıl olacağı hakkında bilgi istenmiştir.⁵⁹⁹ Özel İdareden satın alınan ve CHP adına tescil edilmiş olduğundan tapu iptal davası açılırsa olumlu sonuç alınacağı düşünülmüştür. Parti binası ve Halkevinin bir kısmını içine alan yerler, Belediyece alınan karar ile “Yeşil Saha Alanı” projesi içine alınmıştır. Ancak Belediyenin, umumi ve tasdikli bir şehir planı olmadıkça, belirtilen yerlerin yeşil saha alanı olması, hukuken imkânsız olduğu belirtilmiştir.⁶⁰⁰

Urfa Asliye Hukuk Hakimliğine, Vali İsmail Hakkı Baykal ve Avukat Ömer Alagöz tarafından dava açılmıştır. Tebligatın mevzusu şöyledir: Söz konusu arsaya ait tapu kaydının iptaline, arsanın sicili, arsa üzerinde bulunan enkaz hakkındaki hibenin iptaline, enkazın Özel İdareye teslimine ve yapılan masraflar ile Avukat ücretinin davalı, yani CHP adına Urfa CHP İl İdare Kurulu Başkanı tarafından ödenmesi yer almaktadır.⁶⁰¹ Açılan davanın sureti, yapılan itiraz örneği, Belediyece istimlak edilen Halkevi arsası ve krokisi CHP Genel Sekreterliğine gönderilmiş ve yapılması gerekenlerin bildirilmesi istenmiştir.⁶⁰² Yapılan tüm çabalara rağmen, Vali İsmail Hakkı Baykal ve Avukat Ömer Alagöz tarafından Urfa Asliye Hukuk Mahkemesine açılan tapu iptal davasının reddedildiği bildirilmiştir.⁶⁰³ Demokrat Partisinin, 8 Ağustos 1951 günü yürürlüğe giren 5830 sayılı yasası ile Halkevlerinin kapanma süreci başlamıştır.

⁵⁹⁹BCA, 490.01/1793.1269.1, 7 Nisan 1951.

⁶⁰⁰BCA, 490.01/1793.1269.1, 11 Nisan 1951.

⁶⁰¹BCA, 490.01/1793.1269.1, 9 Mayıs 1951.

⁶⁰²BCA, 490.01/1793.1269.1, 21 Mayıs 1951.

⁶⁰³BCA, 490.01/1793.1269.1, 2 Ağustos 1951.

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğu, I. Dünya savaşından sonra yıkılmıştır. Tüm toprakları işgal altına alınan devletin, Anadolu toprakları üzerinde Milli Mücadele başlamıştır. Kazanılan zafer, Lozan ile taçlandırılmıştır. Kurulan yeni devlet, Cumhuriyet rejimini benimsemiş ve her yönüyle çağdaş bir devlet olma yolunda pek çok inkılâp ve ilke uygulamıştır. Devlet rejimi ve bütün yeniliklerin halka tarafından öğrenilmesi ve benimsenmesi için yeni kurumlar açılmıştır. Bunlardan biri de 19 Şubat 1932'de açılan Halkevleridir. Halkevleri, CHF'ye bağlı bir kültür müessesesidir. Ve siyasetten uzak, bütün vatandaşların girebileceği, tüzel kişiliği olmayan bir kurumdur. CHF'nin hazırladığı talimatname doğrultusunda ve dokuz farklı şube üzerinden çalışmalarını yürütmüştür. İlk olarak 14 ilde açılan Halkevleri, kısa zaman içinde yurdun her tarafına yayılmıştır. 23 Şubat 1934'te açılan Halkevlerinden biri de Urfa Halkevi'dir.

1934'te yedi Şube olarak faaliyete başlayan Urfa Halkevinin 1936'da Şube sayısı dokuz'a tamamlanmıştır. Urfa Halkevinin açılışı, *CHF Halkevleri Talimatnamesi'nde* belirtilen esaslardan farklıydı. *CHF Halkevleri Talimatnamesi'ne* göre bir ilde Halkevinin kurulabilmesi için; en az üç Şubesinin bulunması, müstakil bir binasının olması, iki yüz kişilik konferans salonu, bir kütüphane ve bir okuma odasının olması gerekiyordu. Ayrıca Halkevinin faaliyetleri için bir odacı ve bir memurun da görevlendirilmesi ve zaruri ihtiyaçların sağlanması görevi CHP İl İdare Kurulu'nun olan, bir Halkevinin bütçesi gerekliydi. Ancak Urfa'da, CHP İl İdare Kurulu 14 Eylül 1944 tarihinde kurulmuştur. Bir başka deyişle, Urfa'da CHP teşkilatı, Halkevinin açılmasından 10 yıl sonra gerçekleşmiştir.

Urfa Halkevi'ne sırasıyla; Eczacı Musa Kazım Yazgan (23 Şubat 1934), Dr. Muzaffer Akaltun (22 Ocak 1935), Recep Gürel (26 Haziran 1937), Celal Kürkçüoğlu (10 Temmuz 1940), İnsihar Müdürü Salahattin Atabay (25 Kasım 1942), Öğretmen Ahmet Şemseddin Vural (13 Mart

1946) ve Öğretmen İhsan Özdemir (8 Mart 1947- 8 Ağustos 1951) Başkanlık yapmıştır.

Halkevinin ilk Başkanı olan Musa Kazım Yazgan, 11 aylık görevi süresince yaptığı özverili çalışmalar ile ulusal ve yerel basında büyük bir yankı uyandırmıştır. Musa Kazım Yazgan'ın döneminde öncelikle Türkçe ve Fransızca okuma yazma kursları açılmış, Bando takımı oluşturulmuştur. Bu 11 aylık zaman süresince Urfa Halkevinde; 41 konferans, 19 temsil, 24 aile gecesi, 8 balo ve 50 spor günü tertip edilmiştir. Bu etkinliklere yaklaşık 27.000 kişi katılmıştır. Halkevi Kütüphanesinde bulunan 2.180 kitaptan 48.200 kişi faydalanmıştır.

22 Ocak 1935'te Başkan olan Dr. Muzaffer Akaltun döneminde Halkevinde her Salı düzenlenen Halk Gecesinin adı, Saz ve Söz Gecesi olarak değiştirilmiştir. Her cumartesi düzenlenen Aile Gecesi, aynen devam etmiştir. Ayrıca müzikli, danslı, zeybek ve kazaska dansının oynandığı geceler düzenlenmiştir. 1935 yılı çalışma raporuna göre; 900'den fazla Öz Türkçe sözcük derlenmiştir. 23 Aile toplantısı, 28 konferans, 16 temsil, 12 balo düzenlenmiştir. 118 komite toplantısı düzenlenmiş 568 kişi katılmıştır. 9 Şube toplantısı düzenlenmiş, toplantılara 560 kişi katılmıştır. Çocuk Esirgeme Kurumu ve Halkevi işbirliği ile 60 fakir öğrenciye elbise yardımı yapılmış, özel muhasebeye ait 3.500 kitap toplanıp tasnif edilerek kütüphaneye konulmuştur.

Urfa Halkevine 1940-1946 yılları arasında Başkanlık yapan Salahattin Atabay, Halkevi faaliyetlerine hız vererek önemli çalışmalarda bulunmuştur. Bu dönemde Halkevi tarafından Urfa yöresine ait türküler derlenmiştir. Derlenen türkü ve folklor çalışmaları, yerli oyuncu ekibi ile 1943'te Ankara Radyosu ve Ankara Halkevi'nde sunulmuştur.

1945'teki, bir yıllık çalışma raporu ise şöyledir: 8 toplantı düzenlenmiş, 22 konferans verilmiş ve konferansa 8833 vatandaş katılmıştır. Bando takımı toplamda 15 törene katılmış, 124 konser vermiştir. Caz bölümü 54 konser, Mandolin bölümü 3 konser vermiştir. 18 temsil

yapılmış, temsillere 8117 vatandaş katılmış, ayrıca temsiller ilçelerde ve çevre illerde de sahnelenmiştir. 1300 kişiden toplanan yardımlar ile 27 muhtaç vatandaşa 460 lira maddi yardım yapılmıştır. Çocuk Esirgeme Kurumu işbirliği ile Halkevi salonunda 52 fakir öğrenci sünnet edilmiştir. Kız Enstitüsü'nde kadınlar için Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Bir yıl içinde kütüphaneden faydalanan okuyucu dağılımı şöyledir: 4.514 öğrenci, 1.531 öğretici, 2.282 sivil ve 3.576 okuyucu, toplam 11.903 kişi okuma etkinliklerinde bulunmuştur. 5 Köy ziyaret edilmiş, hastalar muayene edilmiş ve ilaç dağıtılmış, öğrencilere kırtasiye yardımı yapılmıştır. Türk Büyüklerini; Mimar Sinan, Namık Kemal, Şehit Kubilay, Tefik Fikret, Mehmet Akif Ersoy'u anma programları düzenlenmiştir. Urfa Halkevi, bu dönemde şube çalışmalarında önemli mesafeler kat etmiştir.

1947-1951 yılları arasındaki siyasi alandaki önemli rekabet, bütün ülkedeki Halkevlerinin çalışmalarını etkilediği gibi Urfa Halkevi'nin çalışmalarına da yansımıştır. Durum böyle olmasına rağmen, Halkevi Başkanlığı, son döneme kadar şube çalışmalarını, özellikle de Türkçe okuma yazma kurslarını devam ettirmiştir.

Urfa Halkevi'nin, 1935'te 969 üyesi bulunmaktadır. Üyelerinin mesleklere göre dağılımı şöyledir: bunlardan en fazla üye sayısını (621) işçiler oluşturmakta, (221) çiftçiler de ikinci sırada yer almaktadır. Ardından sırayla (55) tüccar, (48) öğretmen, (13) serbest meslek, (8) doktor ve (3) avukat yer almıştır.

Urfa Halkevi için tahsis edilen bina ise şehrin merkezinde, Karakoyun Meydanında, her vatandaşın rahatça ulaşabileceği bir yerdedir. Bina, dokuz şubesinin çalışmalarını sürdürebilecek kapasitede olmadığından 1939 yılı itibarı ile yeni bir binanın inşası için girişimlerde bulunulmuştur. Ancak inşaat daha yarılanmadan, 8 Ağustos 1951'de Halkevlerinin kapatılma kararı alındığından inşaatın bulunduğu yer Belediyenin Yeşil Alan projesine dahil edilerek istimlak edilmiştir.

Urfa Halkevi bütçesi, CHP İl İdare Kurulu olmadan açıldığı için büyük sıkıntılar yaşanmıştır. Yapılan teftiş raporlarında bile bütçenin yapılan çalışmaları karşılayamayacağı belirtilmiştir. Bütün zorluklara rağmen Halkevi Başkanları, halktan yapılan bağışlar ve gerektiğinde biletli müsamereler düzenleyerek şubelerin sıkıntıları karşılanmaya çalışmışlardır.

Urfa vilayetinde, Urfa Merkez Halkevi başta olmak üzere Siverek, Birecik, Suruç, Viranşehir ve Akçakale’de 6 Halkevi açılmıştır. CHP’nin 1940 yılında aldığı karar ile Halkodaları kurulmaya başlanmıştır. Urfa ilinde; Bozova(Yaylak), Kanlıavşar, Yaslıca, Halfeti, Tisha, Argıl, Akziyaret(Gülmen), Akçakoca, Cibin, Çarmelik, Sırrın, Hobap, Harran, Hilvan, Baziki, Resülayn(Ceylanpınar), Kısas ve Aşkale’de, 18 Halkodası açılmıştır.

Urfa Halkevi Şubelerinin çalışmaları ise şöyledir: Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyeleri, çok önemli çalışmalarda bulunmuşlardır. Türk Dil Kurumu’nun önemi hakkında halkı bilgilendirme amaçlı konferanslar vermişlerdir. Ratıp Akdeniz *Dil Davamız*, Cevdet Baykal *Eski Dil Yeni Dil*, konulu konferanslar, Yusuf Akın ise, Güneş-Dil Teorisi hakkında konferans vermiştir. Ayrıca Dil, Tarih ve Edebiyat Şube Başkanı Cevdet Baykal, *Urfa’da Milli Gazete*’de sürekli olarak Öz Türkçenin önemi hakkında yazılar yazmış, Öz Türkçe kelime derlemeleri yapılmıştır; bu derlemeler TDK’ya gönderilmiştir. Ayrıca Urfa’da dağınık halde bulunan hoyrat, mani ve koşmalar derlenmiştir. Siverek Halkevi tarafından, derlemeler mecmua halinde, *Duygularından Parçalar* adı altında yayınlanmıştır. Milli türküler notaya dökülmüştür.

CHP’nin 1945 yılında aldığı kararda, Türkiye genelinde açılacak olan 80 Türkçe okuma yazma kurslarına Urfa ve iki ilçesi; Viranşehir ve Siverek de yer almıştır. Urfa Halkevi, vilayette yaşayan halkın etnik yapısından dolayı Türkçe okuma yazma kursuna ayrı bir önem vermiştir. Urfa Halkevinde 1934 yılından itibaren gönüllü öğretmenler; Bedri Alpay, İbrahim Karakapucu, İbrahim Buluntu ve Ali Ural tarafından Türkçe okuma

yazma kursları açılmıştır. 184 kişinin katıldığı kursun sonunda Halkevinde düzenlenen tören ile diplomaları verilmiştir. Ardından biri Halkevinde, diğeri cezaevinde olmak üzere iki kurs daha açılmıştır. Kursların, merkez köy ve nahiyelerde de açılması için hazırlıklara başlanmıştır. Yine aynı öğretmenler tarafından Fransızca 80 kişilik, İngilizce 45 kişilik kurslarda açılmıştır. *Urfa* gazetesinde Fransızca, kelime – anlamı - telaffuzu, cümle kurma yapıları açıklanarak yabancı dil dersleri verilmiştir. Aynı şekilde, *Akgün* gazetesinde İngilizce, kelime – anlamı - telaffuzu, cümle kurma yapıları açıklanarak dil dersleri verilmiştir. 1945 yılından itibaren ise Genel Merkezden alınan direktifler ile Türkçe okuma yazma kursları açılmıştır. Urfa Halkevi'nde 1945-1950 yılları arasında toplam 87 Türkçe okuma yazma kursu açılmıştır. Urfa Halkevleri ve Halkodalarında açılan kursların sonuçları, CHP Genel Sekreterliği tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı ve CHP Genel Sekreterliği işbirliği ile açılan Gezici Köy Kadınları Kursları, Urfa'nın Siverek ve Suruç Halkevlerinde açılmıştır. Urfa Halkevinde açılan kurslar çok çeşitlilik göstermiştir: Muhtarlık, Keman, Mandolin, Pratik Yaşam Eğitimi, Çiçeklik, Biçki-Dikiş, Dokuma, Matematik, Fizik, Kimya, Aritmetik vb. günlük yaşamda gerekli olan pek çok kurs açılmıştır.

Urfa Halkevi, Uray Sineması'nda çok enteresan faaliyetlerde bulunmuştur. Piyano eşliğinde sesiz sinemalar, halkın ilgisini çekmiştir. Fon müziği olarak Schubert, Offenbach, Schuman ve Chopin'in besteleri dinlenmiştir. Bu çalışmalar öyle bir etki yaratmış ki Offenbach'ın *Barkorol* parçasını unutmayan kişiler halen bulunmaktadır.

Urfa Halkevi Spor Şubesi; futbol, voleybol, atletizm, boks, binicilik ve su sporlarına önem vermiştir. Aynüzeliha Gölünde yapılan yüzme çalışmaları ile Adana, Mersin Türkiye Birincilikleri yarışmasında dereceye girilmiştir. Futbolda il, ilçe ve çevre iller; Mardin, Gaziantep, Diyarbakır'da yapılan maçlar sonucu, Birinci Bölge Müfettişliği Kupasını almıştır.

Voleybol takımı ise Türkiye Voleybol Birincilikleri için Erzurum'daki maçlara katılmışlardır.

Sağlık alanında önemli çalışmalarda bulunan Urfa Halkevi, halkın genel bilgisini arttırmak için *Çocuk Bakımı, Kadın Hastalıkları, Verem, Trahom ve Grip* hastalığı konularında konferanslar düzenlemiştir. Ayrıca, Halkevi salonunda Doktorlar tarafından günlük muayene ve ilaç hizmeti verilmiştir.

Urfa Halkevi, sosyal – kültürel alanındaki çalışmalarında; Türk Kadınları, İctimai Hayatta Kadın ve Erkeğin Rollerini, Çarşaf ve Peçe konularında konferanslar verilmiş; kadının sosyal faaliyetlerde bulunması için çok çeşitli kurslar açılmıştır.

Urfa Halkevi kendi imkânları doğrultusunda, milli kültürünü koruyup geliştirme çalışmalarında bulunmuştur. Aynı zamanda Cumhuriyetin getirmiş olduğu yenilikler, yapılan çalışmalar ile halka sevdirelirip benimsetilmeye çalışılmıştır. Urfa Halkevi üyeleri, yılmadan, yorulmadan, özverili çalışmaları ile dönemin şartlarına göre çok önemli çalışmalarda bulunmuşlardır.

KAYNAKÇA

1. Arşiv Belgeleri

A. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

a. Cumhuriyet Halk Partisi Evrakı

No: 490.01/844.339.2; 490.01/ 1234.111.1; 490.01/ 1793.1262.1; 490.01/ 22.111.3; 490.01/ 717.451.2; 490.01/ 962.724.2; 490.01/ 970.751.2; 490.01/ 1062.1079.1; 490.01/ 972.768.5; 490.01/ 1004.875.1; 490.01/ 973.768.5; 490.01/ 1013.909.2; 490.01/ 1793.1269.1; 490.01/ 844.340.1; 490.01/ 717.451.2; 490.01/ 1531.229.1; 490.01/ 1059.1068.1; 490.01/ 1038.994.1; 490.01/1042.1007.2; 490.01/ 454.1817. ; 490.01/ 1382.588.1; 490.01/ 443.1831.9 ; 490.01/ 1285.274.4.1; 490.01/ 1170.111.1; 490.01/ 847.353.3 ; 490.01/ 991.835.4.

2. Resmi Yayınlar

C.H.F. Halkevleri ve Halkodaları (1932-1942), TBMM Kütüphanesi.

C.H.F. Tamim, Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Umumiliği, 1932.

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1934.

Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ulus Basımevi, Ankara, 1935.

Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ulus Basımevi, Ankara, 1936.

CHP Halkevleri Ve Halkodaları 1943, Ankara, 1944.

CHP Halkevleri Ve Halkodaları 1945.

Halkevlerinin 1935 Faaliyet Raporları Hulasası, Ulus Basımevi, Ankara, 1936.

CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, Ankara, 1941.

TBMM Tutanak Dergisi.

CHP Yedinci Kurultayı Tutanağı, Ankara, 1948.

CHP XVI Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1948.

CHP 1939' da Halkevleri, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1939.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri – I, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara, 1961.

Urfa Halkevi Neşriyatı, **11 Nisan Urfa Kurtuluşu 1920**, İlbaylık Basımevi, Urfa, 1936.

Başvekalet İstatistik Umun Müdürlüğü, **1927 Umun Nüfus Tahriri**, Ankara, 1927.

Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, **Milli Eğitim İlk Öğretim İstatistikleri 1943-1944**, Pulhan Yay., 1946.

Siverek Halkevi Bir Yıllık Çalışma Raporu 1938-1939.

Birecik Halkevi Altı Aylık Çalışma Raporu 1 Ocak 1937- 1 Haziran 1937.

CHP Tarihi, <https://www.chp.org.tr/>, 23 Mayıs 2016.

3. Kitap Makale ve Tezler

AKALIN, Müslüm, **Urfa Kurtuluş Yazıları**, ŞURKAV Yay., Şanlıurfa, 2015.

AKALIN, Müslüm, **Milli Mücadelede Urfa (Anılar- Belgeler)**, Özlem Kitap Yay., Şanlıurfa, 1985.

AKAR, İlhan, “Yaygın Eğitim Tarihçesi”, **Yeni Türkiye**, S. 58, Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi Yay., 2014 .

- AKSOY, Mustafa, “Bir Kültür Sosyologu: “Mehmet Eröz” Kalkınma Ve Kürtçülük Meselesi”, **İnsan Bilimleri Dergisi**, C.81, S.79, ss.1-4
- ALGAN, Hamdiye, **Halkevleri’nde İnkılap Temsilleri (1932-1951)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.
- ARIK, Remzi Oğuz, **Halkevleri’nde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu**, C.H.P. Halkevleri Yayınları, Ankara, 1947.
- ARIKAN, Zeki, “Halkevleri’nin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, C.6, S.23, ss.261-280.
- ASLAN, Demo Ahmet, “Teyyare Cemiyeti’nin Propoganda Faaliyetleri ve Teyyare Bayramları”, **AÜSBD**, C.14, S.3, Eskişehir, 2014, ss.141-150.
- AYDIN, Suavi, “Türk Tarih Tezi ve Halkevleri”, **Kebikeç**, S.3, 1996, ss.107-130.
- BALTACIOĞLU, İsmayil Hakkı, **Halkın Evi**, Ulus Basımevi, Ankara, 1950.
- BARUKSAL, Mustafa Kemal, **Duygularımdan Parçalar**, Kültür Basımevi, İstanbul, 1938.
- BAŞGÖZ, İlhan – WILSON, Howard E., **Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk**, California, 1964.
- BAYRAKTAR, Nuray, **Halkevleri’nin Ülke Kültürüne, İnsanın Gelişimi ve Dönüşümü Açısından Katkıları ve Öneriler**, Halkevleri Yayınları, Ankara, 1999.
- BAYAR, Celal, **Atatürk’ün Metodolojisi ve Günümüz**, (Der. İsmet Bozdağ), Kervan Yayınları, İstanbul, 1978.
- BAYKARA, Tuncer, **Atatürk ve XX. Yüzyıl Türk Tarihi Araştırmaları**, IQ Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2006.
- BİLA, Hikmet, **CHP Tarihi (1919-1979)**, DMS, Ankara, 1979.
- BOLAYIR, Ali Ekrem, **Namık Kemal**, MEB Yay., İstanbul, 1992 .
- BÜYÜKOĞLU, R. Yaşar, **Milli Mücadele Döneminde Güneydoğu Anadolu**, Hacettepe Üniv. A.İ.İ.T.E., Doktora Tezi, Ankara, 1988.

- CANLI, Cemalettin, **Halksız ve İnsansız Bir Tarih Halkevleri**, Halkevleri Yay., Ankara, 1999.
- CELEP, Cevdet, **Halk Eğitimi**, Adım Yay., Ankara, 1993.
- CİVCI, Sultan, **Halkevleri ve İzmir Halkevi'nin Faaliyetleri**, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2013.
- ÇAPA, Mesut, "Ankara Radyosu'nda Halkevleri Sanat ve Folklor Saati ve Trabzon Halkevi Programı", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, S.15, 2013, ss.131-145.
- ÇEÇEN, Anıl, **Atatürk'ün Kültür Kurumu HALKEVLERİ**, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2000.
- ÇEÇEN, Anıl, **Atatürk ve Cumhuriyet**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 1981.
- DEMİRCAN, Aynur, **Tanzimat'an Cumhuriyet'e Aydınlık Bir Yüz: Abdülhak Hamit Tahran**, Master Tezi, Bilkent Üniv. Ankara, 2003.
- DUMAN, Selçuk, **Modern Türkiye'nin İnşasında Halkevleri ve Sivas Halkevi Örneği**, Berikan Yay., Ankara, 2013.
- DURMUŞ, Mithat, "Şiirsel Tavrın Öncülüğünde İnsanı Yeniden Düşünmek: Namık Kemal ve Hürriyet Kasidesi, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, S.3/1, Türkiye, 2014, ss.240-250.
- EKİNCİ, Abdullah, **Harran Mitolojisi ve Tarihi**, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Şanlıurfa, 2008.
- ERGÜN, Mustafa, **Atatürk Devri Türk Devrimi**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1982.
- ESER, Gülşah, "Cumhuriyet Döneminde Türkçe'nin Eğitimi Ve Öğretimi: Urfa Halkevi Örneği", **International Journal Of Languages Education and Teaching**, ISSN: 2198-4999, Mannheim- Germany, ss. 1176-1184.
- ESER, Gülşah, "Halkevleri'nde Güzel Sanatlar Çalışmaları: Urfa Halkevi Örneği", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C.9, S.42, Şubat 2016, ss. 630-640.
- EVCİN, Erol, "Atatürk'ün Güzel Sanatlara ve Sanatçılara Bakışı", **A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi**, S.47, Bahar 2011, ss.521-555.

- FIRAT, Kerim, **Urfa Savaşından Yapraklar**, CHP Basımevi, Gaziantep, 1940.
- GÖKALP, Ziya, **Türkçülüğün Esasları**, Yeni Matbaa, Ankara, 1950.
- GÖMEÇ, Sadettin, **Milli Mücadelede Gaziantep**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1989.
- GÜNEŞ, Müslime, “Adnan Menderes ve Halkevleri”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XII.25, Güz 2012, ss.141-155.
- GÜNGÖR, Erol, **Dünden Bugünden Tarih- Kültür ve Milliyetçilik**, Ötüken Yay., İstanbul, 2007.
- GÜNGÖR, Erol, **Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik**, Töre Devlet Yay., Ankara, 1980.
- GÜZ, Nurettin, **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri (1932-1950)**, Ankara, 1995.
- HAZ, Abdülkadir, **11 Nisan Urfa'nın Kurtuluşu 1920**, İlbaylık Basımevi, Urfa, 1936.
- IŞILTAN, Fikret, **Urfa Tarihi Bölgesi**, İ.Ü.E.F. Yay., İstanbul, 1960.
- İLYAS, Ahmet, “1950 Seçimlerinin Urfa'ya Yansımaları”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt.8, Sayı.37, Nisan 2015, ss.341-346.
- KAPAKLI, Kemal, **Urfa Basın Tarihi Ve Yerel Gazetecilik (1867 – 2013)**, ŞURKAV Yayınları, Ankara, 2014.
- KAPUSUZUOĞLU, Yusuf Bahri, **Antalya Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.
- KARADAĞ, Nurhan, **Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1951)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.
- KARAHAN, Abdülkadir, **Tarihi ve Kültürel Boyutları İçerisinde Şanlıurfa ve GAP Sempozyumu**, Nurettin Uycan Basımevi, İstanbul, 1988.
- KARAKUŞ, İdris, **Atatürk Dönemi Eğitim sisteminde Türkçe Öğretimi**, TDK Yay., Ankara, 2006.

- KARAL, Enver Ziya, “Atatürk İlkelerinin Biçimlendirdiği Eğitim”, **Atatürk ve Eğitim**, (Yay. Haz. Nizamettin Koç) TED Yay., Ankara, 1981.
- KARAL, Enver Ziya, **Osmanlı Tarihi**. V.C., TTK Yay., Ankara, 1983.
- KARAYAMAN, Mehmet, “Uşak Halkevinin Kuruluşu ve Faaliyetleri”, **T.İ.M. Akademik Araştırmalar Dergisi**, S.12, Konya, 2011, ss.33-55.
- KAYNAR, Osman, **Konya Halkevi’nin Türk Modernleşmesindeki Faaliyetleri (1932-1951)**, Dumlupınar Üniv., Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2007.
- KAYIRAN, Mehmet – METİNTAŞ, Mustafa Yahya,” Atatürkçü Düşünce Sistemi: Atatürkçülük(Kemalizm)”, **A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi**, S.51, Bahar 2013, ss.579-615.
- KILINÇKAYA, Derviş, **Milli Mücadelede Urfa**, Hacettepe Üniv. A.İ.İ.T.E., Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1985.
- KİLİ, Suna, **Atatürk Devrimi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara, 1995.
- KOÇ, Emel, Atatürk, “Cumhuriyet ve Çocuk Ruhu”, **A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi**, S.45, Bahar 2010, ss.71-82.
- KÖKNEL, Özcan, “Atatürkçü Çizgide Gençliğin Eğitimi”, **Atatürk ve Eğitim**, (Yay. Haz. Nizamettin Koç) TED Yay., Ankara, 1981.
- MARAŞ, Mehmet Atilla, **Peygamberler Şehri ŞanlıUrfa**, Birlik Yayın Kooperatifi Yay., Ankara, 1986.
- OBUZ, Ömer, “Halkevlerinin Kapatılmasının Türk Basımına Yansımaları”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt.8, Sayı.41, Aralık, 2015, ss.499-515.
- OLGUN, Said, “Siirt Halkevi ve Faaliyetleri (1934-1951)”, **History Studies Dergisi**, S.5/2, 2013, ss.287-301.
- ÖLÇMEN, Ali Nejat, **Halkevlerinin Yokedilişi**, Ankara, 1988.
- ORAL, Mustafa, **CHP’nin Ülküsü**, Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yay. Antalya, 2006.
- ÖZACUN, Orhan, “Halkevlerinin Dramı”, **Kebikeç**, S.3, 1996, ss.87-96.

- ÖZCAN, Ahmet, **Türkiye’de Popüler Tarihçilik (1908-1960)**, TTK Yay., Ankara, 2011.
- ÖZÇELİK, İsmail, **Milli Mücadelede Güney Cephesi- Urfa**, ATAM. Yay., Ankara, 2003.
- ÖZER, İsmail, “İngiliz Kültürel Heyeti İle Halkevleri Arasındaki Kültürel Münasebetler (1939-1950)”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı.2, Ankara, 2010, ss.95-138.
- ÖZER, İsmail, “Halkevlerinin Milli Birliği Sağlama Yolundaki Faaliyetleri (1932-1950)", **e- Journal of New World Sciences Academy**, C.9, S.2, 2010, ss. 251-263.
- ÖZDEMİR, Coşkun, **Urfa’dan Harvard’a**, 7. Baskı, Kaynak Yay., İstanbul, 2013.
- ÖZDEMİR, Yavuz – AKTAŞ, Elif, “Halkevleri (1932’den 1951’e), **Atatürk Üniv. Türkiyat Araştırmaları Enst. Dergisi(TAED)**, S. 45, Erzurum, 2011, ss.235-262.
- ÖZÜÇETİN, Yaşar, Milli Mücadele İçerisinde “19 Mayıs 1919”, **Gazi Üniv. Kırşehir Eğitim Fakültesi**, C.5, S.2, Ankara, 2004, ss.65-74.
- ÖZTÜRK, Gülin, “Kütahya Milletvekili Mehmet Somer’in 1936 Yılında Urfa Vilayetine Dair Hazırladığı Rapor”, **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum**, C.4, S.10, Bahar 2015, ss.125-138.
- ÖĞÜT, Tahir – EKİCİ, M. Sena, “Cumhuriyet Dönemine Geçiş Aşamasında Urfa’nın İktisadi Ve Sosyal Yapısı”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt.10, Sayı.38, 2011, ss.170-192.
- RIZA, Ali, **Ahfada Yadigar (Urfa Mücadelesi)**, ŞURKAV Yay., Urfa, 1995.
- SAV, Ergun, **Atatürk ve İki Büyük Türk Düşünürü Namık Kemal – Ziya Gökalp**, Bilgi Yay. ,İstanbul, 2001.
- SÜRME, Erhan, **Niğde Halkevi (1933-1951)**, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2009.
- ŞAKİROĞLU, Mahmut A., “Halkevi Dergileri ve Neşriyatı”, **Kebikeç**, S3, 1996, ss.131-142.

- ŞENALP, Cemil, **Ulusal Kurtuluş Savaşında Fransız İşgal Bölgelerinde Sivil İşler – Askeri Hükümet Faaliyetleri**, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 2006.
- ŞİMŞEK, Sefa, **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Olarak Halkevleri 1932-1951**, Boğaziçi Üniv. Yayınevi, İstanbul, 2002.
- TAŞDEMİRCİ, Ersoy, “ Atatürk’ün Halk Eğitimi Hakkında Görüşler ve Atatürk Döneminde Türkiye’de Halk Eğitimi Faaliyetleri,” **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 7, Kayseri, 1996, ss.595-102.
- TEMİZHAN, Oğuz, **Halkevleri ve Halkevleri’nin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.
- TOKSOY, Nurcan, **HALKEVLERİ Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak**, Orion Kitapevi, Ankara, 2007.
- TUĞRUL, Mehmet, Halkevleri ve Köycülük, **Ülkü**, C.7, S.79, 1945
- TUNALI, Sancar, **Halkevlerinde Yürütülen Müzik ve Piyano Çalışmalarının Yürütülmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2014.
- TUNCEL, Metin, Şanlıurfa, **TDV İslam Araştırmaları Merkezi**, C.38 .
- TÜRKOĞLU, Ömer, “Halkevlerinin Kuruluş Amaçları, Örgütsel Yapısı ve Bazı Uygulamaları”, **Kebikeç**, S.3, 1996, ss.97-106.
- ULUSOY, Kadir - DEMİRTAŞ, Bahattin, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında İki Önemli Kültür Politikası: Halkevleri ve Millet Mektepleri,” **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Reşat Genç Özel Sayısı, S.29, Ankara, 2009, ss.1190-1208.
- UYSAL, Şefik, “Atatürk ve Çağdaş Eğitim” **Atatürk ve Eğitim**, (Yay. Haz. Nizamettin Koç) TED Yay., Ankara, 1981.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Osmanlı Tarihi**, TTK Yay., C.2, Ankara, 1983.
- ÜSTEL, Füsün, **İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği Türk Ocakları 1912-1931**, İletişim Yay., İstanbul, 1997.
- VARANLI, Özgür Şahap, **Türkiye’de 1932-1950 Sürecinde Halkevleri Temsil Şubelerinin Yurttaş Eğitimine Katkıları**, Dokuz Eylül

- Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2008.
- YAŞAR, Hakan, **Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)**, Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2008.
- YAŞAR, Hakan, “Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi,” **A.Ü.T.İ.T.E. Atatürk Yolu Dergisi**, S.45, Bahar 2010, ss.177-215.
- YAZAR, Sabri, **Ayetler Işığında Halilür-Rahman İbrahim Aleyhisselam ve Urfa**, ŞURKAV Yay., İstanbul, 1989.
- YILDIRIM, Muhittin, **Yaygın Eğitim ve Halk Eğitimi Merkezleri**, Gazi Kitapevi Yay., Ankara 2009.
- YILDIRIM, Yüksel, **Milli Mücadele Döneminde Urfa**, Dumlupınar Üniversitesi, Bitirme Tezi, Kütahya, 2009.
- YILMAZ, Durmuş – AKHAN, Nadire Emel (Süntar), “ İlk Dönem Halkevleri'nin Eğitim Faaliyetleri “Konya Halkevi Örneği”, **Karadeniz Araştırmaları**, 2011, Sayı.29, ss. 59-95.
- ZORLUTUNA, Halide Nusret, **Benim Küçük Dostlarım**, Timaş Yay., İstanbul, 2011.
- ZORLUTUNA, Halide Nusret, **Yurdumun Dört Bucağı**, Gazetecilik T.A.O.,Ankara, 1950.
- ZÜRCHER, Erik Jan, “Modern Türkiye Tarihinde Dönüm Noktaları ve Kaçırılan Fırsatlar; Olaylar Nerelerde Farklı Yöne Gidebilirdi?”, **Kebikeç**, S.24, 2007, ss.17-27.

4. Süreli Yayınlar

- “Gençlik ve Spor Bayramı” , **Işık**, 14 Mayıs 1948.
- “Halkevlerinin Açılışı”, **Ulus**, 13 Şubat 1934.
- “Urfa Halkevi”, **Ulus**, 24 Ocak 1935 Perşembe.
- “Urfa Halkevi'nin Verimli Çalışmaları” , **Ulus**, 28 Ocak 1935.
- “Halkevi Yıllık Çalışması”, **Ulus**, 28 Ocak 1935.
- “Hatay Davamız”, **Ulus**, 30 Ocak 1937.
- “Tarih Tetkikleri”, **Ulus**, 21 Şubat 1937.

- “Halkevleri Raporu”, **Ulus**, 21 Şubat 1937.
- “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, **Yeni Sabah**, 12 Nisan 1948.
- “Urfa Kurtuluşu”, **Cumhuriyet**, 12 Nisan 1949.
- Ülkü**, C.7, S.79, 1945, s.13-14.
- “Menderes, Mecliste İnönü’ye Cevap Verdi”, **Akşam**, 8 Ağustos 1951.
- “Halk Partisinin Malları Hakkındaki Kanun”, **Akşam**, 9 Ağustos 1951.
- “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 30 Ağustos 1934.
- “30 Ağustos Zafer Bayramı Coşkuyla Kutlandı”, **Yenilik**, 30 Ağustos 1934.
- “Öz Türkçe Dil Bayramı İçin”, **Yenilik**, 27 Eylül 1934.
- “İkinci Dünya Savaşının Yankıları”, **Yenilik**, 27 Eylül 1934.
- “Eski Türk Tarihi”, **Yenilik**, 13 Aralık 1934.
- “Tarihte Türk Kadını”, **Yenilik**, 24 Ocak 1935.
- “Öz Türkçe”, **Yenilik**, 3 Temmuz 1935.
- “Başbakan’ın Kars ve Erzurum Ziyaretleri”, **Yenilik**, 24 Temmuz 1935.
- “Nüfus Sayımının Önemi”, **Yenilik**, 14 Eylül 1935.
- “Akın Piyesi”, **Yenilik**, 7 Mart 1935.
- “Futbol”, **Yenilik**, 24 Temmuz 1935.
- “Halkevi Mecmuası”, **Yenilik**, 18 Nisan 1935.
- “Okuma Evi”, **Yenilik**, 3 Temmuz 1935.
- “Okuma Evi”, **Yenilik**, 3 Temmuz 1935.
- “Halkevinde Konferans”, **Yenilik**, 4 Nisan 1935.
- “Halkevinde Konferans”, **Yenilik**, 8 Nisan 1935.
- “Halk Dershaneleri Faaliyeti”, **Yenilik**, 7 Mart 1935.
- “Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 28 Ağustos 1935.
- “Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 30 Ağustos 1935.
- “Urfa Kurtuluşunun Hazırlıkları”, **Yenilik**, 4 Nisan 1935.
- “Urfa Kurtuluş Bayramı”, **Yenilik**, 11 Nisan 1935.
- “Vekillerin Görüşmeleri”, **Yenilik**, 15 Nisan 1935.
- “Halkevinde Biletli Müsamere”, **Yenilik**, 4 Nisan 1935.
- “Halkevinde Biletli Müsamere”, **Yenilik**, 15 Nisan 1935.
- “Dil Bayramı”, **Yenilik**, 28 Eylül 1935 ; 2 Ekim 1935.
- “Halkevi’nde Konferans”, **Yenilik**, 25 Nisan 1935.
- “Halkevimizin Başkanlığı”, **Yenilik**, 24 Ocak 1935.

- “11 Nisan Urfa Kurtuluş Bayramında Halkevimizde Kozanoğlu ve Zor Tabib Temsilleri”, **Yenilik**, 11 Nisan 1935.
- “Öğretmenlerin Mesleki Konferansı”, **Yenilik**, 28 Şubat 1936.
- “Öğretmenlerin Mesleki Konferansı”, **Yenilik**, 17 Mart 1936.
- “Halk Gecemiz”, **Yenilik**, 11 Eylül 1936.
- “Saz ve Söz Geceleri”, **Yenilik**, 20 Ekim 1936.
- “Öğretmenlerimizin Konferansı”, **Yenilik**, 20 Ekim 1936.
- “Saz ve Söz Gecesi” **Yenilik**, 6 Kasım 1936.
- “Halkevi’nde Anma Gecesi”, **Yenilik**, 21 Ağustos 1936.
- “Dil Bayramı”, **Yenilik**, 22 Eylül 1936 ; 29 Eylül 1936.
- “Köycülük Şubesi Gezmeleri”, **Yenilik**, 17 Nisan 1936.
- “Saz ve Söz Geceleri”, **Yenilik**, 20 Ekim 1936.
- “Halkevlerinin Açılış Yıldönümünde Atilla’nın Düğünü Temsili”, **Yenilik**, 28 Şubat 1936.
- “Spor Müsamesesinde Kızıl Çağlayan”, **Yenilik**, 2 Kasım 1936.
- “Uray Sinema Salonunda Mehmet Somer Konferansı”, **Yenilik**, 18 Şubat 1936.
- “Urfa Halkevinde Mehmet Somer Konferansı”, **Yenilik**, 21 Şubat 1936.
- “Köycülük Şubesi Gezmeleri”, **Yenilik**, 17 Nisan 1936.
- “Halkevleri Açılış Yıldönümü”, **Yenilik**, 24 Ocak 1936.
- “Halkevleri Açılış Yıldönümü”, **Yenilik**, 21 Şubat 1936.
- “Halkevleri Açılış Yıldönümü”, **Yenilik**, 28 Şubat 1936.
- “Hakimiyet-i Milliye”, **Yenilik**, 24 Nisan 1936.
- “İlkbahar At Yarışları”, **Yenilik**, 24 Nisan 1936.
- “Spor Müsamesesi”, **Yenilik**, 2 Kasım 1936.
- “Cumhuriyet Bayramı”, **Yenilik**, 6 Kasım 1936.
- “Türk Hava Kuvvetlerine Katılan Yeni Uçaklarımız”, **Yenilik**, 27 Kasım 1936.
- “İtalya’nın Habeşistan’a Girmesi”, **Yenilik**, 8 Mayıs 1936.
- “Sinop’ta Deniz Eğlenceleri”, **Yenilik**, 6 Temmuz 1937.
- “Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 31 Ağustos 1937.
- “Spor”, **Yenilik**, 31 Ağustos 1937.

- “Saz ve Söz Gecesi”, **Yenilik**, 23 Temmuz 1937.
- “Filistin’deki Kargaşalıklar”, **Yenilik**, 12 Ekim 1938.
- “Urfa’ya Gelen Heyet” **Yenilik**, 14 Temmuz 1938.
- “Dil Bayramı”, **Yenilik**, 27 Eylül 1938 ; 8 Ekim 1938 ; 10 Ekim 1938 ; 12 Ekim 1938.
- “Halkevleri Açılış Yıldönümü”, **Yenilik**, 3 Mart 1939.
- “Halkevimizde Ücretsiz Tedavi Günleri”, **Yenilik**, 25 Kasım 1942; 28 Kasım 1942.
- “Halkevimizde Ücretsiz Muayene Günleri Başlamıştır”, **Yenilik**, 9 Aralık 1942.
- “Dil Bayramı”, **Yenilik**, 28 Eylül 1942.
- “Yeni Halkevi Başkanı”, **Yenilik**, 25 Kasım 1942.
- “Halkevimiz Aylık Dergi Çıkaracak”, **Yenilik**, 4 Aralık 1942.
- “At Koşuları”, **Yenilik**, 19 Ekim 1942.
- “Dokuma Kursu”, **Yenilik**, 14 Temmuz 1944.
- “Halkevinde Müzik Dersleri”, **Yenilik**, 19 Şubat 1944.
- “At Koşusu” **Yenilik**, 17 Ekim 1944.
- “19 Mayıs”, **Yenilik**, 22 Mayıs 1944.
- “Ortaokul Müsameresi”, **Yenilik**, 8 Mart 1944.
- “Halkevi’nde Konferans”, **Yenilik**, 24 Haziran 1944.
- “Halkevi Gezisi”, **Yenilik**, 2 Mayıs 1944.
- “Urfa’da Parti Kuruldu”, **Yenilik**, 16 Eylül 1944.
- “Halkevi’nde Komite Seçimi”, **Yenilik**, 20 Mart 1944.
- “Halkevimiz Sergisi”, **Yenilik**, 22 Mayıs 1944.
- “Halkevimizde Müzik Dersleri”, **Yenilik**, 19 Şubat 1944.
- “Profesörler Kurulu Şehrimizde” **Yenilik**, 10 Ekim 1945.
- “Profesörler Kurulu Şehrimizde” **Yenilik**, 12 Ekim 1945.
- “Halkevleri Açılış Yıldönümü”, **Yenilik**, 27 Şubat 1945.
- “Kara Günün 7’nci Yıldönümü”, **Yenilik**, 10 Kasım 1945.
- “Lozan ve Montrö”, **Yenilik**, 27 Temmuz 1945.
- “At Koşularımız Amaca Uymuyor”, **Yenilik**, 10 Ekim 1945.
- “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 30 Ağustos 1945.

- “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Yenilik**, 3 Eylül 1945.
- “Bayanların Dikkatine” , **Yenilik**, 4 Nisan 1945.
- “Halkevi Komite Seçimleri”, **Yenilik**, 27 Şubat 1945.
- “Halkevlerinin Açılış Yıldönümü”, **Yenilik**, 27 Şubat 1945.
- “Edebi Şef Atatürk’ün Ölümü Dolayısıyla İsmet İnönü’nün 21.11.1938’de
Büyük Milet Meclisine Beyanname””, **Yenilik**, 10 Kasım 1945.
- “Halkevlerinin Açılış Yıldönümü Münasebetiyle Halkevimizin Bir Yıllık
Çalışmaları”, **Yenilik**, 27 Şubat 1945.
- “11 Nisan Urfa Kurtuluş Bayramı”, **Yenilik**, 11 Nisan 1945.
- “Halkevi Başkanlığı”, **Yenilik**, 13 Mart 1946.
- “ Yeni Bir Kurs”, **Yenilik**, 8 Mart 1946.
- “Halkevleri Açılış Yıldönümü”, **Yenilik**, 26 Şubat 1948.
- “Fuat Köprülü ve Refik Koraltan Şehrimizde”, **Yenilik**, 11 Nisan 1948.
- “Suruç Halkevinde Şen Bir Gece”, **Yenilik**, 26 Mart 1949.
- “Halkevimizde 30 Ağustos Gecesi”, **Yenilik**, 27 Ağustos 1949.
- “ At Yarışlarımız Hakkında”, **Yenilik**, ; 22 Mart 1949.
- “Öğretmen Okullarının 101’inci Yıl Dönümü”, **Yenilik**, 19 Mart 1949.
- “Halkevi’nde Toplantı”, **Yenilik**, 18 Haziran 1949.
- “Halkevi’nde Toplantı”, **Yenilik**, 22 Temmuz 1949.
- “30 Ağustos Bayramı”, **Yenilik**, 24 Ağustos 1949.
- “30 Ağustos Bayramı”, **Yenilik**, 30 Ağustos 1949.
- “Urfa Kurtuluşunun Hazırlıkları”, **Yenilik**, 19 Mart 1949.
- “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, **Yenilik**, 12 Nisan 1949.
- “Demokrat Parti İl Kongresini Yaptı”, **Yenilik**, 12 Nisan 1949.
- “Konferans”, **Yenilik**, 15 Şubat 1950.
- “Akgün Neden Çıkıyor”, **Akgün**, 11 Nisan 1937.
- “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, **Akgün**, 11 Nisan 1937.
- “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, **Akgün**, 23 Nisan 1937.
- “Ulusal Egemenlik”, **Akgün**, 23 Nisan 1937.
- “Halkevi Çalışmaları”, **Akgün**, 11 Nisan 1937.
- “Spor Şenlikleri”, **Akgün**, 8 Mayıs 1937.
- “ Temsil”, **Akgün**, 21 Eylül 1937.

- “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, **Akgün**, 11 Nisan 1937 ; 19 Nisan 1937 ; 23 Nisan 1937.
- “İsmet İnönü Saray Bosna’da”,**Akgün**, 19 Nisan 1937.
- “Türk Mısır Kardeşliği”, **Akgün**, 4 Ağustos 1937.
- “Halep’in Suriye’den Ayrılma Teşebbüsleri”, **Akgün**, 8 Eylül 1937.
- “Hatay’da Yapılan İşkenceler Dayanılmaz Bir Hal Aldı”,**Akgün**, 23 Nisan 1937.
- “Sivas Malatya Tren Yolu Bitti”, **Akgün**, 28 Ağustos 1937.
- “Türk Tarih Kurultayı Toplandı”, **Akgün**, 21 Eylül 1937.
- “Mektepli Fakir Öğrencilere Yardım”, **Akgün**, 21 Eylül 1937.
- “Susuzluğun Önüne Geçilirse”, **Akgün**, 4 Ağustos 1937.
- “Kadınlarımız”, **Akgün**, 28 Ağustos 1937.
- “Halkevimize Düşen Mühim Vazife”, **Akgün**, 11 Aralık 1937.
- “11 Nisan Urfa Kurtuluş Bayramı”, **Akgün**, 11 Nisan 1937.
- “Okumanın Faydası”, **Akgün**, 21 Mayıs 1937.
- “Halkevi Okuma Salonu”, **Akgün**, 8 Kasım 1938.
- “Bando Şefi Osman Özsoy İle Hasbihal”, **Akgün**, 29 Eylül 1938.
- “Celal Bayar’ın Cumhurbaşkanı’nı Ziyareti”, **Akgün**, 8 Kasım 1938.
- “Harf İnkılabımızın Onuncu Yıldönümü”, **Akgün**, 12 Ağustos 1938.
- “Yurt İktisadında Urfa’nın Durumu”, **Akgün**, 20 Nisan 1938.
- “Urfa Ticaret Odası ve Esnaf Birlikleri”, **Akgün**, 9 Aralık 1938.
- “Okuma Salonu”, **Akgün**, 8 Mayıs 1937 ; 8 Kasım 1938.
- “Yeni Kursumuz”, **Akgün**, 29 Eylül 1938.
- “Halkevi Binası”, **Akgün**, 30 Temmuz 1938.
- “İngilizce Dersleri”, **Akgün**, 20 Nisan 1938.
- “23 Nisan Bayramı”, **Akgün**, 25 Nisan 1938.
- “11 Nisan Urfa’nın Kurtuluşu”, **Akgün**, 18 Nisan 1938.
- “Cumhuriyet Bayramı”, **Akgün**, 4 Kasım 1938.
- “Halkevi’nde Toplantı”, **Akgün**, 25 Nisan 1938.
- “Yeni Kursumuz”, **Akgün**, 29 Eylül 1938.
- “Yüzme Sporu”, **Akgün**, 14 Ağustos 1939.
- “Urfa Plajları”, **Akgün**, 14 Ağustos 1939.

- “İdeal Peşinde”, **Akgün**, 20 Ağustos 1939.
- “Spor”, **Akgün**, 14 Ağustos 1939.
- “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Akgün**, 30 Ağustos 1939.
- “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Akgün**, 31 Ağustos 1939.
- “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Akgün**, 1 Eylül 1939.
- “Dil Bayramı”, **Akgün**, 28 Eylül 1942.
- “Halkevimize Düşen Mühim Bir Vazife Daha”, **Akgün**, 29 Ekim 1942.
- “Dil Bayramımız”, **Akgün**, 8 Eylül 1942.
- “Halkevimiz Aylık Broşür Çıkaracak”, **Akgün**, 4 Aralık 1942.
- “Köy Gezisi”, **Akgün**, 26 Kasım 1943.
- “Halkevimizin Ankara’daki Güzel Başarısı”, **Akgün**, 28 Aralık 1943.
- “Konferans”, **Akgün**, 24 Ocak 1944.
- “Halkevimizde İngilizce Dersleri”, **Akgün**, 8 Ocak 1944.
- “Halkevimizde İngilizce Dersleri”, **Akgün**, 18 Ocak 1944.
- “Güzel Bir Başarı”, **Akgün**, 1 Ocak 1944.
- “Halkevimiz”, **Akgün**, 8 Ocak 1944.
- “Turanizme Doğru”, **Akgün**, 8 Aralık 1944.
- “Halkevinde Karagöz oyunu Yapıldı”, **Akgün**, 31 Ocak 1944.
- “Halkevimiz ve Senelik Toplantısı”, **Akgün**, 25 Mart 1944.
- “Montrö ve Lozan”, **Akgün**, 30 Temmuz 1945.
- “Lozan ve Montrö”, **Akgün**, 30 Temmuz 1945.
- “Lozan ve Montrö”, **Akgün**, 9 Ağustos 1945.
- “Çekirge Mücadelesi”, **Akgün**, 3 Kasım 1945.
- “Lozan ve Montrö”, **Akgün**, 20 Ağustos 1945, s. 1-2 ; 5 Eylül 1945 ; 7 Eylül 1945 ; 13 Eylül 1945; 19 Eylül 1945 ; 20 Eylül 1945.
- “Üniversite Haftası”, **Akgün**, 15 Ekim 1945.
- “Sonbahar At Yarışları”, **Akgün**, 3 Kasım 1945.
- “Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in Urfa Orta Sanat Okuluna Yüksek İltifatları”, **Akgün**, 11 Nisan 1946.
- “Atletizm” **Akgün**, 2 Mayıs 1947.
- “Müsamere”, **Akgün**, 27 Mart 1947.
- “Urfa’da Halkevi”, **Akgün**, 13 Mart 1947.

- “Halkevi Reisi”, **Akgün**, 8 Mart 1947.
- “Niçin Geri Kalıyoruz”, **Akgün**, 29 Mart 1947.
- “Spor (Atletizm)”, **Akgün**, 2 Mayıs 1947.
- “Kıbrıs Türklerinin Protestosu”, **Akgün**, 2 Mayıs 1950.
- “Cumhuriyet Kutlaması”, **Urfa**, 14 Kasım 1935.
- “Dil Bayramı”, **Urfa**, 26 Eylül 1936 ; 3 Ekim 1936.
- “Hasan Açıanal’ın Halkevinde Verdiği Konferans”, **Urfa**, 12 Eylül 1936.
- “Halkevleri Açılış Yıldönümü”, **Urfa**, 27 Şubat 1937.
- “Dil Bayramı”, **Urfa**, 28 Eylül 1942.
- “Kız Enstitüsü Açılıyor”, **Urfa**, 25 Eylül 1942.
- “İkinci İnönü Zaferi Yıldönümü Halkevimizde Kutlandı”, **Urfa**, 3 Nisan 1943.
- “İnönü Zaferi”, **Urfa**, 1 Nisan 1943.
- “İnönü Zaferi”, **Urfa**, 3 Nisan 1943.
- “İnönü Zaferi”, **Urfa**, 5 Nisan 1943.
- “Dil Bayramı”, **Urfa**, 28 Eylül 1944.
- “İlk Öğretim Davamız”, **Urfa**, 15 Eylül 1944.
- “Urfa’da Üniversite Haftası”, **Urfa**, 11 Ekim 1945.
- “Halkevinde İngilizce ve Türkçe Okuma Yazma Kursu Açıldı”, **Urfa**, 3 Şubat 1945.
- “Sonbahar At Koşuları”, **Urfa**, 11 Ekim 1945 ; 18 Ekim 1945.
- “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Urfa**, 5 Eylül 1945.
- “30 Ağustos Zafer Bayramı”, **Urfa**, 12 Eylül 1945.
- “Urfa Üniversite Haftası”, **Urfa**, 11 Ekim 1945.
- “Profesörler Heyeti Urfa’dan Ayrıldı”, **Urfa**, 18 Ekim 1945.
- “Namık Kemal”, **Urfa**, 8 Ocak 1946.
- “Namık Kemal”, **Urfa**, 21 Ocak 1946.
- “Namık Kemal”, **Urfa**, 26 Ocak 1946.
- “Dil Bayramı”, **Urfa**, 1 Ekim 1946.
- “Namık Kemal Gecesi”, **Urfa**, 8 Ocak 1946.
- “Şehrimizde Dil Bayramı Kutlandı”, **Urfa**, 1 Ekim 1946.
- “Cumhuriyet Bayramı Kutlaması”, **Urfa**, 29 Ekim 1946.

- “Sovyetleri Suriye ve Filistin İşlerine Müdahalesi”, **Urfa**, 8 Ocak 1946.
- “Suriye’de Yaşanan Olaylar”, **Urfa**, 14 Ocak 1946.
- “Çekirge İle Savaş”, **Urfa**, 21 Ocak 1946.
- “H. Refet Tanışık Halkevi Başkanı Oldu”, **Urfa**, 17 Şubat 1947, s.1.
- “İhsan Özdemir Halkevi Başkanı Oldu”, **Urfa**, 5 Eylül 1947, s.1.
- “Yunan Çeteleri Türk Köylerine Saldırdılar”, **Urfa**, 15 Mayıs 1947.
- “Birleşmiş Milletler Ordusu”, **Urfa**, 8 Temmuz 1947.
- “Tahran’da Sıkıyönetim”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947.
- “Halkevimizde Zafer Bayramı Balosu”, **Urfa**, 5 Eylül 1947.
- “Büyük Ata’nın Ölüm Yıldönümü”, **Urfa**, 10 Kasım 1947.
- “Urfa Halkevi’nin Alparslan Temsili”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947.
- “Urfa Halkevi Suruç’ta”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947.
- “Spor Köşesi” **Urfa**, 8 Temmuz 1947.
- “Spor Köşesi”, **Urfa**, 5 Eylül 1947.
- “Spor Köşesi”, **Urfa**, 4 Kasım 1947.
- “Halkevi Köşesi”, **Urfa**, 25 Mart 1947.
- “Halkevi Köşesi”, **Urfa**, 15 Nisan 1947.
- “Atletizm Yarışı”, **Urfa**, 21 Ocak 1947.
- “Halkevi Köşesi”, **Urfa**, 15 Nisan 1947.
- “Müzik Kursu”, **Urfa**, 25 Mart 1947.
- “Müzik Kursu”, **Urfa**, 15 Nisan 1947.
- “Müzik Kursu” **Urfa**, 23 Nisan 1947.
- “Matematik Kursu”, **Urfa**, 15 Nisan 1947.
- “Büyük Ata’nın Ölüm Yıldönümü”, **Urfa**, 10 Kasım 1947.
- “Açılan Kurs”, **Urfa**, 17 Şubat 1947.
- “23 Nisan Bayramı”, **Urfa**, 23 Nisan 1947.
- “Bu Hafta Şehrimizde Yapılan Spor Hareketleri”, **Urfa**, 21 Ocak 1947.
- “Urfa Halkevinde Alparslan Temsili”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947.
- “Urfa Halkevlileri Suruç’ta”, **Urfa**, 15 Temmuz 1947.
- “Halkevinde Açılan Kurslar”, **Urfa**, 23 Nisan 1947.
- “Şehrimizde Spor Hareketleri Atletizm”, **Urfa**, 11 Şubat 1947.
- “Ulusal Egemenliğimiz 27’nci Yılında”, **Urfa**, 23 Nisan 1947.

- “11 Nisan Urfa Kurtuluşu”, **Urfa**, 11 Nisan 1947.
- “Urfa’da Türk Eğitim Derneği Kuruldu”, **Urfa**, 29 Ekim 1947.
- “Şehrin Posta Durumu”, **Urfa**, 10 Ocak 1948.
- “Voleybolcularımız Erzurum’a Gidiyor”, **Urfa**, 4 Mayıs 1948.
- “Su Sporları Müsabakası”, **Urfa**, 25 Haziran 1948.
- “Fransızca Dersleri”, **Urfa**, 22 Aralık 1948.
- “Halkevimizin Tertiplelediği Şiir Müsabakası”, **Urfa**, 28 Aralık 1948.
- “Lise Köşesi”, **Urfa**, 22 Aralık 1948.
- “Su Sporları” **Urfa**, 25 Haziran 1948.
- “Voleybol Maçı” **Urfa**, 26 Mart 1948.
- “Voleybol Maçı” **Urfa**, 4 Mayıs 1948.
- “Dil Bayramı”, **Urfa**, 28 Eylül 1948.
- “Halkevinde Lozan Günü”, **Urfa**, 30 Temmuz 1948.
- “Ölümünün Onuncu Yılında Mehmet Akif”, **Urfa**, 6 Ocak 1948.
- “Celal Bayar Şehrimizde”, **Urfa**, 25 Haziran 1948.
- “Halkevinde Lozan Günü”, **Urfa**, 30 Temmuz 1948.
- “İlkbahar At Yarışları”, **Urfa**, 28 Mart 1950.
- “İnönü Zaferi”, **Urfa**, 6 Nisan 1950.
- “Halkevinin Dileği”, **Urfa’da Milli Gazete**, 28 Temmuz 1934.
- “Halkevi Yüzme Müsabakaları”, **Urfa’da Milli Gazete**, 21 Temmuz 1934.
- “Halkevinin Tadilatı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 17 Aralık 1934.
- “İkinci Dil Kurultayı Halkevimizde Kutlandı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 20 Ağustos 1934, Pazartesi.
- “Türkiye’nin Milletler Cemiyetine Üyeliği”, **Urfa’da Milli Gazete**, 24 Eylül 1934.
- “Yugoslavya Kralının Öldürülmesi”, **Urfa’da Milli Gazete**, 15 Ekim 1934.
- “Büyük Gazi ve Dil Kurultayı Hazırlıkları”, **Urfa’da Milli Gazete**, 4 Ağustos 1934.
- “Öz Türkçe İle Urfa”, **Urfa’da Milli Gazete**, 26 Kasım 1934.
- “Şehinşah ve Gazi Hz.”, **Urfa’da Milli Gazete**, 30 Haziran 1934.
- “Başvekil İsmet Pş. Hz. Büyük Millet Meclisinde Nutku”, **Urfa’da Milli Gazete**, 7 Temmuz 1934.

- “Halkevi’nde Müsamere”, **Urfa’da Milli Gazete**, 28 Temmuz 1934.
- “Halkevinde Aile Gecesi”, **Urfa’da Milli Gazete**, 4 Ağustos 1934.
- “Halkevinde Konferans”, **Urfa’da Milli Gazete**, 11 Ağustos 1934.
- “Halkevinde Konferans”, **Urfa’da Milli Gazete**, 3 Aralık 1934.
- “Halkevinde İki Konferans”, **Urfa’da Milli Gazete**, 24 Aralık 1934.
- “Dil Kurultayı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 20 Ağustos 1934.
- “Dil Kurultayı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 27 Ağustos 1934.
- “30 Ağustos Zafer ve Teyyare Bayramı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 3 Eylül 1934.
- “Urfa’nın İktisadi Vaziyeti”, **Urfa’da Milli Gazete**, 10 Eylül 1934.
- “Dil Bayramı İçin”, **Urfa’da Milli Gazete**, 24 Eylül 1934.
- “On Birinci Büyük Bayram”, **Urfa’da Milli Gazete**, 29 Ekim 1934.
- “Öz Türkçe İle”, **Urfa’da Milli Gazete**, 19 Kasım 1934.
- “Dil Bayramı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 24 Eylül 1934 ; 1 Ekim 1934.
- “ Halkevimiz 28 ve 24 Temmuz Şerefine İki Müsamere Verdi”, **Urfa’da Milli Gazete**, 28 Temmuz 1934.
- “Halkevi Binicilik Şubesini Açtırıyor”, **Urfa’da Milli Gazete**, 11 Ağustos 1934.
- “Halkevinde Binicilik Hakkında Konferans”, **Urfa’da Milli Gazete**, 29 Ekim 1934.
- “Halkevi Atlı Spor Şubesini Açtı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 29 Ekim 1934.
- “Arap Atları Sergisi”, **Urfa’da Milli Gazete**, 5 Kasım 1934.
- “At Yarışı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 12 Kasım 1934.
- “Halkevinde Aile Gecesi”, **Urfa’da Milli Gazete**, 4 Ağustos 1934.
- “Futbol”, **Urfa’da Milli Gazete**, 8 Ağustos 1935.
- “Dil Bayramı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 26 Eylül 1935.
- “Urfa Kurtuluşunun Filme Alınması Münasebetiyle”, **Urfa’da Milli Gazete**, 5 Mayıs 1935, Perşembe.
- “Doktor Muzaffer Bey Halkevi Başkanı Oldu”, **Urfa’da Milli Gazete**, 21 Ocak 1935.
- “Urfa Surlarında Çıkan Helen”, **Urfa’da Milli Gazete**, 3 Şubat 1935.
- “Urfa Halkevi İçin”, **Urfa’da Milli Gazete**, 28 Ocak 1935.

- “Halkevi İş Sayımından”, **Urfa’da Milli Gazete**, 4 Şubat 1935.
- “Halkevinde Müsamere”, **Urfa’da Milli Gazete**, 1 Ocak 1935.
- “Halkevinde Kubilay Gecesi”, **Urfa’da Milli Gazete**, 1 Ocak 1935.
- “Kadınlar Derneği”, **Urfa’da Milli Gazete**, 22 Ağustos 1935.
- “Halkevinde (Akın)”, **Urfa’da Milli Gazete**, 25 Şubat 1935.
- “Öz Türkçe İle Urfa”, **Urfa’da Milli Gazete**, 26 Kasım 1934 ; 3 Aralık 1934 ; 4 Kasım 1935.
- “Urfa Halkevi İlçe Gezmeleri”, **Urfa’da Milli Gazete**, 6 Haziran 1935.
- “Urfa Mardin Maçı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 15 Ağustos 1935.
- “Siverek Peçe ve Çarşafı Attı”, **Urfa’da Milli Gazete**, 9 Eylül 1935.
- “Halkevinde Dil Töreni”, **Urfa’da Milli Gazete**, 26 Eylül 1935.
- “Halep’te Türklere Yapılan İşkenceler”, **Yeni Işık**, 16 Nisan 1937.
- “Irak Dışişleri Bakanı Türkiye’yi Ziyaret Etti”, **Yeni Işık**, 4 Mayıs 1937.
- “Başbakanımız Yugoslavya’da”, **Yeni Işık**, 14 Nisan 1937.
- “Hatay Zaferi”, **Yeni Işık**, 2 Şubat 1937.
- “Halkevi’nde Toplantı”, **Yeni Işık**, 5 Ocak 1937.
- “Halkevinde Yılbaşı Balosu”, **Yeni Işık**, 5 Ocak 1937.
- “Halkevi’nde Konferans”, **Yeni Işık**, 17 Şubat 1937.
- “Urfa kurtuluşu”, **Yeni Işık**, 11 Nisan 1937.
- “Urfa Kurtuluşu”, **Yeni Işık**, 14 Nisan 1937.
- “Bir Ulus Farkı”, **Yeni Işık**, 17 Şubat 1937.
- “Hatay Zaferi İçin Verilen Konferans”, **Yeni Işık**, 2 Şubat 1937.

5. Kaynak Kişiler

Prof. Dr. Coşkun Özdemir, (1929 Urfa Doğumlu), Görüşme Tarihi, 09 Ekim 2015.

Ahmet Naci İpek, Gazeteci-Yazar, 1932 Urfa Doğumlu, Görüşme Tarihi, 21 Eylül 2015.

Samet Atabay, (İş Adamı,1947 Urfa Doğumlu, Görüşme Tarihi), 05 Kasım 2015.

Sabri Sabuncu, TRT Ankara Radyosu Müdürü, Görüşme Tarihi, 06 Kasım 2015.

EKLER

1.Urfa Halkevi Bando Takımı Tarafından Çalınan Parçalar

İstiklal Marşı	Rus Marşı
Cumhuriyet Marşı	Alman Resmi Geçit Marşı
Bursa Marşı	Kamp Dönüşü
Kırk Birinci Fırka Marşı	Ankara Marşı
Adyö Marşı	Türkiye Marşı
Ordu Marşı	İzmir Yollarında
İzmir Marşı	Kaplan Marşı
Mısır Marşı	Yedek Subay Marşı
Kozan Marşı	Gençlik Marşı
Cemil Paşa Marşı	2 Numara Marşı
Sakarya Marşı	Erzurum Marşı
Türk Marşı	Marş Militer

Kaynak: BCA,490.01/1042.1007.2

2. Bando Takımının Çaldığı Valsler

Güller Valsi	Vals Bron
Çardaş Füristin	Milyon Durliken
Valzer	Ardıhan Valsi
Çiçek Valsi	İzmir Valsi
Tatlı Rüya	Sinema Valsi

Kaynak: : BCA,490.01/1042.1007.2

3. Bando Takımının Çaldığı Muhtelif Havalılar

Çoban Kızı	Azerbeycan
Çeçen Kızı	Felka
Kız Kulesi	Açılan Güller Gibi
Bülbülü Felka	Tanrıdan Diledim Bu Kadar Dilek
Larekansans	Urfa Ceylanı
Şen Kuzu Gibi	Urfa Divan Perşevi
Kasap Havası	Urfa Bir Dağ İçinde

Kaynak: : BCA,490.01/1042.1007.2

FOTOĞRAFLAR

Urfa Halkevinde Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Üyelerinden Ratıp Akdeniz'in Konferansı.

(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Arşivinden)

Kadınlara Verilen Türkçe Okuma Yazma Kursu.

(Kaynak: Samet Atabay, Arşivinden)

Urfa Halkevi Güzel Sanatlar Müzik ğretmenleri.

(Kaynak: Samet Atabay, Arşivinden)

Urfa Surlarında Çıkan Helen Adlı Kadın Heykeli.

(Kaynak: Urfa'da Milli Gazete, 1934)

Urfa Halkevi Temsil Şubesi

(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Arşivinden)

Urfa Halkevi Temsil Şubesi.
(Kaynak: Samet Atabay, Arşivinden)

Urfa Halkevi Spor Şubesi, Öğretmen İhsan Özdemir.
(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Arşivinden)

Urfa Orta Mektep Öğrencilerinden Oluşan Uyanış Spor Oyuncuları.

(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Arşivinden)

23 Nisan Hakimiyet-i Milliye ve Çocuk Bayramında Kız Çocukları.

(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Arşivinden)

Urfa Halkevi ve Bando Takımı.

(Kaynak: BCA, 490.01/1793.1269.1)

Urfa Halkevi Heyetinin, Viranşehir Ziyaretinde Atlılar ile Karşılması.

(Kaynak: BCA, 490.01/ 844.339.2, 2 Eylül 1934)

Mercihan Nahiyesinin Program Dışı, 40 Kişilik Urfa Halkevi Heyetine
Çadırda Verdiği Kahvaltı İkramı.

(Kaynak: BCA, 490.01/ 844.339.2, 2 Eylül 1934)

Urfa Halkevi, Spor Şubesinin Yüzücü Takımı.

(Kaynak: BCA,490.01/ 844.339.2, 23 Temmuz 1934)

Yüzme Çalışmalarının Yapıldığı Ayn Zeliha Gölü.

Urfa Halkevi, Spor Şubesi Çalışmaları ve Öğretmen İhsan Özdemir.

(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir, Arşivinden)

Urfa'da Yayınlanan Akgün Gazetesinden Birkaç Örnek.

Yenilik Gazetesinden Birkaç Örnek.

Urfada
Millî Gazete

Sahip ve Bas Muharriri M. Kâzım

Halklık Siyasal Cumhuriyet Halk Gazetesi

PAZARTESİ Sayı: 226
20 Ağustos 1934

İkinci Türk Dili Kurultayı 18 Ağustos'ta Yüce Gazinin Riyaseti Altında Açıldı.

Bu İnkılabın İkinci Kurultayı, T. B. Devlet Cemiyetini Kuran Ve Kurulan Büyük Gazinisi Riyaseti Altında Açıldı.

Halksevindir Kurultayı Konağı İkinci Dili Kurultayı Resmî Yüksek Makama İstisna

30 Ağustos'ta Sözlüğü Çıkarılacak Olan Ergani İsmi: Tabiiyetine İlişli Çözüm.

Hasan Fâti - Basırcıoğlu.

Ergani isminin ikinci kelimesinin açıklanması için 30 Eylül 1934 tarihinde yapılacak olan bir toplantıya katılacaklardır. Bu toplantıda Ergani kelimesinin ikinci kelimesi açıklanacaktır. Ergani kelimesinin ikinci kelimesi açıklanması için 30 Eylül 1934 tarihinde yapılacak olan bir toplantıya katılacaklardır. Bu toplantıda Ergani kelimesinin ikinci kelimesi açıklanacaktır.

Urfada
Millî Gazete

Sahip ve Bas Muharriri M. Kâzım

Halklık Siyasal Cumhuriyet Halk Gazetesi

PAZARTESİ Sayı: 228
3 Eylül 1934

30 Ağustos Zafere ve Tayyare Bayramı

30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı Urfada Büyük Tezahüratla Karşılandı.

İzmir Beynelimel Paşayın İsmet Paşa ile Tarafından Açıldı.

Kahraman Ordumuzun Bu Seferde 26 Tayyare Hediye Edildi.

Tayyare Yarabildi Dünün Edildi.

30 Ağustos Zafere ve Tayyare Bayramı

30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı Urfada Büyük Tezahüratla Karşılandı.

İzmir Beynelimel Paşayın İsmet Paşa ile Tarafından Açıldı.

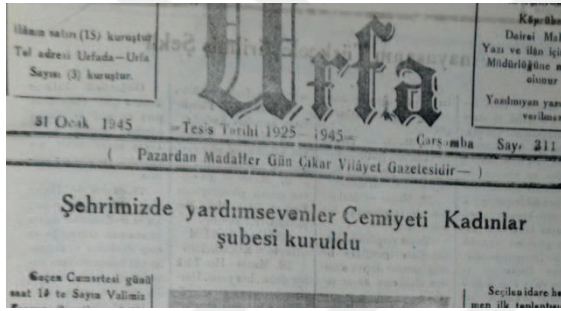
Kahraman Ordumuzun Bu Seferde 26 Tayyare Hediye Edildi.

Tayyare Yarabildi Dünün Edildi.

Yerel Yayından, Urfa'da Milli Gazete.

Urfa Gazetesinden Birkaç Örnek.

Urfa Halkevi, 10 Kasım 1938, Büyük Ata'nın Anma Töreni

Kaynak:(BCA,490.01/1432.735.1, 8 Aralık 1938)

Urfa Halkevi Türkçe Okuma Yazma Kursu Öğretmenleri, 1934.

(Kaynak, Urfa Halkevi Bir Yıllık İş Sayımı)

Urfa Halkevinde Türkçe Okuma Yazma Kursu, 1934.

(Kaynak: Urfa Halkevi'nin Bir Yıllık İş Sayımı 23.02.1935 – 23.02.1936)

- Urfa'da bir müsamere grubu ve öğretmenler -

Urfa Halkevinden Bir Müsamere Grubu ve Öğretmenleri.

(Kaynak: Halide Nusret Zorlutuna, Benim Küçük Dostlarım)

Resmi Törende Halkevi Başkanı Salahattin Atabay.

(Kaynak: Samet Atabay Arşivinden)

Urfa Halkevi Başkanı Salahattin Atabay, Müzik öğretmeni ve
Mandolin Kursu Öğrencileriyle.

(Kaynak: Samet Atabay Arşivinden)

Urfa Halkevinde, Suna Temsili.

(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir Arşivinden)

Urfa Halkevinde, Atilla'nın Düğünü Temsili.

(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir Arşivinden)

Urfa'da Cumhuriyet Bayramı Resmigeçit.

(Kaynak: Prof. Dr. Coşkun Özdemir Arşivinden)

ÖZGEÇMİŞ

Yüksel YILDIRIM, 1975 yılında Şanlıurfa'nın Bozova ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğretimini Bozova ilçesinde tamamladı. 2005 yılında Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandı. Dumlupınar Üniversitesinden 2009 yılında “ Milli Mücadele Döneminde Urfa” adlı bitirme tezi ile mezun olmuştur.

2009-2010 Eğitim Öğretim yılında Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tezsiz Yüksek Lisans eğitimini görmüştür. Sonraki yıllarda; Şanlıurfa Gazi ilköğretim okulunda Sınıf Öğretmenliği, Özel Sağlık Lisesinde tarih ve coğrafya öğretmenliği, İhtiyaç Dershanesinin SBS, YGS ve LYS kurslarında tarih öğretmenliği görevini yapmıştır.

2014 yılı itibarı ile Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisansa başlamıştır. “Yeni Türkiye'nin Yapılanma Sürecinde Halkevlerinin Rolü ve Urfa Halkevi Örneği 1934-1951” adlı tez çalışmasını yapmaktadır.